

TAHKİME İLİŞKİN TEMEL KAVRAMLAR, DÜZENLEMELER VE GÜNCEL GELİŞMELER

{Güncellenmiş ve Genişletilmiş 3. Baskı}

CUMHURBAŞKANLIĞI GENEL SEKRETERLİĞİ
HUKUK VE MEVZUAT GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

NİSAN 2026

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
CUMHURBAŞKANLIĞI**

**TAHKİME İLİŞKİN TEMEL KAVRAMLAR,
DÜZENLEMELER VE GÜNCEL
GELİŞMELER**

(Güncellenmiş ve Genişletilmiş 3. Baskı)

Nisan 2026

TAHKİME İLİŞKİN TEMEL KAVRAMLAR, DÜZENLEMELER VE GÜNCEL GELİŞMELER (Güncellenmiş ve Genişletilmiş 3. Baskı)

Cumhurbaşkanlığı Yayınları, 160

Hukuk ve Mevzuat Genel Müdürlüğü Yayınları, 10

1. Baskı: Ankara, Ocak 2021

2. Baskı: Ankara, Şubat 2024

3. Baskı: Ankara, Nisan 2026

ISBN: 978-625-7368-51-3

YAYINA HAZIRLAYANLAR

Hakkı Susmaz, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri

Bekir Keleş, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği Hukuk ve Mevzuat
Genel Müdürü

Doç. Dr. A. Eda MANAV ÖZDEMİR, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği
Hukuk ve Mevzuat Genel Müdürlüğü Daire Başkanı

Dr. Açelya ŞAHİN, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği Hukuk ve Mevzuat
Genel Müdürlüğü Raportörü

Dr. Güray ÖZSU, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği Hukuk ve Mevzuat
Genel Müdürlüğü Raportörü

TASARIM VE MİZANPAJ

Seda DEMİR, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği Hukuk ve Mevzuat
Genel Müdürlüğü Memuru

CİLT

İlhami İNAN - Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi

Baskı Sertifika No: 47521

Bu kitapta yer alan görüşler yazarlarına ait olup Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliğinin görüşlerini yansıtmamaktadır.

© Bütün hakları saklıdır. Bu yayının hiçbir parçası Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliğinin yazılı izni olmadan elektronik, mekanik, fotokopi ve benzeri yollarla çoğaltılamaz, aktarılamaz, yayımlanamaz.

ÖNSÖZ

Adaletin tesisi, devletin temel kamusal görevlerinden biri olup, bu görev esasen bağımsız yargı mercileri eliyle yerine getirilmektedir. Bununla birlikte, günümüzde alternatif uyuşmazlık çözüm yolları, devletin yargı görevi bakımından tamamlayıcı ve destekleyici mekanizmalar olarak giderek daha fazla önem kazanmıştır. Bu mekanizmalar arasında tahkim, uyuşmazlıkların ilgili alanda uzmanlığa sahip karar vericiler tarafından çözümlenmesine imkân tanınması nedeniyle önemli bir yere sahiptir.

Tahkim, Türk hukukunda köklü bir geçmişe sahiptir. Bu alandaki ilk hukuki düzenlemeler 1850 yılına kadar uzanmakta olup, 1927 yılında kabul edilen Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ile iç tahkime ilişkin hükümler mevzuatımıza dâhil edilmiştir. 1980 sonrasında Türkiye Cumhuriyeti, Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi ve Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi Hakkında New York Sözleşmesi gibi temel uluslararası sözleşmelere taraf olmuş, 2000 yılında Enerji Şartı Antlaşması'nı imzalamıştır. 2001 yılında 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu yürürlüğe girmiştir.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi öncesi dönemde, 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin (KHK) 7 nci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca; ulusal ve uluslararası mahkeme ve tahkim mercilerinde Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti veya idarelerin taraf ya da müdahil oldukları her türlü davadan Başbakanlık hukuk birimi tarafından takibi gerekli görülenler ve bunlarla ilgili icra işlemleri ilgili idarenin de vekili sıfatıyla Başbakanlık hukuk birimince takip ve müdafaa edilmekteyken, yeni hükümet sistemi ile birlikte kabul edilen

1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ve mezkûr KHK çerçevesinde bahse konu iş ve işlemler Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği Hukuk ve Mevzuat Genel Müdürlüğü tarafından takip edilmektedir. Bahse konu iş ve işlemlerin takibi amacıyla Hukuk ve Mevzuat Genel Müdürlüğü bünyesinde Uluslararası Tahkim ve Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı ismiyle yeni bir daire başkanlığı oluşturulmuştur.

Kamu kurumları arasında bilgi ve tecrübe paylaşımı ile ulusal ve uluslararası düzeyde yürütülen reform çalışmalarının izlenmesi, ülkemizde tahkim uygulamasının geliştirilmesi bakımından büyük önem taşımaktadır. Bu kapsamda, Hukuk ve Mevzuat Genel Müdürlüğü koordinasyonunda, kurumlar arasında istişareler gerçekleştirilmekte olup, ilgili paydaşların katılımıyla oluşturulan bir çalışma grubu da düzenli aralıklarla toplanmaktadır.

Ulusal ve uluslararası tahkime ilişkin temel ilkeler ve güncel gelişmeler çerçevesinde hazırlanan bu eserin tahkim alanında faaliyet gösteren tüm kişi ve kurumlar bakımından faydalı olmasını temenni eder; hazırlanmasına katkı sunan tüm mesai arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Hakkı SUSMAZ

Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
İÇİNDEKİLER	iii
KISALTMALAR	xi
I. TAHKİM KAVRAMI	
I. Tahkim Kavramı	3
A. Genel Olarak	3
B. Tahkimin Avantajları	3
C. Tahkimin Arabuluculuktan Farkı ve Arabuluculuk-Tahkim Yolu	4
Ç. Hakem-Bilirkişi Kavramı	6
D. Hakem Sözleşmesi	6
E. Tahkim Türleri	7
1. Ulusal-Uluslararası Tahkim	7
a. Ulusal Tahkim	7
b. Uluslararası Tahkim	7
2. <i>Ad Hoc</i> - Kurumsal Tahkim	8
a. <i>Ad Hoc</i> Tahkim	8
b. Kurumsal Tahkim	9
3. Ticari Tahkim-Yatırım Tahkimi	10
a. Ticari Tahkim	10
b. Yatırım Tahkimi	11
4. Zorunlu Tahkim –İhtiyari Tahkim	12
a. Zorunlu Tahkim	12
b. İhtiyari Tahkim	13
II. TAHKİME İLİŞKİN TEMEL DÜZENLEMELER	
II. Tahkime İlişkin Temel Düzenlemeler	17
A. Türk Hukukunda Tahkime İlişkin Temel Düzenlemeler	17
1. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası	17
2. 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu	17
3. 4686 Sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu	17

4. 5718 Sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun	18
5. 4501 Sayılı Kamu Hizmetler ile İlgili İmtiyaz Şartlaşma ve Sözleşmelerinden Doğan Uyuşmazlıklarda Tahkim Yoluna Başvurulması Hâlinde Uyulması Gereken İlkelere Dair Kanun	18
6. 659 Sayılı Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri ve Özel Bütçeli İdarelerde Hukuk Hizmetlerinin Yürütülmesine İlişkin Kanun Hükmünde Kararname	19
7. İstanbul Tahkim Merkezi Kanunu	20
8. 4875 Sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu	20
9. 3533 Sayılı Umumi Mülhak ve Hususi Bütçelerle İdare Edilen Daireler ve Belediyelerle Sermayesinin Tamamı Devlete veya Belediye veya Hususi İdarelere Aid Daire ve Müesseseler Arasındaki İhtilafların Tahkim Yolile Halli Hakkında Kanun	21
10. 805 Sayılı İktisadi Müesseselerde Mecburi Türkçe Kullanılması Hakkında Kanun	21
B. Tahkime İlişkin Temel Uluslararası Düzenlemeler	22
1. Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve İcrası Hakkındaki New York Konvansiyonu	22
2. Devletler ve Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümlemesi Hakkında Konvansiyon	22
3. Milletlerarası Ticari Hakemlik Konusundaki Avrupa Konvansiyonu	24
4. Singapur Konvansiyonu	24
5. Enerji Şartı Anlaşması	25
III. AD HOC VE BAŞLICA ULUSLARARASI KURUMSAL TAHKİM KURALLARI	
III. AD HOC ve Başlıca Uluslararası Kurumsal Tahkim Kuralları	31
A. UNCITRAL Tahkim Kuralları	31
B. PCA Tahkim Kuralları 2012	32
C. ICSID Tahkim Kuralları	33
Ç. ICC Tahkim Kuralları	33
D. SCC Tahkim Enstitüsü Tahkim Kuralları	35
E. WIPO Tahkim ve Arabuluculuk Kuralları	36

IV. TÜRKİYE'DEKİ TAHKİM MERKEZLERİ

IV. Türkiye'deki Tahkim Merkezleri	39
A. ISTAC	39
1. Genel Bilgi	39
2. ISTAC Tahkim ve Arabuluculuk Kuralları	40
B. İslam İşbirliği Teşkilatı (OIC) Tahkim Merkezi	40
1. Genel Olarak	40
2. OIC-AC Tahkim Kuralları	41
3. OIC-AC Arabuluculuk Kuralları	42
C. Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) Tahkim Divanı	43
Ç. TOBBUYUM Arabuluculuk ve Uyuşmazlık Çözüm Merkezi	44
1. Genel Olarak	44
2. TOBBUYUM Arabuluculuk ve Uyuşmazlık Çözüm Merkezi Arabuluculuk- Tahkim (Med-Arb) Kuralları	44
D. İTOTAM	45
1. Genel Bilgi	45
2. İTOTAM Tahkim Kuralları	47
3. İTOTAM Arabuluculuk-Tahkim (Med-Arb) Kuralları	47
E. Türkiye Barolar Birliği (TBB) Tahkim Merkezi	48
1. Genel Bilgi	48
2. Türkiye Barolar Birliği Tahkim Merkezi Tahkim Kuralları	49
F. EDAC	49

V. ULUSLARARASI KILAVUZ İLKELER

V. Uluslararası Kılavuz İlkeler	53
A. Uluslararası Barolar Birliği (IBA) Kuralları	53
1. Milletlerarası Tahkimde Tarafların Temsiline İlişkin IBA Kılavuz İlkeleri	53
2. Milletlerarası Tahkimde Delil İkamesi Hakkında IBA Kuralları	54
3. Milletlerarası Tahkimde Menfaat Çatışmasına İlişkin IBA Kılavuz İlkeleri	54
B. Milletlerarası Tahkimde Yargılamanın Etkili Bir Şekilde Yürütülmesi Hakkında Kurallar (Prag Kuralları)	55

VI. YATIRIMLARIN KARŞILIKLI TEŞVİKİ VE KORUNMASI ANLAŞMALARI

VI. Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması (YKTK) Anlaşmaları	59

VII. UNCITRAL NEZDİNDE YÜRÜTÜLEN ÇALIŞMALAR

VII. UNCITRAL Nezdinde Yürütülen Çalışmalar	63
A. UNCITRAL	63
1. UNCITRAL II ve III numaralı Çalışma Grupları	63
a. II numaralı Çalışma Grubu (Uyuşmazlık Çözümü)	64
aa. Elektronik Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi	64
bb. Uzmanlaşmış Hızlı Uyuşmazlık Çözümüne İlişkin Model Hükümler Taslağı	65
cc. Teknoloji Uyuşmazlıklarının Çözümü	65
dd. Erken Aşamada Ret ve Ön Karara İlişkin Rehber Metin	66
ee. Ticari Uyuşmazlıkların Çözümü-Hızlandırılmış Tahkime İlişkin Taslak Hükümler	67
ff. Uluslararası Ticari Arabuluculuk: Taslak Arabuluculuk Kuralları	67
b. III numaralı Çalışma Grubu (Yatırımcı-Devlet Uyuşmazlık Çözümü- ISDS)	68
aa. Genel Olarak	68
bb. Temel Reform Alanları	69
bba. Etik Kurallar (Davranış Kuralları)	69
bbb. Usuli ve Diğer Konulara İlişkin Taslak Hükümler	71
bbc. Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü İçin Daimî Bir İlk Derece ve Temyiz Mekanizması Oluşturulması	72
bbd. Çok Taraflı Danışma Merkezi	77

VIII. Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözüm Merkezi (ICSID)

VIII. ICSID	81
A. Genel Olarak	81
B. 2022 Tarihli ICSID Kurallarında Öne Çıkan Temel Yenilikler	84
C. ICSID Arabuluculuk Kuralları (Mediation Rules)	90

IX. ICSID NEZDİNDE TÜRKİYE CUMHURİYETİ ALEYHİNE AÇILAN VE TÜRK YATIRIMCILAR TARAFINDAN AÇILMIŞ DAVALAR

IX. ICSID Nezdinde Türkiye Cumhuriyeti Aleyhine Açılan ve Türk Yatırımcılar Tarafından Açılmış Davalar	95
A. Türk Yatırımcılar Tarafından ICSID Nezdinde Açılan Davalar	95
B. Türkiye Cumhuriyeti Aleyhine ICSID Nezdinde Açılan Davalar	104

X. TAHKİM İLE İLGİLİ GÜNCEL GELİŞMELER

X. Tahkim ile İlgili Güncel Gelişmeler	111
A. Uluslararası Yatırım Anlaşmaları Rejimine İlişkin Yeni Tercihler	111
1. Ev Sahibi Devletlerin Düzenleme Hakkı (<i>Right to regulate</i>)	111
2. Eşit ve Adil Muamele Yükümlülüğü (<i>Fair and equitable treatment – FET</i>)	112
3. En Çok Gözetilen Ulus Kaydı (<i>Most favored nation clause</i>)	113
4. İklim Değişikliği	113
5. Kurumsal Sosyal Sorumluluk (<i>Corporate Social Responsibility</i>)	114
6. Devlet-Devlet Anlaşmazlık Çözümü (<i>State-to-State dispute settlement</i>) ...	115
7. Finansal Tedbirler	115
B. İklim Değişikliğinin Uluslararası Yatırım Hukuku ve ISDS Üzerindeki Etkileri	115
C. Kripto Para Uyuşmazlıklarında Tahkim	117
Ç. Yapay Zekâ	120
D. İslam İşbirliği Teşkilatı Yatırımların Teşviki, Korunması ve Garanti Edilmesi Anlaşmasının Güncellenmesi	124
E. Tahkimde Hakemlerin Bağımsızlık ve Tarafsızlığının Sağlanması Konusunda Şeffaflığa İlişkin Kılavuz İlkeler	125
Kaynakça	127
Çevrimiçi Kaynaklar	133

EK 1: TAHKİME İLİŞKİN TEMEL DÜZENLEMELER

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası	141

HUKUK MUHAKEMELERİ KANUNU

Hukuk Muhakemeleri Kanunu	145

MİLLETLERARASI TAHKİM KANUNU

Milletlerarası Tahkim Kanunu 165

**MİLLETLERARASI ÖZEL HUKUK VE USUL HUKUKU HAKKINDA
KANUN**

Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun 189

**KAMU HİZMETLERİ İLE İLGİLİ İMTİYAZ ŞARTLAŞMA VE
SÖZLEŞMELERİNDEN DOĞAN UYUŞMAZLIKLARDA TAHKİM
YOLUNA BAŞVURULMASI HALİNDE UYULMASI GEREKEN
İLKELERE DAİR KANUN**

Kamu Hizmetleri ile İlgili İmtiyaz Şartlaşma ve Sözleşmelerinden Doğan
Uyuşmazlıklarda Tahkim Yoluna Başvurulması Hâlinde Uyulması Gereken
İlkelere Dair Kanun 193

**GENEL BÜTÇE KAPSAMINDAKİ KAMU İDARELERİ VE ÖZEL
BÜTÇELİ İDARELERDE HUKUK HİZMETLERİNİN YÜRÜTÜLMESİNE
İLİŞKİN KANUN HÜKMÜNDE KARARNAME**

Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri ve Özel Bütçeli İdarelerde Hukuk
Hizmetlerinin Yürütülmesine İlişkin Kanun Hükmünde Kararname 199

SİGORTACILIK KANUNU

Sigortacılık Kanunu 203

İSTANBUL TAHKİM MERKEZİ KANUNU

İstanbul Tahkim Merkezi Kanunu 211

DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR KANUNU

Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu 215

**UMUMİ MÜLHAK VE HUSUSİ BÜTÇELERLE İDARE EDİLEN
DAİRELER VE BELEDİYELERLE SERMAYESİNİN TAMAMI
DEVLETE VEYA BELEDİYE VEYA HUSUSİ İDARELERE AİD
DAİRE VE MÜESSESELER ARASINDAKİ İHTİLAFLARIN TAHKİM
YOLİLE HALLİ HAKKINDA KANUN**

Umumi Mülhak ve Hususi Bütçelerle İdare Edilen Daireler ve Belediyelerle
Sermayesinin Tamamı Devlete veya Belediye veya Hususi İdarelere Aid Daire
ve Müesseseler Arasındaki İhtilafların Tahkim Yolile Halli Hakkında Kanun ... 223

**İKTİSADİ MÜESSESELERDE MECBURİ TÜRKÇE KULLANILMASI
HAKKINDA KANUN**

İktisadi Müesseselerde Mecburi Türkçe Kullanılması Hakkında Kanun 229

TAHKİMDE HAKEMLERİN BAĞIMSIZLIK VE TARAFSIZLIĞININ SAĞLANMASI KONUSUNDA ŞEFFAFLIĞA İLİŞKİN KILAVUZ İLKELER

Tahkimde Hakemlerin Bağımsızlık ve Tarafsızlığının Sağlanması Konusunda Şeffaflığa İlişkin Kılavuz İlkeler 233

YABANCI HAKEM KARARLARININ TANINMASI VE İCRASI HAKKINDA 10 HAZİRAN 1958 TARİHİNDE NEW YORK'TA YAPILAN SÖZLEŞME

Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve İcrası Hakkında 10 Haziran 1958 Tarihinde New York'ta Yapılan Sözleşme 243

DEVLETLER VE DİĞER DEVLETLERİN VATANDAŞLARI ARASINDAKİ YATIRIM UYUŞMAZLIKLARININ ÇÖZÜMLENMESİ HAKKINDA SÖZLEŞME

Devletler ve Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümlemesi Hakkında Sözleşme 253

MİLLETLERARASI TİCARİ HAKEMLİK KONUSUNDAKİ 21 NİSAN 1961 TARİHİNDE CENEVRE'DE YAPILAN AVRUPA SÖZLEŞMESİ

Milletlerarası Ticari Hakemlik Konusundaki 21 Nisan 1961 Tarihinde Cenevre'de Yapılan Avrupa Sözleşmesi 281

ENERJİ ŞARTI ANLAŞMASI

Enerji Şartı Anlaşması 295

SİNGAPUR KONVANSİYONU

Singapur Konvansiyonu 303

HUKUK MUHAKEMELERİ KANUNU HAKEM ÜCRET TARİFESİ

Hukuk Muhakemeleri Kanunu Hakem Ücret Tarifesi 317

MİLLETLERARASI TAHKİM ÜCRET TARİFESİ HAKKINDA TEBLİĞ

Milletlerarası Tahkim Ücret Tarifesi Hakkında Tebliğ 323

EK 2: TÜRKİYE'NİN TARAF OLDUĞU YKTK ANLAŞMALARINDA YER ALAN UYUŞMAZLIK ÇÖZÜM MADDELERİ

Ek 2: Türkiye'nin Taraf Olduğu YKTK Anlaşmalarında Yer Alan Uyuşmazlık Çözüm Maddeleri 329

KISALTMALAR

AAA	Amerikan Tahkim Derneği
AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AI	Yapay Zekâ
AIAC	Asya Uluslararası Tahkim Merkezi
Bkz.	Bakınız
BM	Birleşmiş Milletler
C.	Cilt
CETA	AB-Kanada Kapsamlı Ekonomik ve Ticaret Anlaşması
EŞA	Enerji Şartı Anlaşması
EDAC	Enerji Uyuşmazlıkları Tahkim Merkezi
HKIAC	Hong Kong Uluslararası Tahkim Merkezi
HMK	Hukuk Muhakemeleri Kanunu
IBA	Uluslararası Barolar Birliği
IBRD	Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası
ICC	Milletlerarası Ticaret Odası
ICSID	Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözüm Merkezi
ISDS	Yatırımcı-Devlet Uyuşmazlık Çözümü
ISTAC	İstanbul Tahkim Merkezi
İFM	İstanbul Finans Merkezi
İİT	İslam İşbirliği Teşkilatı
İTOTAM	İstanbul Ticaret Odası Tahkim ve Arabuluculuk Merkezi
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
LCIA	Londra Uluslararası Tahkim Mahkemesi
md.	Madde

MED-ARB	Arabuluculuk-Tahkim
OECD	Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
OIC	İslam İşbirliği Teşkilatı
OIC-AC	İslam İşbirliği Teşkilatı Tahkim Merkezi
PCA	Daimi Tahkim Mahkemesi
REIO	Bölgesel Ekonomik Entegrasyon Örgütü
s.	Sayfa
ss.	Sayfadan Sayfaya
S.	Sayı
SCC	Stockholm Ticaret Odası
SIAC	Singapur Uluslararası Tahkim Merkezi
STA	Serbest Ticaret Anlaşması
TBB	Türkiye Barolar Birliği
TOBB	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TTIP	Transatlantik Ticaret Yatırım Ortaklığı
UNCITRAL	Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu
UNCTAD	Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı
vd.	Ve devamı
VIAC	Viyana Uluslararası Tahkim Merkezi
WIPO	Dünya Fikri Mülkiyet Teşkilatı
YKTK	Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması

I. TAHKİM KAVRAMI

I. TAHKİM KAVRAMI

A. Genel Olarak

Tahkim, mevzuatın izin verdiği hâllerde, bir hak üzerinde uyuşmazlığa düşen tarafların aralarında anlaşarak söz konusu uyuşmazlığın çözümünü mahkemeler yerine hakem adı verilen özel kişilere bırakmaları ve uyuşmazlığın hakemler tarafından kesin ve bağlayıcı şekilde çözülmesidir.¹ Bir uyuşmazlığın tahkim yoluyla çözümlenebilmesi için iki şartın aynı anda gerçekleşmiş olması gerekmektedir. Bu şartlardan ilki, uyuşmazlığın tahkime elverişli olması, ikincisi ise tarafların aralarındaki uyuşmazlığın tahkim yoluyla çözümlenmesi konusunda anlaşmalarıdır.²

Tahkim esas itibarıyla uyuşmazlık taraflarının karşılıklı rızasına bağlı olarak işleyen ihtiyari bir süreçtir. Bununla birlikte, istisnai olarak bazı kanunlarda tarafların aralarındaki uyuşmazlığı zorunlu olarak tahkime götürmeleri gerektiği öngörülmektedir. Zorunlu tahkim, istisnai nitelikte olup hangi durumlarda zorunlu tahkim yoluna başvurulacağı özel kanun hükümleri ile belirlenmiştir.³

B. Tahkimin Avantajları

Tahkimde, karar verici pozisyonundaki hakem veya hakem heyetinin taraflarla organik bağının olmaması tahkimin en önemli avantajlarından birisi olarak kabul edilmektedir.

Tahkimi cazip kılan diğer nedenler ise tarafların uyuşmazlığa uygulanacak usul kurallarını ve esasa uygulanacak hukuku, tahkim yerini, tahkim dilini seçebilme serbestisi, tarafların hakem veya hakem heyetini belirleme, tahkim sürecinin takvimini belirleyebilme imkânı, tahkim sürecinin

¹ Ziya Akıncı, Milletlerarası Tahkim, İstanbul 2025, s.5; Emre Esen, Milletlerarası Tahkim, İstanbul 2025, s.5.

² Ergin Nomer/Nuray Ekşi/Günseli Öztekin Gelgel, Milletlerarası Tahkim Hukuku, İstanbul Kasım 2016, C.1, 5. Baskı, s.1 vd.; Akıncı, s.8.

³ Akıncı, s.8.

gizlilik özelliği, kararların nihai olması ve tenfizinin kolay olması olarak gösterilmektedir.⁴

C. Tahkimin Arabuluculuktan Farkı ve Arabuluculuk-Tahkim Yolu

Arabuluculuk bir alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemi olup 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanununun 2 nci maddesinde *“Sistematik teknikler uygulayarak, görüşmek ve müzakerelerde bulunmak amacıyla tarafları bir araya getiren, onların birbirlerini anlamalarını ve bu suretle çözümlerini kendilerinin üretmesini sağlamak için aralarında iletişim sürecinin kurulmasını gerçekleştiren, tarafların çözüm üretmediklerinin ortaya çıkması hâlinde çözüm önerisi de getirebilen, uzmanlık eğitimi almış olan tarafsız ve bağımsız bir üçüncü kişinin katılımıyla ve ihtiyarî olarak yürütülen uyuşmazlık çözüm yöntemi”* olarak tanımlanmıştır.

Arabulucu, uyuşmazlığı dostane bir çözüme ulaştırmak amacıyla taraflara yardımcı olan ve taraflara müzakerelerde aracılık etmekle görevli kişidir. Bazı arabuluculuk süreçlerinde ise arabulucu, uyuşmazlığa ilişkin hukuki tavsiye niteliği bulunmayan ve bağlayıcı olmayan değerlendirmelerde bulunabilmektedir. Arabuluculuk süreci; tarafların anlaşması, arabuluculuk için daha fazla çaba sarf edilmesinin gereksiz olduğunun tespiti, taraflardan birinin karşı tarafa veya arabulucuya arabuluculuk faaliyetinden çekildiğini bildirmesi, tarafların anlaşarak arabuluculuk faaliyetini sona erdirmesi ve uyuşmazlığın arabuluculuğa elverişli olmadığının tespiti ile sona erer.⁵

Tahkim yolunda tarafların bir çözüm üzerinde anlaşmalarına gerek yoktur. Tahkim sürecinde hakemler, arabuluculardan farklı olarak bir karar merciidir. Tarafların tahkim anlaşması yapması hâlinde uyuşmazlığın çözümü

⁴ Cemal Şanlı, Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları, İstanbul 2016, s.292 vd; Akıncı, s.9 vd.; Esen, s.18-25.

⁵ 6325 sayılı Kanunun 17 nci maddesi.

hakem veya hakem kurulu tarafından gerçekleştirilecektir. Bu sebeple, hakem veya hakemlerin seçimi tahkim sürecinin en önemli aşamalarından birisidir.⁶

Öte yandan, arabuluculuk yolu ile tahkim uyuşmazlık çözüm yolunun birleştirilerek uygulanabilmesi de mümkündür. Her biri farklı birer uyuşmazlık çözüm mekanizması olan arabuluculuk (*mediation*) ve tahkim (*arbitration*) yolunun, aynı uyuşmazlığın çözümünde kademeli olarak kullanılmasını öngören yöntemle arabuluculuk-tahkim (*med-arb*) adı verilmektedir. Uyuşmazlıkları daha kısa sürede ve daha az maliyetle çözmeye hedefi ile ortaya çıkan ve sıklıkla *med-arb* olarak ifade edilen arabuluculuk-tahkim uygulaması her iki alternatif uyuşmazlık çözüm yönteminin bir araya getirilmesi ile oluşturulmuş karma bir karaktere sahiptir.⁷ Bu yöntem; tarafların aralarındaki uyuşmazlığı öncelikle arabuluculuk yöntemi ile çözmeye çalışması eğer bir uzlaşma sağlanamazsa sorunu nihai olarak çözmek üzere tahkime taşıyacakları konusunda anlaşmaları olarak da ifade edilebilir.⁸

İstanbul Tahkim Merkezi (ISTAC) tarafından bu yöntemle ilişkin usul ve uygulama kurallarını içeren düzenleme, 26 Kasım 2019 tarihinde “Arabuluculuk-Tahkim Kuralları” adıyla yayımlanmıştır.⁹ İstanbul Tahkim Merkezi Arabuluculuk-Tahkim Kurallarının 1 inci maddesine göre bu kuralların amacı, arabuluculuk ve tahkime konu olabilecek uyuşmazlıkların İstanbul Tahkim Merkezi nezdinde çözümünde, uyuşmazlık çözüm yolu olarak arabuluculuk ve tahkime beraber yer verilmesi durumunda, takip edilecek usul ve uygulama kurallarının belirlenmesidir.

⁶ Akıncı, s.280.

⁷ İstanbul Tahkim Merkezi Arabuluculuk-Tahkim Kurallarının “Uygulama Alanı” başlıklı 2 nci maddesi.

⁸ İstanbul Tahkim Merkezi Arabuluculuk-Tahkim Kurallarının “Uygulama Alanı” başlıklı 2 nci maddesi; Cemile Demir Gökyayla, “Arabuluculuk ve Tahkimi Bir Arada İçeren Uyuşmazlık Çözüm Yolu”, İstanbul Hukuk Mecmuası, 2019, C.77, S.2, s.580.

⁹ Detaylı bilgi için bkz. <https://istac.org.tr/>. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

Ç. Hakem-Bilirkişi Kavramı

Hakem ile hakem-bilirkişi kavramları hukuki nitelik ve işlev bakımından birbirinden açık biçimde ayrılmaktadır. Hakem, taraflar arasında geçerli bir tahkim anlaşmasının varlığı hâlinde, uyuşmazlığı yargısal bir faaliyet kapsamında çözen ve kanun ile tarafların kararlaştırdığı maddi hukuk kuralları çerçevesinde bağlayıcı bir hüküm kuran kişidir. Buna karşılık hakem-bilirkişi, uyuşmazlığı çözme yetkisine sahip olmayıp, yalnızca tarafların anlaşması uyarınca belirli bir teknik veya uzmanlık alanına ilişkin olgusal tespitlerde bulunur.¹⁰ Hakem-bilirkişinin yetkisi, görevlendirildiği teknik alanla sınırlıdır; tarafların hak ve borçlarını belirleyemez, aralarındaki hukuki ilişki hakkında karar veremez ve uyuşmazlığı nihai olarak sona erdiren bir hüküm tesis edemez. Hakem-bilirkişi raporları, zararın miktarının belirlenmesi, bir malvarlığı unsurunun değerinin tespiti, kusurun veya ayıbın teknik olarak varlığının ortaya konulması ya da imalat ve tedarik edilen malların kalite standartlarına uygunluğunun değerlendirilmesi gibi konularla sınırlı olup, bu raporlar uyuşmazlığı çözen mahkeme veya hakem tarafından delil olarak esas alınabilecek niteliktedir. Bu nedenle hakem-bilirkişi raporu, hukuki anlamda bir hakem kararı (*award*) olarak kabul edilemez.¹¹

Türk hukukunda Yargıtay içtihatları ve doktrindeki baskın görüş uyarınca, hakem bilirkişilerin atanmasına ve raporlarının kabul edilmesine ilişkin anlaşmalar, hukuki nitelik itibarıyla HMK md.193 kapsamında bir münhasır delil sözleşmesi olarak değerlendirilmektedir.¹²

D. Hakem Sözleşmesi

Hakem sözleşmesi, uyuşmazlık taraflarının mahkemeler yerine uyuşmazlıklarını hakemler eliyle, bağlayıcı olarak, çözülmek üzere yaptıkları anlaşmayı ifade eden tahkim anlaşmasından farklıdır. Hakem sözleşmesi; tahkim anlaşmasının taraflarıyla hakem arasında yapılan, taraflar arasındaki

¹⁰ Akıncı, s.29 vd.

¹¹ Akıncı, s.29 vd.

¹² Akıncı, s.29 vd.

hak, yükümlülük gibi maddi hukuka ve usule ilişkin hukuki ilişkilerin usul hukuku ve özel hukuk hükümlerinin esas alınarak düzenlendiği sözleşmeyi ifade etmektedir.¹³ Bu sözleşme ile taraflar, uyuşmazlıklarının hakemler tarafından çözülmesini hakemlere teklif ederken, hakemler de ilgili uyuşmazlığı hakem olarak çözmeyi kabul ederler.¹⁴

E. Tahkim Türleri

1. Ulusal-Uluslararası Tahkim

Uyuşmazlığın yabancı unsur içerip içermemesine göre tahkim, ulusal tahkim ve uluslararası tahkim olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır.

a. Ulusal Tahkim

6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK)'nın 407 nci maddesi ulusal tahkimin uygulama alanını belirlemiştir. Hükme göre HMK'da yer alan ulusal tahkime dair hükümler, 21 Haziran 2001 tarihli ve 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu'nun tanımladığı anlamda yabancılık unsuru içermeyen ve tahkim yerinin Türkiye olarak belirlendiği uyuşmazlıklar hakkında uygulanmaktadır.¹⁵ HMK'nın 408 inci maddesine göre taşınmaz mallar üzerindeki ayni haklardan veya iki tarafın iradelerine tabi olmayan işlerden kaynaklanan uyuşmazlıklar tahkime elverişli değildir.

b. Uluslararası Tahkim

Uluslararası tahkim, yabancılık unsuru taşıyan uyuşmazlıkların hakem veya hakem heyeti tarafından çözümlendiği alternatif bir çözüm yöntemidir. Uluslararası tahkim, rızaya dayalı ve bağlayıcı bir uyuşmazlık çözüm yoludur.

Yabancı devletlerin birçoğu, ülkesinde gerçekleşecek uluslararası tahkim süreçlerini hukuki düzenleme altına almak için tahkim kanunları çıkarmaktadır. Ülkelerin tahkim kanunları genel olarak, tahkim sözleşmelerinin

¹³ Alim Taşkın, Hakem Sözleşmesi, 2. Bası, Ankara 2005, s. 8,9.

¹⁴ Akıncı, s. 32.

¹⁵ Nomer/ Ekşi/ Gelgel, s.4.

geçerlilik şartlarını, tahkim itirazını, tahkim ile mahkemeler arasındaki ilişkileri, yerel mahkemelerin tahkim sürecine katkısı ve müdahâlesinin sınırlarını, hakem heyetinin oluşumunu, hakemlerin reddini, hakemlerin yetkisine yapılan itiraz ve itirazın sonuçlarını, hakem heyetinin tedbir kararı verme yetkisini, tahkim usul ve esasına uygulanacak kuralların belirlenmesini, kararın şekli ve maddi kapsamını, karara karşı başvuru yollarını ve tahkim giderlerini düzenlemektedir.¹⁶

2. Ad Hoc - Kurumsal Tahkim

Uluslararası tahkim süreçleri, örgütlenme şekli bakımından *ad hoc* tahkim ve kurumsal tahkim olmak üzere iki grupta incelenmektedir.

a. Ad Hoc Tahkim

Tarafların herhangi bir tahkim kurumuna tabi olmaksızın hakem veya hakem heyetini oluşturdukları ve tahkim usulünü belirledikleri tahkim türü olan *ad hoc* tahkimde, hakem veya hakem heyeti, tarafların anlaşmasıyla ve sadece o taraflar arasındaki somut uyuşmazlığı çözmek için geçici olarak belirlenir.¹⁷

Uygulamada *ad hoc* tahkimde tarafların yaygın şekilde tahkime uygulanacak kurallar olarak Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL) tahkim kurallarını seçtikleri görülmektedir.¹⁸ Taraflar sözleşmede UNCITRAL tahkim kurallarına yer verdiklerinde veya tarafların uygulanacak tahkim kuralları hakkında anlaşamaması üzerine tahkim heyetince karar verilmesi hâlinde, uyuşmazlığın çözümünde bu kurallar uygulama alanı bulacaktır. Nitekim, UNCITRAL Tahkim Kurallarının 1 inci maddesi uyarınca, taraflar, sözleşmesel olsun olmasın, belirli bir hukuki ilişki bakımından aralarındaki bir uyuşmazlığın UNCITRAL Tahkim Kurallarına göre çözüme bağlanacağını kararlaştırmışlarsa, söz konusu uyuşmazlıklar,

¹⁶ Şanlı, s.304.

¹⁷ Nomer/Ekşi/Gelgel, s.2; Akıncı, s.7; Esen, s.16.

¹⁸ <https://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/arb-rules/arb-rules.pdf>. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

tarafarca kabul edilecek değişiklikler de göz önünde tutularak bu Kurallara göre çözümlenir.¹⁹

b. Kurumsal Tahkim

Kurumsal tahkimde tahkim yargılamasının gerçekleşeceği kurumun önceden hazırlanmış yargılama kuralları bulunmaktadır. Tahkim yargılaması bakımından, aksi taraf iradeleriyle belirlenmediği müddetçe, söz konusu tahkim kurumu kuralları uygulama alanı bulacaktır. Buna göre bir tahkim kurumunun organizasyonuna tabi bir şekilde ve bu kurumun tahkim kurallarına göre yürütülecek tahkime kurumsal tahkim adı verilmektedir.²⁰ Taraflarca kurumsal tahkim merkezlerinin tercih edilme sebebi, bu merkezlerin tahkim yargılamasını detaylı olarak düzenlemesi ve süreci yürütecek teknik ve idari teşkilatlanmaya sahip olmalarıdır.²¹

Milletlerarası ticaret ve yatırım uygulamasında uyuşmazlıkların tahkim yoluyla çözümü için kurulmuş çeşitli kurumlar bulunmaktadır. Milletlerarası Ticaret Odası (ICC) Tahkim Mahkemesi, Londra Uluslararası Tahkim Mahkemesi (LCIA), Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözüm Merkezi (ICSID) ve Türkiye'de bulunan İstanbul Tahkim Merkezi (ISTAC) kurumsal tahkim merkezlerinin örneklerindendir. Kurumsal tahkim merkezlerinin, kuruluş şekillerine göre aşağıdaki gibi sınıflandırılabilimleri mümkündür.²²

➤ Uluslararası anlaşmalarla ihdas edilen bazı kurumlar:

- Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözüm Merkezi (International Center for Settlement of Investment Disputes/ICSID)
- Dünya Fikri Mülkiyet Teşkilatı Tahkim ve Arabuluculuk Merkezi (World Intellectual Property Organisation (WIPO) Arbitration and Mediation Center)

¹⁹ Ergun Özsunay, UNCITRAL Tahkim Kuralları, İstanbul 2014, s.3.

²⁰ Ergin Nomer, Devletler Hususi Hukuku, İstanbul 2011, s.526; Şanlı, s.353; Akıncı, s.6 vd.

²¹ Nomer/Ekşi/Gelgel, s.3; Esen, s.17.

²² Şanlı, s.302 vd.

- İslam İşbirliği Teşkilatı Tahkim Merkezi (Organisation of Islamic Cooperation Arbitration Center (OIC-AC))

- Daimi Tahkim Mahkemesi (Permanent Court of Arbitration/ PCA)

➤ **Doğrudan ticaret camiasının ya da belirli sektör mensuplarının oluşturduğu, uluslararası, ulusal veya bölgesel ve hiçbir uluslararası anlaşmaya dayanmayan bazı kurumlar:**

- Milletlerarası Ticaret Odası Tahkim Mahkemesi (ICC International Court of Arbitration)

- Londra Uluslararası Tahkim Mahkemesi (London Court of International Arbitration/LCIA)

- Amerikan Tahkim Derneği (American Arbitration Association/ AAA)

- Stockholm Ticaret Odası Tahkim Enstitüsü (SCC Arbitration Institute)

- İstanbul Tahkim Merkezi (İstanbul Arbitration Center/ISTAC)

- İstanbul Ticaret Odası Tahkim ve Arabuluculuk Merkezi (İTOTAM)

3. Ticari Tahkim-Yatırım Tahkimi

a. Ticari Tahkim

Mal veya hizmet ticaretiyle uğraşan tacirler (veya tacir gibi hareket eden devlet/devlet kuruluşları) arasındaki uyuşmazlıkların çözümüne yönelik tahkim yargılamasına “ticari tahkim” adı verilmektedir.²³

Ticari tahkim davalarında dava taraflarından birisinin devlet olması mümkündür. Ticari tahkim davalarına taraf olan devletler, yatırım tahkimi

²³ İnci Ataman Fıganmeşe, “Milletlerarası Ticari Tahkim ile Yatırım Tahkimi Arasındaki Farklar”, Public and Private International Law Bulletin, 2011, C. 31, S. 1, s.93.

davalarına taraf olan devletlerden farklı olarak, uyuşmazlık konusu olayda prensip olarak üstün emretme gücüne sahip egemen devlet sıfatıyla değil, bir özel hukuk kişisi gibi hareket etmektedir.²⁴

Ticari tahkime konu olan uyuşmazlıklarda, devletin kamu gücünü kullanmasından kaynaklanan bir uyuşmazlık söz konusu değildir. Ticari tahkime konu olan uyuşmazlıklar, özel hukuk kişilerinin ve özel hukuk kişisi gibi hareket eden devlet veya devlet kuruluşlarının birbirine karşı yerine getirmeyi taahhüt ettikleri özel hukuka dair borçlarını, gereği gibi yerine getirmemeleri sonucunda ortaya çıkmaktadır.²⁵

b. Yatırım Tahkimi

Yatırım tahkiminde, uyuşmazlığın taraflarından birisi yabancı yatırımcı iken, diğeri ev sahibi devlettir.²⁶ Yatırım tahkimine konu uyuşmazlıklarda devlet, yatırımcının aksine, bir özel hukuk kişisi veya tacir gibi değil, bilakis üstün kamu gücüne sahip, egemen bir devlet sıfatıyla hareket etmektedir. Bu tahkim türü, yabancı yatırımcı ile ev sahibi devlet arasındaki yatırım uyuşmazlıklarının çözümü için başvurulacak bir uyuşmazlık çözüm yöntemi olup “yatırım tahkimi” olarak adlandırılmaktadır.²⁷

Yatırım tahkiminde yatırımcının ev sahibi devletin müdahâlelerinden korunabilmesi için devletler umumi hukukunun uygulanmasına gerek duyulmaktadır. Zira devletler umumi hukuku, devletlerin egemenliklerinin üstünde yer almakta ve devletlerin egemenlik haklarına yönelik sınırlamaları öngörebilmektedir. Yatırım tahkiminde devletler hukukunun uygulanması, egemenlik gücünü elinde bulunduran ev sahibi devletin müdahâlelerine karşı yatırımın ve yatırımcının korunmasını sağlamaktadır. Ticari uyuşmazlıklar bakımından ise prensip olarak bir devletin egemenlik hakkını kullanması nedeniyle ortaya çıkmadıkları için devletler hukukuna başvurmaya gerek

²⁴ Ataman Figanmeşe, s.145-146.

²⁵ Ataman Figanmeşe, s.136 vd.

²⁶ Gary B. Born, International Arbitration: Law and Practice, 2012, s.41.

²⁷ Ataman Figanmeşe, s.145 vd.

bulunmamakta, ticari uyuşmazlıkların giderilebilmesi için millî hukukların uygulanması yeterli olmaktadır.²⁸

Yatırım tahkiminin temelini, diğer tüm tahkim türlerinde de olduğu gibi taraf rızaları oluşturmaktadır.²⁹ Yatırım anlaşmalarından kaynaklanan uyuşmazlıklarda tahkime başvuru için gerekli ön şart olan rıza unsuru devletler bakımından anlaşmanın tahkim şartında düzenlenmektedir.³⁰

Günümüzde yabancı yatırımı konu edinen birçok ikili anlaşma bulunmakta ve bu anlaşmalarla bir yandan uyuşmazlık çözüm yolu olarak uluslararası tahkime atıf yapılmakta, diğer yandan yabancı yatırımcıya uygulanacak muamele standartları düzenlenmektedir.

4. Zorunlu Tahkim-İhtiyari Tahkim

a. Zorunlu Tahkim

Alternatif bir uyuşmazlık çözüm yolu olan tahkim esas olarak ihtiyari nitelikte olmakla birlikte, kanun koyucu bazı uyuşmazlıklar bakımından tahkim yoluna başvurulmasını bir zorunluluk olarak öngörmüştür. Bu zorunluluk kanundan kaynaklı olduğu için tarafların iradelerinin tahkime başvurma yönünde birleşmesine gerek yoktur. Bu şekilde kanundan doğan tahkime, zorunlu tahkim adı verilmektedir. Zorunlu tahkim istisnai bir yol olup hangi hâllerde başvurulacağı özel kanun hükümleriyle düzenleme altına alınmıştır.³¹ Zorunlu tahkime tabi uyuşmazlıklarda taraflar özel kanunda belirtilen tahkim yoluna başvurmaktadır.³²

3533 sayılı Umumi Mülhak ve Hususi Bütçelerle İdare Edilen Daireler ve Belediyelerle Sermayesinin Tamamı Devlete veya Belediye

²⁸ Ataman Figanmeşe, s.103.

²⁹ Muthucumaraswamy Sornarajah, The International Law On Foreign Investment, Birleşik Krallık, 2021, s.877.

³⁰ Sornarajah, s.877; Ayrıca bkz. Güray Özsu, “ICSID Tahkimi Bakımından “Tahkime Rıza” ve Bu Rıza Çerçevesinde Tahkim Öncesi Süreçler”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, 2018, S.34, s.591 vd.

³¹ Nomer/ Ekşi/Gelgel, s.9-10; Akıncı, s.8.

³² Nomer/ Ekşi/Gelgel, s.10.

veya Hususi İdarelere Aid Daire ve Müesseseler Arasındaki İhtilafların Tahkim Yolu ile Halli Hakkında Kanun, 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu ve 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun ilgili maddeleri Türk mevzuatında yer alan zorunlu tahkime örnek olarak verilebilir.

b. İhtiyari Tahkim

Kanunun, taraflar arasındaki uyuşmazlığın çözümü için tahkim yolunu zorunlu bir uyuşmazlık çözüm yolu olarak öngörmediği hâllerde tahkim yolunun tercihi ihtiyaridir. Bu hâllerde taraflar, aralarındaki uyuşmazlığın çözümü için tahkim yoluna başvurmak zorunda olmayıp; uyuşmazlığı devlet yargısında da sonuçlandırabilme imkânına sahiptirler.³³

Tarafların karşılıklı anlaşma yoluyla, aralarındaki uyuşmazlığın çözümünü hakem adı verilen özel kişilere bırakmalarına ve uyuşmazlığın hakemler tarafından incelenip karara bağlanmasına ihtiyari tahkim adı verilmektedir.³⁴ Zorunlu tahkimin aksine bu tahkim türünde tahkim yoluna başvurma hususu tarafların iradelerine bağlıdır. İhtiyari tahkimde taraflar, tahkim yeri, tahkim dili, uygulanacak hukuku, hakem veya hakemlerin atanması, hakemlerin çözeceği uyuşmazlıkların kapsamı gibi hususlarda serbestçe hareket edebilmektedirler. İhtiyari tahkim, isteğe bağlı olması ve uyuşmazlığın her safhasında başvurulabilmesi yönüyle zorunlu tahkimden ayrılır. Son olarak, taraflar ihtiyari tahkimde tahkim yoluna başvurmakta serbest olmakla birlikte tahkim süreci sonunda verilecek hakem kararı taraflar bakımından bağlayıcıdır.³⁵

³³ Cengiz Serhat Konuralp, Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları: Tahkim (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul 2011, s.138.https://tez.yok.gov.tr/Ulusal_Tez_Merkezi/tezSorguSonucYeni.jsp. Erişim Tarihi: 09.02.2026

³⁴ Mehmet Rıfat Bacanlı, “Bir Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolu Olarak İstanbul Tahkim ve Arabuluculuk Merkezi (ISTAC) Tahkim Yargılamasında Delillerin İbrazi ve Değerlendirilmesi”, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, 2016, S.8, s.79.

³⁵ Bacanlı, s.79.

II. TAHKİME İLİŞKİN TEMEL DÜZENLEMELER

II. TAHKİME İLİŞKİN TEMEL DÜZENLEMELER

A. Türk Hukukunda Tahkime İlişkin Temel Düzenlemeler

1. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

Tahkim, Anayasa'nın 125 inci maddesinde “Yargı Yolu” başlığı altında düzenlenmiştir. 13 Ağustos 1999 tarihli ve 4446 sayılı Kanunun 2 nci maddesiyle Anayasa'nın 125 inci maddesinin birinci fıkrasına eklenen hükümle, kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinde bunlardan doğan uyuşmazlıkların milli veya milletlerarası tahkim yolu ile çözülmesi öngörülmüştür.

2. 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu

6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu 12 Ocak 2011 tarihinde kabul edilerek 4 Şubat 2011 tarihli ve 27836 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.³⁶ Kanunun Onbirinci kısmında ulusal tahkim düzenlenmiş olup bu düzenlemeler 407 ilâ 444 üncü maddeleri arasında yer almaktadır.

28 Şubat 2018 tarihinde kabul edilen 7101 sayılı İcra ve İflas Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ve 22 Temmuz 2020 tarihinde kabul edilen 7251 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun hükümleriyle Hukuk Muhakemeleri Kanununda yer alan tahkime ilişkin düzenlemelerde (410, 416, 418, 436, 439 ve 440 ıncı maddeler) bazı değişiklikler yapılmıştır.³⁷

3. 4686 Sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu

4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu 21 Haziran 2001 tarihinde kabul edilerek 5 Temmuz 2001 tarihli ve 24453 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.³⁸ 28 Şubat 2018 tarihinde kabul edilen 7101

³⁶ <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6100.pdf>. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

³⁷ <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/07/20200728-14.htm>. Erişim Tarihi: 09.02.2026

³⁸ <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4686.pdf>. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

sayılı İcra ve İflas Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile 4686 sayılı Kanunda bazı değişiklikler yapılmıştır.

Milletlerarası Tahkim Kanunu, Türkiye’de yabancılık unsuru içeren uyuşmazlıklara uygulanacak tahkim kurallarını ayrıntılı olarak düzenlemektedir. Kanun 19 maddeden oluşmaktadır ve milletlerarası tahkime ilişkin usul ve esasları içermektedir. Milletlerarası Tahkim Kanununun 1 inci maddesinde öngörüldüğü üzere, Kanun yabancılık unsuru taşıyan ve tahkim yerinin Türkiye olarak belirlendiği veya bu Kanun hükümlerinin taraflar ya da hakem veya hakem kurulunca seçildiği uyuşmazlıklar hakkında uygulanır.³⁹

4. 5718 Sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun

5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun, 27 Kasım 2007 tarihinde kabul edilerek, 12 Aralık 2007 tarihli ve 26728 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır. Kanun 66 maddeden oluşmaktadır ve 60, 61, 62 ve 63 üncü maddelerinde yabancı hakem kararlarının tanınması ve tenfizine ilişkin düzenlemeler yer almaktadır.⁴⁰

5. 4501 Sayılı Kamu Hizmetleri ile İlgili İmtiyaz Şartlaşma ve Sözleşmelerinden Doğan Uyuşmazlıklarda Tahkim Yoluna Başvurulması Hâlinde Uyulması Gereken İlkeler Dair Kanun

4501 sayılı Kamu Hizmetleri ile İlgili İmtiyaz Şartlaşma ve Sözleşmelerinden Doğan Uyuşmazlıklarda Tahkim Yoluna Başvurulması Hâlinde Uyulması Gereken İlkeler Dair Kanun 21 Ocak 2000 tarihinde kabul edilerek 22 Ocak 2000 tarihli ve 23941 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.⁴¹ Kanun 9 maddeden oluşmaktadır ve kamu hizmetleri ile

³⁹ <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4686.pdf>. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

⁴⁰ <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5718.pdf>. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

⁴¹ <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4501.pdf>. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinde, bunlardan doğan uyuşmazlıkların tahkim yoluyla çözülmesinin öngörülmesi durumunda taraflarca sözleşme yapılırken uyulması gereken ilke ve esasları belirlemektedir.⁴²

6. 659 Sayılı Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri ve Özel Bütçeli İdarelerde Hukuk Hizmetlerinin Yürütülmesine İlişkin Kanun Hükmünde Kararname

26 Eylül 2011 tarihli, 659 Sayılı Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri ve Özel Bütçeli İdarelerde Hukuk Hizmetlerinin Yürütülmesine İlişkin Kanun Hükmünde Kararname 2 Kasım 2011 tarihli ve 28103 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.⁴³ Kanunun amacı genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri (Türkiye Büyük Millet Meclisi, Cumhurbaşkanlığı, Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay, Hakimler ve Savcılar Kurulu ve Sayıştay dahil) ve özel bütçeli idarelerin hukuk hizmetlerinin etkili, verimli ve usul ekonomisine uygun şekilde yerine getirilmesine ve bu hizmetlerin yürütülmesinde uygulama birliğinin sağlanmasına yönelik usul ve esasların belirlenmesidir.⁴⁴

659 sayılı KHK’nın Hukuk Birimlerinin Görevleri başlıklı 4 üncü maddesinde, hukuk birimlerinin, idarenin taraf olduğu tahkim yargılamalarında idareyi temsil edebilecekleri düzenlenmiştir.

659 sayılı KHK’nın 7 nci maddesinin ikinci fıkrasında, ulusal ve uluslararası mahkeme ve tahkim mercilerinde Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti veya idarelerin taraf ya da müdahil oldukları davalardan, Cumhurbaşkanlığı hukuk birimi tarafından takibi gerekli görülenler ve bunlarla ilgili icra işlemleri, ilgili idarenin de vekili sıfatıyla Cumhurbaşkanlığı hukuk birimince takip ve müdafaa edilebileceği hükmü düzenlenmiştir.⁴⁵

⁴² <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4501.pdf>. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

⁴³ <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/4.5.659.pdf>. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

⁴⁴ <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/4.5.659.pdf>. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

⁴⁵ <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/4.5.659.pdf>. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

7. İstanbul Tahkim Merkezi Kanunu

6570 sayılı İstanbul Tahkim Merkezi Kanunu, 20 Kasım 2014 tarihinde kabul edilerek, 29 Kasım 2014 tarihli ve 29190 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.⁴⁶ Kanun 16 maddeden oluşmaktadır. Kanunun amacı, yabancılık unsuru taşıyanlar da dahil olmak üzere uyuşmazlıkların tahkim veya alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleriyle çözülmesini sağlamak üzere İstanbul Tahkim Merkezinin kurulması ile Merkezin teşkilat ve faaliyetlerine ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.⁴⁷

Bu Kanunun uygulanmasını sağlamak ve Kanunla kendisine verilen görevleri yerine getirmek üzere tüzel kişiliği haiz, özel hukuk hükümlerine tabi İstanbul Tahkim Merkezi kurulmuştur.⁴⁸

8. 4875 Sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu

4875 sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu 5 Haziran 2003 tarihinde kabul edilerek, 17 Haziran 2003 tarihli ve 25141 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.⁴⁹ Kanun, doğrudan yabancı yatırımların özendirilmesine, yabancı yatırımcıların haklarının korunması ile yatırım ve yatırımcı tanımlarında uluslararası standartlara uyulmasına, doğrudan yabancı yatırımların gerçekleştirilmesinde izin ve onay sisteminin bilgilendirme sistemine dönüştürülmesine ve tespit edilen politikalar yoluyla doğrudan yabancı yatırımların artırılmasına ilişkin esasları düzenlemektedir.⁵⁰

⁴⁶ <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6570.pdf>. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

⁴⁷ İstanbul Tahkim Merkezi Kanununun 1 inci maddesi.

⁴⁸ <https://istac.org.tr/>. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

⁴⁹ <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4875.pdf>. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

⁵⁰ 4875 Sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanununun 1 inci maddesi. Ayrıca bkz. Güray Özsu, Yabancıların Petrol Kanunu Kapsamındaki Yatırımları, 2012 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s.19 vd.

9. 3533 Sayılı Umumi Mülhak ve Hususi Bütçelerle İdare Edilen Daireler ve Belediyelerle Sermayesinin Tamamı Devlete veya Belediye veya Hususi İdarelere Aid Daire ve Müesseseler Arasındaki İhtilafların Tahkim Yol ile Halli Hakkında Kanun

3533 sayılı Umumi Mülhak ve Hususi Bütçelerle İdare Edilen Daireler ve Belediyelerle Sermayesinin Tamamı Devlete veya Belediye veya Hususi İdarelere Ait Daire ve Müesseseler Arasındaki İhtilafların Tahkim Yol ile Halli Hakkında Kanun, 29 Haziran 1938 tarihinde kabul edilerek, 16 Temmuz 1938 tarihli ve 3961 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.⁵¹ Kanun 9 maddeden oluşmaktadır ve Kanuna göre, Genel, Katma ve Özel Bütçeli idareler ve belediyelerle, sermayesinin tamamı Devlete veya belediye veya il özel idarelerine ait olan idare ve müesseseler arasında çıkan uyuşmazlıklardan adli yargı organlarının görevinde bulunanlar bu Kanunda yazılı tahkim usulüne göre çözüme kavuşturulurlar.

10. 805 Sayılı İktisadi Müesseselerde Mecburi Türkçe Kullanılması Hakkında Kanun

805 Sayılı İktisadi Müesseselerde Mecburi Türkçe Kullanılması Hakkında Kanun, 10 Nisan 1926 tarihinde kabul edilmiş ve 22 Nisan 1926 tarihli ve 353 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.⁵² 9 maddeden oluşan Kanun, Türk şirket ve müesseselerinin hukuki ve ticari işlemlerinde Türkçe kullanmasını zorunlu tutmaktadır.⁵³ Tahkim anlaşmalarının geçerliliğinin tespitinde 805 sayılı Kanun hükümleri yargı mercilerince göz önüne alınmaktadır.

⁵¹ <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.3533.pdf>. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

⁵² <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.805.pdf>. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

⁵³ 805 sayılı Kanunun 1 inci maddesi “*Türk tabiiyetindeki her nevi şirket ve müesseseler, Türkiye dahilindeki her nevi muamele, mukavele, muhabere, hesap ve defterlerini Türkçe tutmağa mecburdurlar.*” hükmünü haizdir.

B. Tahkime İlişkin Temel Uluslararası Düzenlemeler

1. Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve İcrası Hakkındaki New York Konvansiyonu

10 Haziran 1958 tarihli New York Konvansiyonu'na dünya genelinde 172 ülke taraf olup, 24 imzacı Devlet bulunmaktadır.⁵⁴ 8 Mayıs 1991 tarihli ve 3731 sayılı Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve İcrası Hakkındaki New York Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun 21 Mayıs 1991 tarihli ve 20877 sayılı Resmî Gazete'de,⁵⁵ Konvansiyonun onaylanmasına dair 15 Ağustos 1991 tarihli ve 91/2151 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ise 25 Eylül 1991 tarihli ve 21002 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.⁵⁶

Konvansiyonun uygulanabilmesi için ilgili hakem kararının yabancı ve uyuşmazlığın ticari mahiyette olması gerekmektedir. Türkiye, Konvansiyonun uygulanması yönünden sadece ticari mahiyette bulunan uyuşmazlıklara uygulanacağına ilişkin çekince koymuştur. Konvansiyonda; tahkim sözleşmelerinin ve yabancı hakem kararlarının tanınması ve tenfizi ile tenfizin reddi sebepleri tahdidi olarak düzenlenmiştir.⁵⁷ Konvansiyon, Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun'da yer alan tanıma ve tenfiz ilkelerinin temelini oluşturmaktadır.

2. Devletler ve Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümlemesi Hakkında Konvansiyon

ICSID, 1966 yılında Devletler ve Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümlemesi Hakkında Konvansiyon ile kurulmuştur. ICSID, Dünya Bankasının merkezinin bulunduğu yer olan Washington DC'dedir. ICSID Konvansiyonu, Dünya Bankasının uluslararası

⁵⁴ Taraf devletlerin listesi için bkz. <http://www.newyorkconvention.org/list+of+contracting+states>. Erişim Tarihi: 09.04.2026.

⁵⁵ <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/20877.pdf>. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

⁵⁶ <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/21002.pdf>. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

⁵⁷ Serhat Eskiyyörük, "Uluslararası Uyuşmazlık Çözümünde Usul Uygulamalar ve Güncel Sorunlar", Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara 2009, S.164, s.146 vd.

yatırımı teşvik etme hedefini ilerletmek için Dünya Bankası İcra Direktörleri tarafından formüle edilmiş çok taraflı bir anlaşmadır. ICSID tahkimi, uluslararası yatırım anlaşmazlıklarında ilgili tarafların özelliklerini dikkate almak suretiyle, ev sahibi devlet ile yabancı yatırımcılar arasında bir denge sağlamaktadır.⁵⁸

Türkiye, ICSID Konvansiyonunu 24 Haziran 1987 tarihinde imzalamıştır. 27 Mayıs 1988 tarihli ve 3460 sayılı Devletler ve Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümlemesi Hakkında Sözleşmenin Onaylanması Uygun Bulunduğuna Dair Kanun 2 Haziran 1988 tarihli ve 19830 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.⁵⁹ ICSID Konvansiyonu 6 Aralık 1988 tarihli ve 20011 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 7 Ekim 1988 tarihli ve 88/13325 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile onaylanmıştır.⁶⁰ Türkiye, Uygun Bulma Kanununda belirttiği üzere ICSID Konvansiyonunu;

➤ Yabancı sermaye ile ilgili yürürlükteki mevzuat çerçevesinde izin verilmiş ve fiilen yatırım faaliyeti başlamış olan yatırımlardan kaynaklanan uyuşmazlıkların ICSID’e götürülebilmesi,

➤ Türk mahkemelerinin münhasır yetkisinde bulunması dolayısı ile Türkiye’de mevcut gayrimenkuller üzerindeki mülkiyet ve ayni hak uyuşmazlıklarının ICSID’e götürülmemesi,

➤ Türkiye Cumhuriyeti’nin diğer ülkelerle imzalayacağı Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması (YKTK) Anlaşmalarına ilişkin münferit ikili anlaşmalarda yatırım uyuşmazlıklarının Lahey Adalet Divanı’na götürülmesine ilişkin ICSID Sözleşmesinin 64 üncü maddesine rezerv konulması şartlarıyla kabul etmiştir.⁶¹

⁵⁸ Detaylı bilgi için bkz. <https://icsid.worldbank.org/>. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

⁵⁹ <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/19830.pdf>. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

⁶⁰ <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/20011.pdf>. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

⁶¹ <https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d18/c012/tbmm18012072ss0062.pdf>. Erişim Tarihi: 29.01.2026.

3. Milletlerarası Ticari Hakemlik Konusundaki Avrupa Konvansiyonu

21 Nisan 1961 tarihli Avrupa Konvansiyonu, Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonunun çalışmaları neticesinde düzenlenmiştir. Türkiye, 1961 tarihinde Cenevre’de tanzim edilen Avrupa Konvansiyonunu 21 Nisan 1961 tarihinde imzalamış⁶² ve Milletlerarası Ticari Hakemlik Konusundaki Avrupa Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun’u 21 Mayıs 1991 tarihli Resmî Gazete’de yayımlamıştır.⁶³ Mezkûr Sözleşme, 23 Eylül 1991 tarihli ve 21000 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 13 Ağustos 1991 tarihli ve 91/2138 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile onaylanmıştır.⁶⁴ Avrupa Konvansiyonu, milletlerarası ticari tahkimin tanıma ve tenfizden önceki safhalarını düzenlemektedir. Avrupa Konvansiyonu, tahkim anlaşması yapılırken mutad meskenleri veya muamele merkezleri farklı akit devletlerde olan gerçek ve tüzel kişiler arasındaki ticari muamelelerden doğan tahkimlere ilişkin çözüm yolu sunmaktadır.⁶⁵

Avrupa Konvansiyonunun 1 inci maddesi uyarınca tahkimin konusu uluslararası ticari ilişkilerle sınırlandırılmıştır. Konvansiyonun uygulanabilmesi için iki şartın birlikte gerçekleşmesi gerekir. Birinci şart tahkim anlaşması yapıldığı sırada tarafların mutad meskenlerinin farklı akit devletlerde bulunmasıdır. İkinci şart ise, uyuşmazlığın uluslararası ticari ilişkiden doğmuş olmasına ilişkindir. Ticari olmayan işlerden doğan uyuşmazlıklara Konvansiyon uygulanamaz.

4. Singapur Konvansiyonu

UNCITRAL, 26 Haziran 2018 tarihinde Singapur Konvansiyonu olarak bilinen Arabuluculuk Sonunda Yapılan Uluslararası Sulh Anlaşmaları Konvansiyonu (Singapur Konvansiyonu) taslağını onaylamıştır. Konvansiyon,

⁶² https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXII-2&chapter=22&clang=_en. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

⁶³ <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/20877.pdf>. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

⁶⁴ <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/21000.pdf>. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

⁶⁵ <https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d18/c060/tbmm18060114ss0499.pdf>. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

2 Şubat 2024 tarihi itibarıyla aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 59 devlet tarafından imzalanmıştır.⁶⁶ Konvansiyonun Türkiye tarafından onay süreci 11 Ekim 2021 tarihinde tamamlanmış olup, Konvansiyon 11 Nisan 2022 tarihinde Türkiye yönünden yürürlüğe girmiştir.⁶⁷

Singapur Konvansiyonu, sulh anlaşmalarının icra edilebilirliğine yönelik ilk düzenlemedir. On altı maddeden oluşan Konvansiyon, uluslararası ticari arabuluculuk sonucunda, taraflar arasında yazılı olarak yapılan sulh anlaşmalarının icra edilebilirliğini ve icra başvurusunun reddi sebeplerini düzenlemektedir.⁶⁸

5. Enerji Şartı Anlaşması

Enerji sektöründe uluslararası iş birliğini teşvik etmek, enerji güvenliği ve enerji sektöründeki yabancı yatırımların korunması amacıyla yasal bir çerçeve oluşturan Enerji Şartı Anlaşması (EŞA), Türkiye ve diğer imzacı devletler tarafından 17 Aralık 1994'te Lizbon'da imzalanmıştır. 1 Şubat 2000 tarihli ve 4519 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan mezkûr Anlaşma, 25 Mayıs 2000 tarihli ve 2000/786 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile onaylanarak 12 Temmuz 2000 tarihli ve 24107 sayılı (Mükerrer) Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

EŞA'nın, enerji arzı güvenliğinin artırılması, enerji üretimi, enerji çevirimi, taşınması, depolanması, dağıtımı, iletimi ve kullanımındaki verimliliğin en yüksek seviyeye ulaştırılması, yatırımların teşviki ve korunması, enerji ticaretinin serbestleştirilmesi amaçları bulunmaktadır. Anlaşmada yatırımlar, ticaret, transit enerji verimliliği ve anlaşmazlıkların giderilmesine yönelik mekanizmalar düzenlenmiştir. Söz konusu Anlaşma bağlayıcı olmayan politik deklarasyonlar olarak nitelendirebileceğimiz

⁶⁶ https://uncitral.un.org/en/texts/mediation/conventions/international_settlement_agreements/status Erişim Tarihi: 09.02.2026.

⁶⁷ Bkz. <https://www.singaporeconvention.org/jurisdictions>. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

⁶⁸ <https://www.singaporeconvention.org/convention/the-convention-text/>. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

Avrupa Enerji Şartı (1991) ve Uluslararası Enerji Şartı (2015) tarafından tamamlanmıştır. Ancak belirtmek gerekir ki bazı ülkeler, bu politik deklarasyonlardan birini veya her ikisini imzalamakla birlikte EŞA'yı onaylamamıştır.

EŞA'da yer alan yatırımların korunmasına ilişkin hükümlere dayanarak enerji sektöründeki yabancı yatırımcıların yüksek tazminat talepleriyle devletlere karşı uluslararası tahkim nezdinde açtıkları davaların son yıllarda devletlerin çevre ve iklim politikalarına etkisi kamuoyunun oldukça dikkatini çekmiştir. Bu sebeple EŞA'da yer alan bazı yatırım koruma standartlarının güncellenmesi, netleştirilmesi ve yeni tarihli uluslararası yatırım anlaşmalarında yer alan diğer yaklaşımlarla daha uyumlu hâle getirilmesi gündeme gelmiştir. Bu kapsamda 2017 yılında Enerji Şartı Konferansında Anlaşmanın olası bir revizyonuna ilişkin görüşmelerin başlatılması kararı alınmıştır. 6 Kasım 2019 tarihinde ise, EŞA'nın modernizasyonu maksadıyla gerçekleştirilecek müzakerelerin usulünü ve takvimini belirleyen bir karar kabul edilmiştir. Ayrıca yenileme sürecinin hızlı bir şekilde tamamlanması maksadıyla da Enerji Şartı Konferansı, EŞA Modernizasyon Grubunu oluşturmuş ve bu Grubu yetkilendirmiştir. 2020 yılında resmi müzakerelerin başlatılmasının ardından Modernizasyon Grubu on beş tur müzakere düzenlemiş ve Haziran 2022 tarihinde Âkit Tarafların ilkesel bir anlaşma sağlamasıyla bu süreç sona ermiştir. Ancak AB üyesi ülkeler olan Fransa, Almanya ve Polonya'nın modernizasyon sürecinin sonuçlarından tatmin olmamaları sebebiyle Anlaşmadan çekilme isteklerini resmî olarak Enerji Şartı Sekretaryasına bildirmişlerdir. Bunun üzerine AB Parlamentosu da üye ülkelerin Enerji Şartı Anlaşması'ndan koordineli olarak çekilmesi için gerekli tedbirleri alması konusunda AB Komisyonuna yetki vermiştir. 2022 yılından bugüne Birleşik Krallık, Fransa, Almanya, İspanya, İtalya, Polonya, Portekiz, Hollanda, Danimarka, Slovenya, Lüksemburg gibi AB

üyesi ülkelerin yanı sıra Avrupa Birliği ve Euratom⁶⁹ da EŞA'dan çekilme niyetini açıklamıştır.⁷⁰ İki yıllık bir aradan sonra⁷¹ EŞA'daki değişiklikler 3 Aralık 2024'te, Enerji Şartı Konferansının 35. Toplantısında onaylanmıştır.⁷²

⁶⁹ AB ve Euratom'un çekilme kararları 28 Haziran 2025 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bkz. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_24_3513, Erişim Tarihi: 09.02.2026.

⁷⁰ Bkz. <https://investmentpolicy.unctad.org/international-investment-agreements/treaties/bit/5212/the-energy-charter-treaty-1994->, Erişim Tarihi: 09.02.2026.

⁷¹ Modernizasyon müzakerelerinin akıbeti hakkında tartışmalar için bkz. Koloman Roiger-Simek, The Modernization of the Energy Charter Treaty: Dead in the Water?, Austrian Review of International and European Law Online, Volume:26, Issue:1, https://brill.com/view/journals/ario/26/1/article-p119_5.xml, Erişim Tarihi: 09.02.2026.

⁷² <https://www.energycharter.org/media/news/article/the-energy-charter-conference-adopts-decisions-on-the-modernisation-of-the-energy-charter-treaty/>, Erişim Tarihi: 09.02.2026.

III. *AD HOC* VE BAŞLICA ULUSLARARASI KURUMSAL TAHKİM KURALLARI

III. AD HOC VE BAŞLICA ULUSLARARASI KURUMSAL TAHKİM KURALLARI

A. UNCITRAL Tahkim Kuralları

UNCITRAL, uluslararası ticaret hukuku alanında Birleşmiş Milletler sisteminin temel organı olarak, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 17 Aralık 1966 tarihli ve 2205 sayılı kararıyla, uluslararası ticaretin uyumlaştırılması, birleştirilmesi ve modernleşmesi görevlerini yürütme amacıyla Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun bir yan kuruluşu olarak kurulmuştur.⁷³

UNCITRAL Tahkim Kuralları 43 maddeden oluşmaktadır ve taraflarca milletlerarası ticari ilişkilerden kaynaklanan uyuşmazlıkların *ad hoc* tahkimde yürütülmesine ilişkin kuralları düzenlemektedir. UNCITRAL Tahkim Kurallarında taraf iradesine öncelik verilmekte ve kuralların uygulanabilmesi için tarafların sözleşme ile bu kuralları kabul etmiş olmaları gerekmektedir.⁷⁴

1976 UNCITRAL Tahkim Kuralları, 2006 yılında UNCITRAL'in II numaralı Çalışma Grubu tarafından revize edilmiştir. Dört yılın sonunda revize işlemleri 2010 yılında tamamlanmıştır. 2013 yılında ise UNCITRAL nezdinde yatırım tahkiminde şeffaflığın artırılması amacıyla UNCITRAL Kurallarının 1 inci maddesinin dördüncü fıkrasına; "Yatırım veya yatırımcıların korunmasını sağlayan bir antlaşma uyarınca başlatılmış yatırımcı-Devlet tahkiminde, bu Kurallar, Saydamlık Hakkında Kuralların 1. maddesine bağlı olarak, Antlaşmaya dayalı Yatırımcı-Devlet Tahkiminde Saydamlık Hakkında UNCITRAL Kurallarını da ("Saydamlık Hakkında Kurallar") içerir." hükmü eklenmiştir.⁷⁵ Tarafların uyuşmazlıklarını daha

⁷³ <https://uncitral.un.org/en/about>. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

⁷⁴ Detaylı bilgi için bkz. <https://uncitral.un.org/en/content/homepage>. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

⁷⁵ Ergun Özsunay, UNCITRAL Tahkim Kuralları, İstanbul 2014, s.3.

kısa sürede ve daha düşük maliyetle çözmelerini sağlamak amacıyla 2021 yılında UNCITRAL Hızlandırılmış Tahkim Kuralları kabul edilmiştir. Kurallar UNCITRAL Tahkim Kurallarına ek olarak dahil edilmiş ve bunun için Tahkim Kuralları'nın 1 inci maddesinin beşinci fıkrasına “*Ek’te yer alan Hızlandırılmış Tahkim Kuralları, tarafların bu hususta anlaşmaları halinde tahkime uygulanır.*” hükmü eklenmiştir. Söz konusu hükümde yer alan “tarafların bu konuda anlaşması halinde” ifadesi, Hızlandırılmış Kuralların uygulanabilmesi için tarafların açık rızasının bulunmasını zorunlu kılmaktadır.

B. PCA Tahkim Kuralları 2012

PCA, Birinci Lahey Barış Konferansı sırasında kabul edilen 1899 tarihli Uluslararası Uyuşmazlıkların Barışçıl Çözümüne Dair Lahey Sözleşmesi ile Devletler arasındaki tahkimi ve diğer uyuşmazlık çözüm yollarını kolaylaştırmak amacıyla Hollanda'nın Lahey şehrinde kurulmuştur.⁷⁶ PCA, uluslararası bir mahkemeden daha ziyade taraflara tahkim işlemlerinde yardımcı olan milletlerarası bir organizasyondur. Türkiye, 12 Haziran 1907 tarihinden itibaren PCA'ya üyedir.⁷⁷ UNCITRAL Tahkim Kurallarında, aksi taraflarca belirlenmedikçe PCA'nın atama makamı olacağı belirtilmektedir.⁷⁸

PCA 2012 Tahkim Kuralları, taraflardan en az birinin Devlet, devlet kontrolündeki bir kuruluş veya hükümetlerarası örgüt olduğu uyuşmazlıkların tahkim yoluyla çözümünde kullanılmak üzere tasarlanmıştır. Bu Kurallar daha önce yürürlüğe giren PCA Kurallarını ortadan kaldırmaksızın, PCA çatısı altında tahkim için ek bir seçenek sunmaktadır. İsteğe bağlı olarak uygulanacak olan bu Kurallar, 2010 tarihli UNCITRAL Tahkim Kuralları esas alınarak hazırlanmıştır.⁷⁹

⁷⁶ <https://pca-cpa.org/en/about/>. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

⁷⁷ <http://www.mfa.gov.tr/daimi-hakemlik-mahkemesi.tr.mfa>. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

⁷⁸ UNCITRAL Tahkim Kuralları madde 6(2) ve 7(2).

⁷⁹ <https://docs.pca-cpa.org/2015/11/PCA-Arbitration-Rules-2012.pdf>. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

PCA İdari Konseyi tarafından 10 Eylül 2024 tarihinde, 2012 PCA Tahkim Kuralları ile birlikte uygulanabilecek; acil durum geçici önlemlerine, kararların incelenmesine ve hızlandırılmış usule ilişkin üç ayrı protokol kabul edilmiştir.⁸⁰

C. ICSID Tahkim Kuralları

1966 yılında yürürlüğe giren Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümüne İlişkin Konvansiyon (ICSID Konvansiyon) uyarınca kurulan ICSID, Akit Devletler ile diğer Akit Devletlerin tabiiyetleri arasında ortaya çıkan yatırım uyuşmazlıklarının çözümünü sağlamaktadır. Bir uyuşmazlığın ICSID tahkimi yoluyla çözümünde uygulanacak usul kuralları ICSID Tahkim Kuralları ile düzenlenmiştir. ICSID tahkimine konu uyuşmazlıkların yabancı yatırımdan kaynaklı olması gerekmektedir. Merkezin yargı yetkisi ICSID Konvansiyonunun 25 inci maddesinde düzenlenmiştir.⁸¹

ICSID Tahkim Kuralları, hakem heyetinin oluşması, tarafların temsili, yazılı ve sözlü yargılama aşamaları, tanık ve bilirkişi incelemeleri, hüküm verilmesi ve kararın iptali gibi hususları düzenlemektedir. ICSID Tahkim Kurallarındaki son değişiklikler 1 Temmuz 2022’de yürürlüğe girmiştir.⁸²

Ç. ICC Tahkim Kuralları

Merkezi Paris’te olan ICC Tahkim Mahkemesi, Milletlerarası Ticaret Odası’nın bir parçasıdır. ICC Tahkim Mahkemesi; bir başkan, başkan yardımcıları ve üyelerden oluşur. ICC Tahkim Kuralları, değişen ticaret hayatına uyum sağlamak amacıyla periyodik olarak revize edilmektedir.

⁸⁰ <https://pca-cpa.org/en/services/arbitration-services/pca-arbitration-rules/>. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

⁸¹ Detaylı bilgi için bkz. <https://icsid.worldbank.org/>. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

⁸² https://icsid.worldbank.org/sites/default/files/documents/ICSID_Convention.pdf. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

En son güncellenmiş 2021 ICC Tahkim Kuralları, ICC Yürütme Kurulu'nun 6 Ekim 2020'de gerçekleştirdiği bir toplantıyla kabul edilmiştir. Kurallar 1 Ocak 2021 tarihinde yürürlüğe girmiştir.⁸³ ICC Tahkim Kurallarında, birden çok tarafın ve sözleşmenin bulunduğu uyuşmazlıklara, dava yönetim yöntemlerine, seri yargılama hükümlerine, şeffaflığın artırılmasına, hakemlerin atanmasına, ek karar yazılmasına ve yatırım sözleşmeleri ile serbest ticaret anlaşmalarından doğan uyuşmazlıklara açık atıf yapılmasına ilişkin güncellemeler yapılmıştır.⁸⁴

ICC tarafından yayımlanan 2025 yılı il verilerine göre⁸⁵;

- 2025 yılında 881 yeni tahkim dosyası ICC Tahkim Kuralları kapsamında kaydedilmiştir.
- 13 dosya ICC Atama Makamı Kuralları kapsamında kaydedilmiştir.
- Toplam yeni dosya sayısı 894 olmuştur.
- Yıl sonunda 1.869 derdest dosya bulunmaktadır.
- 2025 yılında 30 Acil Durum Hakemi başvurusu yapılmıştır.
- Seri Tahkim Kuralları kapsamında 169 yeni dava yönetilmiştir.
- 2025 yılı içerisinde toplam 607 hakem kararı onaylanmıştır (444 nihai karar, 118 kısmi karar, 45 sulh kararı).
- Devam eden tahkim dosyalarının toplam parasal değeri yaklaşık 299 milyar ABD dolarıdır.
- Yeni dosyaların ortalama uyuşmazlık değeri yaklaşık 50 milyon ABD dolarıdır.
- Taraflar 147 farklı ülke ve bölgeden gelmiş olup toplam 2.531 taraf yer almıştır.

⁸³ <https://iccwbo.org/media-wall/news-speeches/icc-unveils-revised-rules-of-arbitration/>. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

⁸⁴ https://icc.tobb.org.tr/docs/ICC_Tahkim_Kurallari_Kitapcik.pdf. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

⁸⁵ ICC releases preliminary 2025 dispute resolution statistics - ICC - International Chamber of Commerce; <https://iccwbo.org/news-publications/news/icc-releases-preliminary-2025-dispute-resolution-statistics/>; Erişim Tarihi: 25.02.2026.

Tahkim Yerleri ve Küresel Dağılıma ilişkin olarak;

2025 yılı tahkimlerinde 123 farklı şehir ve 70 ülke/bölgede tahkim yeri belirlenmiştir. En sık tercih edilen tahkim yerleri arasında Fransa, Birleşik Krallık, ABD, İsviçre, Singapur, Brezilya, İspanya, Almanya, Meksika ve Birleşik Arap Emirlikleri yer almıştır.

2024 yılı itibarıyla, en yüksek paya sahip ilk üç ülke sırasıyla Amerika Birleşik Devletleri (%11,2), Brezilya (%8,4) ve İspanya (%5,6) olarak belirlenmiştir. İlk on ülke sıralamasını ise Fransa, Çin (Hong Kong Özel İdari Bölgesi dahil), Almanya, Birleşik Arap Emirlikleri, Meksika, Türkiye ve Hindistan tamamlamaktadır.

2025 yılı ICC ADR Hizmetleri bakımından da ICC Uluslararası Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Merkezine 65 başvuru yapılmıştır. Bunlar; 36 arabuluculuk başvurusu, 25 uzman görüşü başvurusu, 3 DOCDEX başvurusu, 1 Uyuşmazlık Kurulu başvurusudur. Alternatif uyuşmazlık çözüm süreçlerine 46 farklı ülkeden toplam 156 taraf katılmıştır.

D. SCC Tahkim Enstitüsü Tahkim Kuralları

Stockholm Ticaret Odası Tahkim Enstitüsü 1917 yılında kurulmuştur. Bu Enstitü Stockholm Ticaret Odasının bir parçası olmakla beraber ondan bağımsızdır. Enstitü bir kurul ve bir de sekreterlikten oluşur. Merkezi İsveç, Stockholm'dedir.⁸⁶

Stockholm Ticaret Odası Tahkim Enstitüsü, uluslararası tahkim faaliyetlerinin yanı sıra, hızlandırılmış tahkim, arabuluculuk gibi faaliyetleri de sunmaktadır.

Stockholm Ticaret Odası Tahkim Enstitüsü Tahkim Kuralları hem ticari hem de yatırım uyuşmazlıkları için geçerli olan ve gizliliği esas alan kurallardır. SCC Tahkim Enstitüsü'nün en güncel kuralları; 1 Ocak 2023

⁸⁶ Güncel Kurallar için bkz. <https://sccarbitrationinstitute.se/en/resource-library/scc-rules/>. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

itibarıyla yürürlüğe giren SCC Tahkim Kuralları, Hızlandırılmış Tahkim Kuralları ve Hızlı Uyuşmazlık Değerlendirme Kuralları, taraflara esnek, hızlı ve etkin çözümler sağlamaktadır. Bu kurallar, ticari ve yatırım uyuşmazlıklarında tahkim sürecini modernleştirmeyi ve maliyetleri düşürmeyi amaçlar. Ayrıca 1 Ocak 2025'te yürürlüğe giren SCC Arabuluculuk Kuralları, tarafların dostane yollarla anlaşmaya varmasını teşvik etmektedir.⁸⁷

E. WIPO Tahkim ve Arabuluculuk Kuralları

1883 tarihli Sınai Mülkiyetin Korunmasına Dair Paris Konvansiyonu ile sınai mülkiyet alanında uluslararası düzeyde koruma getirilmiştir. WIPO, 14 Temmuz 1967 tarihinde anlaşma ile kurulmuştur. Merkezi Cenevre, İsviçre olan WIPO'nun Türkiye'nin de dahil olduğu 193 üyesi bulunmaktadır.⁸⁸

WIPO Tahkim ve Arabuluculuk merkezi ise WIPO nezdinde bulunan uluslararası bir idari teşkilattır. Merkezin; Tahkim, Hızlandırılmış Tahkim, Arabuluculuk ve Uzman Kararı kuralları yürürlükte dir.⁸⁹ WIPO Tahkim Kuralları, fikrî ve sınai mülkiyet haklarına ilişkin uyuşmazlıkların WIPO Tahkim ve Arabuluculuk Merkezi nezdinde tahkim yolu ile çözülmesine yönelik usul kurallarıdır. Merkezde; patent, marka, know-how, yazılım lisansı sözleşmeleri gibi fikrî ve sınai mülkiyete ilişkin tescil ve ihlallerden doğan uyuşmazlıklar bakımından tahkim hizmeti sunulmaktadır.⁹⁰ WIPO tahkim başvurusu için, başvuranın anlaşmaya taraf bir devletin vatandaşı olması gerekmemektedir.

⁸⁷ <https://sccarbitrationinstitute.se/en/resource-library/scc-rules/>. Erişim Tarihi: 09.02.2026

⁸⁸ <https://www.wipo.int/members/en/>. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

⁸⁹ Detaylı bilgi için bkz. <https://www.wipo.int/about-wipo/en/>. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

⁹⁰ Detaylı bilgi için bkz. <https://www.wipo.int/amc/en/center/background.html>. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

IV. TÜRKİYE'DEKİ TAHKİM MERKEZLERİ

IV. TÜRKİYE’DEKİ TAHKİM MERKEZLERİ

Türkiye’de bulunan tahkim merkezlerine örnek olarak ISTAC, TOBB Tahkim Divanı, İTOTAM, İzmir Ticaret Odası Tahkim Mahkemesi, Enerji Uyuşmazlıkları Tahkim Merkezi (EDAC) verilebilir. Aşağıda tahkim merkezlerinden bazıları incelenmiştir.

A. ISTAC

1. Genel Bilgi

20 Kasım 2014 tarihli ve 6570 sayılı İstanbul Tahkim Merkezi Kanunu, 29 Kasım 2014 tarihli ve 29190 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.⁹¹ Anılan Kanun, yabancılık unsuru taşıyanlar da dahil olmak üzere uyuşmazlıkların tahkim veya alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleriyle çözülmesini sağlamak üzere İstanbul Tahkim Merkezinin kurulması ile Merkezin teşkilat ve faaliyetlerine ilişkin usul ve esasları düzenlemektedir.

ISTAC gerek Türkiye’deki gerek yurt dışındaki ticari aktörler arasındaki uyuşmazlıkların çözülmesi için tahkim ve arabuluculuk hizmeti sunan, bağımsız, tarafsız ve özerk bir kurumdur. ISTAC, herhangi bir üyelik şartı aramaksızın uyuşmazlık çözümü konusunda tüm taraflara hizmet vermektedir.

ISTAC, Millî ve Milletlerarası Tahkim Divanları ile Sekreteryadan oluşmaktadır. Tahkim Divanları, tahkim yargılamasının etkin şekilde sürdürülebilmesini amaçlamaktadır.⁹²

2025 yılında ISTAC nezdinde 263 dava açılmış olup bu davaların yüzde 14’ünü uluslararası, yüzde 86’sını yerli uyuşmazlıklar oluşturmaktadır. ISTAC nezdinde açılan davaların uyuşmazlık değer aralığı 10.000 Türk Lirası ile 5.000.000.000 Türk Lirası arasında değişmektedir. Davaların yüzde 47’sinde uyuşmazlık değeri 5.000.000 Türk Lirası’nın üzerindedir.

2025 yılında ISTAC davalarına konu olan uyuşmazlıklarda ilk sıralarda üretim ve hizmet sözleşmeleri, inşaat sözleşmeleri, enerji

⁹¹ <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/11/20141129-1.htm>. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

⁹² Detaylı bilgi için bkz. <https://istac.org.tr/hakkimizda/>. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

sözleşmeleri ve araç kiralama sözleşmeleri yer almaktadır. Bunlara ek olarak ISTAC nezdinde spor hukuku, bilişim hukuku, şirketler hukuku, banka finans hukuku, avukatlık hukuku gibi alanlarla ilgili uyuşmazlıklar da çözümlenmektedir. Uluslararası uyuşmazlıklarda dava taraflarının milliyetleri Hindistan, Irak, Suudi Arabistan, İngiltere, İtalya, Bulgaristan, Rusya, Malta, Almanya, Hong Kong, Kazakistan, Özbekistan, Çin, Kuzey İrlanda, Macaristan, Moldova, Slovenya, İsviçre, Fas, Güney Kore, İran ve Birleşik Arap Emirlikleridir.⁹³

ISTAC, 2024 yılında .tr uzantılı internet alan adı uyuşmazlıklarının çözümü konusunda Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu tarafından Uyuşmazlık Çözüm Hizmet Sağlayıcı olarak yetkilendirilmiştir.

2. ISTAC Tahkim ve Arabuluculuk Kuralları

ISTAC Tahkim ve Arabuluculuk Kuralları 26 Ekim 2015 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Tahkim Kuralları, Seri Tahkim, Acil Durum Hakemi ve *ad hoc* tahkimlerde hakem atanmasına ilişkin modern düzenlemeler içermektedir.⁹⁴

ISTAC, satım, dağıtım, inşaat, finans, şirketler hukuku gibi alanlarda uzman hakemlerce taraflar arasındaki uyuşmazlıkların çözümlenmesini sağlamaktadır. Taraflar, uzman, hakem veya hakemleri serbestçe seçebilmektedirler. Ayrıca ISTAC, tahkim başvurusunun çevrimiçi yapılmasına da imkân tanımaktadır.⁹⁵

B. İslam İşbirliği Teşkilatı (OIC) Tahkim Merkezi

1. Genel Olarak

OIC, 22-25 Eylül 1969 tarihlerinde Rabat'ta düzenlenen İslam Zirve Konferansında alınan kararla kurulmuştur.⁹⁶ Teşkilat merkezi Cidde,

⁹³ Detaylı bilgi için bkz. <https://istac.org.tr/tr/uyusmazlik-cozumu/dava-istatistikleri/>. Erişim Tarihi: 29.01.2026.

⁹⁴ <https://istac.org.tr/uyusmazlik-cozumu/tahkim/tahkim-kurallari/>. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

⁹⁵ <https://istac.org.tr/uyusmazlik-cozumu/tahkim/>. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

⁹⁶ <http://www.mfa.gov.tr/islam-isbirligi-teskilati.tr.mfa>. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

Suudi Arabistan'dadır. İslam İşbirliği Teşkilatının amacı, teşkilata üye Devletler arasında iş birliği ve dayanışmayı güçlendirmek, İslam dünyasının hak ve çıkarlarını korumaktır. Türkiye'nin, İslam İşbirliği Teşkilatı Nezdindeki Daimi Temsilciliği 24 Temmuz 2015 tarihinde Cidde'de açılmıştır.⁹⁷

İslam Ticaret, Sanayi ve Tarım Odası, 1979'da İslam İşbirliği Teşkilatına bağlı olarak kurulmuştur.⁹⁸ Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile İslam Ticaret, Sanayi ve Tarım Odası Arasında Türkiye'de İslam İşbirliği Teşkilatı Tahkim Merkezinin Kurulmasına İlişkin Anlaşma 27 Kasım 2019 tarihinde imzalanmıştır. Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna İlişkin Kanun 18 Ocak 2020 tarihli Resmî Gazete'de⁹⁹, Anlaşma ise 25 Ocak 2020 tarihli ve 31019 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. OIC Tahkim Merkezi Tüzüğü'nün 5 inci maddesi uyarınca merkez İstanbul'da faaliyet gösterecektir. Merkezin organları mütevelli heyeti, yönetim kurulu, sekreteryaya ve uluslararası tahkim divanından oluşmaktadır. OIC Tahkim Merkezi, yatırım ve ticaret uyuşmazlıklarını tahkim ve diğer alternatif yöntemlerle çözülmesi hizmetini sunacaktır.¹⁰⁰

2. OIC-AC Tahkim Kuralları

İlk defa 2023 yılında kabul edilen OIC Tahkim Merkezi Tahkim Kuralları¹⁰¹ ile ilk defa 2024 yılında kabul edilen Arabuluculuk Kuralları¹⁰², 2026 yılı Ocak ayı itibariyle güncellenerek yürürlüğe girmiştir. Tahkim Kurallarında, Bu bağlamda kurallar öncelikle; tahkim sürecinin başlatılması, sürelerin hesaplanması, davaya dahil etme,

⁹⁷ <http://www.mfa.gov.tr/islam-isbirligi-teskilati.tr.mfa>. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

⁹⁸ <http://iccia.com/?q=node/16>. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

⁹⁹ <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/01/20200118-1.htm>. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

¹⁰⁰ Nuray Ekşi, "İslam İşbirliği Teşkilatı Tahkim Merkezi", Legal Uluslararası Ticaret ve Tahkim Hukuku Dergisi, 2020, C.9, S.2, s.267.

¹⁰¹ https://www.oic-ac.org/wp-content/uploads/2023/10/Arbitration_Rules_2023.pdf Erişim Tarihi: 09.02.2026

¹⁰² https://www.oic-ac.org/wp-content/uploads/2024/08/The_OIC-AC_Mediation_Rules.pdf. Erişim Tarihi: 09.02.2026

davaların birleşmesi, birden çok sözleşmenin varlığında tek tahkim davası, iki taraftan fazla tarafı olan tahkim davaları, hakem heyetinin oluşumuna ve hakemlerin reddine ilişkin hususlar, dosyanın hakem kuruluna iletilmesi, tahkim dili, uygulanacak hukuk, tahkim yeri, temsil ve yardım, dava yönetim toplantısı ve usuli zaman çizelgesi, ispat külfeti, duruşmalar, vakıaların tespiti, tahkimin kapatılması, feragat, acil durum hakemliği, seri tahkim usulü, nihai tahkim kararı ve kararın verileceği süre, şekil, kararın incelenmesi, tebliği, tevdi ve icra edilebilirliği, kararın düzeltilmesi, yorumlanması, ek karar, tahkim masrafları, gizlilik, sorumluluğun sınırlandırılması gibi tahkim sürecinin yürütülmesine ilişkin temel usuli konuları düzenlemektedir. Kuralların devamında seri tahkim usulünün işleyişine ve Şeffaflık Kurallarına ilişkin daha detaylı düzenlemelere yer verilmektedir.¹⁰³

3. OIC-AC Arabuluculuk Kuralları

OIC Arabuluculuk Kuralları¹⁰⁴ toplamda on sekiz maddeden oluşmakta olup; tanımlar, uygulama alanı, yazılı bildirimler, arabuluculuk talebi ve cevabı, arabuluculuğun başlangıç tarihi, arabulucunun seçimi, bağımsızlık ve tarafsızlık, arabulucunun istifası ve değiştirilmesi, dosyanın arabulucuya iletilmesi, arabuluculuk sürecinin yürütülmesi, anlaşma tutanağının hazırlanması ve etkileri, sürecin sona ermesi, gizlilik ilkesi, ücret ve masraflar, arabulucunun diğer yargısal veya idari süreçlerdeki rolü ve sorumluluk dışı hâllere ilişkin düzenlemeleri içermektedir. Bu Kurallar ile arabuluculuğun her aşamasını kapsayan sistematik ve bütüncül bir çerçeve sunulmaktadır.

Kurallar uyarınca her arabulucu, arabuluculuk sürecine dahil taraflardan bağımsız ve tarafsız olmalı ve bu niteliğini süreç boyunca korumalıdır. (md.8)

¹⁰³ https://www.oic-ac.org/wp-content/uploads/2023/10/Arbitration_Rules_2023.pdf Erişim Tarihi: 09.02.2026

¹⁰⁴ https://www.oic-ac.org/wp-content/uploads/2024/08/The_OIC-AC_Mediation_Rules.pdf Erişim Tarihi: 09.02.2026

Arabuluculuk dosyasının iletilmesinin ardından, arabulucu ve taraflar sürecin usulü hakkında zamanlama, toplantı yeri (fiziksel veya çevrimiçi), arabuluculuk dili ve iletişim yöntemi dâhil olmak üzere gerekli tüm hususları gecikmeksizin görüşür. Bu görüşmenin ardından arabulucu, belirlenen usulü yazılı olarak taraflara bildirir. Arabulucu, süreci oluştururken ve yürütürken tarafların beklentilerini dikkate alır; taraflara eşit davranır ve her birine arabuluculuğa etkin şekilde katılmaları için makul fırsat tanır. Arabulucu, arabuluculuğu iyi niyetle, hızlı ve maliyet etkin bir biçimde yürütür. Taraflar, arabulucu ile ve birbirleriyle iş birliği yapmak; süreci iyi niyetle, hızlı ve maliyet etkin biçimde yürütmekle yükümlüdür. (md.11)

Arabuluculuk sürecine ilişkin tüm bilgiler veya elde edilen tüm belgeler tarafların aksi yönde ortak rızası yoksa, bilgi veya belge bağımsız olarak başka bir kaynaktan elde edilemiyorsa, hukuk düzeni gereği açıklama zorunluluğu olmadıkça gizlidir. (md.15)

C. Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB)

Tahkim Divanı

5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanununun 56 ncı maddesinin (t) bendi uyarınca çıkarılan Tüzük ile TOBB Tahkim Divanı oluşturulmuştur. Böylece, TOBB Tahkim Divanı aracılığı ile gerek Türk firmalarının kendi aralarında gerek Türk firmaları ile yabancı firmalar arasında, gerekse yabancı firmaların kendi aralarında iktisadi, ticari veya sınai alanda çıkan anlaşmazlıklara tahkim yoluyla çözüm bulunması amaçlanmıştır.¹⁰⁵ TOBB Tahkim Tüzüğü'nün 17 nci maddesi uyarınca Divan tarafından atanacak hakem veya hakemler ilan edilen hakem listesinden seçilmektedir.¹⁰⁶

¹⁰⁵ Detaylı bilgi için bkz. https://www.tobb.org.tr/HukukMusavirligi/Sayfalar/TOBB_TahkimiveTahkim_Sozlesmesi.php. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

¹⁰⁶ <https://www.tobb.org.tr/HukukMusavirligi/Sayfalar/TOBBTahkimiveTahkimSozlesmesi.php>. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

Ç. TOBBUYUM Arabuluculuk ve Uyuşmazlık Çözüm Merkezi

1. Genel Olarak

TOBB, 22 Haziran 2012 yılında yürürlüğe giren ilk arabuluculuk kanunu olan “Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanununun” hazırlık aşamasından bugüne kadar arabuluculuğun iş dünyasına tanıtılması ve yaygınlaştırılması konusunda ulusal ve uluslararası birçok etkinlik düzenlemiştir. Bu bağlamda TOBB’un girişimleri doğrultusunda, iş dünyası ve vatandaşların uyuşmazlıklarının sürdürülebilir çözümlere ulaşmasına yardımcı olmak amacıyla 09.12.2020 tarihinde TOBBUYUM Arabuluculuk ve Uyuşmazlık Çözüm Merkezi kurulmuştur.¹⁰⁷

TOBBUYUM Arabuluculuk ve Uyuşmazlık Çözüm Merkezi 14 Eylül 2022 tarihinden itibaren “.tr” uzantılı internet alan adları uyuşmazlıklarının çözümünde resmi Uyuşmazlık Çözüm Hizmet Sağlayıcısı olarak faaliyet göstermektedir.

İş birliği kapsamında uyuşmazlıklar öncelikle, TOBBUYUM’un müzakerecileri aracılığıyla “müzakere” yöntemiyle çözülmeye çalışılmaktadır. Bununla beraber, uyuşmazlığın müzakere yoluyla çözülememesi halinde tarafların ortak kararı doğrultusunda uyuşmazlıkların arabuluculuk, tahkim veya Med-Arb yöntemiyle dava yoluna gitmeden çözüme kavuşturulması amaçlanmaktadır.

2. TOBBUYUM Arabuluculuk ve Uyuşmazlık Çözüm Merkezi Arabuluculuk-Tahkim (Med-Arb) Kuralları

Ocak 2024 tarihli TOBBUYUM Arabuluculuk-Tahkim Kurallarının amacı, ulusal ve uluslararası alanda “arabuluculuk-tahkim” yoluyla çözüme elverişli hukuki uyuşmazlıkların, TOBBUYUM nezdinde çözülmesinde uyulması gereken usul ve esasları belirlemektir.¹⁰⁸ Söz konusu Kuralların

¹⁰⁷ <https://www.tobbuyum.com.tr/about.php> Erişim Tarihi: 09.02.2026.

¹⁰⁸ <https://www.tobbuyum.com.tr/public/dosyalar/MedArbKurallari.pdf> Erişim Tarihi: 09.02.2026

uygulanabilmesi için uyuşmazlıkların TOBBUYUM Arabuluculuk-Tahkim Kuralları uyarınca çözüleceğinin kararlaştırılmış olması ya da taraflarca uyuşmazlığın öncelikli olarak arabuluculuk yoluyla, anlaşılammaması hâlinde ise tahkim yoluyla nihai olarak çözüleceği konusunda anlaşılması sonrasında, sürecin Kurallar çerçevesinde yürütülmesine onay verilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda Kurallarda genel olarak; arabuluculuk-tahkim anlaşmasına, arabuluculuk-tahkim süreci başvurusu ve başlatılmasına, arabuluculuk-tahkim türlerine, hakem atamalarına, arabuluculuk ve tahkim süreçlerinin tabi olduğu esaslara ve harç ve masraflara ilişkin düzenlemelere yer verilmektedir.¹⁰⁹

D. İTOTAM

1. Genel Bilgi

İstanbul Ticaret Odası, tahkim yoluyla ticari uyuşmazlıkların çözümlenmesini teşvik etmek amacıyla 1979 yılından bu yana vermiş olduğu tahkim hizmetini, uluslararası uygulamalara ve yabancı ülkelerdeki emsallerine uygun olarak verebilmek için İTOTAM'ı 16 Ekim 2014 tarihinde kurmuştur.

İTOTAM Tahkim Kuralları, tahkim hukuku alanındaki yeni gelişmeler ve çağdaş kurumsal tahkim sistemleri ışığında hazırlanmıştır. Tahkim alanındaki güncel gelişmeler doğrultusunda tahkim kuralları düzenlenmiş ve yenilenmiştir. 14 Nisan 2016 tarihi itibarıyla “Acil Durum Hakemi Kuralları” ve “Küçük Hukuk Uyuşmazlıklarına İlişkin Tahkim Kuralları” yürürlüğe girmiştir. İTOTAM Tahkim Kuralları 09.04.2015, 14.04.2016 ve 14.12.2017 ve 31.03.2021 tarihlerinde tahkimle ilgili gelişmeler dikkate alınarak revize edilmiştir. Şu an yürürlükte olan tahkim kuralları 31.03.2021 tarihli Kurallardır. 2021 tarihli Tahkim Kurallarıyla Tahkim Divanı uygulamasında olan ancak madde olarak Kurallarda yer

¹⁰⁹ <https://www.tobbuyum.com.tr/public/dosyalar/MedArbKurallari.pdf>. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

almayan “Davaya Katılma, Çok Taraflı Davalar, Birden Fazla Sözleşme, Davaların Birleştirilmesi, Dava Yönetim Toplantısı ve Usuli Zaman Çizelgesi” gibi yeni maddeler kurallara eklenmiştir. Tahkim Kurallarının güncellenmesi çalışmalarında, UNCITRAL Tahkim Kuralları, ICC, İsviçre Tahkim Merkezi Kuralları, Viyana Tahkim Merkezi (VIAC) Kuralları gibi güncel düzenlemelerden yararlanılmıştır. 2021 Kurallarıyla birlikte hakem listesi kaldırılmış olup hakem havuzu sistemine geçilmiştir.

Arabuluculuk Kurallarının kabulüyle Tahkim Merkezinin adı “İTOTAM Tahkim ve Arabuluculuk Merkezi” olarak değiştirilmiştir. İTOTAM Arabuluculuk Kuralları, İstanbul Ticaret Odası Meclisinin 12 Ocak 2017 tarihli kararıyla yürürlüğe girmiştir. Arabuluculuk Kuralları, İstanbul Ticaret Odası Tahkim ve Arabuluculuk Merkezi Tahkim Divanı ve Sekreterliği tarafından yürütülmektedir.¹¹⁰

İTOTAM İç Yönetmeliği uyarınca Hakemler ve Hakem Listesinin Düzenlenmesi hususu Bölüm III’te yer almaktadır. Bölüm III altında; Hakemlerde Aranacak Nitelikler, Hakemlik İle Bağdaşmayacak Haller, Hakem ve Hakem Bilirkişi Listelerinin, Düzenlenmesi ve Danışma Kurallarının Belirlenmesi, Hakemlerin Divan Tarafından Atanmasında İzlenecek Usul başlıkları ayrıntılı olarak düzenlenmektedir.¹¹¹

İTOTAM’ın verdiği hizmetler yalnızca tahkim, arabuluculuk ve med-arb’la sınırlı olmayıp, Merkez Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonunun (UNCITRAL) Tahkim ve Arabuluculuk alanında çalışan II No’lu Çalışma Grubu ve Yatırımcı-Devlet Tahkimi (ISDS) alanında çalışan III No’lu Çalışma Grubu toplantılarını Türk delegasyonu üyesi olarak takip ederek bu alanlardaki en güncel gelişmeleri izlemektedir.

¹¹⁰ Detaylı bilgi için bkz. <https://www.itotam.com/Hakkimizda.aspx>. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

¹¹¹ <https://www.itotam.com/Dosyalar/2018/ITOTAM%20Tahkim%20Kurallari-%202017.pdf>. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

İTOTAM, 07.11.2025 tarihinde “Tahkimde Hakemlerin Bağımsızlık ve Tarafsızlığının Sağlanması Konusunda Şeffaflığa İlişkin Kılavuz İlkeler”in İTOTAM nezdinde yürütülen yargılamalara uygulanmasını kabul etmiş ve kurumsal uyum niyet beyanını imzalamıştır. Bu kapsamda İTOTAM, İlkeleri internet sitelerinde yayınlamay, tarafların seçmesi için teşvik etmeyi, taraflar açıkça seçtikleri takdirde İlkeler’in İstanbul Ticaret Odası Tahkim ve Arabuluculuk Merkezi kuralları ile birlikte uygulanmasını kolaylaştırmayı ve bu doğrultuda gerekli iç düzenlemeleri yapmayı taahhüt etmiştir.

İTOTAM’da son beş yılın sektörel dağılımı incelendiğinde inşaat ve enerji sektörlerinin ön planda olduğu görülmekteyken 2025 yılına gelindiğinde dosyaların %80’ini enerji sektörüne ilişkin uyuşmazlıkların oluşturduğu görülmektedir.

2. İTOTAM Tahkim Kuralları

İstanbul Ticaret Odası Tahkim ve Arabuluculuk Merkezi Tahkim Kuralları 14 Aralık 2017 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Kurallar, taraflara hukuki uyuşmazlıkların uzman kişilerce çözümünü sağlayan usul kurallarını düzenlemektedir. İstanbul Ticaret Odası Tahkim ve Arabuluculuk Merkezi Tahkim Kurallarında genel hükümler, hakem kurulu, yargılamanın başlatılması, yargılama süreci, hakem kararı, tahkim giderleri ve yürürlük başlıkları düzenlenmiştir.¹¹²

3. İTOTAM Arabuluculuk-Tahkim (Med-Arb) Kuralları

İTOTAM Arabuluculuk-Tahkim Kuralları 11 Mart 2021 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Söz konusu kurallar, tarafların uyuşmazlıklarını çözmek için önce arabuluculuğa, anlaşma sağlanamaması hâlinde ise tahkime başvurduğu karma bir uyuşmazlık çözüm usulünü düzenlemektedir. Kurallar; Arabuluculuk-Tahkim kurallarının uygulanmasına taraflarca hangi aşamalarda karar verilebileceği, anlaşmanın şekil şartına bağlı olmadığı,

¹¹² <https://www.itotam.com/Dosyalar/2018/ITOTAM%20Tahkim%20Kurallari-%202017.pdf>. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

tahkimde olduğu gibi Arabuluculuk-Tahkim usulünde de gizliliğin esas olduğu gibi hususlara yer vermektedir.¹¹³

E. Türkiye Barolar Birliği (TBB) Tahkim Merkezi

1. Genel Bilgi

Türkiye Barolar Birliği Tahkim Merkezi (Merkez), uyuşmazlıkların adalete uygun ve ivedilikle çözümlenmesi amacıyla kurumsal tahkim hizmeti sunmak üzere bağımsız ve tarafsız bir tahkim merkezi olarak kurulmuştur.¹¹⁴

Merkez bünyesinde “Yürütme Kurulu, Divan ve Sekreteryası” şeklinde bir yapılanma söz konusudur. Yürütme Kurulu’nun temel görevleri, “tahkime ilişkin uygulanacak kurallar ile Merkezin işleyişine ilişkin usul ve esasları içeren düzenleme taslaklarını, yönerge ve yönerge değişikliklerini” hazırlayıp Yönetim Kurulu’nun onayına sunmak; Merkez’in tanıtımı, tahkimin gelişimi için tanıtım ve eğitim faaliyetlerini bizzat gerçekleştirmek; hakem ücretleri, masraflar, hizmet bedeli gibi tarifeleri Yönetim Kurulu’nun onayına sunmaktır¹¹⁵. Divan, Merkez organlarından bağımsız ve tarafsız olacak şekilde, TBB Tahkim Merkezi Kurallarının uygulanmasını ve uyuşmazlıkların Kurallar uyarınca çözümlenmesini yönetmekle görevlidir; Divan, uyuşmazlıkları kendisi çözümleyemez¹¹⁶. Sekreteryası, gerçekleşen faaliyetlere ilişkin kararları, görev belgelerini, usuli zaman çizelgelerini, Divan kararlarını, Sekreteryası tarafından yapılan yazışmaları ve ilgili tüm belgeleri Merkez arşivinde saklar¹¹⁷.

¹¹³ https://www.itotam.com/Dosyalar/2021/YENI_BASLIK_MED-ARB%20KURALLARI.pdf. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

¹¹⁴ Bkz. <https://tahkim.barobirlik.org.tr/> Erişim Tarihi: 09.02.2026

¹¹⁵ TBB Tahkim Merkezi Yönergesi m. 6: <https://tahkim.barobirlik.org.tr/Yonergemiz> Erişim Tarihi: 10.02.2026

¹¹⁶ TBB Tahkim Merkezi Yönergesi m. 9: <https://tahkim.barobirlik.org.tr/Yonergemiz> Erişim Tarihi: 10.02.2026

¹¹⁷ TBB Tahkim Merkezi Yönergesi m. 13/3: <https://tahkim.barobirlik.org.tr/Yonergemiz> Erişim Tarihi: 10.02.2026

2. Türkiye Barolar Birliği Tahkim Merkezi Tahkim Kuralları

TBB Tahkim Kuralları uyarınca Merkez, tahkime elverişli tüm millî ve milletlerarası uyuşmazlıkların çözümlenmesi hususunda hizmet verir ve tarafların bu kuralların uygulanmasını kararlaştırdıkları durumlarda tahkim yargılaması, TBB Tahkim Kuralları uyarınca yürütülür¹¹⁸. Merkezin Tahkim Kuralları, uluslararası tahkim uygulamasına uygun standartlara sahiptir. Bu kapsamda tahkim yargılamasının başlamasına ve yargılama sürecine ve sonlanmasına ilişkin konular, hakem ve/veya hakem heyetine ilişkin konular, hakem kararı, masraflar ve benzeri usuli konular Kurallar bünyesinde ayrıntılı bir şekilde düzenleme altına alınmıştır¹¹⁹. Kural olarak, görev belgesindeki imzaların tamamlanmasından veya görev belgesinin onaylandığının Sekretarya tarafından Hakem/Hakem Heyetine bildirilmesinden itibaren üç ay içinde Hakem / Hakem Heyeti, uyuşmazlığın esası hakkında karar vermektedir¹²⁰.

F. EDAC

EDAC; Orta Asya, Avrupa, Balkanlar ve Orta Doğu'daki enerji ve altyapı uyuşmazlıklarını çözüme kavuşturmak amacıyla kurulan, merkezi Ankara'da bulunan uluslararası tahkim merkezidir. EDAC; sekretarya, yönetim kurulu, ulusal kurul, uluslararası kurul, danışmanlar ve hakemlerden oluşur. Enerji Uyuşmazlıkları Tahkim Merkezinde alınacak kararlar nihai ve bağlayıcı olup 1958 tarihli New York Sözleşmesi uyarınca uluslararası geçerliliğe sahiptir. Merkez, 21 Ekim 2020 tarihinde faaliyete geçmiştir.¹²¹

Merkezin kuruluş vizyonu, Türkiye'nin jeostratejik konumu ve bölgesel enerji koridorlarındaki artan rolü dikkate alınarak şekillendirilmiştir.

¹¹⁸ TBB Tahkim Merkezi Kuralları m. 2 : <https://tahkim.barobirlik.org.tr/Tahkim-Kurallari> Erişim Tarihi: 10.02.2026

¹¹⁹ TBB Tahkim Merkezi Kuralları için bkz. <https://tahkim.barobirlik.org.tr/Tahkim-Kurallari> Erişim Tarihi: 10.02.2026

¹²⁰ TBB Tahkim Merkezi Kuralları m. 28/1: <https://tahkim.barobirlik.org.tr/Tahkim-Kurallari> Erişim Tarihi: 10.02.2026

¹²¹ Detaylı bilgi için bkz. <https://arbitrationcenter.org/>. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

Avrupa, Orta Asya, Orta Doğu, Afrika ve giderek genişleyen ölçekte Güney Kafkasya ve Doğu Akdeniz hattında gelişen enerji yatırımlarının, güvenilir ve tarafsız bir hukuki altyapı ile desteklenmesi, EDAC'ın temel misyonunu oluşturmaktadır.¹²²

EDAC, elektrik üretim ve satış sözleşmeleri, yenilenebilir enerji ve enerji depolama projeleri, EPC ve anahtar teslim inşaat sözleşmeleri, petrol ve doğal gaz arama-üretim anlaşmaları, LNG altyapı projeleri, iletim ve dağıtım yatırımları, kamu-özel iş birliği projeleri ve sınır aşan enerji ticaretine ilişkin sözleşmelerden doğan uyuşmazlıklarda tahkim hizmeti sunmaktadır. Bu kapsamda EDAC, enerji yatırımlarına özgü teknik, finansal ve düzenleyici boyut içeren uyuşmazlıkların, sektör pratiğine hâkim hakemler eliyle çözülmesini amaçlayan bir ihtisas tahkim merkezidir.

¹²² <https://arbitrationcenter.org/>. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

V. ULUSLARARASI KILAVUZ İLKELER

V. ULUSLARARASI KILAVUZ İLKELER

A. Uluslararası Barolar Birliği (IBA) Kuralları

1. Milletlerarası Tahkimde Tarafların Temsiline İlişkin IBA Kılavuz İlkeleri

IBA Tahkim Komitesi, Milletlerarası Tahkimde Temsilcilerin Davranış Kuralları Çalışma Grubunu 2008 yılında kurmuştur. Çalışma Grubu, 2010 yılında, bir anket araştırması yapmıştır. Ankete katılanlar, taraf temsiline ilişkin uluslararası kılavuzun geliştirilmesine destek vermiştir.

Çalışma Grubu, IBA Tahkim Komitesi yetkililerine taslak kılavuz ilkelerini Ekim 2012'de önermiştir. Komite söz konusu taslak kılavuz ilkeleri gözden geçirmiş ve deneyimli tahkim uygulayıcıları, hakemler ve tahkim kurumları ile istişare etmiştir. Taslak kılavuz ilkeler, değerlendirilmek üzere IBA Tahkim Komitesinin tüm üyelerine sunulmuş ve 25 Mayıs 2013 tarihli IBA Konseyi kararıyla kabul edilmiştir.

Milletlerarası Tahkimde Tarafların Temsiline İlişkin IBA Kılavuz İlkelerinin (Kılavuz İlkeler) amacı, taraf temsili hususunda emredici hukuk kurallarının, mesleki kuralların veya disiplin kurallarının ya da kararlaştırılan tahkim kurallarının yerini almak değildir. Kılavuz İlkeler, taraf temsilcilerinin doğruluk ve dürüstlikle hareket etmelerini ve tahkim yargılamasında gereksiz gecikme ya da masraf oluşmamasını amaçlamaktadır.¹²³

27 maddeden oluşan Kılavuz İlkelerde; tarafların temsiline, hakemlerle iletişime, hakem heyetine sunulan beyanlara, bilgi alışverişi ve ifşa yükümlülüğüne, tanıklar ve uzmanlara, görevi kötüye kullanmanın sonuçlarına ilişkin başlıklar düzenlenmiştir.¹²⁴

¹²³ Kurallar ve Kılavuz İlkeler için bkz. https://www.ibanet.org/Publications/publications_IBA_guides_and_free_materials.aspx#collapse2. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

¹²⁴ https://www.ibanet.org/Publications/publications_IBA_guides_and_free_materials.aspx#collapse2. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

2. Milletlerarası Tahkimde Delil İkamesi Hakkında IBA Kuralları

Uluslararası Barolar Birliği, 17 Aralık 2020 tarihinde, Uluslararası Tahkimde Delil İkamesine ilişkin yeni IBA Kurallarını kabul etmiştir. Revize edilen kurallar, 17 Aralık 2020 tarihinden sonra IBA Kurallarının uygulanmasını kabul eden tarafların tahkim davalarına uygulanacaktır.

Milletlerarası Tahkimde Delil İkamesi Hakkında IBA Kuralları, özellikle farklı hukuki geleneklerden gelen taraflar arasında cereyan eden milletlerarası tahkim yargılamaları için verimli, ekonomik ve adil bir delil ikamesi süreci sağlamayı amaçlamaktadır. Bu kurallar tahkimin yürütülmesinde uygulanan yasal düzenlemeler ile kurumsal, *ad hoc* ve diğer tahkim kurallarını tamamlamak üzere hazırlanmıştır.

Milletlerarası Tahkimde Delil İkamesi Hakkında IBA Kuralları 9 maddeden oluşmakta olup kurallarda delillerle ilgili hususlarda istişare, belgelerin ibrazı, vaka tanıkları, taraflarca atanan bilirkişiler, heyet tarafından atanan bilirkişiler, keşif, ispat duruşması, delillerin kabul edilebilirliği ve değerlendirilmesi başlıkları düzenlenmiştir.¹²⁵

3. Milletlerarası Tahkimde Menfaat Çatışmasına İlişkin IBA Kılavuz İlkeleri

Menfaat Çatışmalarına İlişkin Kılavuz İlkeler, milletlerarası tahkimde hakemlerin tarafsızlığı ve bağımsızlığını etkin şekilde sağlanmasını amaçlamaktadır. Bu Kılavuz, hakemin seçimi, atanması ve devam eden rolünü içeren genel ilkeleri düzenlemektedir. Kılavuz İlkelerin en son hâli, 25 Mayıs 2024 günü IBA Konseyi kararıyla güncellenerek kabul edilmiştir.

Kılavuz ilkeler; hakemlerin görevi kabul ettiği andan, nihai kararın verildiği ya da herhangi başka bir şekilde yargılamanın nihai olarak sona erdiği ana kadar tarafsız ve bağımsız olması gerektiğine, hakemlerin menfaat çatışması durumunun varlığı hâlinde görevi reddetmesi ya da

¹²⁵ Kurallar ve Kılavuz İlkeler için bkz. https://www.ibanet.org/Publications/publications_IBA_guides_and_free_materials.aspx#collapse2. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

çekilmesi gerektiğine, hakemlerin kendisinin tarafsızlığına veya bağımsızlığına şüphe düşürecek hâllerde bu durumu ifşa etme yükümlülüğü olduğuna, menfaat çatışmasının kabul edilebilir seviyede olduğu durumlarda tarafların feragat edebilmelerine, tarafların ve hakemlerin konuya ilişkin genel yükümlülüklerine ilişkin düzenlemeleri içermektedir.¹²⁶

B. Milletlerarası Tahkimde Yargılamanın Etkili Bir Şekilde Yürütülmesi Hakkında Kurallar (Prag Kuralları)

Prag Kuralları, uluslararası tahkim yargılamasında etkinliğin artırılması ve hakem heyetinin süreci yönetmesindeki rolünün etkinleştirilmesi amacıyla kılavuz kurallar sunmaktadır. Prag kurallarının milletlerarası hukuk kaynaklı bir bağlayıcılığı bulunmayıp, tarafların veya hakemlerin kararlaştırması hâlinde uygulama alanı bulacaktır.¹²⁷ Prag Kuralları; belge ibrazı, tanıklar, bilirkişi, uzlaşma gibi usule ilişkin temel hususları düzenlemektedir.¹²⁸

Prag Kurallarını, Uluslararası Tahkimde Delil İkametine İlişkin IBA Kurallarından ayıran en önemli iki madde 7 nci ve 9 uncu maddelerdir. Prag Kurallarının 7 nci maddesinde, hakemlerin, taraflarca ileri sürülmeyen hukuki düzenlemeleri re'sen göz önüne alabilmesi düzenlenmektedir. Kuralların 9 uncu maddesinde ise dostane çözüm teşvik edilmektedir.¹²⁹

¹²⁶ Kurallar ve Kılavuz İlkeler için bkz. https://www.ibanet.org/Publications/publications_IBA_guides_and_free_materials.aspx#collapse2. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

¹²⁷ Cemile Demir Gökyayla, “Milletlerarası Tahkimde İspat Hakkı ve Sınırlarına Uygulanacak Hukuk”, Public and Private International Law Bulletin, s.743. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1285720>. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

¹²⁸ <https://praguerules.com/upload/medialibrary/9dc/9dc31ba7799e26473d92961d926948c9.pdf>. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

¹²⁹ <https://praguerules.com/upload/medialibrary/9dc/9dc31ba7799e26473d92961d926948c9.pdf>. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

VI. YATIRIMLARIN KARŞILIKLI TEŞVİKİ VE KORUNMASI (YKTK) ANLAŞMALARI

VI. YATIRIMLARIN KARŞILIKLI TEŞVİKİ VE KORUNMASI (YKTK) ANLAŞMALARI

YKTK anlaşmaları iki devlet arasında imzalanan uluslararası anlaşmalardır. Bu anlaşmalar ile imzacı devletler, karşı ülkenin uyruğundaki yatırımcılara yönelik belirli yükümlülükler altına girerek, onlara daha güvenilir ve istikrarlı bir yatırım ortamı sağlamayı taahhüt etmektedir. YKTK anlaşmalarında genel olarak; yatırımcı, yatırım ve gelir tanımlarına, bu tanımlar çerçevesinde yabancı yatırımcıların yatırımlarına uygulanacak muamelelere (millî muamele, en çok gözetilen ulus kaydı, eşit ve adil davranılması, tam koruma ve güvenlik sağlanması, yatırımcının elde ettiği kazancı serbestçe transfer edebilmesi vb.) yabancı yatırımcının yatırımının kamulaştırma veya ticari olmayan riskler karşısında bir zarara uğraması hâlinde ödenecek tazminata ilişkin esaslara ve yatırımcı ile devlet arasında çıkan uyuşmazlıkların çözüm yollarına ilişkin hükümlere yer verilmektedir.

YKTK anlaşmalarına ilişkin müzakereler Türkiye Cumhuriyeti adına Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Teşvik Uygulama ve Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir. Nisan 2026 itibarıyla, Türkiye ile 115 ülke arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması (YKTK) Anlaşması imzalamış, bunlardan 89 ülke ile imzalanan YKTK Anlaşması yürürlüğe girmiştir. Son olarak, 2024 yılı Mart ayında Küba (Yenileme), Nisan ayında Irak, Mayıs ayında Tacikistan (Yenileme) ve Kasım ayında Kongo Cumhuriyeti YKTK Anlaşmaları imzalanmıştır.

YKTK Anlaşmalarının yanı sıra, Serbest Ticaret Anlaşmaları (STA) çerçevesinde “Yatırım Anlaşması” müzakereleri yürütülmekte olup, bu kapsamda 2015 yılında Kore Cumhuriyeti ve Singapur ile 2022 yılında Malezya ile Anlaşmalar imzalanmıştır. 2015 yılında imzalanan Singapur STA 1 Ekim 2017 tarihinde, Kore Cumhuriyeti STA 1 Ağustos 2018

tarihinde yürürlüğe girmiştir. 2022 yılında imzalanan Malezya STA Ek1 Protokolü 1 Ağustos 2024 tarihinde yürürlüğe girmiştir.¹³⁰

Bu çalışmanın 2 numaralı Ek’inde YKTK anlaşmalarında yer alan uyuşmazlık çözüm maddelerine yer verilmiştir.

¹³⁰ YKTK anlaşmalarının amacı, kapsamı, işlevi gibi hususlarda detaylı bilgi için bkz. <https://www.sanayi.gov.tr/anlasmalar/yktk>. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

VII. UNCITRAL NEZDİNDE YÜRÜTÜLEN ÇALIŞMALAR

VII. UNCITRAL NEZDİNDE YÜRÜTÜLEN ÇALIŞMALAR

A. UNCITRAL

Birleşmiş Milletler (BM) Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (Komisyon), BM Genel Kurulunun 17 Aralık 1966 tarihli ve 2205 (XXI) sayılı kararı ile uluslararası ticaret hukukunun uyumlu hâle getirilmesini ve modernleşmesini teşvik amacıyla, BM Genel Kuruluna bağlı bir alt organ olarak kurulmuştur.¹³¹

Komisyonun çalışma programı kapsamındaki hazırlıklar genellikle çalışma grupları tarafından yürütülmektedir. Hâlihazırda Komisyon nezdinde; Çalışma Grubu II: Tahkim ve Uzlaşma/ Uyuşmazlık Çözümü, Çalışma Grubu III: Yatırımcı Devlet Uyuşmazlık Çözüm Reformu, Çalışma Grubu IV: Elektronik Ticaret, Çalışma Grubu V: İflas Hukuku, Çalışma Grubu VI: Gemilerin İcra Yoluyla Satışı konularında faaliyetlerini sürdüren altı çalışma grubu vardır. Çalışma Grubu I ise, son olarak depo makbuzlarına ilişkin yürütmüş olduğu çalışmaları 2024 yılında tamamlamıştır.

Bu çalışma grupları yılda bir veya iki oturum düzenlemektedir. Bu oturumların sonunda Komisyonun yıllık oturumunda sunulmak üzere çalışmaların ilerlemesi hakkında rapor hazırlanmaktadır. Komisyonun yıllık oturumlarına ve çalışma gruplarının oturumlarına katılım sağlayacak heyetlerin oluşumu ve büyüklüğü devletlerin takdirine bırakılmıştır. Bu oturumlara ilişkin bilgi ve belgelere Komisyonun internet sayfasından erişilmesi mümkündür.¹³²

1. UNCITRAL II ve III numaralı Çalışma Grupları

Komisyonun II ve III numaralı Çalışma Gruplarının hâlihazırdaki çalışma konuları tahkime ilişkindir. II ve III numaralı Çalışma Gruplarının

¹³¹ <https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/12-57491-guide-to-uncitral-e.pdf>, s. 1. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

¹³² Detaylı bilgi için bkz. <https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/12-57491-guide-to-uncitral-e.pdf>. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

oturumları Cumhurbaşkanlığı, ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile bazı meslek kuruluşları tarafından takip edilmektedir. Bu çerçevede;

a. II numaralı Çalışma Grubu (Uyuşmazlık Çözümü)

II numaralı Çalışma Grubu ilk oturumunu 5-16 Ocak 1970 tarihleri arasında New York'ta gerçekleştirmiştir. Söz konusu Çalışma Grubu 1968-1978 yılları arasında Uluslararası Mal Satımı, 1981-2000 yılları arasında Uluslararası Sözleşme Uygulamaları ve 20-31 Mart 2000 tarihinde Viyana'da gerçekleştirilen 32 nci Oturumundan günümüze ise Uyuşmazlık Çözümü konularında çalışmaktadır.¹³³ Bu kapsamda Çalışma Grubu son dönemde aşağıdaki konularda çalışmalar yürütmektedir.

aa. Elektronik Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi

UNCITRAL Çalışma Grubu II, elektronik hakem kararları bağlamında; elektronik ortamda düzenlenen hakem kararlarının tanınması ve tenfizi konusunda New York Sözleşmesi ve UNCITRAL Model Kanunu ile uyumlu düzenlemeler geliştirmektedir. Bu kapsamda, elektronik kararların geçerliliği, imza ve doğrulama yöntemleri, güvenlik ve sahteciliğe karşı korunması gibi teknik ve hukuki meseleler ele alınmaktadır. Ayrıca, tahkim sürecinde taraflara yapılan elektronik bildirimlerin geçerliliği üzerinde durulmaktadır. Çalışma Grubu, bu amaçla UNCITRAL Model Kanunu'nun ilgili maddelerine eklemeler yapmış, Açıklayıcı Not ve Tahkim Yargılamalarının Düzenlenmesine İlişkin Notlar'da güncellemeler hazırlamış ve New York Sözleşmesi'nin yorumuna ilişkin bir Tavsiye metni kabul etmiştir.¹³⁴

Özetle, Çalışma Grubu II'nin çalışmaları, dijitalleşen ticaret ve uyuşmazlık çözümü ortamında tahkim kararlarının ve bildirimlerinin elektronik biçimde de güvenilir, geçerli ve uygulanabilir olmasını sağlamak üzerine yoğunlaşmaktadır.

¹³³ https://uncitral.un.org/en/working_groups/2/arbitration. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

¹³⁴ A/CN.9/WG.II/WP.244 - Recognition and enforcement of electronic arbitral awards, <https://docs.un.org/en/A/CN.9/WG.II/WP.244>, Erişim tarihi:09.02.2026.

bb. Uzmanlaşmış Hızlı Uyuşmazlık Çözümüne İlişkin Model Hükümler Taslağı

UNCITRAL, 2022’de aldığı kararla teknolojiyle ilgili uyuşmazlık çözümüne ilişkin hususları ele almak üzere Çalışma Grubu II’yi görevlendirmiştir. Çalışma Grubunun hazırlıkları UNCITRAL Hızlandırılmış Tahkim Kuralları üzerine inşa edilmiş ve istişareler neticesinde 2024 yılında Uzmanlaşmış Hızlı Uyuşmazlık Çözümü Model Hükümleri kabul edilmiştir.¹³⁵ Model hükümler; sürelerin daha da kısaltıldığı, hızlı çözüm gereken projeler için çok hızlı tahkim hükmü, taraflara bağlayıcı ve hızlı karar alma imkânı tanıyan ve uyuşmazlık tarafının verilen karardan memnun olmaması halinde uyuşmazlığı tahkime taşımasını da engellemeyen uyuşmazlık çözüm hükmü, karmaşık teknik konularda hakem heyetine uzman desteği sağlayan teknik danışmanlık hükmü ve tahkim sürecinde tarafların gizlilik ihtiyaçlarını karşılamak üzere hazırlanan gizliliğe ilişkin hükümden oluşmaktadır. Her hüküm, açıklayıcı notlarla desteklenmiş olup tarafların kendi sözleşmelerine göre uyarlamalar yapmasına imkân tanımaktadır. Bu düzenlemeler özellikle teknoloji, inşaat ve uzun vadeli ticari ilişkilerde ortaya çıkabilecek uyuşmazlıkların hızlı, güvenilir ve etkin şekilde çözülmesini hedeflemektedir.¹³⁶

cc. Teknoloji Uyuşmazlıklarının Çözümü

UNCITRAL II No’lu Çalışma Grubu’nda teknolojiyle bağlantılı uyuşmazlıkların çözümüne yönelik çalışmalar, dijital ekonomide ortaya çıkan ihtiyaçlar doğrultusunda ele alınmaktadır. Bu kapsamda, özellikle hızlı ve etkin uyuşmazlık çözümü, teknik uzmanlığın sürece dahil edilmesi, gizlilik ve dijital araçların kullanımı gibi hususlar ön plana çıkmıştır.

¹³⁵ A/CN.9/1193: Report of Working Group II (Dispute Settlement) on the work of its eightieth session (Vienna, 30 September-4 October 2024), <https://docs.un.org/en/A/CN.9/1193>, Erişim Tarihi: 10.02.2026.

¹³⁶ A/CN.9/1181 - Draft UNCITRAL Model Clauses on Specialised Express Dispute Resolution (SPEDR), <https://docs.un.org/en/A/CN.9/1181>, Erişim Tarihi: 10.02.2026.

Ayrıca bu alanlara yönelik model hükümler ve rehber metinler geliştirilmesi bir çalışma alanı olarak gündeme gelmiştir.¹³⁷

Devam eden süreçte, teknoloji uyumsuzluklarının özellikleri ile çevrimiçi uyumsuzluk çözüm mekanizmalarının adalete erişim bakımından rolü daha ayrıntılı biçimde değerlendirilmiş; bu alanda uluslararası düzeyde asgari standartların oluşturulması ihtiyacı vurgulanmıştır.¹³⁸

Bu çalışmaların ilerleyen aşamasında ise, teknoloji uyumsuzluklarına özgü model hükümler ve rehber metin taslakları hazırlanmıştır. Bu kapsamda özellikle hızlandırılmış usuller, teknik uzman atanması, çok aşamalı uyumsuzluk çözüm mekanizmaları, gizlilik ve dijital araçların kullanımı gibi konulara odaklanılmış ve söz konusu metinlerin geliştirilmesi amacıyla Sekreteryadan revizyon ve açıklayıcı çalışmalar yapması talep edilmiştir.¹³⁹

dd. Erken Aşamada Ret ve Ön Karara İlişkin Rehber Metin

UNCITRAL, 2021 yılında Çalışma Grubu II'yi erken reddetme (*early dismissal*) konusunda istişarelerde bulunmak üzere görevlendirmiştir.¹⁴⁰ Çalışma Grubu, Sekreteryaya'nın hazırladığı notlar üzerinden istişarelerini gerçekleştirmiş ve erken reddetme konusunun 2016 tarihli UNCITRAL Tahkim Usulünün Düzenlenmesine İlişkin Notlara ek bir açıklama notu olarak Komisyona sunulmasına karar vermiştir. Bu kapsamda Sekreteryaya Komisyona sunulmak üzere, hakem heyetinin açıkça dayanaksız iddia veya savunmaları kısa sürede reddetme yetkisini, sürecin başlatılması ve yürütülmesi usullerini, kararın şekli ve sonuçlarını içeren bir not hazırlamıştır.¹⁴¹

¹³⁷ A/CN.9/1064/Add.4-Legal issues related to the digital economy – dispute resolution in the digital economy, <https://docs.un.org/en/A/CN.9/1064/Add.4> Erişim tarihi: 09.02.2026

¹³⁸ A/CN.9/WG.II/WP.223-Access to Justice and the Role of Online Dispute Resolution, <https://docs.un.org/en/A/CN.9/WG.II/WP.223> Erişim tarihi: 09.02.2026

¹³⁹ A/CN.9/WG.II/WP.236 -Technology-related dispute resolution and adjudication: Model clauses and guidance texts, <https://docs.un.org/en/A/CN.9/WG.II/WP.236>; A/CN.9/WG.II/WP.234 - Technology-related dispute resolution and adjudication: Model clauses and guidance text, <https://docs.un.org/en/A/CN.9/WG.II/WP.234> Erişim tarihi: 09.02.2026

¹⁴⁰ A/CN.9/1114 - Early dismissal and preliminary determination, <https://docs.un.org/en/A/CN.9/1114>, Erişim Tarihi: 10.02.2026

¹⁴¹ A/CN.9/WG.II/WP.230 - Early dismissal and preliminary, determination <https://docs.un.org/en/A/CN.9/WG.II/WP.230>, Erişim Tarihi: 10.02.2026

ee. Ticari Uyuşmazlıkların Çözümü-Hızlandırılmış Tahkime İlişkin Taslak Hükümler

Sekretarya'ya, UNCITRAL Tahkim Kuralları'na ek olarak yer alacak şekilde hızlandırılmış tahkim hükümlerinin revize edilmiş bir versiyonunu hazırlama görevi verilmiştir. Sekretarya'dan ayrıca hazırlanacak kurallara eşlik edecek bir rehber belgeye dahil edilebilecek taslak metinler ve hızlandırılmış tahkim için bir model tahkim klozu hazırlaması istenmiştir. Hızlandırılmış tahkim, daha kısa süreli ve basitleştirilmiş bir prosedür olarak tanımlanmış; uyuşmazlığın nihai çözümüne maliyet ve zaman açısından etkin bir şekilde ulaşmayı mümkün kıldığı belirtilmiştir. Bu kurallar, bir yandan tahkim yargılamalarının etkinliğini, diğer yandan tarafların usule ilişkin haklarını ve adil muamele görme haklarını dengelemek üzere hazırlanmıştır.¹⁴²

ff. Uluslararası Ticari Arabuluculuk: Taslak Arabuluculuk Kuralları

UNCITRAL, 2018 yılında Singapur Arabuluculuk Sözleşmesi ve Uluslararası Ticari Arabuluculuk ve Uluslararası Sulh Anlaşmaları Hakkında Model Kanun (2018) ile tutarlılık sağlamak amacıyla 1980 tarihli Arabuluculuk Kuralları'nın güncellenmesine karar vermiştir.¹⁴³ Yapılan istişareler ve alınan görüşler neticesinde UNCITRAL taslak Arabuluculuk Kuralları II numaralı Çalışma Grubu Sekretaryası tarafından hazırlanmıştır. Taslak Kurallar uluslararası ticari uyuşmazlıkların çözümünde uygulanabilecek ticari arabuluculuğun usuli çerçevesini düzenlemekte olup, arabuluculuğun başlamasından sona ermesine, gizlilikten masraflara kadar sürecin temel aşamalarını ele almaktadır. Bu bağlamda temel olarak

¹⁴² A/CN.9/WG.II/WP.216 – Settlement of Commercial Disputes – Draft Provisions on Expedited Arbitration, <https://docs.un.org/en/A/CN.9/WG.II/WP.216>, Erişim tarihi:09.02.2026

¹⁴³ A/CN.9/1026: Settlement of commercial disputes International commercial mediation: draft UNCITRAL Mediation Rules, <https://docs.un.org/en/A/CN.9/1026>, Erişim Tarihi: 12.02.2026

Taslakta; arabuluculuğun ne zaman başlamış sayılacağına (md.2), arabulucuların sayısı ve atanmasına (md. 3), arabuluculuğun yürütülme usulüne (md.4) arabulucu ile tarafların iletişimine (md.5), gizliliğe (md. 6), prensip olarak arabuluculuk sürecinde yapılan davetler, sulh önerileri, beyanlar ve arabuluculuk amacıyla hazırlanan belgelerin daha sonraki tahkim veya yargılamalarda delil olarak kullanılamayacağına (md.7) sulh anlaşmasına (md.8), arabuluculuk sürecinin sona erme halleri ne (md. 9), arabulucunun prensip olarak aynı uyuşmazlıkta hakem, taraf vekili veya tanık olarak görev yapamayacağına (md.12) ve arabulucunun sorumluluğuna (md.13) ilişkin hükümlere yer verilmiştir.

b. III numaralı Çalışma Grubu (Yatırımcı-Devlet Uyuşmazlık Çözümü-ISDS)

aa. Genel Olarak

III numaralı Çalışma Grubunun ilk Oturumu 10-29 Nisan 1970 tarihleri arasında New York'ta gerçekleştirilmiştir. Söz konusu Çalışma Grubu; 1970-1975 yılları arasında Taşımacılığa İlişkin Uluslararası Mevzuat, 2002-2008 yılları arasında Taşımacılık Hukuku, 2010-2016 yılları arasında Çevrimiçi Uyuşmazlık Çözümü ve 27 Kasım-1 Aralık 2017 tarihleri arasında Viyana'da gerçekleştirilen 34 üncü Oturumundan günümüze ise Yatırımcı-Devlet Uyuşmazlık Çözümüne İlişkin Reformlar hakkında çalışmaktadır.¹⁴⁴

Komisyonun 50 nci Oturumunda III numaralı Çalışma Grubuna yatırımcı devlet uyuşmazlıklarında olası reform konuları üzerinde çalışma görevi tevdi edilmiştir.¹⁴⁵ Bu çerçevede Sekretarya, sınırlayıcı olmamak ve Çalışma Grubuna sunulmak üzere, olası reform konularına (alternatif

¹⁴⁴ https://uncitral.un.org/en/working_groups/3/investor-state. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

¹⁴⁵ A/72/17: Report of the United Nations Commission on International Trade Law, par. 447, <http://www.uncitral.org/pdf/english/commissionsessions/unc-50/A-72-17-E.pdf>. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

uyuşmazlık çözüm yöntemleri, danışma merkezi kurulması, temyiz mekanizması oluşturulması, yatırım uyuşmazlıklarına ilişkin daimi bir mahkeme kurulması, akit taraflarca yatırım anlaşmalarının yorumu, masraf teminatı, açıkça hukuki dayanaktan yoksunluk hâlinde davanın erken reddi mekanizması, karşı dava, üçüncü taraf fonlaması vb.) ilişkin bir not hazırlamıştır.¹⁴⁶ Çalışma Grubu belirtilen hususlar ve tartışmalarda getirilen öneriler çerçevesinde olası reform konuları üzerinde çalışmalarını yürütmektedir.¹⁴⁷

bb. Temel Reform Alanları

bba. Etik Kurallar (Davranış Kuralları)

III numaralı Çalışma Grubu, UNCITRAL'in 50 nci Oturumunda verdiği yetkiye dayanarak 34-37 nci Oturumlarında yatırımcı devlet uyuşmazlık sistemindeki olası reform önerileri üzerinde çalışmaya başlamıştır.¹⁴⁸ Bu kapsamda Çalışma Grubu Sekretaryadan, ICSID ile iş birliği hâlinde, bir etik kurallar taslağı hazırlamasını talep etmiştir.¹⁴⁹ Bu

¹⁴⁶ A/CN.9/WG.III/WP.149: Possible reform of investor-State dispute settlement (ISDS), <https://undocs.org/en/A/CN.9/WG.III/WP.149>. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

¹⁴⁷ Ülkelerin sunduğu görüşler ve Sekretarya tarafından hazırlanan raporlar için bkz. https://uncitral.un.org/en/working_groups/2/arbitration. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

¹⁴⁸ Bu Oturumlarda dile getirilen hususlara; A/CN.9/930/Rev.1: Report of Working Group III (Investor-State Dispute Settlement Reform) on the work of its thirty-fourth session-Part I, <https://undocs.org/en/A/CN.9/930/Rev.1>. Erişim Tarihi: 09.02.2026, A/CN.9/930/Add.1/Rev.1: Report of Working Group III (Investor-State Dispute Settlement Reform) on the work of its thirty-fourth session-Part II, <https://undocs.org/en/A/CN.9/930/Add.1/Rev.1>. Erişim Tarihi: 09.02.2026, A/CN.9/935: Report of Working Group III (Investor-State Dispute Settlement Reform) on the work of its thirty-fifth session, <https://undocs.org/en/A/CN.9/935>. Erişim Tarihi: 09.02.2026, A/CN.9/964: Report of of Working Group III (Investor-State Dispute Settlement Reform) on the work of its thirty-sixth session, <https://undocs.org/en/A/CN.9/964>. Erişim Tarihi: 09.02.2026 ve A/CN.9/970: Report of Working Group III (Investor-State Dispute Settlement Reform) on the work of its thirty-seventh session, <https://undocs.org/en/A/CN.9/970>. Erişim Tarihi: 09.02.2026 dokümanlarından ulaşılabilir. Bkz. Açelya Şahin, UNCITRAL III Çalışma Grubu: ISDS Reform Çalışmaları, Tahkimle İlgili Kamu Çalışma Grubuna Yönelik Arabuluculuk ve Tahkimde Güncel Gelişmeler Seminer Kitabı, Cumhurbaşkanlığı yayınları, Ankara 2023, ss.111-123.

¹⁴⁹ A/CN.9/970: Report of Working Group III (Investor-State Dispute Settlement Reform) on the work of its thirty-seventh session (New York, 1-5 April 2019), para. 84, <https://undocs.org/en/A/CN.9/970>. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

çerçevede ICSID kurallarına ilişkin reform çalışmaları ile UNCITRAL III numaralı Çalışma Grubunun faaliyetleri çerçevesinde 2017 yılından beri üzerinde çalışılan, ICSID ve UNCITRAL Sekretaryalarının ortak olarak hazırlanan taslak etik kuralların ilk versiyonu 1 Mayıs 2020 tarihinde yayımlanmıştır.¹⁵⁰ UNCITRAL III numaralı Çalışma Grubu 43 üncü oturumunda Komisyona onaylanmak üzere hakemler için etik kurallar ve hakimler için ise prensipte kabul edilmek üzere etik kurallar sunulmasına karar vermiştir. Prensipte kabul edilen, hakimlere ilişkin etik kurallar gelecekte daimi bir çok taraflı mekanizmanın kurulabileceği varsayımıyla hazırlanmıştır.¹⁵¹ Her iki Taslak da yatırımcı devlet uyuşmazlık sistemine ilişkin tahkim kuralları, yatırım anlaşmalarında yer alan etik kurallar ve uluslararası mahkemelerin kabul ettiği standartlar dikkate alınarak hazırlanmış karşılaştırmalı bir çalışmadır. Komisyon, 3-21 Temmuz 2023 tarihinde gerçekleştirdiği 56 ncı yıllık oturumunda Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıklarında Hakemler İçin Etik Kuralları kabul etmiştir.¹⁵² Komisyon ayrıca devletlerin daimi bir mekanizmanın kurulması konusundaki görüşleri bakımından bağlayıcı olmamak kaydıyla hakimlere ilişkin etik kuralları da incelemeye karar vermiştir.¹⁵³ Hakemlere ilişkin Kurallar ile; hakemlerin tarafsızlık ve bağımsızlıkları güçlendirilmiş, birden çok görev alma (*double hatting*) hususunda tabi oldukları sınırlamalar düzenlenmiştir. Ayrıca tahkim sürecinde görev alacak hakem ve hakem adaylarının görev ve sorumluluklarına, beyan yükümlülüklerine, dürüstlük ve yetkinliklerine, özen ve gizlilik yükümlülüklerine, ücretlere ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir.¹⁵⁴

¹⁵⁰ Bkz. A. Eda Manav Özdemir, Yatırımcı-Devlet Uyuşmazlık Çözümünde Hakemler İçin Davranış (Etik) Kuralları, Uluslararası Necmettin Erbakan Hukuk Kongresi, Bildiri Tam Metin Kitabı, Mayıs 2021, ss.505-517. Açelya Şahin/Güray Özsu, “Yatırımcı Devlet Uyuşmazlık Çözüm Sistemi’nin (ISDS) Reformu Bakımından Önemli Bir Adım: Taslak Etik Kurallar”. Türkiye Adalet Akademisi Dergisi 46 (Nisan 2021), ss. 477-498.

¹⁵¹https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/2318944e-coc_judges_ebook-11june.pdf. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

¹⁵² <https://uncitral.un.org/en/commission> Erişim Tarihi: 09.02.2026.

¹⁵³ <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/V23/063/70/PDF/V2306370.pdf?OpenElement> Erişim Tarihi: 09.02.2026.

¹⁵⁴ Taslak için bkz. https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/a-cn9-1148-code_for_arbitrators_for_wg45.pdf Erişim Tarihi: 09.02.2026.

bbb. Usuli ve Diğer Konulara İlişkin Taslak Hükümler

UNCITRAL III numaralı Çalışma Grubunun, ISDS’e ilişkin olarak üzerinde çalıştığı birtakım reformları içeren dokümanlardan biri ise “Usuli ve Çeşitli Konulara Dair Taslak Hükümler”dir.¹⁵⁵ Bu dokümanda yer verilen taslak hükümler, mevcut ve gelecekteki uluslararası yatırım anlaşmalarına dahil edilmesi amacıyla hazırlanmıştır. Taslak hükümler ayrıca yabancı bir yatırımcı ile bir devlet veya bir bölgesel ekonomik entegrasyon örgütü arasındaki yatırım sözleşmelerine, tahkim kurallarına veya yabancı yatırımları düzenleyen iç mevzuata da, uygulanabilir olduğu ölçüde ve gerekli uyarlamalarla, dahil edilebilir. Taslak hükümlerdeki “yatırımcı”, “yatırım”, “talep” ve “uyuşmazlık” ifadeleri, ilgili yatırım anlaşması bağlamında ve orada tanımlandığı şekliyle anlaşılacaktır. Taslak hükümlerdeki “ taraflar” kavramı, yatırım anlaşmasının taraflarını (bir devlet veya bir bölgesel ekonomik entegrasyon örgütü olabilir), “anlaşmazlık tarafları” kavramı ise anlaşma kapsamında talepte bulunan bir yatırımcı ile karşı tarafı ifade etmektedir.¹⁵⁶

Taslak hükümler çeşitli konularda düzenlemeler getirmektedir¹⁵⁷. Anılan hükümlerle delil sunumu, tanık ifadeleri ve olay yerinde inceleme gibi konular ayrıntılı şekilde belirlenmiş, ayrıca davanın belirli konularının ayrı aşamalarda ele alınabilmesi için davanın yetki ve esas bakımından ayrılması (*bifurcation*) imkânı tanınmıştır. Taslak hükümlere göre; hakem heyeti, tarafların talebi üzerine geçici tedbirler verebilmekte ve bu tedbirler için telafi edilemez zarar ihtimali ile davanın esasına yönelik başarı şansı gibi kriterler aranmaktadır. Bunun yanında, davalı iddianın açıkça hukuki dayanaktan yoksun olduğunu ileri sürebilmekte, masraflar için teminat talep edebilmektedir. Ayrıca, karar verme süreleri, masrafların paylaşımı, karşı dava açılması,

¹⁵⁵ A/CN.9/WG.III/WP.253: Draft provisions on procedural and cross-cutting issues <https://docs.un.org/en/A/CN.9/WG.III/WP.253>, Erişim Tarihi: 09.02.2026.

¹⁵⁶ <https://uncitral.un.org/en/proceduralrulesreformandcrosscuttingissues>, Erişim Tarihi: 09.02.2026. Ayrıca bkz. Şahin, ss.111-123.

¹⁵⁷ Bkz. A/CN.9/WG.III/WP.253: Draft provisions on procedural and cross-cutting issues <https://docs.un.org/en/A/CN.9/WG.III/WP.253>, Erişim Tarihi: 09.02.2026.

birden fazla tahkim davasının birleştirilmesi gibi hususlar da hükümlerde düzenlenmiştir. Üçüncü taraf finansmanı, dostane çözüm yolları ve yerel hukuk yollarının kullanımı da bu hükümlerde düzenleme altına alınmıştır. Bunun yanı sıra, zamanaşımı konusu ve belirli koşullarda devletlerin anlaşmanın sağladığı menfaatleri reddedebileceği hususu anılan hükümlerde düzenlenmiştir. Ayrıca, Hükümlerde, hissedarların yalnızca doğrudan zararları için dava açabileceği, dolaylı zararların kapsam dışında olduğu vurgulanmış, Devletlerin kamu sağlığı, güvenliği, çevre ve insan hakları gibi alanlarda düzenleme yapma hakkı açıkça tanınmış, bu tür önlemler nedeniyle dava açılmasının engellenebileceği belirtilmiştir. Hakem heyetlerinin, zarar ve tazminat hesaplamasında yalnızca sözleşme ihlalinin doğan gerçek kayıpları dikkate alacağı; spekülasyon veya cezalandırıcı tazminatlara hükmedemeyeceği belirtilmiş, taraf devletlerin anlaşmanın hükümlerini ortak yorumla açıklayabilmesi ve bu yorumun hakem heyetleri için bağlayıcı olması hükme bağlanmıştır. Son olarak, uyuşmazlığın doğrudan tarafı olmayan devletlerin de beyan sunabilmesi imkanı getirilmiştir.¹⁵⁸

bbc. Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü İçin Daimî Bir İlk Derece ve Temyiz Mekanizması Oluşturulması

Çok taraflı daimi yatırım mahkemesi kurma fikri Avrupa Birliği'nin (AB) Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı Anlaşması çerçevesinde, 2014 yılında AB düzeyinde gerçekleştirilen kamuoyu istişaresinde birçok paydaş tarafından dile getirilmiştir.¹⁵⁹ Bu talepler dikkate alınarak AB Komisyonu tarafından 2016-2017 yılları arasında konuya ilişkin kamuoyu istişareleri ve etki değerlendirmesi çalışmaları yapılmış ve bu çalışmalar neticesinde AB Komisyonu 13 Eylül 2017 tarihinde, AB Konseyinin kabul etmesi hâlinde AB'nin çok taraflı yatırım mahkemesi müzakerelerine katılmasına izin verecek bir Tavsiye Kararı yayınlamıştır. AB Konseyi, Mart

¹⁵⁸ Bkz. A/CN.9/WG.III/WP.253: Draft provisions on procedural and cross-cutting issues <https://docs.un.org/en/A/CN.9/WG.III/WP.253>, Erişim Tarihi: 09.02.2026.

¹⁵⁹ Bkz. https://policy.trade.ec.europa.eu/enforcement-and-protection/multilateral-investment-court-project_en Erişim Tarihi: 09.02.2026.

2018'de AB Komisyonu'nu çok taraflı bir yatırım mahkemesi kurulmasına ilişkin anlaşma müzakerelerini yürütmek üzere görevlendirmiştir.¹⁶⁰

ISDS sistemine yönelik olarak getirilen; hakem kararlarının doğruluğu, öngörülebilirliği, tutarlılığı, hakemlerin tarafsızlığı gibi konulardaki birtakım eleştirilere cevaben kimi devletler sistem dahilinde yapılacak bazı reformların bu sorunlara çözüm üretebileceğini ifade ederken,¹⁶¹ Avrupa Birliği kurumları ve üye devletler, sistem dahilinde yapılacak reformlar aracılığıyla değil, kurulacak çok taraflı daimi bir yatırım mahkemesinin belirtilen sorunlara çözüm getirebileceğini savunmuştur.¹⁶² Öneriye yönelik olarak; üyelerin atanma usullerinin demokratik sisteme uygun olmadığı, çok taraflı enstrümana üye devletlerce karar vericilerin atanabilecek olması sebebiyle devlet yanlısı hareket edebilecekleri, itiraz sisteminin devletler tarafından sistematik bir şekilde kullanılabileceği ve bunun da süreler bakımından olumsuz etkisi olabileceği gibi eleştiriler getirilmektedir.¹⁶³

¹⁶⁰ Bkz. https://policy.trade.ec.europa.eu/enforcement-and-protection/multilateral-investment-court-project_en Erişim Tarihi: 09.02.2026.

¹⁶¹ Croisant Guillaume, Multilateral Investment Court, <https://jusmundi.com/en/document/publication/en-multilateral-investment-court>. Erişim Tarihi: 09.02.2026; Ayrıca bkz. Emily Palombo, Evaluating a Permanent Court Solution for International Investment Disputes, Volume 53, University of Richmond Law Review. 799 (2022). <https://scholarship.richmond.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3238&context=lawreview>. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

¹⁶² Bu öneriye temel teşkil eden, AB tarafından son zamanlarda müzakereleri yapılan ve yatırım mahkemesi sistemi öngören ticaret ve yatırım anlaşmaları arasında, özellikle AB ile Kanada arasında yapılan anlaşma (CETA'nın 8.29. maddesi), Vietnam ile yapılan anlaşma (AB-Vietnam Yatırım Koruma Anlaşması'nın 3.41. maddesi), Singapur ile yapılan anlaşma (AB-Singapur Yatırım Koruma Anlaşması'nın 3.12. maddesi) ve Meksika ile yapılan anlaşma (AB-Meksika İlkeler Anlaşması'nın Yatırım Başlığı'nın C Bölümü) yer almaktadır. Bu anlaşmalar öngördükleri ikili yatırım mahkemesi sisteminden daimi birçok taraflı yatırım mahkemesine geçişi öngören hükümleri de içermektedir. Bkz. <https://jusmundi.com/en/document/publication/en-multilateral-investment-court>. Erişim Tarihi: 09.02.2026. Belçika'nın Kanada ile AB arasındaki yatırım anlaşmasına ilişkin 2017 yılında sunduğu talebin ardından Adalet Divanı, 30 Nisan 2019'da yatırım mahkemesi sisteminin AB Antlaşmaları ile uyumluluğunu teyit eden bir Görüş yayımlamıştır (Görüş 01/17). [https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-a-balanced-and-progressive-trade-policy-to-harness-globalisation/file-multilateral-investment-court-\(mic\)](https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-a-balanced-and-progressive-trade-policy-to-harness-globalisation/file-multilateral-investment-court-(mic)) Erişim Tarihi: 09.02.2026.

¹⁶³ Bkz. <https://lira.bc.edu/files/pdf?fileid=699fbedd-f3a8-4a67-9974-fff098db15f2>, Erişim Tarihi: 09.02.2026; <https://www.ejiltalk.org/would-a-multilateral-investment-court-be-biased-shifting-to-a-treaty-party-framework-of-analysis/>, Erişim Tarihi: 09.02.2026.

Bu bağlamda UNCITRAL III Numaralı Çalışma Grubunda, 2020 yılından günümüze uluslararası yatırım uyuşmazlıklarının çözümü için bir daimî mekanizma ve temyiz mekanizmasının kurulması konularında tartışmalar yürütülmektedir. Çalışma Grubu 2024-2025 yılları arasında gerçekleştirdiği oturumlarında, daimi mekanizmaya ilişkin taslak statü üzerinde yoğunlaşmış; daimi yapının teşkilatlanması, üyelerin seçimi ve atanması, ilk derece ve temyiz kademelerinin işleyişi konularını ele almıştır.¹⁶⁴ Çalışma Grubunun, Eylül 2025'te gerçekleştirdiği elli ikinci oturumunda daimi mekanizmanın tasarımı temel tartışma konusu olmuştur. Tartışmalar sonucunda söz konusu oturumda; biri ilk derece daimi mekanizmaya ilişkin, diğeri ise temyiz mekanizmasına ilişkin olmak üzere iki ayrı statü geliştirilmesi konusunda mutabık kalınmıştır.¹⁶⁵ Yapılan tartışmalar neticesinde bu iki mekanizmanın işbirliği içinde olabileceği ancak hayata geçirilmesi halinde birbirinden ayrı olması gerektiği kabul edilmiştir.¹⁶⁶

Bu karar çerçevesinde UNCITRAL Sekreteryası tarafından oluşturulması planlanan her iki yapıya ilişkin iki farklı taslak Statü hazırlanarak Çalışma Grubunda delegelerce üzerinde istişarelerde bulunulmak üzere paylaşılmıştır.

İlk derece daimî mekanizmaya ilişkin olarak hazırlanan Statünün¹⁶⁷ önsözünde; uluslararası ticaret ve yatırım hacmindeki artış neticesinde yabancı yatırımcılar ile ev sahibi devletler arasında uyuşmazlık sayılarının arttığına ancak mevcut sistemin geçici ve dağınık bir yapı sergilediği ve sistemin kullanıcılarınca ciddi şekilde eleştirildiğine vurgu yapılmaktadır. Ayrıca

¹⁶⁴ A/CN.9/WG.III/WP.259: Draft statute of a permanent tribunal for international investment disputes, par. 1,2. <https://docs.un.org/en/A/CN.9/WG.III/WP.259>, Erişim Tarihi: 09.02.2026.

¹⁶⁵ A/CN.9/1238: Report of Working Group III (Investor-State Dispute Settlement Reform) on the work of its fifty-second session (Vienna, 22–26 September 2025), par. 96-131, <https://docs.un.org/en/A/CN.9/1238>. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

¹⁶⁶ A/CN.9/1238: Report of Working Group III (Investor-State Dispute Settlement Reform) on the work of its fifty-second session (Vienna, 22–26 September 2025), par. 112, <https://docs.un.org/en/A/CN.9/1238>. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

¹⁶⁷ A/CN.9/WG.III/WP.259: Draft statute of a permanent tribunal for international investment disputes. <https://docs.un.org/en/A/CN.9/WG.III/WP.259>, Erişim Tarihi: 09.02.2026.

yatırım uyuşmazlıklarının doğası gereği kamu yararını yakından ilgilendirdiğine de dikkat çekilmektedir. Bu bağlamda Taslak Statüsü sunulan ilk derece daimî mekanizmanın uluslararası yatırım uyuşmazlıklarını bağımsız ve tarafsız bir şekilde karara bağlayacağı ifade edilmektedir. Aynı zamanda kurulacak bu yapının uygun maliyetli, erişilebilir ve mali açıdan sürdürülebilir olacağına da vurgu yapılmaktadır.

İlk derece daimî mekanizmaya ilişkin taslak Statü incelendiğinde; uluslararası yatırım uyuşmazlıklarını esastan inceleyecek bir mekanizma kurulması öngörülmektedir (md.1). Bu ilk derece mekanizma, yargısal faaliyetini bağımsız, tarafsız ve ayrımcılık yasağına riayet ederek yürütecektir (md. 2/1-2) Statü uyarınca daimî yapının etkin, erişilebilir, makul maliyetli ve mali açıdan sürdürülebilir şekilde işlemesi genel bir ilke olarak kabul edilmiştir (md. 2/3). Daimî mekanizma üyelerinin, taraf devletlerin tümünden oluşan Taraf Devletler Konferansı tarafından atanması (md. 3/2; md. 11) ve yine Konferansın daimî mekanizmanın üye sayısını belirleme ve gerekli ayarlamaları yapma yetkisine sahip olması kabul edilmiştir (md.4/2). Yargılama süreci ise, belirli sayıda üyeden oluşan paneller eliyle yürütülecektir. Kural olarak uyuşmazlıklar rastgele şekilde panellere tevzi edilecek ve taraflarla uyruklu bağlantısı bulunan üyelerin panelden çıkarılması veya uyuşmazlığın başka panele verilmesi suretiyle süreç işletilecektir (md. 16/3). Panel üyeleri bakımından red ve çekilmeye ilişkin düzenlemelere de Statüde yer verilmiştir (md. 17). Gerekçeli olarak verilecek panel kararları daimî mekanizmanın kararı sayılacaktır (md. 20/1, 20/4-5). Ek karar, yorum ve düzeltme halleri dışında daimî mekanizma tarafından verilen kararlara karşı sadece Statüde işaret edilen daimî temyiz mekanizmasına gidilebilmektedir. Kararlara karşı temyiz yoluna başvurulmaması veya temyiz süresinin sona ermesi halinde bu kararlar nihai nitelik kazanacaktır (md. 22/1). Statüde söz konusu kararların taraf devletler bakımından ulusal mahkeme kararları gibi tanınması ve tenfizi öngörülmektedir (md. 23/1). Taraf olmayan devletler

bakımındansa kararların New York Sözleşmesi anlamında “tahkim kararı” olarak değerlendirileceği düzenlenmiştir (md. 23/3).

Daimî temyiz mekanizmasına ilişkin olarak hazırlanan Statünün¹⁶⁸ önsözüne bakıldığında; ISDS sistemine yönelik olarak dile getirilen eleştirilerin uyuşmazlıklara ilişkin verilen kararların temyiz başvurularını inceleyecek daimî bir organın kurulması suretiyle bütüncül bir biçimde giderilmesi gerektiğine vurgu yapılmıştır. Statü uyarınca temyiz kural olarak uluslararası yatırım uyuşmazlıklarında ilk derece tarafından verilen nihai kararlara karşı mümkündür; ancak sınırlı sayıdaki ara karar bakımından istisnaen temyiz mümkündür (md.18/3). Temyiz yolunun işletilmesi, uyuşmazlığın taraflarının yazılı rızasına bağlanmıştır; bu rıza, uyuşmazlık ilk derece merciine götürülmeden önce veya sonra verilebilmekte ve tüm taraflarca verildikten sonra tek taraflı olarak geri alınamamaktadır (md. 14/1–2).

Akit taraflardan oluşan Taraf Devletler Konferansı, hem daimî temyiz mekanizmasının üye sayısını belirleme hem de üyeleri seçme ve atama yetkisine sahiptir (md. 3/1–2; md. 4/2(c)). Statü uyarınca temyiz yargılaması, Konferans tarafından atanan üyeler arasından rastgele seçilen üyelerden oluşan daireler (*Chambers*) eliyle yürütülmesi öngörülmüştür (md. 16/1). Uyuşmazlığın taraflarından herhangi biriyle vatandaşlık bağı bulunan üyeler ilgili dairede görev alamazlar (md. 16/2). Üyeler bakımından red ve çekilmeye ilişkin hükümlere Statüde yer verilmiştir (md. 17). Daireler tarafından verilecek kararlar gerekçeli olacak ve kararlar, daimî temyiz mekanizmasının kararı olarak kabul edilecektir. (md. 25). Daimi temyiz mekanizması, ilk derece kararını onama, değiştirme veya bozma yetkisine sahiptir (md. 25/3). Daimî temyiz mekanizmasının kararlarına karşı başvurulabilecek bir kanun yolu bulunmamaktadır (md. 27). Statüde tanıma ve tenfiz rejimi bakımından taraf devletlerin bu mekanizmanın verdiği kararları kendi hukuk düzenlerinde verilmiş bir nihai mahkeme kararı gibi tanıyıp icra etmeleri kabul edilmiştir (md. 28/1).

¹⁶⁸ A/CN.9/WG.III/WP.260: Draft statute of a permanent appellate tribunal for international investment disputes. <https://docs.un.org/en/A/CN.9/WG.III/WP.260>, Erişim Tarihi: 09.02.2026.

bbd. Çok Taraflı Danışma Merkezi

Uluslararası yatırım hukuku konusunda bir Danışma Merkezi'nin oluşturulması, ISDS reform sürecinde UNCITRAL III numaralı Çalışma Grubunda reform önerilerinden biri olarak gündeme getirilmiş ve Çalışma Grubunca Ekim 2020 tarihinde gerçekleştirilen 39 uncu Oturumda Sekreteryadan konuya ilişkin taslak hükümleri hazırlaması istenmiştir.¹⁶⁹ Taslak uyarınca tüzel kişiliği haiz, bağımsız olarak kurulması planlanan Danışma Merkezinin amacı, uluslararası yatırım hukuku ve ISDS konusunda teknik yardım ve kapasite oluşturma ve ISDS süreçleri ile ilgili hukuki destek ve tavsiye dahil olmak üzere temsil hizmetleri sunmak olarak belirlenmiştir.¹⁷⁰

UNCITRAL Çalışma Grubu III, uluslararası yatırım uyuşmazlıklarının çözümünde devletlerin özellikle de gelişmekte olan ve en az gelişmiş ülkelerin kurumsal kapasitesini güçlendirmek amacıyla bağımsız, erişilebilir ve sürdürülebilir bir Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıkları Danışma Merkezi kurulmasını öngören taslak statü üzerinde çalışmış ve Statü 2024 yılında kabul edilmiştir.¹⁷¹ Statü'nün 2026 yılı ikinci yarısında Genel Kurul'a onay için sunulması, 2027 yılında imzaya açılması planlanmaktadır.

Danışma Merkezi, uluslararası yatırım uyuşmazlıklarının çözümü konusunda üye ülkelere yönelik teknik yardım kapasite geliştirme faaliyetlerini yürütecek, ayrıca bir üye ülkeden talep gelmesi halinde yatırım uyuşmazlıklarına yönelik hukuki destek sunabilecek tarafsız, bağımsız, (md.6) tüzel kişiliği haiz uluslararası bir yapı olarak tasarlanmıştır. (md. 9)

Danışma Merkezi, üye ülkelerin tümünün temsil edileceği bir Yönetim Komitesi, üye ülkeler arasından belirlenecek şahıslardan oluşan

¹⁶⁹ A/CN.9/WG.III/WP.230: Draft provisions on the establishment of an advisory centre on international investment law (Vienna, 9–13 October 2023, <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/LTD/V23/053/22/PDF/V2305322.pdf?OpenElement>. Erişim Tarihi: 09.02.2026. Ayrıca bkz. Şahin, s. 120 vd.

¹⁷⁰ <https://uncitral.un.org/en/multilateraladvisorycentre> Erişim Tarihi: 10.02.2026

¹⁷¹ <https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/2413025e.pdf> Erişim Tarihi: 10.02.2026

6 üyeli İcra Komitesi ve başında bir İcra Direktörünün bulunacağı Sekreteryaya'dan oluşan bir kurumsal yapıya sahip olacaktır. (md. 5)

Bu yapı faaliyetlerini üye katkıları, hizmet ücretleri ve gönüllü bağışlarla finanse edecektir. (md. 8)

VIII. ULUSLARARASI YATIRIM UYUŞMAZLIKLARININ ÇÖZÜM MERKEZİ (ICSID)

VIII. Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözüm Merkezi (ICSID)

A. Genel Olarak

ICSID, 14 Ekim 1966 tarihinde yürürlüğe giren Devletler ve Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümlemesi Hakkında Konvansiyonun esasları çerçevesinde, yatırım yapılan ülke ile yabancı yatırımcı arasındaki uyuşmazlıklara, ulusal mahkemeler yerine tarafsız ve güvenilir bir kurum aracılığıyla bakılması amacıyla kurulmuştur.¹⁷²

ICSID, bir İdari Konsey ve Sekreteryaya sahiptir. İdari Konseyin Başkanı aynı zamanda Dünya Bankası Başkanıdır. ICSID'in Genel Sekreteri ise İdari Konsey tarafından seçilir. Konvansiyonu onaylayan üyelerin tümü İdari Konseyde temsilci bulundurulur.

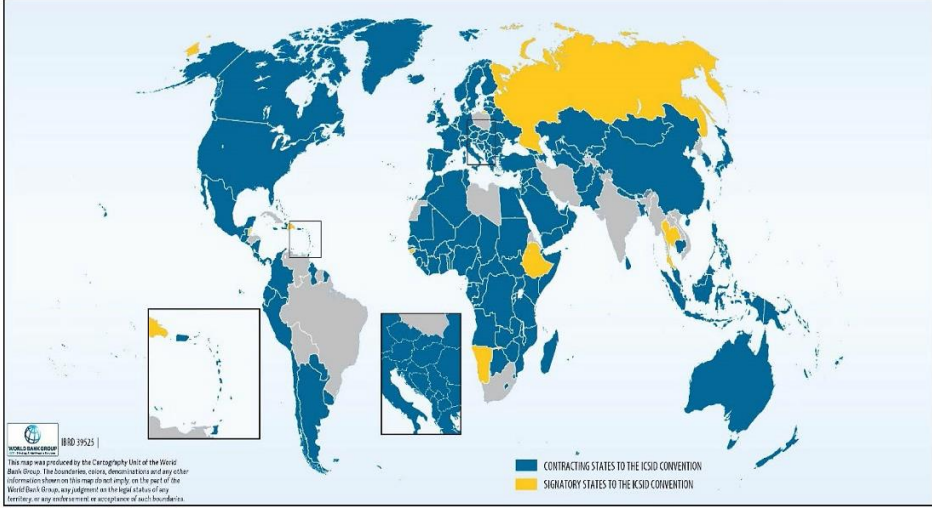
ICSID, uyuşmazlıkların uzlaştırma, arabuluculuk ve tahkim yoluyla çözülmesini sağlar. Bugüne kadar, ICSID nezdinde Türk şirketleri 35 dava açmış ve ülkemiz aleyhine de 17 dava açılmıştır.¹⁷³ 1966'da yürürlüğe giren Konvansiyon sonrasında ICSID nezdindeki ilk dava 1972 yılında açılmıştır. 30 Haziran 2025 itibarıyla ICSID, ICSID Sözleşmesi ve Ek Hizmet Kuralları kapsamında toplam 1.058 tahkim ve uzlaştırma davası kaydetmiş olup bu davaların 67'si 2025 mali yılında açılmıştır. Bu yeni davaların çoğunda (% 45) ICSID yargı yetkisi ikili yatırım anlaşmalarına (BIT) dayanırken; bunu sırasıyla diğer uluslararası anlaşmalara (% 27), ev sahibi devlet ile yatırımcı arasındaki sözleşmelere (% 21) ve ulusal yatırım kanunlarına (% 7) dayalı başvurular izlemiştir.¹⁷⁴

¹⁷² http://www.mfa.gov.tr/uluslararasi-yatirim-anlasmazliklarinin-cozum-merkezi-_international-centre-for-settlement-of-investment-disputes-icsid.tr.mfa. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

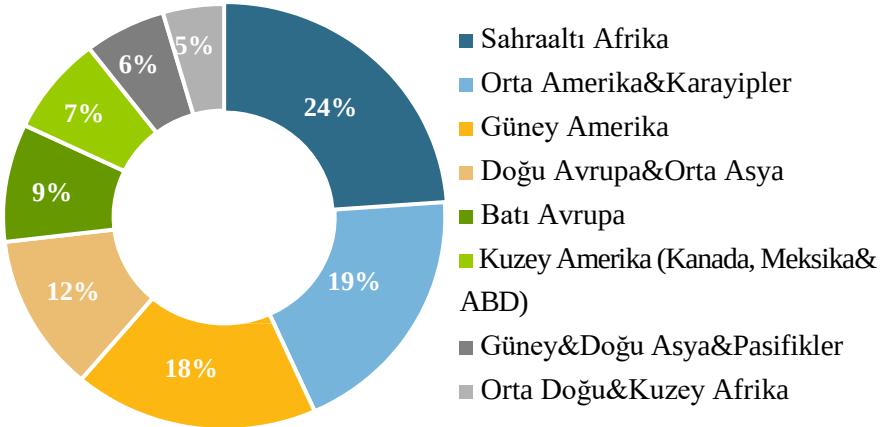
¹⁷³ <https://icsid.worldbank.org/cases/case-database>. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

¹⁷⁴ Detaylı bilgi için bkz. <https://icsid.worldbank.org/news-and-events/comunicados/icsid-releases-caseload-statistics-2025-fiscal-year-expanded-data>. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

➤ 30 Haziran 2025 Tarihi İtibarıyla ICSID Konvansiyonunu İmzalayan Devletlerin Haritası¹⁷⁵

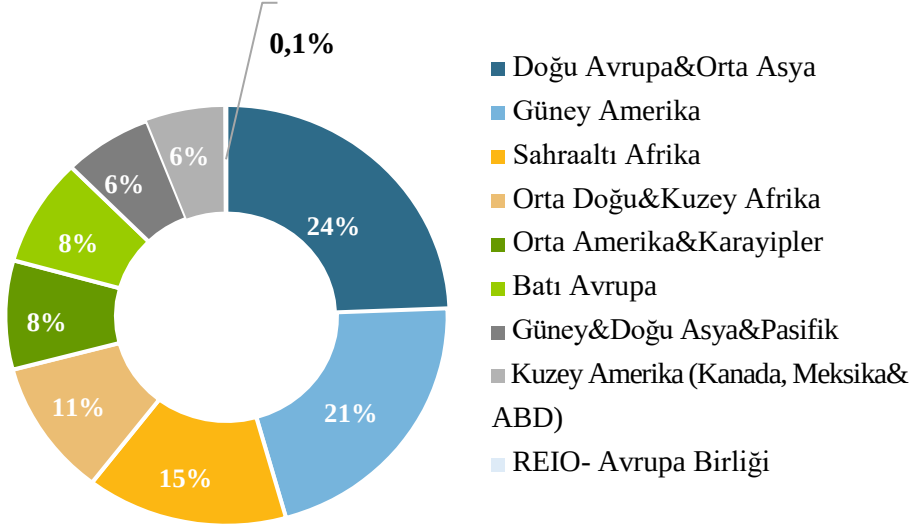

➤ 2025 Mali Yılında Kayıt Altına Alınan ICSID Davalarının, İlgili Devlet Tarafına Göre Dağılımı

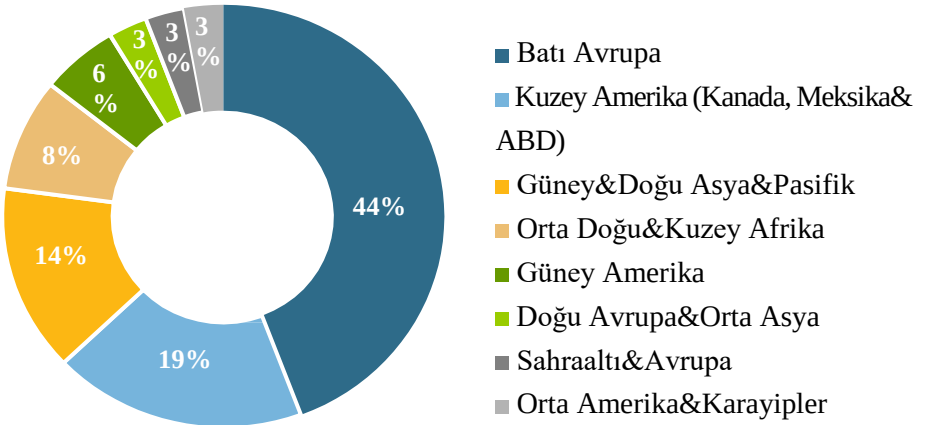

¹⁷⁵ <https://icsid.worldbank.org/sites/default/files/publications/2025-2%20ENG%20-%20The%20ICSID%20Caseload%20Statistics.pdf> (worldbank.org) Erişim Tarihi: 09.02.2026.

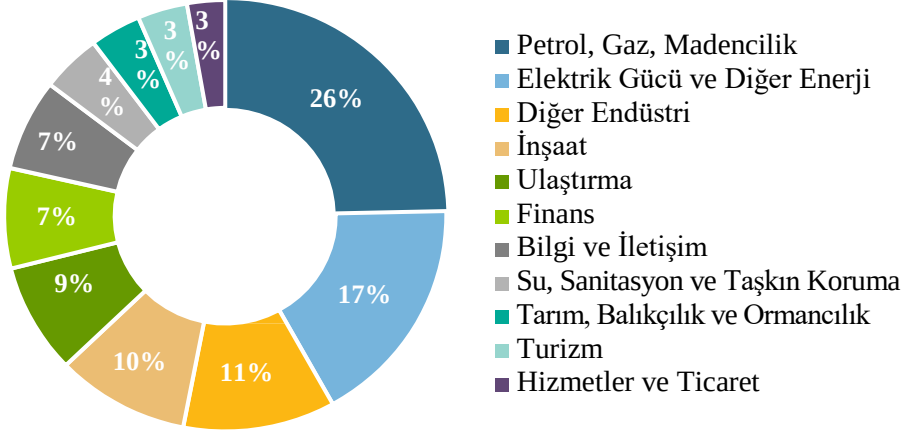
➤ **2025 Mali Yılında Kayıt Altına Alınan ICSID Davalarının,
İlgili Devlet Tarafına Göre Dağılımı**

➤ **2025 Mali Yılında Kayıt Altına Alınan ICSID Davalarının,
İlgili Devlet Tarafına Göre Dağılımı**

➤ **ICSID Davalarının Ekonomik Sektörlere Göre Dağılımı**¹⁷⁶

B. 2022 Tarihli ICSID Kurallarında Öne Çıkan Temel Yenilikler

ICSID kurallarında 1984, 2003, 2006 yıllarında değişiklik çalışmaları yapılmış olup 2022 yılında kurallarda dördüncü defa güncelleme yapılmıştır.¹⁷⁷ Bu çalışma bugüne kadarki en kapsamlı değişiklik olmuştur.¹⁷⁸ ICSID kurallarında tahkim, uzlaştırma, arabuluculuk ve delil tespiti kurallarında değişiklikler yapılmış ve yeni düzenlemeler getirilmiştir.¹⁷⁹ Yeni kurallar temel olarak ICSID'in uyuşmazlık çözüm kuralları ve hizmetlerine daha geniş erişim sağlanması, daha fazla şeffaflık getirilmesi ve üçüncü taraf finansmanının

¹⁷⁶ <https://icsid.worldbank.org/news-and-events/comunicados/icsid-publishes-2020-annual-report>. Erişim Tarihi: 02.02.2024.

¹⁷⁷ Ayrıntı için bkz. <https://icsid.worldbank.org/news-and-events/speeches-articles/brief-history-amendment-icsid-rules-and-regulations> Erişim Tarihi: 09.02.2026.

¹⁷⁸ <https://icsid.worldbank.org/resources/rules-amendments#:~:text=ICSID%20submitted%20resolutions%20on%20the,effect%20on%20July%201%2C%202022>. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

¹⁷⁹ https://icsid.worldbank.org/sites/default/files/publications/Synopsis_Turkish.pdf Erişim Tarihi: 09.02.2026.

açıklanması konularında düzenlemeler getirmiştir. Bu kurallar, 1 Temmuz 2022’de yürürlüğe girmiştir¹⁸⁰.

ICSID kurallarında 2022 yılında pek çok maddede değişiklik yapılmış olup; yargılamanın verimliliğine, üçüncü taraf finansmanına, yargılama giderlerine, hakem heyetinin teşekkülü ve hakemlerin reddine, şeffaflığa, geçici hukuki koruma tedbirlerine ilişkin hususlarda yapılan değişiklikler en temel yeniliklerdir.

Kurallarda şeffaflığı artırmak amacıyla düzenlemeler getirilmiş olup bu konuda getirilen düzenlemelerden biri tahkim davalarının üçüncü kişiler tarafından finansmanı (*third party funding*) hâlinde bu durumun açıklanması zorunluluğudur. ICSID 2022 Tahkim Kuralları, 2022 öncesinde uygulamada yaygın olarak kullanılan üçüncü taraf finansmanı kavramını ilk kez açıkça ele almıştır.¹⁸¹

Şeffaflığı sağlamak amacıyla usuli karar/ara karar ve nihai kararların yayınlanmasına yönelik de düzenlemeler getirilmiş olup, ICSID Tahkim Kurallarının 62 nci maddesi, kararların yayımlanması için tarafların rızası olduğuna ilişkin bir karine öngörmektedir. Taraflarca dokümanın iletilmesinden itibaren 60 gün içinde itiraz edilmediği sürece kararlar, ek kararlar, düzeltmeler ve iptal kararlarının her biri yayımlanacaktır.¹⁸²

ICSID Kurum Kurallarının 2 nci maddesi tahkim talebinin neleri içermesi gerektiğine dair açık ve ayrıntılı bir açıklama sunmaktadır.

¹⁸⁰ <https://www.iisd.org/itn/en/2022/10/07/icsid-arbitration-rules-amendment-come-into-effect/>. Erişim Tarihi: 09.02.2026. Detaylı bilgi için bkz. A. Eda Manav Özdemir, ICSID Kurallarında Yapılan Temel Değişiklikler (*ICSID*), Tahkimle İlgili Kamu Çalışma Grubuna Yönelik Arabuluculuk ve Tahkimde Güncel Gelişmeler Seminer Kitabı, Cumhurbaşkanlığı yayınları, Ankara 2023, s.91 vd.; Antonio R. Parra, Some Highlights of the Amended ICSID Arbitration Rules, May 26, 2022, <https://arbitrationblog.kluwerarbitration.com/2022/05/26/some-highlights-of-the-amended-icsid-arbitration-rules/> Erişim Tarihi: 09.02.2026.

¹⁸¹ Turgut Aycan Özcan/Sezer Yakut/Polen Bayrak/Muhammed Esat Çatak, 2022’de ICSID Kuralları’nda Yapılan Değişikliklere Genel Bir Bakış, <https://lexist.com.tr/2022de-icsid-kurallarinda-yapilan-degisikliklere-genel-bir-bakis-2/> Erişim Tarihi: 09.02.2026.; Manav Özdemir, (*ICSID*) , s.95; Parra, <https://arbitrationblog.kluwerarbitration.com/2022/05/26/some-highlights-of-the-amended-icsid-arbitration-rules/> Erişim Tarihi: 09.02.2026.

¹⁸² Manav Özdemir, (*ICSID*) s.96-97; Özcan/Yakut/Bayrak/Çatak, <https://lexist.com.tr/2022de-icsid-kurallarinda-yapilan-degisikliklere-genel-bir-bakis-2/> Erişim Tarihi: 09.02.2026.

2022 ICSID kural değişiklikleri öncesinde tahkim sürecinde dokümanların iletilmesi fiziki olarak gerçekleştirilmekteyken, 2022 ICSID Kurum Kuralları madde 4, elektronik dosyalamayı (*electronic filing*) varsayılan olarak uygulamakta ve kağıt form gibi diğer formatlarda dosyalamaya yalnızca özel koşullar altında izin vermektedir.¹⁸³

ICSID 2022 Tahkim Kuralları kapsamında masraflar için teminat isteme (*security for costs*) ve bu teminatın niteliğini ortaya koymaya yönelik hükümler de öngörülmektedir. Bu çerçevede heyetlerin bir tarafa masraf için teminat sağlama emri verip vermemeye karar verirken dikkate alması gereken kriterler belirlenmiştir.¹⁸⁴

2022 Tahkim Kurallarının 15 inci maddesi hakem heyetinin teşekkülüne ilişkin bir yöntem öngörmekte ve bu süreci sadeleştirmektedir. Taraflar, hakemlerin sayısı ve atanma yöntemi üzerinde anlaşmaya çalışacak olup davanın kayıt altına alınmasından itibaren 45 gün içerisinde hakem sayısı ve atanma usulü konularında anlaşamazlarsa, hakem heyeti ICSID Sözleşmesinin 37 nci maddesi çerçevesinde üç hakemden oluşacaktır. Taraflardan her biri bir hakem atayacak ve tarafların anlaşmasına göre, hakem heyetine başkanlık edecek olan üçüncü hakem atanacaktır.¹⁸⁵

2022 Tahkim Kurallarının 22 ve 23 üncü maddeleri hakemlerin reddi için eski kurallara göre daha kısa süreler öngörmekte ve ayrıca reddi talep edilmeyen hakemlerin veya ICSID İdari Konsey Başkanı'nın hakemin reddi hakkında karar vereceğini düzenleme altına almaktadır.¹⁸⁶

¹⁸³ Manav Özdemir, (ICSID), s.101.

¹⁸⁴ Amended ICSID Arbitration Rules Enter Into Force; <https://www.clearygottlieb.com/news-and-insights/publication-listing/amended-icsid-arbitration-rules-enter-into-force> Erişim Tarihi: 09.02.2026.

¹⁸⁵ https://icsid.worldbank.org/sites/default/files/documents/ICSID_Convention.pdf. Erişim Tarihi: 09.02.2026. Ayrıca bkz. Manav Özdemir, (ICSID), s.104.

¹⁸⁶ Yalın Akmenek/Demet Kaşarcıoğlu/Ceyda Sıla Çetinkaya, ICSID Kuralları ve Düzenlemelerine getirilen önemli değişiklikler 21 Mart 2022'de onaylandı ve 1 Temmuz 2022'de yürürlüğe girecek, bkz.<https://www.esin.av.tr/tr/2022/04/04/icsid-kurallari-ve-duzenlemelerine-getirilen-onemli-degisiklikler-21-mart-2022de-onaylandi-ve-1-temmuz-2022de-yururluge-girecek/> Erişim Tarihi: 09.02.2026.

ICSID Tahkim Kurallarının 39 uncu maddesinde “*hakem heyetince atanan uzman*” adı altında yeni bir düzenleme getirilmiştir. Bu kurala göre, taraflar aksini kararlaştırmadıkça, hakem heyeti uyuşmazlık kapsamındaki belirli konularda kendisine rapor vermek üzere bir veya daha fazla bağımsız uzman atayabilir.

ICSID Tahkim Kurallarında 2006 yılında yapılan değişikliklerle, açıkça hukuki dayanaktan yoksun taleplerin erken reddedilmesi için yenilikçi bir prosedür sağlanmıştır. 2022 ICSID Tahkim Kurallarının 41 inci maddesiyle, prosedürün yargı yetkisi açısından açıkça hukuki dayanaktan yoksun olan taleplerin erken reddedilmesine izin verdiği açıkça ortaya konulmuştur.¹⁸⁷

ICSID 2022 Kurallarında yapılan en önemli yeniliklerden biri de, davanın yetki ve esas yönünden ayrılması (*bifurcation*) kavramının düzenlendiği kuraldır. ICSID Tahkim Kurallarının 42 nci maddesine göre, tarafların davanın yetki ve esas yönünden ayrılması talebinde bulunması imkânı vardır. Hakem heyetinin bu konuda re’sen karar verme yetkisi bulunmaktadır.

2022 ICSID Tahkim Kurallarının 46 ncı maddesiyle; iki veya daha fazla derdest birbiri ile ilgili olan tahkim davasının tek bir dava sürecinde yürütülmesi ya da iki veya daha fazla derdest tahkim davasının bu davaların, söz konusu davalar ayrı kalmak ve ayrı nihai kararlar verilecek olması suretiyle belirli usuli hususlar bakımından uyumlaştırılması hüküm altına alınmıştır.

2022 Tahkim Kurallarının 47 nci maddesinde geçici hukuki koruma tedbirleri düzenlenmiş olup, buna göre hakem heyeti taraflardan birinin talebi üzerine veya re’sen ilgili tüm şartları değerlendirerek, geçici hukuki koruma tedbirine karar verebilir. 47 nci maddede, hakem heyetlerinin geçici hukuki koruma tedbiri kararı verme yetkisi açıkça ifade edilmektedir. Söz konusu maddede ayrıca, heyetin geçici hukuki koruma tedbiri kararı verirken göz önünde bulundurması gereken kriterler de öngörülmüştür. Buna

¹⁸⁷ Parra, <https://arbitrationblog.kluwerarbitration.com/2022/05/26/some-highlights-of-the-amended-icsid-arbitration-rules/> Erişim Tarihi: 09.02.2026.

göre hakem heyeti değerlendirme yaparken; tedbirin aciliyeti, gerekliliği ve olası etkileri de dahil olmak üzere ilgili tüm koşulları göz önüne alacaktır.¹⁸⁸

ICSID Tahkim Kurallarının 52 nci maddesinde yargılama masraflarına ilişkin bir düzenlemeye yer verilmiştir. Bu maddede, hakem heyetlerinin masrafların nasıl ve kim tarafından ödeneceğini belirlerken göz önünde bulundurması gereken kriterler öngörülmektedir. Bu çerçevede, hakem heyetleri, yargılamanın sonucu, tarafların süreç boyunca gösterdikleri tavırlar (özellikle hızlı ve uygun maliyetli bir şekilde hareket etme yükümlülüğüne gösterdikleri özen), uyuşmazlık konusunun karmaşıklığı ve talep edilen masrafların makul olup olmadığı da dahil olmak üzere somut olayın tüm unsurlarını dikkate alacaktır.¹⁸⁹

Tahkim kurallarında yapılan değişikliklerin en temel amaçlarından biri dava sürecindeki zaman ve maliyeti azaltmak olup, bu amaca hizmet eden pek çok madde bulunmaktadır. 2022 Kuralları, yargılamaların daha hızlı ve düşük maliyetle yürütülmesi için hakem heyetine taraflarla birlikte en az bir dava yönetim toplantısı (*case management conferecence*) düzenleme yükümlülüğünü getirmiştir.¹⁹⁰ Yeni Kurallara göre, heyetin artık tüm tahkim sürecini sınırlı bir süre içinde sonuçlandırması gerekmektedir. Bu husus 58 inci maddede düzenlenmiş olup, heyetin kararı mümkün olan en kısa sürede ve her halükârda son dilekçenin tesliminden sonra (kararın dayanağı olan Kural'a bağlı olarak) en geç 60, 180 veya 240 gün sonra karar vermesi zorunlu kılınmıştır.¹⁹¹

ICSID 2022 Kuralları hızlandırılmış tahkimi de düzenlemiştir. Bu çerçevede daha küçük ve daha az karmaşık davalar için hızlandırılmış tahkime ilişkin bir bölüm getirmiştir. Hızlandırılmış tahkim usulünün dava

¹⁸⁸ Özcan/Yakut/Bayrak/Çatak, <https://lexist.com.tr/2022de-icsid-kurallarinda-yapilan-degisikliklere-genel-bir-bakis-2/>Erişim Tarihi: 09.02.2026; Manav Özdemir, (ICSID), s.106.

¹⁸⁹ Manav Özdemir, (ICSID), s.102.

¹⁹⁰ Özcan/Yakut/Bayrak/Çatak, <https://lexist.com.tr/2022de-icsid-kurallarinda-yapilan-degisikliklere-genel-bir-bakis-2/>Erişim Tarihi: 09.02.2026; Manav Özdemir, (ICSID) s.100.

¹⁹¹ Özcan/Yakut/Bayrak/Çatak, <https://lexist.com.tr/2022de-icsid-kurallarinda-yapilan-degisikliklere-genel-bir-bakis-2/> Erişim Tarihi: 09.02.2026; Manav Özdemir, (ICSID),s.102.

süresini yarıya indirmesi beklenmektedir. Ortalama olarak, bir ICSID tahkimi tarihsel olarak 3.6 yıl veya 1.325 gün sürmüştür.¹⁹² Taraflar bu kuralların ICSID sözleşmesine veya Ek İmkan Kurallarına dayalı davalara uygulanmasına veya yazılı olarak hızlandırılmış tahkim kuralları içinden seçilen hükümlerin uygulanmasına rıza gösterebilirler.¹⁹³

2022 ICSID Kuralları, üçüncü tarafın dilekçe sunma hakkına ilişkin düzenleme de getirmiştir. Bu bağlamda ihtilaflı olmayan tarafların beyanlarının kapsamı açıklığa kavuşturulmuştur. Hakem heyetleri ilgili yatırım anlaşmasını imzalamış olan ancak uyuşmazlığın tarafı olmayan üçüncü tarafın anlaşmanın yorumuna ilişkin beyanda bulunmasına izin verebilir.¹⁹⁴

ICSID 2022 Kuralları ile delil tespitine ilişkin kurallar da önemli ölçüde güncellenmiştir. Bu kurallar ek imkân kurallarından ayrı olarak bağımsız kurallar hâline getirilmiştir. Güncellenmiş delil tespiti kuralları kapsamında ek idari ve finansal düzenlemeler bulunmaktadır.¹⁹⁵

ICSID 2025 yılında yıllık raporunu yayımlamış olup,¹⁹⁶ bu Rapor, 2022 ICSID Kuralları kapsamındaki düzenlemelere ilişkin verileri de içermektedir: Buna göre,¹⁹⁷

Üçüncü Taraf Finansmanı Bildirimi: 2025 mali yılında kaydedilen yeni davaların %7'sinde üçüncü taraf finansmanına ilişkin bildirim yapılmıştır; bu durum, tarafların bir yargılama kapsamında davacı veya davalının finanse edilmesine ilişkin bilgileri açıklama yükümlülüğüyle uyumludur.

¹⁹² Martin Gusy/Jadranka Jakovcic, Eight Key Amendments of the 2022 ICSID Arbitration Rules, May 2023, <https://bracewell.com/insights/eight-key-amendments-2022-icsid-arbitration-rules> Erişim Tarihi: 09.02.2026.

¹⁹³ Meg Kinnear, https://www.youtube.com/watch?v=s_b1Aza7-hM Erişim Tarihi: 09.02.2026; Manav Özdemir, (ICSID), s.105.

¹⁹⁴ <https://www.clearygartlieb.com/news-and-insights/publication-listing/amended-icsid-arbitration-rules-enter-into-force> Erişim Tarihi: 09.02.2026; Manav Özdemir, (ICSID), s.106.

¹⁹⁵ Manav Özdemir, (ICSID), s.107.

¹⁹⁶ https://icsid.worldbank.org/sites/default/files/publications/ICSID_AnnualReport2025_ENG.pdf. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

¹⁹⁷ <https://icsid.worldbank.org/news-and-events/communiques/icsid-publishes-2025-annual-report-expanded-caseload-statistics>. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

Masraf teminatı: Hakem heyetleri, dört davada yargılama giderleri için teminat taleplerine ilişkin karar vermiştir. 2022 Kuralları kapsamında ilk kez bir dava, taraflardan birinin teminat sağlanmasına ilişkin karara uymaması nedeniyle sona erdirilmiştir.

Açıkça hukuki dayanaktan yoksun olma: Taleplerin açıkça hukuki dayanaktan yoksun olup olmadığına ilişkin üç karar, 60 günlük süre sınırı içinde verilmiştir.

C. ICSID Arabuluculuk Kuralları (Mediation Rules)

Uluslararası ticari uyuşmazlıklar bağlamında arabuluculuk hızlı ve ucuz olmasından dolayı çok uluslu ticari şirketler tarafından uzun zamandan beri tercih edilmektedir. 7 Ağustos 2019 tarihinde Singapur'da imzaya açılan Arabuluculuk Sonucunda Yapılan Milletlerarası Sulh Anlaşmaları Hakkında Birleşmiş Milletler Konvansiyonu (Singapur Konvansiyonu) imzalanmıştır.

Singapur Konvansiyonunun uygulama alanını düzenleyen 1 inci maddesine göre, *“Bu Konvansiyon, bir ticari uyuşmazlığın çözümü için arabuluculuk sonucunda taraflarca yazılı olarak yapılan ve yapıldığı sırada aşağıdaki şartlarla milletlerarası nitelik taşıyan anlaşmaya (“sulh anlaşması”na) uygulanır”*.¹⁹⁸ Konvansiyon, arabuluculuğun uluslararası alanda kullanımının yaygınlaşmasını amaçlamakta olup, bu Konvansiyon ile ticari arabuluculuk sonucunda taraflar arasında imzalanan sulh anlaşmalarının milletlerarası alanda icra edilmesi sağlanacaktır.¹⁹⁹

Uluslararası alanda ticari uyuşmazlıklarda arabuluculuk yöntemi kullanılıyor olsa da bu yöntem uluslararası yatırım hukukunda tercih edilen dostane çözüm yöntemlerinden biri olamamıştır. Uluslararası yatırım hukukunda, kurumsal dostane çözüm yöntemi olarak şu ana kadar

¹⁹⁸ <https://adb.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/612021141924Singapur%20Konvansiyonu%20T%C3%BCrk%C3%A7e.pdf> Erişim Tarihi: 09.02.2026.

¹⁹⁹ <https://www5.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem27/yil01/ss234.pdf> Erişim Tarihi: 09.02.2026.

sadece uzlaştırma (*conciliation*) kullanılmıştır. Bu zamana kadar ICSID Sözleşmesi çerçevesinde toplamda 13 adet uzlaştırma ICSID tarafından yürütülmüştür.²⁰⁰

Yabancı yatırımcı ile devlet arasında ortaya çıkan uyuşmazlıkların çözümü konusunda en çok başvurulanan yöntem tahkimdir. Ancak son yıllarda tahkime yönelik de bazı eleştiriler olmuş ve bu eleştiriler neticesinde yatırım uyuşmazlıklarının çözüm yöntemlerini çeşitlendirmek amacıyla çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Bu çerçevede alternatif uyuşmazlık yöntemi olarak uluslararası ticari uyuşmazlıklarda sıkça başvurulanan arabuluculuk, uluslararası yatırım hukukunda da gündeme gelmiştir.²⁰¹

2022 ICSID Kuralları yatırımla ilgili uyuşmazlıkların çözümünde kullanılabilen, yatırımcı devlet arabuluculuk kurallarını getirmiştir.²⁰² Yeni arabuluculuk kuralları Singapur Konvansiyonu ile de uyumludur.

ICSID Arabuluculuk Kuralları, bir yatırımla ilgili olan, bir Devleti veya bir bölgesel ekonomik entegrasyon örgütünü (*REIO*) ilgilendiren ve tarafların ICSID’e sunulmasına yazılı olarak rıza gösterdikleri uyuşmazlıklara uygulanabilir (Arabuluculuk Kuralı 2 (1)). Dolayısıyla ICSID Arabuluculuk Kuralları, bir yatırımla ilgili olarak Devletler, Devlet tüzel kişilikleri veya REIO’lar aracılığıyla arabuluculuğa geniş erişim sağlamaktadır.²⁰³

Arabuluculuk Kurallarının iki özelliği dikkat çekici olup buna göre, taraflar için tabiiyet şartı yoktur ve bu nedenle ICSID arabuluculuğu uyuşmazlığa taraf olan Devletin yatırımcılarını ve vatandaşlarını içerebilir.

²⁰⁰ <https://icsid.worldbank.org/sites/default/files/publications/2025-2%20ENG%20-%20The%20ICSID%20Caseload%20Statistics.pdf> Erişim Tarihi: 09.02.2026.

²⁰¹ Süleyman Yasir Zorlu, Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümünde Arabuluculuk, İbn Haldun Üniversitesi Arabuluculuğun Geleceği Sempozyumu, Bildiri Tam Metin Kitabı, <https://openaccess.ihs.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12154/1543/Zorlu,%20S.pdf?sequence=1>, s.250 vd. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

²⁰² Manav Özdemir, (*ICSID*), s.107.

²⁰³ <https://icsid.worldbank.org/procedures/mediation/overview/2022> Erişim Tarihi: 09.02.2026.

Ayrıca taraflardan herhangi birinin ICSID Konvansiyonuna taraf Devletlerden biriyle bağlantılı olması şartı yoktur.²⁰⁴

Arabuluculuk yazılı sözleşmede veya ICSID arabuluculuğunu öngören başka bir *ad hoc* anlaşmada kararlaştırılabilir. Ayrıca, iki taraflı veya çok taraflı bir yatırım anlaşmasında veya ICSID arabuluculuğuna erişim sağlayan bir yatırım kanununda yer alan arabuluculuk hükümlerine ve bunların arabuluculuğun diğer tarafınca kabul edilmesine de dayanabilir. ICSID arabuluculuğuna rıza, bir arabuluculuk talebi yapılmadan önce gerçekleştirilmek zorunda değildir. Bir taraf, ICSID'in daha sonra diğer tarafa ileteceği bir arabuluculuk teklifini içeren bir arabuluculuk talebinde bulunabilir.²⁰⁵

ICSID arabuluculuğu, ICSID Arabuluculuk Kuralları ve Arabuluculuk İdari ve Finansal Düzenlemelerine tabidir. ICSID Arabuluculuk Kuralları, arabuluculuk talebinin içeriği ve sürecin nasıl yürütüldüğü de dahil olmak üzere bir arabuluculuğun nasıl başlatılacağını açıklamaktadır. ICSID Arabuluculuk İdari ve Finansal Düzenlemeleri yargılama masraflarına (Madde 6 ilâ 8), arabuluculukla ilgili bilgilerin tarafların rızasıyla ICSID tarafından yayımlanmasına (Madde 3), Sekretarya hizmetleri de dahil olmak üzere arabuluculukla ilgili işlemlere (Madde 9 ve 11), sorumluluğun sınırlandırılması ve tanıklık yasağına (Madde 13) ve dillere (Madde 12) ilişkin hükümler içermektedir.²⁰⁶

²⁰⁴ <https://icsid.worldbank.org/procedures/mediation/overview/2022> Erişim Tarihi: 09.02.2026.

²⁰⁵ <https://icsid.worldbank.org/procedures/mediation/overview/2022> Erişim Tarihi: 09.02.2026.

²⁰⁶ <https://icsid.worldbank.org/procedures/mediation/overview/2022> Erişim Tarihi: 09.02.2026.

**IX. ICSID NEZDİNDE TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ALEYHİNE AÇILAN VE TÜRK YATIRIMCILAR
TARAFINDAN AÇILMIŞ DAVALAR**

IX. ICSID NEZDİNDE TÜRKİYE CUMHURİYETİ ALEYHİNE AÇILAN VE TÜRK YATIRIMCILAR TARAFINDAN AÇILMIŞ DAVALAR²⁰⁷

A. Türk Yatırımcılar Tarafından ICSID Nezdinde Açılan Davalar

	Davacı	Davalı	Uyuşmazlık Konusu	Kayıt Tarihi	Hakem Heyeti Oluşturulma Tarihi	Hakemler	Davacı Temsilcileri/ Vekilleri	Davalı Temsilcileri/ Vekilleri	Dava Neticesi
1	Konya İlgin Elektrik Üretim ve Ticaret Limited Şirketi, PSEG Global Inc.	Türkiye	Elektrik	02.05.2002	25.10.2002	Başkan: Francisco ORREGO VICUÑA (Şili) Davacı: L. Yves FORTIER (Kanada) Davalı: Gabrielle KAUFMANN- KOHLE (İsviçre)	Cerrahoğlu Avukatlık Bürosu, İstanbul, Türkiye. White & Case, Washington, DC, ABD. Çakmak Avukatlık Bürosu, Ankara, Türkiye.	Paksoy & Co., İstanbul, Türkiye Sidley Austin, Washington, DC, ABD. Stephen M. Schwebel, Washington, DC, ABD.	19.01.2007 (Karar)
2	Bayındır İnşaat Turizm Ticaret ve Sanayi A.Ş.	Pakistan	Ulaşım	01.12.2003	15.06.2004	Başkan: Gabrielle KAUFMANN- KOHLE (İsviçre) Davacı: Karl-Heinz BÖCKSTIEGEL (Almanya) Davalı: Franklin BERMAN (İngiltere)	Samdani & Qureshi, İslamabad, Pakistan. Sidley Austin, Washington, DC, ABD. Stephen M. Schwebel, Washington, DC, ABD.	Pakistan Başsavcılığı, İslamabad, Eversheds, Paris. Fransa. Samuel Wordsworth, Londra. İngiltere.	27.08.2009 (Karar)
3	Rumeli Telekom A.Ş. Telsim Mobil Telekomünika- sion Hizmetleri A.Ş.	Kazakistan	Telekomünik- asyon	30.08.2005	09.12.2005	Başkan: Bernard HANOTIAU (Belçika) Davacı: Marc LALONDE (Kanada) Davalı: Stewart BOYD (İngiltere)	Salans, Paris, Fransa.	Reed Smith, Londra, İngiltere.	29.07.2008 (Karar)
						İptal Heyeti Başkan: Stephen M. SCHWEBEL (ABD) Üyeler: Campbell Alan MCLACHLAN (Yeni Zelanda) Eduardo SILVA ROMERO (Kolombiya, Fransa)	İptal Sürecindeki Vekil: Derains Gharavi & Lazareff, Paris, Fransa.	İptal Sürecindeki Vekil: Reed Smith, Londra, İngiltere	25.03.2010 Ad hoc Komite iptal talebi hakkında kararını vermiştir.

²⁰⁷ Bu başlık altındaki bilgiler <https://icsid.worldbank.org> web sitesinden alınmıştır.
Erişim Tarihi: 09.04.2026.

4	Sistem Mühendislik İnşaat Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Kırgızistan	Otelcilik	12.04.2006	26.10.2006	Başkan: Vaughan LOWE (İngiltere) Davacı: Paolo Michele PATOCCHI (İsviçre) Davalı: Nabil ELARABY (Mısır)	Akıncı Hukuk Bürosu İstanbul, Türkiye.	İndira Satarkulova, Monsey, NY, ABD.	09.09.2009 (Karar)
5	Barmek Holding A.Ş.	Azerbaycan	Elektrik	16.10.2006	07.02.2007	Başkan: Vaughan LOWE (İngiltere) Davacı: Peter W. GALBRAITH (ABD) Davalı: Brigitte STERN (Fransa)	Lovells, Londra Simon Olleson, Londra, İngiltere. Yazıcı Hukuk Bürosu, Ankara, Türkiye.	Latham & Watkins, Londra, İngiltere ve Hamburg, Almanya. Ekonomik Kalkınma Bakanlığı, Bakü, Azerbaycan.	28.09.2009 (Heyet ICSID Tahkim Kuralları 43 (2) uyarınca tarafların sulh anlaşmalarını içerir kararını vermiştir.)
6	ATA İnşaat, Sanayi ve Ticaret Şirketi	Ürdün	İnşaat	28.02.2008	12.06.2008	Başkan: L. Yves FORTIER (Kanada) Davacı: Ahmed Sadek EL-KOSHERI (Mısır) Davalı: W. Michael REISMAN	Latham & Watkins, Londra, İngiltere. Nurhan Motugan, İstanbul, Türkiye.	Covington & Burling, Washington, DC, ABD. Rabie Hamzeh, Amman, Ürdün.	18.05.2010 (Karar) 07.03.2011 (Yorum kararı ve ihtiyati tedbir talebi hakkında karar verilmiştir.)
						İptal Heyeti Başkan: Gilbert GUILLAUME (Fransa) Üyeler: FERNÁNDEZ-ARMESTO (İspanya) Bernard HANOTIAU (Belçika)	İptal Sürecindeki Vekil: Latham & Watkins, Londra, İngiltere. Nurhan Motugan, İstanbul, Türkiye.	İptal Sürecindeki Vekil: Covington & Burling, Washington, D.C., ABD. Rabie Hamzeh, Amman, Ürdün.	11.07.2011 (Ad Hoc Komite ICSID Tahkim Kuralları 44 uyarınca yargılamaya devam etmeme kararı vermiştir.)
7	Karmer Mermer Turizm İnşaat Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi	Gürcistan	Ulaşım	31.12.2008	11.06.2009	Başkan: Marc LALONDE (Kanada) Davacı: Francisco ORREGO VICUÑA (Şili) Davalı: Eric SCHWARTZ (Fransa, ABD)	Akıncı Hukuk Bürosu, İstanbul, Latham & Watkins, Londra, İngiltere ve Hamburg, Almanya. Volterra Fietta, Londra, İngiltere.	White & Case, Paris, Fransa ve New York, ABD.	09.08.2012 (Karar)
							İptal Sürecindeki Vekil: Akıncı Hukuk Bürosu, İstanbul, Türkiye. Volterra Fietta, Londra, İngiltere.	İptal Sürecindeki Vekil: White & Case, Paris, Fransa ve New York, NY, ABD.	10.01.2013 (ICSID Genel Sekreteri iptal başvurusu sürecinde ICSID Tahkim Kuralları 44 uyarınca yargılamaya devam etmeme kararı vermiştir.)

Tahkime İlişkin Temel Kavramlar, Düzenlemeler ve Güncel Gelişmeler
(Güncellenmiş ve Genişletilmiş 3. Baskı)

97

8	Kılıç İnşaat İthalat İhracat Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Türkmenista n	İnşaat	19.01.2010	07.12.2010	Başkan: J. William ROWLEY (İngiltere, Kanada) Davacı: William W. PARK (İsviçre, ABD) Davalı: Philippe SANDS (İngiltere, Fransa)	Volterra Fietta, Londra, İngiltere. Yasemin Çetinel, İstanbul, Türkiye.	Curtis, Mallet- Prevost, Colt & Mosle, Paris, Fransa, İstanbul, Türkiye, Mexico City, Meksika ve Washington, DC, ABD. Gürel Yörüker Hukuk Bürosu, İstanbul, Türkiye.	02.07.2013 (Karar) 20.09.2013 (Tashihi kararı verilmiştir.)
						İptal Heyeti Başkan: Andrés RIGO SUREDA (İspanya) Üyeler: Karl-Heinz BÖCKSTIEGEL (Almanya) Hi-Taek SHIN (Kore)	İptal Sürecindeki Vekil: Derains & Gharavi, Paris, Fransa. Çetinel Hukuk Bürosu, İstanbul, Türkiye.	İptal Sürecindeki Vekil: Curtis, Mallet- Prevost, Colt & Mosle, Paris, Fransa. İstanbul, Türkiye. Mexico City, Meksika and Washington D.C., A.B.D. Gürel Yörüker Hukuk Bürosu, İstanbul, Türkiye.	14.07.2015 (Ad hoc Komite iptal talebi hakkında karar vermiştir.)
9	Serdar Elhüseyni, Ömer Dede	Romanya	Endüstri	19.11.2010	01.11.2011	Başkan: William W. PARK (İsviçre, ABD) Davacı: Nicolas HERZOG (İsviçre) Davalı: Brigitte STERN (Fransa)	Seda Eren Hukuk Bürosu, İstanbul, Türkiye.	Juca Zbârcea & Asociații, Bükreş, Romanya. AVAS Romanya Hükümeti Özelleştirme Dairesi, Bükreş, Romanya. Freshfields Bruckhaus Deringer, Frankfurt, Almanya ve New York, ABD.	05.09.2013 (Heyet, ICSID Tahkim Kuralları 38 (1) uyarınca tahkim sürecinin kapandığını bildirerek kararını vermiştir.)
10	İçkale İnşaat Limited Şirketi	Türkmenista n	İnşaat	20.12.2010	11.05.2011	Başkan: Veijo HEISKANEN (Finlandiya) Davacı: Carolyn B. LAMM (ABD) Davalı: Philippe SANDS (İngiltere, Fransa)	Gregor Grubhofer, Viyana, Avusturya. Sakmar Hukuk Bürosu, İstanbul, Türkiye. William Kirtley, Paris, Fransa.	Curtis, Mallet- Prevost, Colt & Mosle, Washington, DC ve New York, NY, ABD. İstanbul, Türkiye ve Mexico City, ABD.	08.03.2016 (Karar) 04.10.2016 (Heyet karar tashihi ve ek karar talebi hakkında karar vermiştir.)
11	Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı	Kazakistan	Petrol ve Madencilik	14.01.2011	27.09.2011	Başkan: Donald MCRAE, (Kanada- Yeni Zelanda) Davacı: Charles N. BROWER, (ABD) Davalı: Brigitte STERN, (Fransa)	Davut İyraz, Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı, Ankara, Türkiye. Hughes Hubbard & Reed, New York, NY ve Washington, DC, King & Spalding, Houston, TX, ABD.	Guglielmo Verdrame, Londra, İngiltere. Reed Smith, Londra, İngiltere. Toby Landau, Londra, İngiltere.	18.08.2014 (Heyet, ICSID Tahkim Kuralları 43 (2) uyarınca tarafaların uzlaşma anlaşmasına dair tespit kararını vermiştir.)

12	Müfîs Sehil İnşaat Endüstri ve Ticaret Ltd. Şti. Muhammet Çap	Türkmenista n	İnşaat	26.03.2012	22.10.2012	Başkan: Julian DM LEW (İngiltere) Davacı: Bernard HANOTIAU (Belçika) Davalı: Laurence BOISSON DE CHAZOURNES (Fransa, İsviçre)	Ahmet Emin Yıldız, Tekirdağ, Derains & Gharavi, Paris, Fransa. Washington DC, ABD. Ofit Kurman, Washington, DC, ABD. Egemenoglu Hukuk Bürosu, İstanbul, Türkiye.	Squire Patton Boggs (ABD), New York, NY, ABD.	Derdest
13	Karkey Karadeniz Elektrik Üretim A.Ş.	Pakistan	Elektrik	08.02.2013	25.07.2013	Başkan: Yves DERAİNS (Fransa) Davacı: Horacio A. GRIGERA NAÓN (Arjantin) Davalı: David AO EDWARD (İngiltere)	Arnold & Porter, Washington, DC, San Francisco, CA, ABD ve Londra, İngiltere. Hassan Kaunain Nafees, Islamabad, Pakistan.	Allen & Overy, Londra, İngiltere.	22.08.2017 (Karar)
						İptal Heyeti Başkan: Karl-Heinz BÖCKSTIEGEL (Almanya) Üyeler: Cavinder BULL (Singapur) Dorothy Udeme UFOT (Nijerya)	İptal Sürecindeki Vekil: Arnold & Porter, Washington, DC, San Francisco, CA, ABD. ve Londra Birleşik Krallık. Hassan Kaunain Nafees, Islamabad, Pakistan.	İptal Sürecindeki Vekil: GST, Washington, DC, ABD. Pakistan Savcılık Ofisi.	09.01.2020 (Ad Hoc Komite ICSID tahkim Kuralları 43 (1) uyarınca iptal sürecinin devam etmemesi kararı vermiştir.)
14	İrfan Nardoğan, Asım Kayan, Mustafa Nardoğan, Federal Elektrik Yatırım ve Ticaret A.Ş.	Özbekistan	Doğalgaz Petrol ve Madencilik	24.05.2013	16.01.2014	Başkan: Laurent LÉVY (Brezilya, İsviçre) Davacı: Emmanuel GAILLARD (Fransa) Davalı: VV VEEDER (İngiltere)	Akinci Hukuk Bürosu, İstanbul, Türkiye. Jones Day, Londra, İngiltere.	Özbekistan Cumhuriyeti Hükümeti White & Case, Washington, DC, ABD.	18.05.2020 (ICSID Genel Sekreteri ICSID Tahkim Kuralları 43 (1) uyarınca davaya devam edilmemesi kararı vermiştir.)
15	Fikret Güneş, Reşat Güneş, Yücel Yıldız, Vahit Güneş, Güneş Tekstil Konfeksiyon Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi, İbrahim Eksilmez	Özbekistan	Endüstri	29.08.2013	28.07.2015	Başkan: Hans VAN HOUTTE (Belçika) Davacı: Eric SCHWARTZ (Fransa, ABD) Davalı: Philippe SANDS (İngiltere, Fransa)	Akinci Hukuk Bürosu, İstanbul, Türkiye.	Adalet Bakanlığı, Taşkent, Özbekistan White and Case, Washington, DC, ABD.	04.10.2019 (Karar)

*Tahkime İlişkin Temel Kavramlar, Düzenlemeler ve Güncel Gelişmeler
(Güncellenmiş ve Genişletilmiş 3. Baskı)*

99

							İptal Sürecindeki Vekil: Akıncı Hukuk Bürosu, İstanbul, Türkiye	İptal Sürecindeki Vekil: White & Case - Washington, DC, ABD	23.3.2020 (İptal süreci tarafılarc askıya alınmıştır.)
16	Erbil Serter	Fransa	Ulaşım	10.09.2013			Erbil Serter, İstanbul, Türkiye.	Cleary Gottlieb Steen & Hamilton, Paris, France Dışişleri ve Uluslararası Kalkınma Bakanlığı, Paris, Fransa.	02.03.2018 (ICSID Tahkim Kuralları md. 45 uyarınca ICSID Genel Sekreteri davaya devam etmeme kararı vermiştir.)
17	Aktau Petrol Ticaret A.Ş.	Kazakistan	Petrol Taşımacılığı	06.03.2015	30.06.2015	Başkan: Ian Binnie (Kanada) Davacı: Bernard HANOTIAU (Belçika) Davalı: Daniel BETHLEHEM (İngiltere)	Akıncı Hukuk Bürosu, İstanbul, Türkiye. Derains & Gharavi, Paris, Fransa.	Reed Smith, Londra, İngiltere. 3 Verulam Buildings, Londra, İngiltere.	13.11.2017 (Karar)
						İptal Heyeti Başkan: Joan E. DONOGHUE (ABD) Üyeler: Loretta MALINTOPPI (İtalya) Hiroshi ODA (Japonya)	İptal Sürecindeki Vekil: Akıncı Hukuk Bürosu, İstanbul, Türkiye. Derains & Gharavi, Paris, Fransa.	İptal Sürecindeki Vekil: Reed Smith, Londra, İngiltere. 3 Verulam Buildings, Londra, İngiltere.	21.06.2019 (İptal Sürecine İlişkin Karar)
18	Baymina Enerji Anonim Şirketi	Boru Hatları ile Petrol Taşıma Anonim Şirketi	Doğalgaz Santrali	30.12.2014	24.08.2015	Başkan: Doug JONES (Avustralya, İrlanda) Davacı: Thomas WEBSTER (Kanada) Davalı: Peter REES (İngiltere)	Bilgiç Avukatlık Ortaklığı, İstanbul, Cooley, New York, NY, ABD.	Dentons US, Houston, TX ve Washington, DC, ABD. Şanlı Hukuk Bürosu, İstanbul, Türkiye.	28.07.2017 (Karar)
						İptal Heyeti Başkan: Campbell Alan MCLACHLAN (Yeni Zelanda) Üyeler: Bertha COOPER- ROUSSEAU (Bahama) Byung-Chol YOON (Kore)	İptal Sürecindeki Vekil: Bilgiç Avukatlık Ortaklığı, İstanbul, Türkiye. Cooley, New York, NY, ABD.	İptal Sürecindeki Vekil: Dentons US, Washington, DC, ABD. Şanlı Hukuk Bürosu, İstanbul, Türkiye.	18.03.2019 (Ad hoc Komite ICSID Tahkim Kuralları 53 ve 43 (1) uyarınca davaya devam etmeme kararı vermiştir.)

*Tahkime İlişkin Temel Kavramlar, Düzenlemeler ve Güncel Gelişmeler
(Güncellenmiş ve Genişletilmiş 3. Baskı)*

100

19	Attila Doğan İnşaat ve Tesisat A.Ş.	Umman	Petrol ve Gaz Mühendisliği ve İnşası İşletmesi	21.03.2016	02.08.2016	Başkan: John BEECHEY (İngiltere) Davacı: Matthieu DE BOISSÉSON (Fransa) Davalı: Toby LANDAU (İngiltere)	Derains & Gharavi, Paris, Fransa.	Three Crowns, Londra, İngiltere.	Derdest
20	Görkem İnşaat Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi	Türkmenistan	İnşaat	23.08.2016	16.10.2017	Başkan: Claudia ANNACKER (Avusturya) Davacı: James H. BOYKIN (ABD) Davalı: Zachary DOUGLAS (Avustralya)	Butzel Long, Washington, DC, ABD. Egemenoğlu Hukuk Bürosu, İstanbul, Türkiye.	Curtis, Mallet- Prevost, Colt & Mosle, New York, ABD.	12.12.2017 (ICSID Tahkim Kuralı 43 (1) uyarınca yargılamanın devam etmemesine karar verilmiştir.)
21	BM Mühendislik ve İnşaat A.Ş.	Birleşik Arap Emirlikleri	İnşaat	28.06.2017	21.12.2017	Başkan: L. Yves FORTIER (Kanada) Davacı: Charles N. BROWER (ABD) Davalı: Zachary DOUGLAS (Avustralya)	Beckett Law, Montclair, NJ, ABD.	Allen & Overy, Paris, Fransa.	Derdest
22	Bursel Tekstil Sanayi ve Dış Ticaret A.Ş. Selim Kaptanoğlu, Burhan Enuştekin	Özbekistan	Tekstil İşletmesi	19.07.2017	29.01.2018	Başkan: Vaughan LOWE (İngiltere) Davacı: Bernard HANOTIAU (Belçika) Davalı: Brigitte STERN (Fransa)	Başpınar & Ortaklar Hukuk Bürosu, İstanbul, Türkiye. Cooley, New York, ABD.	Adalet Bakanlığı, Taşkent, Özbekistan White & Case, Washington, DC, ABD.	10.10.2024 (Karar)
23	Lotus Holding Anonim Şirketi	Türkmenistan	Enerji	22.08.2017	05.04.2018	Başkan: Vaughan LOWE (İngiltere) Davacı: James H. BOYKIN (ABD) Davalı: Brigitte STERN (Fransa)	Butzel Long, Washington, DC, ABD. Egemenoğlu Hukuk Bürosu, İstanbul, Türkiye.	Squire Patton Boggs (ABD), New York, NY, ABD.	06.04.2020 (Karar)
24	Cem Selçuk Ersoy	Azerbaycan	Tünel İnşaat İnşaat	14.03.2018	21.08.2018	Başkan: Laurence SHORE (İngiltere, ABD) Davacı: Georgios PETROCHILLOS (Yunanistan) Davalı: Jean Engelmayer KALICKI (ABD)	MoloLamken, New York NY, ABD Pera Partners, İstanbul, Türkiye. Christopher Harris, Londra, İngiltere. Cameron Miles, Londra, İngiltere.	Quinn Emanuel Urquhart & Sullivan, Londra, İngiltere.	2 Mart 2020 (Heyet, ICSID Tahkim Kuralı 43 (1) uyarınca yargılamanın durdurulması na karar vermiştir.)

*Tahkime İlişkin Temel Kavramlar, Düzenlemeler ve Güncel Gelişmeler
(Güncellenmiş ve Genişletilmiş 3. Baskı)*

101

25	SECE İnşaat ve Ticaret A.Ş.	Türkmenistan	İnşaat Faaliyetleri	12.10.2018	15.10.2019	Başkan: Lawrence COLLINS (İngiltere) Davacı: O. Thomas JOHNSON (ABD) Davalı: Zachary DOUGLAS (Avustralya)	Çetinkaya - Hukuk Bürosu, İstanbul, Türkiye. Michelman & Robinson, New York, NY, ABD.	Squire Patton Boggs (US), New York, NY, ABD.	Derdest
26	DSG Yapı Sanayi Ticaret A.Ş.	Suudi Arabistan	İnşaat Projesi	21.11.2019	21.05.2020	Başkan: Neil KAPLAN (İngiltere) Davacı: Michael C. PRYLES (Avustralya) Davalı: Pierre MAYER (Fransa)	LALIVE, Cenevre, İsviçre. Can Yeğinsu, Londra, İngiltere.	Eğitim Bakanlığı, Riyad, Suudi Arabistan. Allen & Overy, Londra, İngiltere.	Derdest
27	Setta İnşaat Taahhüt Turz. Tekstil Gıda San. ve Tic. A.Ş.	Türkmenistan	İnşaat Projesi	11.09.2020		Başkan: Davacı: Davalı	Juris Hukuk , Ankara, Türkiye. Koluman Hukuk Law, Ankara, Türkiye.	Squire Patton Boggs, New York, NY, ABD.	Derdest
28	Visor Mühendislik İnşaat Turizm Gıda ve Mekanik Elektrik Taahhüt Ticaret Limited Şirketi, Gökhan Arasli	Türkmenistan	İnşaat Projesi	21 Nisan 2021			Mayer Brown, Londra, İngiltere ve Paris, Fransa Yazıcı Avukatlık Ortaklığı, Ankara, Türkiye, Can Yeğinsu, Londra, İngiltere	Türkmenistan Cumhurbaşkanlığı Türkmenistan Dışişleri Bakanlığı Türkmenistan Adalet Bakanlığı	7 Şubat 2022 (ICSID Genel Sekreteri ICSID Tahkim Kuralları 44 uyarınca davanın devam etmemesine ilişkin karar yayınlamıştır.)
29	İmek İnşaat Makina Elektrik Konstrüksiyon Sanayi Limited Şirketi	Türkmenistan	İnşaat Projesi	5 Mayıs 2021	21 Mart 2022	Başkan: Christopher GREENWOOD (İngiltere) Davacı: Stephan SCHILL (Alman) Davalı: Rolf Knieper (Alman)	Wilmer Cutler Pickering Hale & Dorr, Washington, DC, ABD Sengüler & Sengüler Hukuk Bürosu, İstanbul, Türkiye, Can Yeğinsu, Londra, İngiltere.	Squire Patton Boggs, New York, NY, ABD Aşkabat, Türkmenistan, Katten Muchin Rosenman, New York, NY, ABD	Derdest
30	Mehmet Zeki Obuz, Sevdə Yılmaz, Huriye Obuz, Tasfiye Hâlinde Obuzlar Gıda, Temizlik Maddeleri, Züccaciye ve Tekstil Sanayi Ticaret Limited Şirketi	Özbekistan	Gıda Ürünleri İşletmesi	4 Haziran 2021	15 Şubat 2022	Başkan: Lawrence BOO (Singapur) Davacı: Eric Schwartz (Fransa, ABD) Davalı: Makhdoom Ali Khan (Pakistan)	Akinci Hukuk Bürosu, İstanbul, Türkiye	Adalet Bakanı, Taşkent, Özbekistan Curtis, Mallet-Prevost, Colt ve Mosle, Washington DC, ABD ve Brüksel, Belçika	Derdest

*Tahkime İlişkin Temel Kavramlar, Düzenlemeler ve Güncel Gelişmeler
(Güncellenmiş ve Genişletilmiş 3. Baskı)*

102

31	Bayındır İnşaat Turizm Ticaret ve Sanayi A.Ş.	Pakistan	Otoyol İnşaat Projesi	12 Ekim 2021	9 Şubat 2022	Başkan: Juan FERNÁNDEZ-ARMESTO (İspanya) Davacı: Kaj HOBÉR (İsveç) Davalı: J. Christopher THOMAS (Kanada)	Jones Swanson Huddell & Daschbach, New Orleans, LA, ABD, Fishman Haygood, New Orleans, LA, ABD Kabine Hukuk Bürosu, İstanbul, Türkiye	Pakistan Başsavcılık, Islamabad, Reed Smith, Londra, İngiltere	Derdest
32	Özkarallar İnşaat Sanayi ve Ticaret A.Ş., Campak Temizlik Bilgi İşlem Otomasyon Sağlık Hizmetleri İletişim Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Pakistan	Atık Yönetim Hizmetleri	21 Haziran 2022			Tunç Fırat Dereli Attorney Partnership, İstanbul, Türkiye	Cumhurbaşkanı, Başbakan, Yatırım Kurulu Başkanı, Hukuk ve Savunma Bakanı, Dışişleri Bakanı, Yerel Yönetim ve Toplumsal Kalkınma Dairesi Sekreteri, Lahor Atık Yönetimi Şirketi Başkanı, Pakistan'ın Türkiye Büyükelçisi, Pakistan Başsavcılığı	Sonuçlandı (Genel Sekreter, ICSID Tahkim Kuralı 43(1) uyarınca yargılamanın sona erdirildiğini dikkate alan bir karar yayımlamıştır)
33	Gürış İnşaat ve Mühendislik Anonim Şirketi	Suudi Arabistan	İnşaat ve Geliştirme Projesi	21 Ağustos 2023	19 Ağustos 2024		Müftüoğlu Hukuk Bürosu, Ankara, Türkiye Atlı Akın Sunal Avukatlık Ortaklığı, İstanbul, Türkiye Can Yeğinsu, 3 Verulam Buildings, Londra, İngiltere	Dışişleri, Bakanlığı, Adalet ve Yatırım Bakanlığı, Riyad, Suudi Arabistan Gibson Dunn & Crutcher, Londra, İngiltere, Riyad, Suudi Arabistan ve New York, NY, ABD	Derdest
34	Kent Kart Anadolu Elektronik Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi, Kent Kart Ege Elektronik Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi, Kentkart Global Elektronik Anonim Şirketi	Sırbistan	Ulaşım	1 Nisan 2024	24 Şubat 2025	Başkan Judith LEVINE (Avustralya/İrlanda) Davacı Davor BABIĆ (Hırvatistan) Davalı J. Christopher THOMAS (Kanada)	Akinci Hukuk Bürosu, İstanbul, Türkiye Lidja Marković, Belgrad, Sırbistan Miroslav Paunović, Belgrad, Sırbistan Jovan Nikčević, Belgrad, Sırbistan Dragor Hiber, Belgrad, Sırbistan Tanja Šumar, Belgrad, Sırbistan	Marko Jovanović, Belgrad, Sırbistan Williams & Connolly, Vaşington A.B.D. Galić Law Office, Belgrad, Sırbistan Andelković Law Office, Belgrad, Sırbistan Sırbistan Cumhuriyeti Savcılığı Belgrad, Sırbistan	Derdest

35	Lotus Proje Akaryakıt Enerji Madencilik Telekomünikasyon İnşaat Sanayi Taah. Ve Tic. A.Ş.	Türkmenistan	Elektrik projesi ve diğer enerji	20 Mayıs 2024	23 Ocak 2025	Başkan Meg KINNEAR (Kanada) Davacı Lucy GREENWOOD (İngiltere) Davalı John M. TOWNSEND (Amerika)	Alp Arbitration, Zurich, Switzerland Juris Avukatlık Ortaklığı, Ankara, Türkiye Polat & Polat Avukatlık Ortaklığı, İstanbul, Türkiye Baver Mazlum Mert, Ankara, Türkiye	Squire Patton Boggs (A.B.D.)	Derdest

B. Türkiye Cumhuriyeti Aleyhine ICSID Nezdinde Açılan Davalar

	Davacı	Davalı	Uyuşmazlık Konusu	Kayıt Tarihi	Hakem Heyeti Oluşturulma Tarihi	Hakemler	Davacı Temsilcileri/ Vekilleri	Davalı Temsilcileri/ Vekilleri	Dava Neticesi
1	Konya İlgin Elektrik Üretim ve Ticaret Limited Şirketi, PSEG Global Inc.	Türkiye	Elektrik	02.05.2002	25.10.2002	Başkan: Francisco ORREGO VICUÑA (Şili) Davacı: L. Yves FORTIER (Kanada) Davalı: Gabrielle KAUFMANN-KOHLER (İsviçre)	Cerrahoğlu Avukatlık Bürosu, İstanbul, Türkiye. White & Case, Washington, DC, ABD. Çakmak Avukatlık Bürosu, Ankara, Türkiye.	Paksoy & Co., İstanbul, Türkiye Sidley Austin, Washington, DC, ABD. Stephen M. Schwebel, Washington, DC, ABD.	19.01.2007 (Karar)
2	Motorola Credit Corporation, Inc	Türkiye	Telekomünikasyon	28.12.2004	18.05.2005	Başkan: Henri C. ÁLVAREZ (Kanada) Davacı: Jan PAULSSON (Fransa) Davalı: Pierre MAYER (Fransa)	Steptoe & Johnson, Washington, DC, ABD.	Özel ve Özel, İstanbul, Türkiye. Salans, Paris, Fransa.	21.11.2005 (Heyet, ICSID Tahkim Kuralları 43 (1) uyarınca tarafların mutabakatı çerçevesinde, davanın devam etmemesi kararı vermiştir).
3	Cementownia "Nowa Huta" SA (Polonya)	Türkiye	Elektrik	16.11.2006	11.05.2007	Başkan: Pierre TERCIER (İsviçre) Davacı: Marc LALONDE (Kanada) Davalı: J. Christopher THOMAS	Yönetim Kurulu Başkanı, Cementownia "Nowa Huta" SA, Krakow, Polonya.	Coşar Avukatlık Bürosu, İstanbul, Türkiye. Freshfields Bruckhaus Deringer, New York, NY, ABD ve Paris, Fransa.	17.09.2009 (Karar)
4	Libananco Holdings Co. Limited (GKRY)	Türkiye	Elektrik	19.04.2006	18.12.2006	Başkan: Michael HWANG (Singapur) Davacı: Henri C. ÁLVAREZ (Kanada) Davalı: Franklin BERMAN (İngiltere)	Crowell & Moring, Washington, DC, ABD. Lellos P. Demetriades Hukuk Bürosu, GKRY	Freshfields Bruckhaus Deringer, New York, NY, ABD. ve Paris, Fransa. Coşar Avukatlık Bürosu, İstanbul, Türkiye.	02.09.2011 (Karar)

*Tahkime İlişkin Temel Kavramlar, Düzenlemeler ve Güncel Gelişmeler
(Güncellenmiş ve Genişletilmiş 3. Baskı)*

105

						İptal Heyeti Başkan: Andrés RIGO SUREDA FF (İspanya) Üyeler: Hans DANELIUS (İsveç) Eduardo SILVA ROMERO (Kolombiya, Fransa)	İptal Sürecindeki Vekil: Andreas Lowenfeld, NY, ABD. Volterra Fietta, Londra, İngiltere.	İptal Sürecindeki Vekil: Lalive, Cenevre, İsviçre.	22.05.2013 (<i>Ad hoc</i> Komite iptal talebine ilişkin karar vermiştir.)
5	Europe Cement Investment and Trade SA (Polonya)	Türkiye	Elektrik	06.03.2007	13.09.2007	Başkan: Donald M. MCRAE (Kanada, Yeni Zelanda) Davacı: Julian DM LEW (İngiltere) Davalı: Laurent LÉVY (Brezilya, İsviçre)	Teissonnière Sardain Chevê, Paris, Fransa.	Coşar Avukatlık Bürosu, İstanbul, Türkiye. Freshfields Bruckhaus Deringer, New York, NY, ABD. ve Paris, Fransa.	13.08.2009 (Karar)
6	Saba Fakes (Hollanda)	Türkiye	Telekomüni kasyon	13.08.2007	04.03.2008	Başkan: Emmanuel GAILLARD (Fransa) Davacı: Hans VAN HOUTTE (Belçika) Davalı: Laurent LÉVY (Brezilya, İsviçre)	Houthoff Buruma, Rotterdam, Hollanda.	Derains & Gharavi, Paris, Fransa.	14.07.2010 (Karar)
7	Alapli Elektrik BV (Polonya)	Türkiye	Elektrik	27.08.2008	02.03.2009	Başkan: William W. PARK (İsviçre, ABD) Davacı: Marc LALONDE (Kanada) Davalı: Brigitte STERN (Fransa)	Latham & Watkins, Londra, İngiltere ve Hamburg, Almanya Volterra Fietta, Londra, İngiltere.	Sidley Austin, Washington, DC, ABD.	16.07.2012 (Karar)
						İptal Heyeti Başkan: Bernard HANOTIAU (Belçika) Üyeler: Karl-Heinz BÖCKSTIEGEL (Almanya) Makhdoom Ali KHAN (Pakistan)	İptal Sürecindeki Vekil: Volterra Fietta, Londra, İngiltere.	İptal Sürecindeki Vekil: Sidley Austin, Washington, DC, ABD.	10.07.2014 (<i>Ad hoc</i> Komite iptal talebine ilişkin karar vermiştir.)

*Tahkime İlişkin Temel Kavramlar, Düzenlemeler ve Güncel Gelişmeler
(Güncellenmiş ve Genişletilmiş 3. Baskı)*

106

8	Tulip Real Estate and Development Netherlands BV (H)	Türkiye	İnşaat	28.10.2011	28.03.2012	Başkan: Gavan GRIFFITH (Avustralya) Davacı: Michael Evan JAFFE (ABD) Davalı: Rolf KNIEPER (Almanya)	Crowell & Moring, Washington, DC ve New York, NY, ABD.	Kuseyri Hukuk Bürosu, Ankara, Türkiye. LALIVE, Cenevre, İsviçre. Nixon Peabody, NY, ABD.	10.03.2014 (Karar)
						İptal Heyeti Başkan: Peter TOMKA (Slovakya) Üyeler: Cherie BLAIR (İngiltere) Christoph H. SCHREUER (Avusturya)	İptal Sürecindeki Vekil: Crowell & Moring, Washington, DC ve New York, NY, ABD Rudolf Dolzer, Heidelberg, Almanya.	İptal Sürecindeki Vekil: LALIVE, Cenevre, İsviçre.	30.12.2015 (Ad hoc Komite iptal talebine ilişkin karar vermiştir.)
9	Baymina Enerji Anonim Şirketi	Boru Hatları ile Petrol Taşıma Anonim Şirketi	Doğalgaz Santrali	30.12.2014	24.08.2015	Başkan: Doug JONES (Avustralya, İrlanda) Davacı: Thomas WEBSTER (Kanada) Davalı: Peter REES (İngiltere)	Bilgiç Avukatlık Ortaklığı, İstanbul, New York, NY, ABD.	Dentons US, Houston, TX ve Washington, DC, ABD. Şanlı Hukuk Bürosu, İstanbul, Türkiye.	28.07.2017 (Karar)
						İptal Heyeti Başkan: Campbell Alan MCLACHLAN (Yeni Zelanda) Üyeler: Bertha COOPER-ROUSSEAU (Bahama) Byung-Chol YOON (Kore)	İptal Sürecindeki Vekil: Bilgiç Avukatlık Ortaklığı, İstanbul, Türkiye. Cooley, New York, NY, ABD.	İptal Sürecindeki Vekil: Dentons US, Washington, DC, ABD. Şanlı Hukuk Bürosu, İstanbul, Türkiye.	18.03.2019 (Ad hoc Komite ICSID Tahkim Kuralları 53 ve 43 (1) uyarınca davaya devam etmeme kararı vermiştir.)
10	Nabucco Gas Pipeline International GmbH, Liq. (Avusturya)	Türkiye	Doğalgaz Boru Hattı	16.06.2015			Specht Partner Rechtsanwalt GmbH, Viyana, Avusturya.	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Ankara, Türkiye. Başbakanlık, Ankara, Türkiye.	05.11.2015 (ICSID Genel Sekreteri ICSID Tahkim Kuralları 44 uyarınca davanın devam etmemesine ilişkin tedbir kararı vermiştir.)

*Tahkime İlişkin Temel Kavramlar, Düzenlemeler ve Güncel Gelişmeler
(Güncellenmiş ve Genişletilmiş 3. Baskı)*

107

11	Cascade Investments NV (Belçika)	Türkiye	Medya	28.02.2018	05.07.2018	Başkan: Jean Engelmayer KALICKI (ABD) Davacı: Albert Jan VAN DEN BERG (Hollanda) Davalı: Jan PAULSSON (Fransa, İsveç)	Hogan Lovells International, Londra, İngiltere.	King & Spalding International, Londra, İngiltere. LEXIST, İstanbul, Türkiye.	20.09.2021 (Karar)
12	İpek Investment Limited (İngiltere)	Türkiye	Madencilik ve Telekomünikasyon	29.05.2018	19.09.2018	Başkan: Campbell Alan MCLACHLAN (Yeni Zelanda) Davacı: L. Yves FORTIER (Kanada) Davalı: Laurent LÉVY (Brezilya, İsviçre)	Latham & Watkins, Londra, İngiltere.	Tasaruf Mevduatı Sigorta Fonu, İstanbul, Türkiye. King & Spalding International, Londra, İngiltere. Lexist, İstanbul, Türkiye.	8.12.2022 (Karar)
13	Westwater Resources, Inc. (ABD)	Türkiye	Madencilik	21.12.2018	01.05.2019	Başkan: Ian BINNIE (Kanada) Davacı: Robert VOLTERRA (Kanada) Davalı: Brigitte STERN (Fransa)	Hughes Hubbard ve Reed, Washington, DC, ABD.	King & Spalding International, Londra, Birleşik Krallık	27.07.2023 (Karar)
14	Akfel Commodities Pte. Ltd. (Singapur), I-Systems Global BV (Hollanda)	Türkiye	Doğalgaz	18.09.2020	22.04.2021	Başkan: August REINISCH (Avusturya) Davacı: Oscar Garibaldi (Arjantin, ABD) Davalı: Brigitte STERN Fransa	Freshfields Bruckhaus Deringer Londra, Birleşik Krallık ve Paris, Fransa.	Kolektif Hukuk Bürosu, İstanbul, Türkiye. Arnold & Porter Kaye Scholer, Washington, DC, ABD.	23.07.2025 (Karar)
						İptal Heyeti Başkan Hi-Taek SHIN (Kore) Üyeler Olufunke ADEKOYA (İngiltere, Nijerya) Michele POTESTÀ (İtalya, İsviçre)	İptal Sürecindeki Vekiller: Karkin & Yüksel Hukuk Ofisi, Londra, Birleşik Krallık Freshfields Bruckhaus Deringer Londra, Birleşik Krallık ve Paris, Fransa	İptal Sürecindeki Vekil: Nixon Peabody, Vaşington, A.B.D	Derdest

15	Alamos Gold Holdings Coöperatief U.A., Alamos Gold Holdings B.V., Hollanda	Türkiye	Petrol, Gaz ve Maden	7.6.2021	3.12.2021	Başkan: Ian GLICK (Birleşik Krallık) Davacı: J. William ROWLEY (Birleşik Krallık, Kanada) Davalı: Zachary DOUGLAS (Avustralya, İsveç)	Torys, Toronto, Ontario, Kanada	TCCB Hukuk ve Mevzuat Genel Müdürlüğü, Ankara, Türkiye. Enerji ve Tabi Kaynaklar Bakanlığı, Ankara, Türkiye. King & Spalding International, Londra, Birleşik Krallık	Derdest (2 Temmuz 2025 – Tarafların anlaşması doğrultusunda yargılama askıya alınmıştır.)
16	Enel, S.p.A. İtalya	Türkiye	Elektrik	10.12.2021	17.10.2022	Başkan: August REINISCH (Avusturya) Davacı: J. William ROWLEY (Birleşik Krallık, Kanada) Davalı: Brigitte STERN (Fransa)	Uri Menéndez Abogados, Madrid, İspanya Özgür Ünüvar Bakiler, Ankara, Türkiye	Lexist, İstanbul, Türkiye Sovereign Arbitration Advisors, Washington, D.C., ABD Mahnaz Malik, Birleşik Krallık	22.07.2025 (Karar)
17	Encore Investment Group Limited	Türkiye	Elektrik	25.10.2024	15.05.2025	Başkan: Gabrielle KAUFMANN- KOHLER (İsviçre) Davacı: George BERMAN (A.B.D.) Davalı: Juliet BLANCH (İngiltere)	SEN Hukuk Ofisi, İstanbul, Türkiye	Cumhurbaşkanlığı, Ankara, Türkiye TMSF, İstanbul, Türkiye King & Spalding, Londra, Birleşik Krallık ve New York, A.B.D.	Derdest

X. TAHKİM İLE İLGİLİ GÜNCEL GELİŞMELER

X. TAHKİM İLE İLGİLİ GÜNCEL GELİŞMELER

A. Uluslararası Yatırım Anlaşmaları Rejimine İlişkin Yeni Tercihler

Uluslararası yatırım anlaşmaları küresel ekonomik, siyasi ve teknolojik değişimlere bağlı olarak zaman içinde değişebilmektedir. Son yıllarda sürdürülebilir kalkınma, iklim değişikliği, teknoloji, dijital ekonomi, ulusal güvenlik ve kamu sağlığı gibi konularda yaşanan gelişmeler uluslararası yatırım anlaşmalarında reform ve modernizasyonu önemli hâle getirmiştir. Ülkeler, yaşanan bu gelişmeler sonrasında uluslararası yatırım hukukuna ilişkin sorunlu gördükleri hususları ele almak ve ilgili endişeleri giderebilmek adına mevcut ikili ve çok taraflı yatırım anlaşmalarını gözden geçirip yeniden müzakere etmeye başlamışlardır. Bu bağlamda, uluslararası yatırım anlaşmaları rejimine ilişkin olarak son yıllarda öne çıkan tercihlerden bazıları aşağıda genel olarak ele alınmıştır:²⁰⁸

1. Ev Sahibi Devletlerin Düzenleme Hakkı (*Right to regulate*):

Düzenleme hakkı, ev sahibi devletin yürütebileceği tüm düzenleyici faaliyetlerin temelini oluşturmaktadır. Bu hak, devletlerin egemen yetkilerini kullanmalarına ve kamu yararının tesisi amacıyla yatırımlara yönelik önlemler almasına olanak sağlayan hukuki temeldir.²⁰⁹

Son yıllarda, ev sahibi devletlerin düzenleme yapma hakkı ile yatırımcı haklarının korunması arasındaki dengenin yeniden sağlanma ihtiyacına dönük bir farkındalık ortaya çıkmıştır. Güncellenen yatırım anlaşmalarında ev sahibi devletlerin iklim değişikliği ile mücadele, sürdürülebilir kalkınma, kamu sağlığı ve çevrenin korunması gibi meşru

²⁰⁸ Bu konuda detaylı bilgi için bkz. "Serhat Eskiyyörük/Gürkan Çağan, Yeni Nesil İkili Yatırım Anlaşmalarında Güncel Eğilimler, LHD-C.19, S.220, Yıl: 2021, SS.1607-1644

²⁰⁹ Crina Baltag/ Riddhi Joshi/Kabir Duggal, Recent Trends in Investment Arbitration on the Right to Regulate, Environment, Health and Corporate Social Responsibility: Too Much or Too Little? ICSID Review, Vol. 38, No. 2 (2023), s.385.

politikalarını yürütebilmesi amacıyla düzenleme hakkı olduğu açıkça belirtilmektedir.²¹⁰

Yeni hazırlanmış veya revize edilmiş yatırım anlaşmaları, yatırım korumasının kapsamını daraltmakta, yatırım korumasına istisnalar getirmekte, eşit ve adil muamele yükümlülüğünü sınırlamakta veya dolaylı kamulaştırmayı tamamen dışlamakta; böylece yatırım koruması ile devletin kamu yararı doğrultusunda düzenleme yapma hakkı arasında denge kurmayı amaçlamaktadır.²¹¹

2. Eşit ve Adil Muamele Yükümlülüğü (*Fair and equitable treatment –FET*):

FET standardı, ev sahibi devletin diğer akit devletin yatırımcılarına ve yatırımlarına adil ve eşit bir şekilde muamele etme yükümlülüğünü ifade etmektedir. Bu standart, yatırımcıları, ev sahibi devletin keyfi veya ayrımcı eylemlerinden korumayı ve yatırımcıların meşru beklentilerini ihlal eden veya onlara adil davranmayan eylemlerini engellemeyi içerir. Ancak FET standardının kriterlerinin net olmaması ve bazı heyetler tarafından çok geniş yorumlanması göz önüne alındığında, FET standardının içeriğini sınırlayan ve özellikle söz konusu standardı ihlal etmeden devletlerin hukuki düzenleme yapma özgürlüğünü koruyan FET hükümlerine yeni yatırım anlaşmalarında yer verme eğilimi vardır.²¹²

²¹⁰ Martinkute Inga, Right to Regulate in the Public Interest: Treaty Practice, Ugale Anastasiya (Editör), bkz. <https://jusmundi.com/en/document/publication/en-right-to-regulate-in-the-public-interest>. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

²¹¹ Martinkute, Inga. Right to Regulate in the Public Interest: Treaty Practice, (Editör: Ugale Anastasiya), Jus Mundi, 17.09.2025, Bkz. <https://jusmundi.com/en/document/publication/en-right-to-regulate-in-the-public-interest>. Erişim tarihi: 09.02.2026.

²¹² Elodie Dulac/Jia Lin Hoe, Substantive Protections: Fairness, bkz. <https://globalarbitrationreview.com/guide/the-guide-investment-treaty-protection-and-enforcement/second-edition/article/substantive-protections-fairness>, Erişim Tarihi: 09.02.2026. Ayrıca bkz. Inga, <https://jusmundi.com/en/document/publication/en-right-to-regulate-in-the-public-interest>. Erişim tarihi: 09.02.2026.

3. En Çok Gözetilen Ulus Kaydı (Most favored nation clause):

En çok gözetilen ulus kaydı (MFN) bir anlaşmada tarafların belirli bir konuda üçüncü Devletlere ya da yurttaşlarına tanıdıkları ya da tanıyacakları en iyi muameleyi, birbirlerine ya da yurttaşlarına karşı da uygulamayı kabul ettiklerini açıklayan hüküm olarak tanımlanmaktadır. İkili Yatırım anlaşmalarında yer verilen bu hüküm sayesinde yabancı yatırımcı, bir yatırım uyuşmazlığı ortaya çıkması durumunda ev sahibi devletin diğer devletlerle olan anlaşmalarında yer alan ve kendi açısından daha lehe olan hükümlere dayanabilmektedir.²¹³

MFN klozlarının yatırım anlaşmalarında yer alan uyuşmazlık çözüm hükümlerine uygulanıp uygulanmayacağı hususunda hakem heyetleri arasında görüş ayrılıkları mevcuttur. Söz konusu aykırılıkları bertaraf etme amacına matuf olarak bazı MFN klozları, MFN hükmünün uyuşmazlık çözüm hükümlerine ne zaman uygulanabileceğini açıkça belirtmektedir. Bazı devletler, MFN klozlarının uyuşmazlık çözümü konularına uygulanmamasını açıkça düzenlemektedir. Buna karşılık, bazı devletler MFN klozunun uyuşmazlık çözümü konularında da işletilebileceğini açıkça öngörmektedir.²¹⁴

Bazı ülkeler, yaşadıkları olumsuz tahkim dava tecrübeleri ışığında yeni yatırım anlaşmalarında en çok gözetilen ulus kaydına yer vermemeyi tercih etmektedirler.²¹⁵

4. İklim Değişikliği:

Yatırım anlaşmalarına iklim değişikliği ile mücadelede ev sahibi devletlere düzenleme yapma hakkı bağlamında kolaylık sağlayan hükümlere

²¹³ Hüseyin Pazarcı, Uluslararası Hukuk Dersleri 1. Kitap, 9. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara 2001, s.176.

²¹⁴ Shirlow Esmé, Most Favoured Nation Treatment, Duggal, Kabir A.N. (Ed.), Jus Mundi. Bkz. <https://jusmundi.com/en/document/publication/en-most-favoured-nation-treatment>, Erişim tarihi: 09.02.2026.

²¹⁵ Chaitanya M. Hegde, Removal of the MFN clause from the Indian Model BIT: A healthy decision? Erişim için bkz. <https://gnlusrdc.wordpress.com/2019/10/03/removal-of-the-mfn-clause-from-the-indian-model-bit-ahealthy-decision/>. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

gittikçe daha fazla önem verilmektedir.²¹⁶ İklim değişikliğiyle ilgili yatırım anlaşması hükümleri, tarafların iklim değişikliğinin gerçekliğini kabul eden ortak görüşlerine dayanmakta, gelecek nesillere verilen zararın ciddiyetini vurgulamakta, acil önlem ihtiyacını öne çıkarmakta ve 2050'ye kadar net sıfır emisyon hedefini teyit etmektedir. Bu hükümler, BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi, Paris Anlaşması ve kimi zaman Kyoto Protokolü'ne yapılan atıflarla küresel çerçeveyi desteklemekte; taraflar ise bu ortak görüşleri antlaşma hükümleri aracılığıyla iklim rejimine genel veya belirli alanlara odaklanan sektörel destek sağlayarak uygulamaya koymaktadır.²¹⁷

5. Kurumsal Sosyal Sorumluluk (Corporate Social Responsibility):

Kurumsal sosyal sorumluluk kavramı, bir şirketin; çalışanlar, müşteriler, toplumlar ve çevre dahil olmak üzere çeşitli paydaşların çıkarlarını gözeterek etik ve sorumlu bir şekilde faaliyet göstermeye yönelik taahhüdü olarak tanımlanmaktadır.²¹⁸ Bazı yeni yatırım anlaşmalarının, yatırımcıları Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) veya BM gibi uluslararası kuruluşların kurumsal sosyal sorumluluk ilkelerine uygun davranmaya teşvik edici hükümler getirdiği görülmektedir.²¹⁹

²¹⁶ Joshua Paine and Elizabeth Sheargold, A Climate Change Carve-Out for Investment Treaties, *Journal of International Economic Law*, 2023, 26, s.289 vd.

²¹⁷ Mamadou Hébié, Climate Change Clauses in International Investment Agreements: An Analytical Survey, *ICSID Review* 40, 2025, 2, s. 250-251.

²¹⁸ Bkz. <https://fdiglossary.invest.gov.tr/glossary/corporate-social-responsibility-csr>, Erişim Tarihi: 09.02.2026. Ayrıca Bkz. Güray Özsu, “Şirketlerin Çevre ve İnsan Hakları İhlallerinden Doğan Hukuki Sorumluluğu ve Kurumsal Sürdürülebilirlik Konusunda Dünyadaki Gelişmeler, Tahkimle İlgili Kamu Çalışma Grubuna Yönelik Arabuluculuk ve Tahkimde Güncel Gelişmeler Seminer Kitabı, Cumhurbaşkanlığı yayınları, Ankara 2023, ss.211-222; Güray Özsu, Corporate Human Rights and Environmental Due Diligence and the Issue of Corporate Civil Liability in the European Union, Prof. Dr. Hasan Pulaşlı'ya Armağan, C.2, Ankara 2023, s.1038 vd.

²¹⁹ Örneğin, Fas-Nijerya YKTK Anlaşması. Çin tarafından imzalanan YKTK anlaşmaları yönünden bkz. Kun Fan, Prioritising sustainable development in international investment agreements is vital to protect our future, <https://www.unsw.edu.au/law-justice/our-research/impact/prioritising-sustainable-development-international-investment-agreements-vital-to-protect-our-future>, Erişim Tarihi: 09.02.2026.

6. Devlet-Devlet Anlaşmazlık Çözümü (State-to-State dispute settlement):

Son dönemde imzalanan bazı yatırım anlaşmalarında, Âkit bir Devletin, kendi yatırımcısı adına ev sahibi Devlet aleyhine, o Devletin almış olduğu bir tedbirden kaynaklanan zarar ve kayıplar için tazminat talep etmesine izin veren hükümler bulunmaktadır.²²⁰

7. Finansal Tedbirler:

Bazı yeni yatırım anlaşmalarında finansal ihtiyaçlara dayalı olarak ev sahibi devletin almış olduğu tedbirlerin ev sahibi devletin düzenleme hakkı kapsamında kaldığı, bu tedbirlerin anlaşma ihlali teşkil etmeyeceği ifade edilmektedir.²²¹

B. İklim Değişikliğinin Uluslararası Yatırım Hukuku ve ISDS Üzerindeki Etkileri

İklim değişikliği, dünya genelinde giderek artan bir endişe kaynağı hâline gelmiştir. Bu küresel tehdit, devletlerin çeşitli politika ve düzenlemelerle iklimle ilgili sorumluluklarını yerine getirmelerini gerekli kılmaktadır.

12 Aralık 2015 tarihinde kabul edilen ve 4 Kasım 2016 tarihinde yürürlüğe giren Paris Anlaşması, küresel iklim değişikliği ile mücadelede kritik bir öneme sahiptir. Paris Anlaşması, temel olarak Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'ne dayanmakta olup, iklim değişikliği rejimini düzenlemeyi amaçlamaktadır. Paris Anlaşması'nın uzun vadeli hedefi, endüstriyelleşme öncesi döneme kıyasla küresel sıcaklık artışının 1.5 derece seviyesinde tutulmasıdır. Bu hedef petrol, kömür gibi fosil yakıt kullanımının azaltılarak, yenilenebilir enerjiye geçiş yapılmasını

²²⁰ Bkz. Brezilya-Etiyopya YKTK Anlaşması (2018), m. 24; Brezilya-Guyana YKTK Anlaşması (2018), m. 25; Brezilya-Surinam YKTK Anlaşması (2018), m. 25; Brezilya-Birleşik Arap Emirlikleri YKTK Anlaşması (2019), m. 25.

²²¹ Bkz. 2019 Hollanda Model YKTK Anlaşması.

gerektirmektedir.²²² Bu bağlamda devletler, Paris Anlaşması hükümleri uyarınca iklim değişikliğiyle mücadele kapsamında, karbon emisyonlarını azaltma, yenilenebilir enerjiye geçiş ve sürdürülebilir kalkınma gibi çeşitli taahhütlerde bulunmaktadır.

Konu uluslararası yatırım hukuku yönüyle ele alındığında ise, yabancı yatırımcıların, özellikle enerji sektöründe faaliyet gösteren şirketlerin, ev sahibi devletlerin iklimle ilgili söz konusu politika değişikliklerinden olumsuz etkilenmeleri (yatırımlarının kârlılığının azalması veya tamamen ekonomik değerini yitirmesi) durumunda, tazminat talepleriyle ISDS yöntemlerine başvurmaları gündeme gelmektedir. Örneğin, kömür santrallerinin kademeli olarak kapatılması veya yenilenebilir enerji teşviklerinin değiştirilmesi gibi önlemler, yatırımların değerini azaltabilecek ve yatırımcılarla ev sahibi devlet arasında uyuşmazlığa neden olabilecek niteliktedir.²²³ Diğer bir ifade ile iklim değişikliği ile mücadele amacıyla yatırım ortamında yapılan tek taraflı değişiklikler, mevcut yatırımların kârlılığına ve hatta devamına yönelik ciddi bir etki yaratabilecek ve bu durum, anılan etkilerin giderilmesi amacıyla yatırımcılar tarafından başvurulacak ISDS süreçlerinin sayısını önemli ölçüde artıracaktır.²²⁴

Günümüzde uluslararası yatırım hukuku ve ISDS sisteminin, iklim değişikliği ve çevresel hedeflerle uyumlu hâle getirilmesi üzerinde çalışılmaktadır. Bu bağlamda, ikili ve çok taraflı yatırım anlaşmalarının revize edilmesi, imzalanan yeni anlaşmalara iklim değişikliği ile mücadele ve çevrenin korunması hususunda devletlerin düzenleme hakkını açıkça düzenleyen hükümler eklenmesi suretiyle adil ve sürdürülebilir bir yatırım ortamının oluşturulması amaçlanmaktadır. Özetle, iklim değişikliğiyle mücadele ve uluslararası yatırım hukuku arasındaki dengeyi sağlamak,

²²² Ayrıntılı bilgi için bkz. <https://iklim.gov.tr/paris-anlasmasi-i-34>. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

²²³ Norton Rose Fulbright, <https://www.nortonrosefulbright.com/en/knowledge/publications/3b74447b/climate-change-and-sustainability-disputes-between-foreign-investors-and-states>. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

²²⁴ https://brill.com/view/journals/jwit/24/4-5/article-p766_9.xml. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

hem yatırımcı haklarının korunması hem sürdürülebilir kalkınmanın teşviki için önem arz etmektedir.²²⁵

C. Kripto Para Uyuşmazlıklarında Tahkim

Son yıllarda kripto paralara yönelik artan ilgi ve yükselen popülarite kripto para uyuşmazlıklarının ortaya çıkma riskini de beraberinde getirmektedir. Özellikle geçtiğimiz yıllarda kripto para borsalarında yaşanan iflaslar da söz konusu uyuşmazlıkların artmasına yol açmıştır.

Kripto para sistemi birçok açıdan kendine özgü olmakla birlikte, belirli açılardan geleneksel hukuki ilişkilere de benzemektedir. Örneğin, sözleşmenin kurulup kurulmadığı, şayet kurulduysa tarafların sözleşmeden kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirip getirmediği veya sözleşmenin yorumu taraflar arasında çekişmeli olabilmektedir. Bu anlamda, kripto para yatırımcıları ve kripto para platformları taraf oldukları sözleşmeye aykırılık sebebiyle karşı tarafa yönelik hak iddiasında bulunabilmektedir.²²⁶

Günümüzde birçok kripto para borsası müşterileriyle yaptıkları sözleşmelerine tahkim kaydı koymakta ve söz konusu ilişkiden doğacak tüm hak taleplerinin tahkim yolu ile çözülmesini şart koşturmaktadır. Kripto uyuşmazlıklarında tahkimin bu popülaritesinin çeşitli sebepleri bulunmaktadır. Öncelikle, kripto para borsalarının genellikle *offshore* merkezlerinde kurulu olması ve bu yerlerde kurulan şirketler yönünden erişilebilecek bilgilerin yetersiz oluşu ve bu sözleşmelerin uluslararası niteliği düşünüldüğünde anılan sözleşmelerde yer alan tahkim kaydının yetki anlamında bir belirlilik sağladığı kabul edilmektedir.²²⁷ Kripto varlık uyuşmazlıklarında ortaya çıkabilecek sorunlar arasında uyuşmazlığın tahkime elverişliliği, başvurulabilecek

²²⁵ Detaylı bilgi için bkz. Crina Baltag, Riddhi Joshi, Kabir Duggal: Recent Trends in Investment Arbitration on the Right to Regulate, Environment, Health and Corporate Social Responsibility: Too Much or Too Little?, ICSID Review, Vol. 38, No. 2 (2023) s.383 vd.

²²⁶ Richard Summerfield, Resolving Crypto Disputes, Corporate Disputes, April-June 2023, s.6-10.

²²⁷ Summerfield, s.10.

hukuki çarelerin mevcut olup olmadığı ve icra edilebilirlik konuları yer almaktadır. Bu problemler, çoğu zaman coğrafi bağlantının belirsizliği nedeniyle daha da karmaşık hale gelmektedir. Uygulanacak hukukun ve yetkili merciin seçilebilmesi, hangi ulusal mahkemenin yetkili olduğuna dair belirsizliği ortadan kaldırmakta olup, taraflar arasındaki uyuşmazlığın tahkim yoluyla çözülmesi, blok zincirin merkeziyetsiz doğasından ve bu uyuşmazlıkların potansiyel küresel niteliğinden kaynaklanan bazı yetki sorunlarını ortadan kaldırabilmektedir. Bu bağlamda sözleşmeye iyi hazırlanmış bir tahkim şartının eklenmesi, yetki sorunlarının ve dolayısıyla blok zincirin merkeziyetsiz yapısından kaynaklanan zorlukların giderilmesine yardımcı olacaktır.²²⁸

İyi hazırlanmış bir tahkim şartı, tahkim yeri, uygulanacak hukuk ve dilin açıkça belirlenmesi; uzmanlaşmış dijital varlık kurallarına atıf yapılması; dijital varlık kavramının gelecekte ortaya çıkabilecek token türlerini de kapsayacak şekilde geniş tanımlanması; teknik uzman panelleri ve zincir üzeri (*on-chain*) delil protokollerinin zorunlu kılınması ve kripto varlıkların korunmasına yönelik geçici tedbirlere yer verilmesi unsurlarını içermelidir.²²⁹ Bununla birlikte, tahkim kurumunun seçimi de uyuşmazlığın çözümünde önemli bir faktör olup, örneğin Hong Kong Uluslararası Tahkim Merkezi (HKIAC), Dijital Uyuşmazlık Çözüm Kuralları (Digital Dispute Resolution Rules) ile blok zinciri odaklı hızlı tahkim imkânı sunmakta; Singapur Uluslararası Tahkim Merkezi (SIAC), yüksek değerli ve sınır ötesi

²²⁸ Petya Koyeheva, Arbitrating Digital Assets Disputes, 13/05/2025, Arbitrating Digital Assets Disputes <https://www.freeths.co.uk/insights-events/legal-articles/2025/arbitrating-digital-assets-disputes/>; Erişim Tarihi: 09.02.2026. The Digital Dispute Resolution Rules: the future of digital disputes, <https://www.4pumpcourt.com/wp-content/uploads/2021/09/Digital-Dispute-Resolution-Rules-r.pdf>; Erişim Tarihi: 09.02.2026. A. Eda Manav Özdemir, Dijital Varlıklardan Kaynaklanan Uyuşmazlıkların Tahkim Yolu İle Çözümü, Kripto Carlık Hukuku, Editörler Tamer Budak/Uğur Aşkın, Adalet Yayınevi, Ankara 2025, s.185.

²²⁹ Davy Karkason, Digital asset arbitration disputes, Comprehensive Guide to Digital Asset Arbitration Disputes and International Arbitration, 24.7.2025, <https://www.transnationalmatters.com/digital-asset-arbitration-disputes/>; Erişim Tarihi: 09.02.2026; Manav Özdemir, (Dijital Varlık), s.186.

token tahkimlerinde deneyimiyle öne çıkmaktadır.²³⁰ Londra Tahkim ve Arabuluculuk Merkezi (LCAM), küçük ölçekli uyuşmazlıklar için Blok Zincir Hızlandırılmış Tahkim Kuralları (Blockchain Expedited Arbitration Rules) geliştirmekte; JAMS/Amerikan Tahkim Derneği (AAA) ise Amerika Birleşik Devletleri merkezli, teknolojiye uyumlu ve özelleştirilebilir uzman hakem panelleri sunmaktadır.²³¹

Diğer bir önemli avantaj ise gizlilik noktasında ortaya çıkmaktadır. Finansal veriler ve ticari sırlar gibi ticari açıdan hassas bilgilerin korunmasının sağlanması tahkimi bu gibi uyuşmazlıkların çözümünde cazip hâle getirmektedir. Aynı şekilde, kodlama ve diğer teknolojik hususlara vâkıf hakem atayabilme imkânı da tahkimi bu uyuşmazlıklar için önemli kılmaktadır.²³²

Öte yandan, kripto uyuşmazlıklarının tahkim yolu ile çözümüne dair belirli zorluklar da bulunmaktadır. Bazı ülkeler, kripto varlıkları yasakladıkları veya önemli ölçüde sınırladıkları için bu tarz uyuşmazlıkları tahkime elverişli olarak kabul etmemekte veya kamu düzenine aykırı görebilmektedir. Bu sebeple, tahkim yerinin veya tenfiz talep edilen yerin söz konusu ülkeler olduğu durumlarda tahkim kararları iptal davası veya tenfizin reddi yoluyla etkisini yitirebilmektedir.²³³ Bununla birlikte kripto paraların yüksek değer oynaklığı, tazminat veya iade miktarlarının belirlenmesini zorlaştırabilmektedir.²³⁴

²³⁰ Karkason, <https://www.transnationalmatters.com/digital-asset-arbitration-disputes/> Erişim Tarihi: 09.02.2026; Manav Özdemir, (Dijital Varlık), s.187.

²³¹ Karkason, <https://www.transnationalmatters.com/digital-asset-arbitration-disputes/> Erişim Tarihi: 09.02.2026; Manav Özdemir, (Dijital Varlık), s.187.

²³² Summerfield, s.10.

²³³ Edward Taylor, Jennifer Wu, and Zach Li, Crypto Arbitration: A Survival Guide, September 29, 2022. Erişim için bkz. <https://arbitrationblog.kluwerarbitration.com/2022/09/29/crypto-arbitration-a-survival-guide>. Erişim Tarihi: 09.02.2026; Karkason, <https://www.transnationalmatters.com/digital-asset-arbitration-disputes/> Erişim Tarihi: 09.02.2026; Manav Özdemir, (Dijital Varlık), s.186.

²³⁴ Turgut Aycan Özcan, The Role of Arbitration in Crypto Assets Trading & the Arbitrability of Cryptocurrency Disputes in the World & in Türkiye, 28 Tem 2024, <https://www.ozcanlegal.com/tr/post/the-role-of-arbitration-in-crypto-assets-trading-the-arbitrability-of-cryptocurrency-disputes-in-t-1>. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

Sonuç olarak kripto piyasalarında tahkim yargılaması gelişim sürecinin başındadır. Uyuşmazlıklar ve buna dair kararlar arttıkça ve kripto paraların geleceği ülkelerin yapacakları düzenlemelerle belirginleştikçe yukarıda bahsedilen avantaj ve zorluklar da farklı şekillerde değerlendirilebilecektir.

Ç. Yapay Zekâ

Yapay zekâ (AI), bir bilgisayarın veya bilgisayar kontrollü robotun, genellikle akıllı varlıklarla ilişkili görevleri yerine getirme yeteneği olarak tanımlanmaktadır.²³⁵ Bu kavram genellikle akıl yürütme, anlam keşfetme, genelleme veya geçmiş deneyimlerden öğrenme gibi insanlara özgü entelektüel süreçlerle donatılmış sistemler geliştirmek amacıyla kullanılmaktadır.²³⁶

Yapay zekâ, bir insanın yapabileceği bazı görevlerin daha fazla veriyle daha hızlı bir şekilde yapılmasına imkân tanıyarak, hayatı kolaylaştırmaktadır. Bu nedenle yapay zekâ; sesli asistanlar, dil çevirileri, öneri sistemleri, navigasyon, sosyal güvenlik, sağlık hizmetleri, e-ticaret ve yardımcı robot uygulamalarıyla günlük hayatımızda yer almakta ve pek çok çalışmada kullanılmaktadır.²³⁷

Yapay zekânın, her alanda olduğu gibi uyuşmazlık çözüm mekanizmalarında kullanımı son dönemde tartışılmaktadır. Tahkimin esnekliği ve yeniliklere açık olması sebebiyle yapay zekâ ile ilgili en ilginç gelişmelerin tahkim alanında da olması beklenebilir.²³⁸ Nitekim tahkim özel bir yargılama yöntemi olup temeli tarafların iradesine diğer bir

²³⁵ <https://cbddo.gov.tr/sss/yapay-zeka/> Erişim Tarihi: 09.02.2026.

²³⁶ <https://cbddo.gov.tr/sss/yapay-zeka/> Erişim Tarihi: 09.02.2026.

²³⁷ <https://cbddo.gov.tr/sss/yapay-zeka/> Erişim Tarihi: 09.02.2026.

²³⁸ A. Eda Manav Özdemir/Serhat Eskiörük, Uluslararası Tahkimde Yapay Zekâ Kullanımının Değerlendirilmesi, Uluslararası Necmettin Erbakan Hukuk Kongresi Özet Bildiri Kitapçığı, Temmuz 2022, <https://kongre.erbakan.edu.tr/hukuk-2022/wp-content/uploads/sites/8/2022/07/Hukuk-Kongre-Kitapcigi-letzte.pdf>, s.504. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

ifade ile anlaşmasına dayanmaktadır. Bu durum, yapay zekânın tahkim yargılamasında kullanılmasında önemli bir avantaj olarak değerlendirilebilir.²³⁹

Bugün itibarıyla tahkimde yapay zekânın uygulama alanı bulunduğu bazı platformlar kullanıldığını görmekteyiz. Örneğin Jus-AI (Jus Mundi tarafından), Lexis-AI (LexisNexis tarafından) ve Westlaw Edge (Thomson Reuters tarafından) gibi platformlar hâlihazırda kamuoyuna tanıtılmıştır. Jus-AI, arama motoru olarak ChatGPT kullanmakta ve yapay zekânın Jus Mundi veri tabanına dayalı sorulara yanıt verdiği merkezi bir platform sağlamaktadır. Lexis-AI da aynı şeyi yapabilmekte, aynı zamanda argümanları, sözleşme maddelerini taslak hâline getirebilmekte ve belgelerin içeriğini analiz edip özetleyebilmektedir. Westlaw Edge, hakimler, mahkemeler, tazminatlar, avukatlar ve dava türleri hakkında ayrıntılı bilgiler içeren dava analizleri yapabilmektedir.²⁴⁰

Uluslararası tahkimde yapay zekânın muhtemel faydaları arasında; verimlilik, maliyetlerin azalması, kararlar arasında çelişkilerin giderilmesi, hakemlerin bağımsızlığı gibi hususlar sayılmaktadır. Yapay zekâ araçları tahkim süreçlerinde önemli faydalar sağlayabilmektedir. Bu bağlamda öncelikle, uyuşmazlık çözümünde verimlilik ve kaliteyi artırma potansiyelinin yanı sıra, yapay zekâ, metinlerin düzenlenmesi, yapılandırılması ve özetlenmesi gibi alanlarda büyük kolaylık sağlamaktadır. Yapay zekâ kullanımı ile delillerin toplanması ve değerlendirilmesi süreçleri daha sistematik hâle gelirken, belgelerin tercümesi ve duruşma beyanlarının eşzamanlı çevirisi gibi işlevler de süreci desteklemektedir. Yapay zekâ araçları, duruşma tutanaklarını düşük maliyetle üretebilmekte, delil doğrulaması gibi teknik imkânlar sunarak delillerin güvenilirliğini

²³⁹ Ziya Akıncı, *Gelişen Teknolojiler ve Hukuk II: Yapay zekâ*, On İki Levha Yayıncılık, Nisan 2021, Editör: E. Eylem Aksoy Retornaz, Osman Gazi Güçlütürk, <https://www.lexpera.com.tr/literatur/derleme-makaleler/yapay-zeka-ve-tahkim-iii-yapay-zeka-ve-tahkim-anlasmasi-122-123/1> Erişim Tarihi: 09.02.2026.

²⁴⁰ AI in International Arbitration, <https://www.acerislaw.com/ai-in-international-arbitration/> Erişim Tarihi: 09.02.2026.

artırabilmekte ve dava sonuçlarına ilişkin öngörüler oluşturarak sürecin öngörülebilirliğini geliştirebilmektedir.²⁴¹

Yapay zekânın tahkim yargılamasında kullanım potansiyeli oldukça geniş olup mevzuat ve içtihat araştırmaları, tahkim anlaşması hazırlanması, veri analizi gibi birçok yapay zekâ aracı hâlihazırda kullanılmaktadır.²⁴² Uluslararası tahkimde yapay zekâ, hukuk araştırmalarında, yazılı sunumların hazırlanmasında, düzeltilmesinde, belgelerin tercüme edilmesinde, dava yönetim ve organizasyonunda, maliyet tahminlerinde, duruşma düzenlemelerinde kullanılmaktadır.²⁴³ Queen Mary Üniversitesinin 2021 yılında gerçekleştirdiği geniş ölçekli bir araştırma sonucuna göre, katılımcıların %35'i tahkim süreçlerinde yapay zekâ tabanlı araçlara (örneğin, veri analitiği, teknoloji destekli belge incelemesi) hiç başvurmadıklarını, %24'ü sınırlı biçimde, %26'sı bazen, %13'ü sıklıkla ve %2'si her zaman yapay zekâ araçlarını kullandıklarını bildirmiştir.²⁴⁴

Yapay zekâ uygulamaları, özellikle kaynak taraması ile belge inceleme süreçlerinin otomatikleştirilmesi amacıyla tahkimde kullanılabilir niteliktedir.²⁴⁵ Yapay zekânın kullanımı ile örneğin, belge ibrazı (*document production*) aşamasında, karşı taraftan istenen binlerce sayfa belgenin konularına göre sınıflandırılması, aranan kelimelerin taranması ve ilgili argümanlar için delil hâline getirilmesi, hazırlanacak bir algoritma ile belge

²⁴¹Ciarb Guideline on the Use of AI in Arbitration (2025) https://www.ciarb.org/media/bpndtcgu/guideline-on-the-use-of-ai-in-arbitration_updated-sept-2025.pdf, s.4. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

²⁴² Manav Özdemir/Eskiyörük, <https://kongre.erbakan.edu.tr/hukuk-2022/wp-content/uploads/sites/8/2022/07/Hukuk-Kongre-Kitapcigi-letzte.pdf>, s.504. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

²⁴³ Maxi Scherer, Artificial Intelligence and Legal Decision –Making: The Wide Open? *Journal of International Arbitration* 36, no.5, 2019 (p.539-574), s.541.

²⁴⁴ 2021 International Arbitration Survey: Adapting arbitration to a changing world https://www.qmul.ac.uk/arbitration/media/arbitration/docs/LON0320037-QMUL-International-Arbitration-Survey-2021_19_WEB.pdf Erişim Tarihi: 09.02.2026.

²⁴⁵ Ahmet Cemal Ruhi, Uluslararası Tahkim Yargılamalarında Yapay Zekâ Sistemlerinin Kullanımı, *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt/Vol: 28 Sayı/No: 2 Aralık/December 2024, s.730-732.

ibrazına yapılacak itirazların yapay zekâ tarafından sınıflandırılması hatta değerlendirilmesi mümkün olabilecektir.²⁴⁶

Tahkimde yapay zekânın kullanımının her ne kadar bazı avantajları olabileceği değerlendirilse de, yapay zekânın tahkimde kullanılmasının çeşitli riskleri de mevcuttur. Bu araçların kullanımı, kararların icra edilebilirliği, adil yargılanma hakkı, hukukun üstünlüğü ve tahkimin meşruiyeti güvenceleri bakımından dikkatle değerlendirilmelidir. Üçüncü taraflara ait yapay zekâ sistemlerine veri yüklenmesi, gizlilik açısından ciddi tehditler doğurmakta; verilerin nasıl saklandığı ve öğrenme süreçlerinde nasıl kullanıldığı belirsizlik yaratmaktadır. Ayrıca siber güvenlik riskleri, elektronik sistemlere yönelik saldırılar ve veri ihlalleri bakımından hassasiyet artmaktadır.²⁴⁷ Algoritmik olarak taraflılık, doğrulama önyargısı hakemlerin tarafsızlığını zedeleyebilir. “Kara kutu” özelliği nedeniyle yapay zekânın verdiği çıktının nasıl üretildiğinin anlaşılabilmesi, kararların şeffaf ve gerekçeli biçimde oluşturulmasını güçleştirebilir ve hatalı veya uydurma çıktılar (halüsinasyonlar) yaratabilir.²⁴⁸

Bu bağlamda yapay zekânın hakemlere yardımcı olması ve tahkim kararlarında rol alması gibi hususlara temkinli yaklaşılmalıdır. Tahkimde yapay zekâ kullanımı ciddi etik ve hukuki sorunlara sebebiyet verebilir. Örneğin, kararın dayanağını oluşturan algoritmalarda şeffaflık eksikliği söz konusu olabilir veya kullanılan verilerin güvenilirliği konusunda kaygı duyulabilir.²⁴⁹ Yapay zekânın, insan hakemlerin yerine geçip geçemeyeceği

²⁴⁶ Akıncı, <https://www.lexpera.com.tr/literatur/derleme-makaleler/yapay-zeka-ve-tahkim-iii-yapay-zeka-ve-tahkim-anlasmasi-122-123/1> Erişim Tarihi: 09.02.2026.

²⁴⁷ Ciarb Guideline on the Use of AI in Arbitration (2025) https://www.ciarb.org/media/bpndtcgu/guideline-on-the-use-of-ai-in-arbitration_updated-sept-2025.pdf, s.5-7. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

²⁴⁸ Ciarb Guideline on the Use of AI in Arbitration (2025) https://www.ciarb.org/media/bpndtcgu/guideline-on-the-use-of-ai-in-arbitration_updated-sept-2025.pdf, s.5-7. Erişim Tarihi: 09.02.2026.

²⁴⁹ Manav Özdemir/Eskiyörük, <https://kongre.erbakan.edu.tr/hukuk-2022/wp-content/uploads/sites/8/2022/07/Hukuk-Kongre-Kitapciği-letzte.pdf>, s.504-505 Erişim Tarihi: 09.02.2026; AI in International Arbitration, <https://www.acerislaw.com/ai-in-international-arbitration/> Erişim Tarihi: 09.02.2026.

hususu da oldukça tartışmalıdır.²⁵⁰⁻²⁵¹ Ayrıca yapay zekânın genel olarak tahkim yargılamasında kullanılması da kamu düzeni nedeniyle tahkim kararlarının iptali veya tanıma ve tenfizinin reddi sonuçlarına yol açabilecektir.²⁵² Hâlihazırda yapay zekânın tahkim sistemi içerisinde farklı şekillerde kullanımına ilişkin tartışmalar devam etmektedir.

D. İslam İşbirliği Teşkilatı Yatırımların Teşviki, Korunması ve Garanti Edilmesi Anlaşmasının Güncellenmesi

İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) Yatırımların Teşviki, Korunması ve Garanti Edilmesi Anlaşması, İslam Konferansı Örgütü üyesi devletler arasında yatırımların teşviki, korunması ve garanti altına alınmasını amaçlayan çok taraflı bir yatırım anlaşmasıdır. 5 Haziran 1981’de imzalanmış ve Şubat 1988’de yürürlüğe girmiştir. Anlaşma, yatırımcıların haklarını güvence altına alarak üye ülkeler arasında ekonomik iş birliğini güçlendirmeyi hedeflemektedir.²⁵³

İslam İşbirliği Teşkilatı üye devletleri, 26-28 Ekim 2025 tarihlerinde Cidde’deki İİT Genel Sekreterliği’nde, 1981 tarihli İİT Yatırım Anlaşması’nın modernizasyon sürecini başlatmak amacıyla ilk toplantısını gerçekleştirmiştir. Toplantı, birçok üye devletin desteğiyle, Anlaşmanın günümüz küresel yatırım eğilimleriyle uyumlu hale getirilmesi talebi üzerine düzenlenmiştir. Bu girişim, İİT üyesi ülkeler arasında yatırım alanındaki iş birliğini

²⁵⁰ Gizem Halis Kasap, Can Artificial Intelligence (“AI”) Replace Human Arbitrators? Technological Concerns and Legal Implications, Journal of Dispute Resolution, Vol. 2021, Iss. 2 [2021], Art. 5, ss.209-254.

²⁵¹ Tartışmalar için bkz. Artificial Intelligence in Arbitration: Is There Room for AI Arbitrators?-Part I, <https://www.adr.org/news-and-insights/ai-in-arbitration-is-there-room-for-ai-arbitrators/> Erişim Tarihi: 09.02.2026.

²⁵² Manav Özdemir/Eskiyörük, <https://kongre.erbakan.edu.tr/hukuk-2022/wp-content/uploads/sites/8/2022/07/Hukuk-Kongre-Kitapcigi-letzte.pdf>, s.504-505 Erişim Tarihi: 09.02.2026. Ayrıca bkz. Kasap, s.251-253.

²⁵³ Bkz. <https://investmentpolicy.unctad.org/international-investment-agreements/treaties/bit/5079/oic-investment-agreement-1981->, Erişim Tarihi:09.02.2026

güçlendirmeyi ve Anlaşmayı benzer yatırım anlaşmalarındaki son gelişmelerle uyumlu hale getirmeyi amaçlamaktadır.²⁵⁴

E. Tahkimde Hakemlerin Bağımsızlık ve Tarafsızlığının Sağlanması Konusunda Şeffaflığa İlişkin Kılavuz İlkeler

“Tahkimde Hakemlerin Bağımsızlık ve Tarafsızlığının Sağlanması Konusunda Şeffaflığa İlişkin Kılavuz İlkeler” Türkiye’nin önde gelen tahkim merkezleri tarafından 7 Kasım 2025 tarihinde imzalanmıştır.²⁵⁵

Kılavuz İlkeler İbn Haldun Üniversitesi’nin akademik koordinasyonu ve Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği-İbn Haldun Üniversitesi-İstanbul Ticaret Üniversitesi iş birliği ile kurulan Türk Tahkim Akademisi çatısı altında, yargı, tahkim merkezleri, kamu temsilcileri, uygulamacılar ve akademi dünyasının birlikte yürüttüğü yoğun bir istişare sürecinin ürünüdür. Paydaş katkılarıyla olgunlaşan metin, İstanbul Finans Merkezi’nde gerçekleştirilen törenle İstanbul Tahkim Merkezi (ISTAC), İstanbul Ticaret Odası Tahkim ve Arabuluculuk Merkezi (İTOTAM), Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) ve Enerji Uyuşmazlıkları Tahkim Merkezi (EDAC) tarafından imza altına alınmıştır.²⁵⁶

Bu İlkeler, gelişen tahkim uygulamaları karşısında mevcut mevzuatın pratik ihtiyaçları tam olarak karşılayamaması ve tahkim yargılamalarında şeffaflık gerekliliği doğrultusunda, IBA Menfaat Çatışması Kuralları (2024), ICC menfaat çatışması kuralları ve UNCITRAL’ın 2023 tarihli Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıklarında Hakem Davranış Kuralları esas alınarak hazırlanmıştır. İlkeler, ticari ve yatırım tahkimlerinde görev yapan hakemler ile hakem adayları ve sekreterler için bağlayıcı olup, tarafsızlık ve bağımsızlığın tahkimin tüm aşamalarında korunmasını zorunlu kılmaktadır.

²⁵⁴ Bkz. <https://new.oic-oci.org/SitePages/NewsDetail.aspx?Item=3108>, Erişim Tarihi: 09.02.2026

²⁵⁵ <https://turkisharbitrationacademy.com/tr/haber/kilavuz-ilkeler-kabul-edildi> Erişim Tarihi: 09.02.2026

²⁵⁶ <https://turkisharbitrationacademy.com/tr/haber/kilavuz-ilkeler-kabul-edildi> Erişim Tarihi: 09.02.2026

Kılavuz ilkeler; hakemlerin taraflardan ve dış etkilere bağımsız hareket etmesini, tarafsızlık veya bağımsızlık konusunda makul şüphe yaratabilecek durumların derhâl ve eksiksiz şekilde beyan edilmesini ve taraflara eşit davranılmasını öngörmektedir. Hakemlerin atanma aşamasından yargılamanın sona ermesine kadar geçen süreçte kapsamlı bir beyan yükümlülüğü bulunmaktadır; profesyonel, ticari, finansal veya kişisel nitelikteki ilişkiler de dahil olmak üzere menfaat çatışmasına yol açabilecek her durumun araştırılması ve açıklanması istenmektedir. Bu kapsamda hakemin tarafsızlığını zedeleyebilecek hâller hakemin reddi sebebi sayılmakta; tek taraflı iletişim yasağı korunmakta ve İlkelerle uyum sağlanamadığında görevin kabul edilmemesi veya hakemlikten çekilme yükümlülüğü getirilmektedir.

KAYNAKÇA

AKINCI, Ziya, Milletlerarası Tahkim, İstanbul 2025.

AKINCI, Ziya, Gelişen Teknolojiler ve Hukuk II: Yapay Zekâ, On İki Levha Yayıncılık, Nisan 2021, Editör: E. Eylem Aksoy Retornaz, Osman Gazi Güçlütürk, <https://www.lexpera.com.tr/literatur/derleme-makaleler/yapay-zeka-ve-tahkim-iii-yapay-zeka-ve-tahkim-anlasmasi-122-123/1>.

AKMENEK, Yalın/**KAŞARCIOĞLU**, Demet/**ÇETİNKAYA**, Ceyda Sıla, ICSID Kuralları ve Düzenlemelerine getirilen önemli değişiklikler 21 Mart 2022’de onaylandı ve 1 Temmuz 2022’de yürürlüğe girecek, <https://www.esin.av.tr/tr/2022/04/04/icsid-kurallari-ve-duzenlemelerine-getirilen-onemli-degisiklikler-21-mart-2022de-onaylandi-ve-1-temmuz-2022de-yururluge-girecek/>

ATAMAN FİGANMEŞE, İnci, “Milletlerarası Ticari Tahkim ile Yatırım Tahkimi Arasındaki Farklar”, Public and Private International Law Bulletin, 2011, C. 31, S. 1, ss. 91-152.

BACANLI, Rıfat Mehmet, “Bir Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolu Olarak İstanbul Tahkim ve Arabuluculuk Merkezi (ISTAC) Tahkim Yargılamasında Delillerin İbrazı ve Değerlendirilmesi”, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, 2016, S.8, ss. 75-113.

BALTAG, Crina/**JOSHI**, Riddhi/**DUGGAL**, Kabir Duggal, Recent Trends in Investment Arbitration on the Right to Regulate, Environment, Health and Corporate Social Responsibility: Too Much or Too Little? ICSID Review, Vol. 38, No. 2 (2023).

BORN, Gary, International Arbitration: Law and Practice, 2012.

CHAITANYA, M. Hegde, Removal of the MFN clause from the Indian Model BIT: A healthy decision?

<https://gnlusrdc.wordpress.com/2019/10/03/removal-of-the-mfn-clause-from-the-indian-model-bit-ahealthy-decision/>

DULAC, Elodie/**LİN HOE**, Jia, Substantive Protections: Fairness, bkz. <https://globalarbitrationreview.com/guide/the-guide-investment-treaty-protection-and-enforcement/second-edition/article/substantive-protections-fairness>

EKŞİ, Nuray, “İslam İşbirliği Teşkilatı Tahkim Merkezi”, Legal Uluslararası Ticaret ve Tahkim Hukuku Dergisi, 2020, C.9,S.2, ss. 267-312.

ESEN Emre, Milletlerarası Tahkim, İstanbul 2025

ESKİYÖRÜK, Serhat, “Uluslararası Uyuşmazlık Çözümünde Usul Uygulamalar ve Güncel Sorunlar, Türkiye Barolar Birliği Yayınları”, Ankara 2009, S.164, ss. 146-154.

ESKİYÖRÜK, Serhat, **ÇAĞAN**, Gürkan, Yeni Nesil İkili Yatırım Anlaşmalarında Güncel Eğilimler, LHD-C.19, S.220, Yıl: 2021, ss.1607-1644.

FAN, Kun, Prioritising sustainable development in international investment agreements is vital to protect our future, <https://www.unsw.edu.au/law-justice/our-research/impact/prioritising-sustainable-development-international-investment-agreements-vital-to-protect-our-future>

GÖKYAYLA DEMİR, Cemile, “Arabuluculuk ve Tahkimi Bir Arada İçeren Uyuşmazlık Çözüm Yolu”, İstanbul Hukuk Mecmuası, 2019, C.77, S.2, ss.575-616.

GÖKYAYLA DEMİR, Cemile, “Milletlerarası Tahkimde İspat Hakkı ve Sınırlarına Uygulanacak Hukuk”, Public and Private International Law Bulletin, ss. 739-783.

GUILLAUME, Croisant, Multilateral Investment Court, <https://jusmundi.com/en/document/publication/en-multilateral-investment-court>.

GUSY, Martin/**JAKOVČIĆ**, Jadranka, Eight Key Amendments of the 2022 ICSID Arbitration Rules, May 2023, <https://bracewell.com/insights/eight-key-amendments-2022-icsid-arbitration-rules>

HALİS KASAP, Gizem, Can Artificial Intelligence (“AI”) Replace Human Arbitrators? Technological Concerns and Legal Implications, Journal of Dispute Resolution, Vol. 2021, Iss. 2 [2021], Art. 5, ss.209-254.

INGA, Martinkute, Right to Regulate in the Public Interest: Treaty Practice, Ugale Anastasiya (Editör) <https://jusmundi.com/en/document/publication/en-right-to-regulate-in-the-public-interest>.

KINNEAR, Meg, https://www.youtube.com/watch?v=s_b1Aza7-hM.

KONURALP, Cengiz Serhat, Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları: Tahkim (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul 2011.

KOYEHEVA, Petya., Arbitrating Digital Assets Disputes, 13/05/2025, Arbitrating Digital Assets Disputes <https://www.freeths.co.uk/insights-events/legal-articles/2025/arbitrating-digital-assets-disputes/>

MAMADOU Hébié, Climate Change Clauses in International Investment Agreements: An Analytical Survey. ICSID Review 40,2, 2025.

MANAV ÖZDEMİR, A. Eda, ICSID Kurallarında Yapılan Temel Değişiklikler (*ICSID*), Tahkimle İlgili Kamu Çalışma Grubuna Yönelik Arabuluculuk ve Tahkimde Güncel Gelişmeler Seminer Kitabı, Cumhurbaşkanlığı yayınları, Ankara 2023, ss. 91-110.

MANAV ÖZDEMİR, A. Eda, Yatırımcı-Devlet Uyuşmazlık Çözümünde Hakemler İçin Davranış (Etik) Kuralları, Uluslararası Necmettin Erbakan Hukuk Kongresi, Bildiri Tam Metin Kitabı, Mayıs 2021, ss.505-517.

MANAV ÖZDEMİR, A. Eda/**ESKİYÖRÜK**, Serhat, Uluslararası Tahkimde Yapay Zekâ Kullanımının Değerlendirilmesi, Uluslararası Necmettin Erbakan Hukuk Kongresi Özet Bildiri Kitapçığı, Temmuz 2022,

<https://kongre.erbakan.edu.tr/hukuk-2022/wp-content/uploads/sites/8/2022/07/Hukuk-Kongre-Kitapcigi-letzte.pdf>.

MANAV ÖZDEMİR, A. Eda, Dijital Varlıklardan Kaynaklanan Uyuşmazlıkların Tahkim Yolu İle Çözümü, Kripto Varlık Hukuku, Editörler Tamer Budak/Uğur Aşkın, Adalet Yayınevi, Ankara 2025, ss.167-201.

NOMER, Ergin, Devletler Hususi Hukuku, İstanbul 2011.

NOMER, Ergin/**EKŞİ**, Nuray/**ÖZTEKİN GELGEL**, Günseli, Milletlerarası Tahkim Hukuku, C.1, 5. Bası, İstanbul Kasım 2016.

ÖZCAN, Turgut Aycan/**YAKUT**, Sezer /**BAYRAK**, Polen/**ÇATAK**, Muhammed Esat, 2022’de ICSID Kuralları’nda Yapılan Değişikliklere Genel Bir Bakış, <https://lexist.com.tr/2022de-icsid-kurallarinda-yapilan-degisikliklere-genel-bir-bakis-2/>.

ÖZCAN, Turgut Aycan: The Role of Arbitration in Crypto Assets Trading & the Arbitrability of Cryptocurrency Disputes in the World & in Türkiye, 28 Tem 2024, <https://www.ozcanlegal.com/tr/post/the-role-of-arbitration-in-crypto-assets-trading-the-arbitrability-of-cryptocurrency-disputes-in-t-1>.

ÖZSU, Güray, “Şirketlerin Çevre ve İnsan Hakları İhlallerinden Doğan Hukuki Sorumluluğu ve Kurumsal Sürdürülebilirlik Konusunda Dünyadaki Gelişmeler”, Tahkimle İlgili Kamu Çalışma Grubuna Yönelik Arabuluculuk ve Tahkimde Güncel Gelişmeler Seminer Kitabı, Cumhurbaşkanlığı Yayınları, Ankara 2023, ss.211-222.

ÖZSU, Güray, “ICSID Tahkimi Bakımından ‘Tahkime Rıza’ ve Bu Rıza Çerçevesinde Tahkim Öncesi Süreçler”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, 2018, S.34, ss. 587-610.

ÖZSU, Güray, Yabancıların Petrol Kanunu Kapsamındaki Yatırımları, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2012.

ÖZSU, Güray, “Corporate Human Rights and Environmental Due Diligence and the Issue of Corporate Civil Liability in the European Union”, Prof. Dr. Hasan Pulaşlı’ya Armağan, C.2, Ankara 2023, ss.1037-1067.

ÖZSUNAY, Ergun, UNCITRAL Tahkim Kuralları, İstanbul 2014.

PAINE, Joshua/**SHEARGOLD**, Elizabeth, A Climate Change Carve-Out for Investment Treaties, Journal of International Economic Law, 2023, 26.

PALOMBO, Emily, Evaluating a Permanent Court Solution for International Investment Disputes, Volume 53, University of Richmond Law Review. 799 (2022), <https://scholarship.richmond.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3238&context=lawreview>

PARRA, Antonio R., Some Highlights of the Amended ICSID Arbitration Rules, May 26, 2022, <https://arbitrationblog.kluwerarbitration.com/2022/05/26/some-highlights-of-the-amended-icsid-arbitration-rules/>

PAZARCI, Hüseyin, Uluslararası Hukuk Dersleri, 1. Kitap, 9. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara 2001.

ROIGER-SIMEK, Koloman, The Modernization of the Energy Charter Treaty: Dead in the Water?, Austrian Review of International and European Law Online, Volume:26, Issue:1

RUHİ, Ahmet Cemal, Uluslararası Tahkim Yargılamalarında Yapay Zekâ Sistemlerinin Kullanımı, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt/Vol: 28 Sayı/No: 2 Aralık/December 2024

SCHERER Maxi, Artificial Intelligence and Legal Decision –Making:The Wide Open? Journal of International Arbitration 36, no.5, 2019 (p.539-574), s.541.

SHIRLOW Esmé, Most Favoured Nation Treatment, Duggal, Kabir A.N. (Editör), <https://jusmundi.com/en/document/publication/en-most-favoured-nation-treatment>.

SUMMERFIELD, Richard, Resolving Crypto Disputes, Corporate Disputes, April-June 2023.

SORNARAJAH, Muthucumaraswamy, The International Law On Foreign Investment, Birleşik Krallık, 2021.

ŞAHİN, Açelya, UNCITRAL III Çalışma Grubu: ISDS Reform Çalışmaları, Tahkimle İlgili Kamu Çalışma Grubuna Yönelik Arabuluculuk ve Tahkimde Güncel Gelişmeler Seminer Kitabı, Cumhurbaşkanlığı yayınları, Ankara 2023, ss.111-123.

ŞAHİN, Açelya/ÖZSU, Güray, “Yatırımcı Devlet Uyuşmazlık Çözüm Sistemi’nin (ISDS) Reformu Bakımından Önemli Bir Adım: Taslak Etik Kurallar”. Türkiye Adalet Akademisi Dergisi 46 (Nisan 2021), 477-498.

ŞANLI, Cemal, Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları, İstanbul 2016.

TAŞKIN, Alim, Hakem Sözleşmesi, 2. Bası, Ankara 2005.

TAYLOR, Edward/WU, Jennifer/Lİ, Zach, Crypto Arbitration: A Survival Guide, September 29, 2022. <https://arbitrationblog.kluwerarbitration.com/2022/09/29/crypto-arbitration-a-survival-guide>.

ZORLU, Süleyman Yasir, Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümünde Arabuluculuk, İbn Haldun Üniversitesi Arabuluculuğun Geleceği Sempozyumu, Bildiri Tam Metin Kitabı, <https://openaccess.ihs.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12154/1543/Zorlu,%20S.pdf?sequence=1>.

ÇEVİRİMİÇİ KAYNAKLAR

-
- <https://adb.adalet.gov.tr>.
<https://www.adr.org/news-and-insights/ai-in-arbitration-is-there-room-for-ai-arbitrators/>
<https://arbitrationblog.kluwerarbitration.com>.
<https://arbitrationcenter.org>.
<https://brill.com>.
<https://cbddo.gov.tr>.
https://www.ciarb.org/media/bpndtcgu/guideline-on-the-use-of-ai-in-arbitration_updated-sept-2025.pdf
https://commission.europa.eu/index_en
<https://documents-dds-ny.un.org>.
<https://www.energycharter.org>.
<https://fdiglossary.invest.gov.tr>.
<https://go.adr.org>.
<http://iccia.com>.
<https://icc.tobb.org.tr>.
<https://iccwbo.org>.
<https://icsid.worldbank.org>.
<https://iklim.gov.tr>.
<https://investmentpolicy.unctad.org>.
<https://ista.org.tr>.
<https://istac.org.tr>.
<https://jusmundi.com>.
<https://lira.bc.edu>.
<https://ms.hmb.gov.tr>.

<https://new.oic-oci.org>.

<https://pca-cpa.org>.

<https://policy.trade.ec.europa.eu>.

<https://praguerules.com>.

https://www.qmul.ac.uk/arbitration/media/arbitration/docs/LON0320037-QMUL-International-Arbitration-Survey-2021_19_WEB.pdf

<https://sccarbitrationinstitute>

<https://tahkim.barobirlik.org.tr>.

<http://trade.ec.europa.eu>.

<https://treaties.un.org>.

<https://turkisharbitrationacademy.com/tr>.

<https://uncitral.un.org>.

<https://unctad.org>.

<https://www.acerislaw.com>.

<https://www.clearygottlieb.com>.

<https://www.cpradr.org>.

<https://www.ejiltalk.org>.

<https://www.energychartertreaty.org>.

<https://www.europarl.europa.eu>.

<https://www.hkiac.org>.

<https://www.iareporter.com>.

<https://www.ibanet.org>.

<https://www.iisd.org>.

<https://www.itotam.com>.

<https://www.mevzuat.gov.tr>.

<http://www.mfa.gov.tr>.

<http://www.newyorkconvention.org>.

<https://www.nortonrosefulbright.com>.

<https://www.oic-ac.org>.

<https://www.resmigazete.gov.tr>.

<https://www.sanayi.gov.tr>.

<https://www.singaporeconvention.org>.

<https://www.tbmm.gov.tr>.

<https://www.tobb.org.tr>.

<https://www.tobbuyum.com.tr>.

<https://www.uncitral.org>.

<https://www.wipo.int>.

EK 1: TAHKİME İLİŞKİN TEMEL DÜZENLEMELER

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI

Kanun No: 2709

Yargı yolu

Madde 125 - İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır. (Ek hüküm: 13/8/1999-4446/2 md.) Kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinde bunlardan doğan uyuşmazlıkların milli veya milletlerarası tahkim yoluyla çözülmesi öngörülebilir. Milletlerarası tahkime ancak yabancılık unsuru taşıyan uyuşmazlıklar için gidilebilir.

HUKUK MUHAKEMELERİ KANUNU

HUKUK MUHAKEMELERİ KANUNU

Kanun No: 6100

ONBİRİNCİ KISIM

Tahkim

Uygulanma alanı

Madde 407- (1) Bu Kısımda yer alan hükümler, 21/6/2001 tarihli ve 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanununun tanımladığı anlamda yabancılık unsuru içermeyen ve tahkim yerinin Türkiye olarak belirlendiği uyuşmazlıklar hakkında uygulanır.

Tahkime elverişlilik

Madde 408- (1) Taşınmaz mallar üzerindeki aynı haklardan veya iki tarafın iradelerine tabi olmayan işlerden kaynaklanan uyuşmazlıklar tahkime elverişli değildir.

İtiraz hakkından feragat

Madde 409- (1) Tarafların aksini kararlaştırabilecekleri bir hükme veya tahkim sözleşmesine uyulmaz ise ilgili taraf bu aykırılığa itiraz edebilir. İlgili taraf, aykırılığı öğrendiği tarihten itibaren iki hafta veya hakemlerin bu konuda kararlaştırdıkları süre içinde itiraz etmeden tahkime devam ederse, itiraz hakkından feragat etmiş sayılır.

Tahkimde görevli ve yetkili mahkeme

Madde 410- (1) (Değişik: 28/2/2018-7101/57 md.) Tahkim yargılamasında, mahkeme tarafından yapılacağı belirtilen işlerde görevli ve yetkili mahkeme, konusuna göre tahkim yeri asliye hukuk veya asliye ticaret mahkemesidir. Tahkim yeri belirlenmemiş ise görevli mahkeme, konusuna göre asliye hukuk veya asliye ticaret mahkemesi, yetkili mahkeme ise davalının Türkiye'deki yerleşim yeri, oturduğu yer veya işyeri mahkemesidir.

Mahkemenin yardımı

Madde 411- (1) Tahkim yargılamasına mahkemelerin yardımı, bu Kısımda açıkça izin verilmiş olan hâllerde mümkündür.

Tahkim sözleşmesinin tanımı ve şekli

Madde 412- (1) Tahkim sözleşmesi, tarafların, sözleşme veya sözleşme dışı bir hukuki ilişkiden doğmuş veya doğabilecek uyuşmazlıkların tamamı veya bir kısmının çözümünün hakem veya hakem kuruluna bırakılması hususunda yaptıkları anlaşmadır.

(2) Tahkim sözleşmesi, taraflar arasındaki sözleşmenin bir şartı veya ayrı bir sözleşme şeklinde yapılabilir.

(3) Tahkim sözleşmesi yazılı şekilde yapılır. Yazılı şekil şartının yerine getirilmiş sayılması için, tahkim sözleşmesinin taraflarca imzalanmış yazılı bir belgeye veya taraflar arasında teati edilen mektup, telgraf, teleks, faks gibi bir iletişim aracına veya elektronik ortama geçirilmiş olması ya da dava dilekçesinde yazılı bir tahkim sözleşmesinin varlığının iddia edilmesine davalının verdiği cevap dilekçesinde itiraz edilmemiş olması yeterlidir. Asıl sözleşmenin bir parçası hâline getirilmek amacıyla tahkim şartı içeren bir belgeye yollama yapılması hâlinde de tahkim sözleşmesi yapılmış sayılır.

(4) Tahkim sözleşmesine karşı, asıl sözleşmenin geçerli olmadığı veya tahkim sözleşmesinin henüz doğmamış olan bir uyuşmazlığa ilişkin olduğu itirazında bulunulamaz.

(5) Yargılama sırasında tarafların tahkim yoluna başvurma konusunda anlaşmaları hâlinde, dava dosyası mahkemece ilgili hakem veya hakem kuruluna gönderilir.

Tahkim itirazı

Madde 413- (1) Tahkim sözleşmesinin konusunu oluşturan bir uyuşmazlığın çözümü için mahkemede dava açılmışsa, karşı taraf tahkim

ilk itirazında bulunabilir. Bu durumda tahkim sözleşmesi hükümsüz, tesirsiz veya uygulanması imkânsız değil ise mahkeme tahkim itirazını kabul eder ve davayı usulden reddeder.

(2) Tahkim itirazının ileri sürülmesi, tahkim yargılamasına engel değildir.

İhtiyati tedbir ve delil tespiti

Madde 414- (1) Aksi kararlaştırılmadıkça, tahkim yargılaması sırasında hakem veya hakem kurulu, taraflardan birinin talebi üzerine, bir ihtiyati tedbirin alınmasına veya delil tespitine karar verebilir. Hakem veya hakem kurulu, ihtiyati tedbir kararı vermeyi, uygun bir teminat verilmesine bağlı kılabilir.

(2) Mahkeme hakem veya hakem kurulunca verilen tedbir kararının, geçerli bir tahkim sözleşmesinin var olması kaydıyla taraflardan birinin talebi üzerine icra edilebilirliğine karar verir.

(3) Hakem veya hakem kurulunun ya da taraflarca görevlendirilecek bir başka kişinin zamanında veya etkin olarak hareket edemeyecek olduğu hâllerde, taraflardan biri ihtiyati tedbir veya delil tespiti için mahkemeye başvurabilir. Bu hâller mevcut değil ise mahkemeye başvuru, sadece hakem veya hakem kurulundan alınacak izne veya tarafların bu konudaki yazılı sözleşmesine dayanılarak yapılır.

(4) Tahkim yargılaması öncesi veya tahkim yargılaması sırasında taraflardan birinin talebi üzerine mahkemece verilen ihtiyati tedbir kararı, aksine karar verilmedikçe, hakem veya hakem kurulu kararının icra edilebilir hâle gelmesiyle ya da davanın hakem veya hakem kurulu tarafından reddedilmesi hâlinde kendiliğinden ortadan kalkar.

(5) Mahkemenin verdiği ihtiyati tedbir kararı, hakem veya hakem kurulu tarafından değiştirilebilir veya ortadan kaldırılabilir.

Hakem sayısı

Madde 415- (1) Taraflar, hakemin sayısını belirlemekte serbesttir. Ancak, bu sayı tek olmalıdır.

(2) Hakemlerin sayısı taraflarca kararlaştırılmamışsa üç hakem seçilir.

Hakemlerin seçimi

Madde 416- (1) Taraflar, hakem veya hakemlerin seçim usulünü kararlaştırmakta serbesttir. Taraflarca aksi kararlaştırılmamışsa hakem seçiminde aşağıdaki usul uygulanır:

a) Ancak gerçek kişiler hakem seçilebilir.

b) Tek hakem seçilecek ise ve taraflar hakem seçiminde anlaşamazlarsa hakem, taraflardan birinin talebi üzerine mahkeme tarafından seçilir.

c) Üç hakem seçilecek ise taraflardan her biri bir hakem seçer; bu şekilde seçilen iki hakem üçüncü hakemi belirler. Taraflardan biri, diğer tarafın bu yoldaki talebinin kendisine ulaşmasından itibaren bir ay içinde hakemini seçmezse veya tarafların seçtiği iki hakem seçilmelerinden sonraki bir ay içinde üçüncü hakemi belirlemezlerse, taraflardan birinin talebi üzerine mahkeme tarafından hakem seçimi yapılır. Üçüncü hakem, başkan olarak görev yapar.

ç) Üçten fazla hakem seçilecek ise son hakemi seçecek olan hakemler yukarıdaki bentte belirtilen usule göre taraflarca eşit sayıda belirlenir.

d) Hakemin birden fazla kişiden oluşması hâlinde en az birinin kendi alanında beş yıl ve daha fazla kıdeme sahip bir hukukçu olması şarttır.

(2) Hakemlerin seçim usulünü kararlaştırmış olmalarına rağmen;

a) Taraflardan biri sözleşmeye uymazsa,

b) Kararlaştırılmış olan usule göre tarafların veya taraflarca seçilen hakemlerin hakem seçimi konusunda birlikte karar vermeleri gerektiği hâlde, taraflar ya da hakemler bu konuda anlaşamazlarsa,

c) Hakem seçimi ile yetkilendirilen üçüncü kişi, kurum veya kuruluş, hakemi ya da hakem kurulunu seçmezse, hakem veya hakem kurulunun seçimi, taraflardan birinin talebi üzerine mahkeme tarafından yapılır. Mahkemenin, gerektiğinde tarafları dinledikten sonra bu fıkra hükümlerine göre verdiği kararlara karşı kanun yoluna başvurulamaz. Mahkeme, hakem seçiminde tarafların sözleşmesini ve hakemlerin bağımsız ve tarafsız olması ilkelerini göz önünde bulundurur. Üçten fazla hakem seçilecek hâllerde de aynı usul uygulanır.

Ret sebepleri

Madde 417- (1) Kendisine hakemlik önerilen kimse, bu görevi kabul etmeden önce tarafsızlık ve bağımsızlığından şüphe edilmeyi haklı gösteren durum ve koşulları açıklamak zorundadır. Taraflar önceden bilgilendirilmemiş oldukları takdirde hakem, daha sonra ortaya çıkan durumları da gecikmeksizin taraflara bildirir.

(2) Hakem, taraflarca kararlaştırılan niteliklere sahip olmadığı, taraflarca kararlaştırılan tahkim usulünde öngörülen bir ret sebebi mevcut bulunduğu veya tarafsızlığından şüphe edilmeyi haklı gösteren durum ve koşullar gerçekleştiği takdirde reddedilebilir. Taraflardan birisinin kendisinin atadığı veya atanmasına katıldığı hakemi reddetmesi, yalnızca hakemin atanma tarihinden sonra öğrenilen ret sebeplerine dayanılarak yapılabilir.

Hakemin reddi usulü

Madde 418- (1) Taraflar, hakemin reddi usulünü serbestçe kararlaştırabilirler.

(2) Hakemi reddetmek isteyen taraf, hakemin veya hakem kurulunun seçiminden ya da hakemin reddi talebinde bulunabileceği bir durumun ortaya çıktığını öğrendiği tarihten itibaren iki hafta içinde ret talebinde bulunabilir ve bu talebini karşı tarafa yazılı olarak bildirir. Reddedilen hakem kendiliğinden çekilmez veya diğer taraf reddi kabul etmez ise ret hakkında, hakem kurulunca karar verilir.

(3) Hakem kurulundan bir veya birden çok hakemin reddini isteyen taraf, ret talebini ve gerekçesini hakem kuruluna bildirir. Ret talebinin kabul edilmediğini öğrenen taraf, bu tarihten itibaren karara karşı bir ay içinde mahkemeye başvurarak bu kararın kaldırılmasını ve hakem veya hakemlerin reddine ilişkin talep hakkında karar verilmesini isteyebilir.

(4) Seçilen hakemin veya hakem kurulunun tümünün ya da karar çoğunluğunu ortadan kaldıracak sayıda hakemin reddi için ancak mahkemeye başvurulabilir. Mahkemenin bu fıkra uyarınca vereceği kararlara karşı kanun yoluna başvurulamaz.

(5) Seçilen hakemin veya hakem kurulunun tümünün ya da karar çoğunluğunu ortadan kaldıracak sayıda hakemin ret talebini mahkemenin kabul etmesi hâlinde tahkim sona erer. Ancak tahkim sözleşmesinde hakem veya hakemlerin isimleri belirlenmemişse yeniden hakem seçimi yoluna gidilir.

Hakemlerin sorumluluğu

Madde 419- (1) Taraflarca aksi kararlaştırılmamışsa, tahkim yargılamasında görevi kabul eden hakem, haklı bir neden olmaksızın görevini yerine getirmekten kaçındığı takdirde, tarafların bu nedenle uğradığı zararı gidermekle yükümlüdür.

Görevin yerine getirilememesi

Madde 420- (1) Bir hakem, hukuki veya fiilî sebeplerle görevini hiç ya da zamanında yerine getiremediği takdirde hakemlik görevi, çekilme veya tarafların bu yönde anlaşmaları suretiyle sona erer.

(2) Taraflardan her biri, hakemin çekilmesini gerektiren sebeplerin varlığı konusunda aralarında uyuşmazlık olursa, mahkemeden hakemin yetkisinin sona erdirilmesi konusunda karar verilmesini isteyebilir. Mahkemenin vereceği karar kesindir.

(3) Hakemin görevinden çekilmesi veya diğer tarafın hakemin yetkisinin sona ermesine muvafakat etmesi, hakemin ret sebeplerinin varlığının kabulü anlamına gelmez.

Yeni hakem seçilmesi

Madde 421- (1) Hakemlerden birinin görevi herhangi bir sebeple sona ererse, onun yerine seçimindeki usul uygulanarak yeni bir hakem seçilir.

(2) Bir veya birden çok hakemin değiştirilmesi için geçen süre tahkim süresinden sayılmaz.

(3) Tahkim sözleşmesinde hakemin veya hakem kurulunu oluşturan hakemlerin ad ve soyadları belirtilmiş ise hakemin, hakem kurulunun ya da kurulun karar çoğunluğunu ortadan kaldıracak sayıda hakemin görevinin herhangi bir sebeple sona ermesi hâlinde, tahkim de sona erer.

Hakemin kendi yetkisi hakkında karar vermesi

Madde 422- (1) Hakem veya hakem kurulu, tahkim sözleşmesinin mevcut veya geçerli olup olmadığına ilişkin itirazlar da dâhil olmak üzere, kendi yetkisi hakkında karar verebilir. Bu karar verilirken, bir sözleşmede yer alan tahkim şartı, sözleşmenin diğer hükümlerinden bağımsız olarak değerlendirilir. Hakem veya hakem kurulunun asıl sözleşmenin

hükümsüzlüğüne karar vermesi, tahkim sözleşmesinin kendiliğinden hükümsüzlüğü sonucunu doğurmaz.

(2) Hakem veya hakem kurulunun yetkisizliğine ilişkin itiraz, en geç cevap dilekçesinde yapılır. Tarafların hakemleri bizzat seçmiş veya hakem seçimine katılmış olmaları, hakem veya hakem kurulunun yetkisine itiraz etme haklarını ortadan kaldırmaz.

(3) Hakem veya hakem kurulunun yetkisini aştığına ilişkin itiraz derhâl ileri sürülmelidir.

(4) Hakem veya hakem kurulu, yukarıda belirtilen her iki hâlde de gecikmenin haklı sebebe dayandığı sonucuna varırsa, süresinde ileri sürülmeyen itirazı kabul edebilir.

(5) Hakem veya hakem kurulu, yetkisizlik itirazını, ön sorun şeklinde inceler ve karara bağlar; yetkili olduğuna karar verirse, tahkim yargılamasını sürdürür ve davayı karara bağlar.

Tarafların eşitliği ve hukuki dinlenilme hakkı

Madde 423- (1) Taraflar, tahkim yargılamasında eşit hak ve yetkiye sahiptirler. Taraflara hukuki dinlenilme hakkını kullanma imkânı tanınır.

Yargılama usulünün belirlenmesi

Madde 424- (1) Taraflar, hakem veya hakem kurulunun uygulayacağı yargılama usulüne ilişkin kuralları, bu Kısımın emredici hükümleri saklı kalmak kaydıyla, serbestçe kararlaştırabilir ya da tahkim kurallarına yollama yaparak belirleyebilirler. Taraflar arasında böyle bir sözleşme yoksa hakem veya hakem kurulu, tahkim yargılamasını, bu Kısımın hükümlerini gözeterek uygun bulduğu bir şekilde yürütür.

Tahkim yeri

Madde 425- (1) Tahkim yeri, taraflarca veya onların seçtiği bir tahkim kurumunca serbestçe kararlaştırılır. Bu konuda bir anlaşma yoksa tahkim yeri, hakem veya hakem kurulunca olayın özelliklerine göre belirlenir.

(2) Hakem veya hakem kurulu, tahkim yargılamasının gerektirdiği durumlarda önceden taraflara bildirmek kaydıyla bir başka yerde de toplanabilir; duruşma, keşif gibi benzeri işlemleri de yapabilir.

Dava tarihi

Madde 426- (1) Taraflar aksini kararlaştırmadıkça tahkim davası, hakemlerin seçimi için mahkemeye veya tarafların sözleşmesine göre hakem seçecek olan kişi, kurum veya kuruluşa başvurulduğu ve eğer sözleşmeye göre hakemlerin seçimi iki tarafa ait ise davacının hakemini seçip kendi hakemini seçmesini diğer tarafa bildirdiği; sözleşmede hakem veya hakem kurulunu oluşturan hakemlerin ad ve soyadları belirtilmiş ise uyuşmazlığın tahkim yoluyla çözülmesi talebinin karşı tarafça alındığı tarihte açılmış sayılır.

(2) Taraflardan biri, mahkemeden ihtiyati tedbir veya ihtiyati haciz kararı almış ise iki hafta içinde tahkim davasını açmak zorundadır. Aksi hâlde ihtiyati tedbir veya ihtiyati haciz kendiliğinden ortadan kalkar.

Tahkim süresi

Madde 427- (1) Taraflar aksini kararlaştırmadıkça, bir hakemin görev yapacağı davalarda hakemin seçildiği, birden çok hakemin görev yapacağı davalarda ise hakem kurulunun ilk toplantı tutanağının düzenlendiği tarihten itibaren bir yıl içinde, hakem veya hakem kurulunca esas hakkında karar verilir.

(2) Tahkim süresi, tarafların anlaşmasıyla; anlaşamamaları hâlinde ise taraflardan birinin başvurusu üzerine mahkemece uzatılabilir. Mahkemenin, bu konudaki kararı kesindir.

Dava ve cevap dilekçesi

Madde 428- (1) Taraflarca kararlaştırılan veya hakem tarafından belirlenecek süre içinde, davacı tahkim şartını veya sözleşmesiyle birlikte varsa esas sözleşme ile iddiasını dayandığı vakıaları ve talebini; davalı ise savunmasını ve dayandığı vakıaları dilekçeyle hakem veya hakem kuruluna sunar.

(2) Taraflar dilekçelerine yazılı delillerini ekleyebilir ve ileride sunacakları delilleri gösterebilirler.

(3) Taraflar, aksini kararlaştırmış olmadıkça, tahkim yargılaması sırasında iddia veya savunmalarını değiştirebilir veya genişletebilirler. Ancak, hakem veya hakem kurulu, bu işlemin gecikerek yapılmış olduğunu veya diğer taraf için haksız bir şekilde büyük zorluk yarattığını ve diğer durum ve koşulları dikkate alarak, böyle bir değişiklik veya genişletmeye izin vermeyebilir. İddia veya savunma tahkim sözleşmesinin kapsamı dışına çıkacak şekilde değiştirilemez veya genişletilemez.

Duruşma yapılması veya dosya üzerinden inceleme

Madde 429- (1) Hakem veya hakem kurulu, delillerin ikamesi, sözlü beyanlarda bulunulması veya bilirkişiden açıklama istenmesi gibi sebeplerle duruşma yapılmasına karar verebileceği gibi; yargılamanın dosya üzerinden yürütülmesine de karar verebilir. Taraflar, aksini kararlaştırmadıkça, hakem veya hakem kurulu, taraflardan birinin talebi üzerine yargılamanın uygun aşamasında duruşma yapılmasına karar verir.

(2) Hakem veya hakem kurulu, dava ile ilgili her türlü keşif tarihini, bilirkişi incelemesini veya diğer delillerin incelenmesi için yapacağı

toplantı ve duruşmalar ile tarafların gelmemeleri hâlinde bunun sonuçlarını uygun bir süre önce taraflara bildirir.

(3) Hakem veya hakem kuruluna verilen dilekçeler, bilgiler ve diğer belgeler taraflara bildirilir.

Taraflardan birinin yargılamaya katılmaması

Madde 430- (1) Taraflardan birinin yargılamaya katılmaması hâlinde aşağıdaki hükümler uygulanır:

a) Davacı, geçerli bir neden göstermeksizin dava dilekçesini süresi içinde vermezse; dava dilekçesi usulüne uygun değilse ve eksiklik hakem veya hakem kurulunca belirlenecek süre içinde giderilmezse, hakem veya hakem kurulu tahkim yargılamasına son verir.

b) Davalı, cevap dilekçesini vermezse; bu durum davacının iddialarının ikrarı veya davanın kabulü olarak değerlendirilmeyip yargılamaya devam edilir.

c) Taraflardan biri, geçerli bir neden göstermeksizin duruşmaya katılmaz veya delillerini sunmaktan kaçınırsa; hakem veya hakem kurulu, tahkim yargılamasına devam ederek mevcut delillere göre karar verebilir.

Hakem veya hakem kurulunca bilirkişi seçimi

Madde 431- (1) Hakem veya hakem kurulu;

a) Belirlediği konular hakkında rapor vermek üzere bir veya birden çok bilirkişi seçimine,

b) Tarafların bilirkişiye gerekli açıklamaları yapmalarına, ilgili belge ve bilgileri vermelerine,

c) Keşif yapılmasına, karar verebilir.

(2) Aksi kararlaştırılmadıkça, taraflardan birinin talebi veya hakem ya da hakem kurulunun gerekli görmesi üzerine bilirkişiler, yazılı veya sözlü raporlarını vermelerinden sonra çağrılacakları duruşmaya katılırlar.

Bu duruşmada taraflar, bilirkişilere soru sorabilir ve uyuşmazlık konusunda kendi seçtikleri özel bilirkişileri dinletebilirler.

Delillerin toplanması

Madde 432- (1) Taraflardan biri, hakem veya hakem kurulunun onayı ile delillerin toplanmasında mahkemeden yardım isteyebilir.

Hakem kurulunun karar vermesi

Madde 433- (1) Taraflarca aksi kararlaştırılmamışsa, hakem kurulu oy çokluğuyla da karar verebilir.

(2) Taraflar veya hakem kurulunun diğer üyeleri yetki vermişlerse, hakem kurulu başkanı, yargılama usulü ile ilgili belirli konularda tek başına karar verebilir.

(3) Hakem veya hakem kurulu, ancak tarafların açıkça yetkili kılmış olmaları şartıyla hakkaniyet ve nasafet kurallarına göre veya dostane çözüm yoluyla karar verebilir.

Sulh

Madde 434- (1) Tahkim yargılaması sırasında taraflar uyuşmazlık konusunda sulh olurlarsa, tahkim yargılamasına son verilir. Tarafların talebi, ahlâka veya kamu düzenine aykırı değilse ya da tahkime elverişli olan bir konuya ilişkin ise sulh, hakem kararı olarak tespit edilir.

Tahkim yargılamasının sona ermesi

Madde 435- (1) Tahkim yargılaması, nihai hakem kararının verilmesi veya aşağıdaki hâllerden birinin gerçekleşmesi ile sona erer:

a) Davalının itirazı üzerine hakem veya hakem kurulunun uyuşmazlığın kesin olarak çözümünde davalının hukuki yararı bulunduğunu kabul etmesi hâli hariç, davacı davasını geri alırsa.

b) Taraflar, yargılamanın sona erdirilmesi konusunda anlaşılırsa.

c) Hakem veya hakem kurulu, başka bir sebeple yargılamanın sürdürülmesini gereksiz veya imkânsız bulursa.

ç) 427 nci maddenin ikinci fıkrası uyarınca tahkim süresinin uzatılmasına ilişkin talep mahkemece reddedilirse.

d) Taraflarca kararın oybirliğiyle verilmesinin öngörülmesine rağmen, hakem kurulu oybirliğiyle karar veremezse.

e) 442 nci maddenin ikinci fıkrası uyarınca yargılama giderleri için avans yatırılmazsa.

(2) 437 nci madde hükmü saklı kalmak üzere, hakem veya hakem kurulunun yetkisi, yargılamanın sona ermesiyle ortadan kalkar.

Hakem kararının şekli, içeriği ve saklanması

Madde 436- (1) Hakem kararlarında;

a) Kararı veren hakem veya hakem kurulu üyelerinin ad ve soyadları,

b) Tarafların ve varsa temsilcileri ile vekillerinin ad ve soyadları, unvanları ve adresleri,

c) Kararın dayandığı hukuki sebepler ile gerekçesi,

ç) Bir sıra numarası altında açık ve kesin bir biçimde taraflara yüklenen hak ve borçlar ile yargılama giderleri,

d) Karara karşı iptal davası açılabileceği ve süresi,

e) Tahkim yeri ve kararın tarihi,

f) Kararı veren hakem veya hakem kurulu üyelerinin tamamı veya çoğunluğunun imzaları ve karara eklenmiş ise karşı oy yazısı, gösterilir.

(2) Aksi kararlaştırılmadıkça, hakem veya hakem kurulu kısmi kararlar verebilir.

(3) (Değişik:22/7/2020-7251/45 md.) Hakem kararı; hakem, hakem kurulu başkanı veya ilgili tahkim kurumu tarafından taraflara bildirilir. Ayrıca kararın aslı dosya ile birlikte mahkemeye gönderilir ve mahkemece saklanır.

Hakem kararının tavzihi, düzeltilmesi ve tamamlanması

Madde 437- (1) Evvelce daha farklı bir süre öngörülmemişse, taraflardan her biri, hakem kararının kendisine bildirilmesinden itibaren iki hafta içinde, karşı tarafa da bilgi vermek kaydıyla, hakem veya hakem kuruluna başvurarak; a) Hakem kararında bulunan hesap, yazı ve benzeri maddi hataların düzeltilmesini, b) Karara ilişkin belirli bir konunun veya kararın bir bölümünün tavzihini, isteyebilir.

(2) Karşı tarafın görüşünü alan hakem veya hakem kurulu, bu talebi haklı bulursa, talep tarihinden itibaren bir ay içinde kararındaki maddi hatayı düzeltir veya kararın tavzihini yapar. İcap ederse, bu süre hakem veya hakem kurulunca uzatılabilir.

(3) Hakem veya hakem kurulu, karardaki maddi hataları karar tarihini izleyen iki hafta içinde kendiliğinden de düzeltebilir.

(4) Taraflardan her biri, hakem kararının kendilerine bildirilmesinden itibaren bir ay içinde, karşı tarafa da bilgi vermek kaydıyla, yargılama sırasında ileri sürülmüş olmasına rağmen karara bağlanmamış konularda tamamlayıcı hakem kararı verilmesini isteyebilir. Hakem veya hakem kurulu, talebi haklı bulursa, tamamlayıcı hakem kararını bir ay içinde verir. İcap ederse, bu süre hakem veya hakem kurulunca en fazla bir ay uzatılabilir.

(5) Düzeltme, tavzih ve tamamlama kararları, taraflara bildirilir ve hakem kararının bir parçasını oluşturur.

Tebliğat

Madde 438- (1) Taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça tebligat, 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümlerine göre yapılır.

İptal davası

Madde 439- (1) Hakem kararına karşı yalnızca iptal davası açılabilir. İptal davası, tahkim yeri bölge adliye mahkemesinde açılır; öncelikle ve ivedilikle görülür.

(2) a) Tahkim sözleşmesinin taraflarından birinin ehliyetsiz ya da tahkim sözleşmesinin geçersiz olduğu,

b) Hakem veya hakem kurulunun seçiminde, sözleşmede belirlenen veya bu Kısımda öngörülen usule uyulmadığı,

c) Kararın, tahkim süresi içinde verilmediği,

ç) Hakem veya hakem kurulunun, hukuka aykırı olarak yetkili veya yetkisiz olduğuna karar verdiği,

d) Hakem veya hakem kurulunun, tahkim sözleşmesi dışında kalan bir konuda karar verdiği veya talebin tamamı hakkında karar vermediği ya da yetkisini aştığı,

e) Tahkim yargılamasının, usul açısından sözleşmede veya bu yönde bir sözleşme bulunmaması hâlinde, bu Kısımda yer alan hükümlere uygun olarak yürütülmediği ve bu durumun kararın esasına etkili olduğu,

f) Tarafların eşitliği ilkesi ve hukuki dinlenilme hakkına riayet edilmediği,

g) Hakem veya hakem kurulu kararına konu uyuşmazlığın Türk hukukuna göre tahkime elverişli olmadığı,

ğ) Kararın kamu düzenine aykırı olduğu, tespit edilirse, hakem kararları iptal edilebilir.

(3) Hakem veya hakem kurulunun, tahkim sözleşmesi dışında kalan bir konuda karar verdiği iddiasıyla açılan iptal davasında, tahkim sözleşmesi kapsamında olan konuların, tahkim sözleşmesi kapsamında olmayan konulardan ayrılması mümkün olduğu takdirde, hakem kararının sadece tahkim sözleşmesi kapsamında olmayan konuları içeren bölümü iptal edilebilir.

(4) İptal davası, bir ay içinde açılabilir. Bu süre, hakem kararının veya tavzih, düzeltme ya da tamamlama kararının taraflara bildirildiği tarihten itibaren işlemeye başlar. Hakem kararına karşı iptal davası açılması kararın icrasını durdurmaz. Ancak taraflardan birinin talebi üzerine hükmolunan para veya eşyanın değerini karşılayacak bir teminat gösterilmek şartı ile kararın icrası durdurulabilir.

(5) İptal talebi, davaya bakan bölge adliye mahkemesi aksine karar vermedikçe, dosya üzerinden incelenerek karara bağlanır.

(6) İptal davası hakkında verilen kararlara karşı temyiz yoluna başvurulabilir. Temyiz incelemesi, bu maddede yer alan iptal sebepleriyle sınırlı olarak, öncelikle ve ivedilikle karara bağlanır. Temyiz, kararın icrasını durdurmaz.

(7) İptal davasının kabulü hâlinde, kabul kararı temyiz edilmezse veya ikinci fıkranın (b), (c), (ç), (d), (e) ve (f) bentlerindeki hâllerin varlığı sebebiyle kabulü hâlinde, taraflar aksini kararlaştırmamışlarsa hakemleri ve tahkim süresini yeniden belirleyebilirler. Taraflar isterlerse eski hakemleri tayin edebilirler.

Hakem ücreti

Madde 440- (1) Taraflarca aksi kararlaştırılmamışsa, hakemlerin ücreti, dava konusu alacağın miktarı, uyuşmazlığın niteliği ve tahkim yargılamasının süresi dikkate alınarak, hakem veya hakem kurulu ile taraflar arasında kararlaştırılır.

(2) Taraflar, hakem veya hakem kurulunun ücretini yerleşmiş kurallara veya kurumsal tahkim kurallarına yollama yaparak da belirleyebilirler.

(3) Taraflarla hakem veya hakem kurulu arasında ücretin belirlenmesi konusunda anlaşmaya varılamaz veya tahkim sözleşmesinde ücretin belirlenmesine ilişkin herhangi bir hüküm bulunmazsa ya da taraflarca bu konuda yerleşmiş kurallara veya kurumsal tahkim kurallarına yollama yapılmamışsa, hakem veya hakem kurulunun ücreti, her yıl Adalet Bakanlığınca ilgili kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının görüşleri alınarak hazırlanan ücret tarifesine göre belirlenir.

(4) Taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça başkanın ücreti, hakemlerden her birine ödenecek hakem ücretinin yüzde on fazlası olarak hesaplanır.

(5) Aksi kararlaştırılmadıkça hakem kararının düzeltilmesi, yorumlanması veya tamamlanması hâllerinde ek hakem ücreti ödenmez.

(6) Hakem veya hakem kurulu kararında tahkim yargılamasının giderleri gösterilir.

Yargılama Giderleri

Madde 441- (1) Yargılama giderleri;

- a) Hakemlerin ve hakemlerce belirlenen hakem sekreterliği ücretini,
- b) Hakemlerin seyahat giderlerini ve yaptıkları diğer masrafları,
- c) Hakem veya hakem kurulu tarafından atanan bilirkişilere ve yardımına başvuru için diğer kişilere ödenen ücretleri ve keşif giderlerini,
- ç) Hakem veya hakem kurulunun onayladığı ölçüde tanıkların seyahat giderlerini ve yaptıkları diğer masrafları,
- d) Hakem veya hakem kurulunun, davayı kazanan tarafın varsa vekili için avukatlık asgari ücret tarifesine göre takdir ettiği vekâlet ücretini,
- e) Bu Kanuna göre mahkemelere yapılacak başvurularda alınan yargı harçlarını,
- f) Tahkim yargılamasına ilişkin tebligat giderlerini, kapsar.

Avans Yatırılması ve Giderlerin Ödenmesi

Madde 442- (1) Hakem veya hakem kurulu, tarafların her birinden yargılama giderleri için gereken hâllerde avans yatırılmasını isteyebilir. Aksi kararlaştırılmadıkça, bu avans taraflarca eşit miktarda ödenir.

(2) Avans, hakem veya hakem kurulu kararında öngörülen süre içinde ödenmemişse hakem veya hakem kurulu yargılamayı durdurabilir. Yargılamanın durdurulduğunun taraflara bildirilmesinden itibaren bir ay içinde avans ödenirse yargılamaya devam olunur; aksi hâlde tahkim yargılaması sona erer.

(3) Hakem veya hakem kurulu, kararını verdikten sonra taraflara, yatırılmış olan avansların harcama yerlerini ve miktarlarını gösterir bir belge verir ve varsa kalan avansı ödeyene iade eder.

(4) Taraflar aksini kararlaştırmadıkça yargılama giderleri haksız çıkan tarafa yüklenir. Davada her iki taraf da kısmen haklı çıkarsa, yargılama giderleri haklılık durumuna göre taraflar arasında paylaşılır.

(5) Hakem veya hakem kurulunun yargılamayı sona erdiren veya taraflar arasındaki sulhü tespit eden kararında da yargılama giderleri gösterilir.

Yargılamanın İadesi

Madde 443- (1) Yargılamanın iadesine ilişkin yukarıdaki Sekizinci Kısımın Üçüncü Bölümü hükümleri, niteliğine uygun düştüğü şekilde tahkime de uygulanır.

(2) Tahkimde, yargılamanın iadesi sebeplerinden sadece 375 inci maddenin birinci fıkrasının (b), (c), (e), (f), (g), (h), (ı) ve (i) bentleri uygulanır. Yargılamanın iadesi davası mahkemede görülür.

(3) Yargılamanın iadesi talebi kabul edilirse mahkeme, hakem kararını iptal eder ve uyuşmazlığı yeniden bir karar verilebilmesi için yeni hakeme veya hakem kuruluna gönderir. Bu durumda hakem veya hakem kurulu 421 inci maddeye göre yeniden seçilir veya oluşturulur.

Uygulanmayacak Hükümler

Madde 444- (1) Bu Kısımda düzenlenen konularda, aksine hüküm bulunmadıkça bu Kanunun diğer hükümleri uygulanmaz.

MİLLETLERARASI TAHKİM KANUNU

MİLLETLERARASI TAHKİM KANUNU

Kanun No: 4686

BİRİNCİ BÖLÜM

Genel Hükümler

Amaç ve kapsam

Madde 1 – Bu Kanunun amacı, milletlerarası tahkime ilişkin usul ve esasları düzenlemektir. Bu Kanun, yabancılık unsuru taşıyan ve tahkim yerinin Türkiye olarak belirlendiği veya bu Kanun hükümlerinin taraflar ya da hakem veya hakem kurulunca seçildiği uyuşmazlıklar hakkında uygulanır. Bu Kanunun 5 ve 6 ncı madde hükümleri, tahkim yerinin Türkiye dışında belirlendiği durumlarda da uygulanır. Bu Kanun, Türkiye’de bulunan taşınmaz mallar üzerindeki aynî haklara ilişkin uyuşmazlıklar ile iki tarafın iradelerine tâbi olmayan uyuşmazlıklarda uygulanmaz. 21.1.2000 tarihli ve 4501 sayılı Kamu Hizmetleri ile İlgili İmtiyaz Şartlaşma ve Sözleşmelerinden Doğan Uyuşmazlıklarda Tahkim Yoluna Başvurulması Hâlinde Uyulması Gereken İlkelere Dair Kanun uyarınca yabancılık unsurunun bulunduğu kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıkların milletlerarası tahkim yoluyla çözülmesi de bu Kanuna tâbidir. Türkiye Cumhuriyetinin taraf olduğu milletlerarası anlaşma hükümleri saklıdır.

Yabancılık unsuru

Madde 2 – Aşağıdaki hâllerden herhangi birinin varlığı, uyuşmazlığın yabancılık unsuru taşıdığını gösterir ve bu durumda tahkim, milletlerarası nitelik kazanır.

1. Tahkim anlaşmasının taraflarının yerleşim yeri veya olağan oturma yerinin ya da işyerlerinin ayrı devletlerde bulunması.

2. Tarafların yerleşim yeri veya olağan oturma yerinin ya da işyerlerinin;

a) Tahkim anlaşmasında belirtilen veya bu anlaşmaya dayanarak tespit edilen hâllerde tahkim yerinden,

b) Asıl sözleşmeden doğan yükümlülüklerin önemli bir bölümünün ifa edileceği yerden veya uyuşmazlık konusunun en çok bağlantılı olduğu yerden, Başka bir devlette bulunması.

3. Tahkim anlaşmasının dayanağını oluşturan asıl sözleşmeye taraf olan şirket ortaklarından en az birinin yabancı sermayeyi teşvik mevzuatına göre yabancı sermaye getirmiş olması veya bu sözleşmenin uygulanabilmesi için yurt dışından sermaye sağlanması amacıyla kredi ve/veya güvence sözleşmeleri yapılmasının gerekli olması.

4. Tahkim anlaşmasının dayanağını oluşturan asıl sözleşme veya hukukî ilişkinin, bir ülkeden diğerine sermaye veya mal geçişini gerçekleştirmesi.

21.1.2000 tarihli ve 4501 sayılı Kanun hükümleri saklıdır.

Tahkimde görevli ve yetkili mahkeme, müdahâlenin sınırı

Madde 3 – Bu Kanunda mahkeme tarafından yapılacağı belirtilen işlerde, davalının yerleşim yeri veya olağan oturma yeri ya da işyerinin bulunduğu yer asliye hukuk mahkemesi; davalının Türkiye’de yerleşim yeri, olağan oturma yeri veya işyeri yoksa İstanbul Asliye Hukuk Mahkemesi görevli ve yetkilidir.

Milletlerarası tahkimden kaynaklanan sorunlar için mahkemeler, sadece bu Kanunun hükümlerine göre müdahâlede bulunabilirler.

İKİNCİ BÖLÜM

Tahkim Anlaşması

Tanımı ve şekli

Madde 4 – Tahkim anlaşması, tarafların, sözleşmeden kaynaklınsın veya kaynaklanmasın aralarında mevcut bir hukukî ilişkiden doğmuş veya doğabilecek uyuşmazlıkların tümünün veya bazılarının tahkim yoluyla

çözülmesi konusunda yaptıkları anlaşmadır. Tahkim anlaşması, asıl sözleşmeye konan tahkim şartı veya ayrı bir sözleşme ile yapılabilir.

Tahkim anlaşması yazılı şekilde yapılır. Yazılı şekil şartının yerine getirilmiş sayılması için, tahkim anlaşmasının taraflarca imzalanmış yazılı bir belgeye veya taraflar arasında teati edilen mektup, telgraf, teleks, faks gibi bir iletişim aracına veya elektronik ortama geçirilmiş olması ya da dava dilekçesinde yazılı bir tahkim anlaşmasının varlığının iddia edilmesine davalının verdiği cevap dilekçesinde itiraz edilmemiş olması gerekir. Asıl sözleşmenin bir parçası hâline getirilmek amacıyla tahkim şartı içeren bir belgeye yollama yapılması hâlinde de geçerli bir tahkim anlaşması yapılmış sayılır.

Tahkim anlaşması, tarafların tahkim anlaşmasına uygulanmak üzere seçtiği hukuka veya böyle bir hukuk seçimi yoksa Türk hukukuna uygun olduğu takdirde geçerlidir.

Tahkim anlaşmasına karşı, asıl sözleşmenin geçerli olmadığı veya tahkim anlaşmasının henüz doğmamış olan bir uyuşmazlığa ilişkin olduğu itirazında bulunulamaz.

Mahkemede tahkim itirazı ve anlaşması

Madde 5 – Tahkim anlaşmasının konusunu oluşturan bir uyuşmazlıkta dava mahkemede açılmışsa; karşı taraf, tahkim itirazında bulunabilir. Tahkim itirazının ileri sürülmesi ve tahkim anlaşmasının geçerliliğine ilişkin uyuşmazlıkların çözülmesi, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun ilk itirazlara ilişkin hükümlerine tâbidir. Tahkim itirazının kabulü hâlinde, mahkeme davayı usulden reddeder.

Yargılama sırasında tarafların tahkim yoluna başvurma konusunda anlaşmaları hâlinde, dava dosyası mahkemece ilgili hakem veya hakem kuruluna gönderilir.

İhtiyatî tedbir veya ihtiyatî haciz

Madde 6 – Taraflardan birinin, tahkim yargılamasından önce veya tahkim yargılaması sırasında mahkemeden ihtiyatî tedbir veya ihtiyatî haciz istemesi ve mahkemenin böyle bir tedbire veya hacze karar vermesi, tahkim anlaşmasına aykırılık teşkil etmez.

Aksi kararlaştırılmadıkça, tahkim yargılaması sırasında hakem veya hakem kurulu, taraflardan birinin istemi üzerine, ihtiyatî tedbire veya ihtiyatî hacze karar verebilir. Hakem veya hakem kurulu, ihtiyatî tedbir veya ihtiyatî haciz kararı vermeyi, uygun bir güvence verilmesine bağlı kılabilir. Hakem veya hakem kurulu, cebrî icra organları tarafından icrası ya da diğer resmî makamlar tarafından yerine getirilmesi gereken ihtiyatî tedbir veya ihtiyatî haciz kararı veremeyeceği gibi, üçüncü kişileri bağlayan ihtiyatî tedbir veya ihtiyatî haciz kararı da veremez.

Taraflardan biri, hakem veya hakem kurulunun verdiği ihtiyatî tedbir veya ihtiyatî haciz kararını yerine getirmezse; karşı taraf, ihtiyatî tedbir veya ihtiyatî haciz kararı verilmesi istemiyle yetkili mahkemenin yardımını isteyebilir. Yetkili mahkeme gerekirse başka bir mahkemeyi istinabe edebilir.

Tarafların, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ile İcra ve İflas Kanununa göre istemde bulunma hakları saklıdır.

Tahkim yargılaması öncesi veya tahkim yargılaması sırasında taraflardan birinin istemi üzerine mahkemece verilen ihtiyatî tedbir ya da ihtiyatî haciz kararı, hakem veya hakem kurulu kararının icra edilebilir hâle gelmesiyle ya da davanın hakem veya hakem kurulu tarafından reddedilmesi hâlinde kendiliğinden ortadan kalkar.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Hakem veya Hakem Kurulunun Seçimi, Reddi, Sorumluluğu, Görevinin Sona Ermesi ve Yetkisi

Hakem sayısı, seçimi, reddi, sorumluluğu, görevinin sona ermesi ve yetkisi

Madde 7 – A) Taraflar, hakemlerin sayısını belirlemekte serbesttirler. Ancak bu sayı tek olmalıdır.

Hakemlerin sayısı taraflarca kararlaştırılmamışsa üç hakem seçilir.

B) Taraflarca aksi kararlaştırılmamışsa hakem seçiminde aşağıdaki kurallar uygulanır:

1. Ancak gerçek kişiler hakem seçilebilir.
2. Tek hakem seçilecek ise ve taraflar hakem seçiminde anlaşamazlarsa hakem, taraflardan birinin istemi üzerine asliye hukuk mahkemesi tarafından seçilir.
3. Üç hakem seçilecek ise, taraflardan her biri bir hakem seçer; bu şekilde seçilen iki hakem üçüncü hakemi belirler. Taraflardan biri, diğer tarafın bu yoldaki isteminin kendisine ulaşmasından itibaren otuz gün içinde hakemini seçmezse veya tarafların seçtiği iki hakem seçilmelerinden sonraki otuz gün içinde üçüncü hakemi belirlemezlerse, taraflardan birinin istemi üzerine asliye hukuk mahkemesi tarafından hakem seçimi yapılır. Üçüncü hakem, başkan olarak görev yapar.
4. Üçten fazla hakem seçilecek ise, son hakemi seçecek olan hakemler yukarıdaki bentte belirtilen usule göre taraflarca eşit sayıda belirlenir.

Hakemlerin seçimi usulünü kararlaştırmış olmalarına rağmen;

1. Taraflardan biri anlaşmaya uymazsa,
2. Kararlaştırılmış olan usule göre tarafların veya taraflarca seçilen hakemlerin hakem seçimi konusunda birlikte karar vermeleri gerektiği hâlde, taraflar ya da hakemler bu konuda anlaşamazlarsa,

3. Hakem seçimi ile yetkilendirilen üçüncü kişi, kurum veya kuruluş, hakemi ya da hakem kurulunu seçmezse,

Hakem veya hakem kurulunun seçimi, taraflardan birinin istemi üzerine asliye hukuk mahkemesi tarafından yapılır.

Asliye hukuk mahkemesinin gerektiğinde tarafları dinledikten sonra bu fıkra hükümlerine göre verdiği kararlar kesindir. Asliye hukuk mahkemesi, hakem seçiminde tarafların anlaşmalarını, hakemlerin bağımsız ve tarafsız olması, tarafların farklı tâbiyetinde olmaları hâlinde tek hakem seçilecek ise bu hakemin tarafların tâbiyetinden olmaması, üç hakem seçilecek ise bunlardan ikisinin bir tarafın tâbiyetinden olmaması ilkelerini göz önünde bulundurur. Üçten fazla hakem seçilecek hâllerde de aynı usul uygulanır.

C) Kendisine hakemlik önerilen kimse, bu görevi kabul etmeden önce tarafsızlık ve bağımsızlığından şüphe etmeyi haklı gösteren hâl ve şartları açıklamak zorundadır. Taraflar önceden bilgilendirilmemiş oldukları takdirde hakem, daha sonra ortaya çıkan durumları da gecikmeksizin taraflara bildirir.

Hakem, taraflarca kararlaştırılan niteliklere sahip olmadığı, taraflarca kararlaştırılan tahkim usulünde öngörülen bir ret sebebi mevcut bulunduğu, tarafsızlığından şüphe etmeyi haklı gösteren hâl ve şartlar gerçekleştiği takdirde reddedilebilir.

D) Taraflar, hakemin reddi usulünü serbestçe kararlaştırabilirler.

Hakemi reddetmek isteyen taraf, hakemin veya hakem kurulunun seçiminden ya da hakemin reddi isteminde bulunabileceği bir durumun ortaya çıktığını öğrendiği tarihten itibaren otuz gün içinde ret isteminde bulunabilir ve bu istemini karşı tarafa yazılı olarak bildirir.

Hakem kurulundan bir veya birden çok hakemin reddini isteyen taraf, ret istemini ve gerekçesini hakem kuruluna bildirir. Ret isteminin kabul edilmediğini öğrenen taraf, bu tarihten itibaren karara karşı otuz gün içinde asliye hukuk mahkemesine başvurarak bu kararın kaldırılmasını ve hakem veya hakemlerin reddine karar verilmesini isteyebilir.

Seçilen hakemin veya hakem kurulunun tümünün ya da karar çoğunluğunu ortadan kaldıracak sayıda hakemin reddi için ancak asliye hukuk mahkemesine başvurulabilir. Asliye hukuk mahkemesinin bu fıkra uyarınca vereceği kararlar kesindir.

Seçilen hakemin veya hakem kurulunun tümünün ya da karar çoğunluğunu ortadan kaldıracak sayıda hakemin reddine asliye hukuk mahkemesince karar verilmesi hâlinde tahkim sona erer. Ancak tahkim anlaşmasında hakem veya hakemlerin isimleri belirlenmemişse yeniden hakem seçimi yoluna gidilir.

E) Taraflarca aksi kararlaştırılmamışsa, tahkim yargılamasında görevi kabul eden hakem, haklı bir neden olmaksızın görevini yerine getirmekten kaçındığı takdirde, tarafların bu nedenle uğradığı zararı ödemekle yükümlüdür.

F) Bir hakem hukukî veya fiilî sebeplerle görevini hiç ya da zamanında yerine getiremediği takdirde hakemlik yetkisi, hakemin çekilmesi veya tarafların bu yönde anlaşmaları ile sona erer.

Taraflardan her biri, aralarında hakemin çekilmesini gerektiren sebeplerin varlığı konusunda uyuşmazlık olursa, asliye hukuk mahkemesinden hakemin yetkisinin sona erdirilmesi konusunda karar verilmesini isteyebilir. Asliye hukuk mahkemesinin vereceği karar kesindir.

Hakemin görevinden çekilmesi veya diğer tarafın hakemin yetkisinin sona ermesine muvafakat etmesi, hakemin ret sebeplerinin varlığının kabulü anlamına gelmez.

G) Hakemlerden birinin görevi herhangi bir sebeple sona ererse, onun yerine seçimindeki usul uygulanarak yeni bir hakem seçilir.

Tahkim süresinin işleme, bir veya birden çok hakemin değiştirilmesi nedeniyle durmaz.

Ancak, tahkim anlaşmasında hakemin veya hakem kurulunu oluşturan hakemlerin ad ve soyadları belirtilmiş ise; hakemin, hakem kurulunun ya da

kurulun karar çoğunluğunu ortadan kaldıracak sayıda hakemin görevinin herhangi bir sebeple sona ermesi hâlinde tahkim sona erer.

H) Hakem veya hakem kurulu, tahkim anlaşmasının mevcut veya geçerli olup olmadığına ilişkin itirazlar da dahil olmak üzere, kendi yetkisi hakkında karar verebilir. Bu karar verilirken, bir sözleşmede yer alan tahkim şartı, sözleşmenin diğer hükümlerinden bağımsız olarak değerlendirilir. Hakem veya hakem kurulunun asıl sözleşmenin hükümsüzlüğüne karar vermesi, kendiliğinden tahkim anlaşmasının hükümsüzlüğü sonucunu doğurmaz.

Hakem veya hakem kurulunun yetkisizliğine ilişkin itiraz, en geç ilk cevap dilekçesinde yapılır. Tarafların hakemleri bizzat seçmiş veya hakem seçimine katılmış olmaları, hakem veya hakem kurulunun yetkisine itiraz etme haklarını ortadan kaldırmaz.

Hakem veya hakem kurulunun yetkisini aştığına ilişkin itiraz derhal ileri sürülmezse geçerli olmaz.

Hakem veya hakem kurulu, yukarıda belirtilen her iki hâlde de, gecikmenin haklı sebebe dayandığı sonucuna varırsa, daha sonra ileri sürülen itirazı kabul edebilir.

Hakem veya hakem kurulu, yetkisizlik itirazını, ön sorun şeklinde inceler ve karara bağlar; yetkili olduğuna karar verirse, tahkim yargılamasını sürdürür ve davayı karara bağlar.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Tahkim Yargılama Usulü

Yargılama kurallarının belirlenmesi, tarafların eşitliği ve temsili

Madde 8 – A) Taraflar, hakem veya hakem kurulunun uygulayacağı yargılama kurallarını, bu Kanunun emredici hükümleri saklı kalmak kaydıyla, serbestçe kararlaştırabilir ya da bir kanuna, milletlerarası veya kurumsal tahkim kurallarına yollama yaparak belirleyebilirler.

Taraflar arasında böyle bir anlaşma yoksa hakem veya hakem kurulu, tahkim yargılamasını bu Kanun hükümlerine göre yürütür.

B) Taraflar, tahkim yargılamasında eşit hak ve yetkiye sahiptirler. Taraflara iddia ve savunmalarını ileri sürme olanağı tanınır.

Tahkim yargılamasında taraflar, yabancı gerçek veya tüzel kişiler tarafından da temsil edilebilirler. Bu hüküm, tahkimle ilgili olarak mahkemelere yapılan istemlere uygulanmaz.

Tahkim yeri

Madde 9 – Tahkim yeri, taraflarca veya onların seçtiği bir tahkim kurumunca serbestçe kararlaştırılır. Bu konuda bir anlaşma yoksa tahkim yeri, hakem veya hakem kurulunca olayın özelliklerine göre belirlenir.

Hakem veya hakem kurulu, tahkim yargılamasının gerektirdiği durumlarda önceden taraflara bildirmek kaydıyla bir başka yerde de toplanabilir.

Davanın açıldığı tarih, tahkim süresi, kullanılan dil, dava ve cevap dilekçesi, görev belgesi

Madde 10 – A) Taraflar aksini kararlaştırmadıkça tahkim davası, hakemlerin seçimi için asliye hukuk mahkemesine veya tarafların anlaşmasına göre hakem seçecek olan kişi, kurum veya kuruluşa başvurulduğu ve eğer anlaşmaya göre hakemlerin seçimi iki tarafa ait ise, davacının hakemini seçip kendi hakemini seçmesini diğer tarafa bildirdiği; anlaşmada hakem veya hakem kurulunu oluşturan hakemlerin ad ve soyadları belirtilmiş ise, uyuşmazlığın tahkim yoluyla çözülmesi talebinin karşı tarafça alındığı tarihte açılmış sayılır.

Taraflardan biri, mahkemeden ihtiyatî tedbir veya ihtiyatî haciz kararı almış ise otuz gün içinde tahkim davasını açmak zorundadır. Aksi halde ihtiyatî tedbir veya ihtiyatî haciz kendiliğinden ortadan kalkar.

B) Taraflar aksini kararlaştırmadıkça, tek hakemli davalarda hakemin seçildiği, birden çok hakemli davalarda ise hakem kurulunun ilk toplantı tutanağının düzenlendiği tarihten itibaren bir yıl içinde hakem veya hakem kurulunca esas hakkında karar verilir.

Tahkim süresi, tarafların anlaşmasıyla; anlaşamamaları hâlinde taraflardan birinin başvurusu üzerine asliye hukuk mahkemesince uzatılabilir. Başvurunun reddi hâlinde tahkim süresi sonunda yargılama sona erer. Mahkemenin kararı kesindir.

C) Tahkim yargılaması, Türkçe veya Türkiye Cumhuriyeti tarafından tanınan devletlerden birinin resmî dilinde yapılabilir. Yargılamada kullanılacak dil veya diller, taraflar arasında kararlaştırılmamışsa, hakem veya hakem kurulu tarafından belirlenir. Tarafların anlaşmasında veya hakemlerin konu ile ilgili ara kararında aksi öngörülmemiş ise, bu dil veya diller, tarafların bütün yazılı beyanlarında, duruşmalarda, hakem veya hakem kurulunun ara kararlarında, nihâî kararında ve yazılı bildirimlerinde kullanılır.

Hakem veya hakem kurulu, tarafların dayandığı belgelerin tahkim yargılamasında kullanılan dil veya dillerdeki çevirisi ile birlikte sunulmasına karar verebilir.

D) Taraflarca kararlaştırılan ya da hakem veya hakem kurulunca belirlenen süre içinde davacı, tarafların ad, unvan ve adreslerini, temsilcisini, tahkim şartını veya sözleşmesini, uyuşmazlığın doğduğu veya ilgili olduğu sözleşme veya hukukî ilişkiyi, iddianın dayandığı olayları, uyuşmazlığın konusunu, miktarını ve istemini içeren dava dilekçesini; davalı ise, cevaplarını içeren dilekçesini hakem veya hakem kuruluna verir. Taraflar dilekçelerine yazılı delillerini ekleyebilir ve ileride sunacakları delillere yollama yapabilirler.

Taraflar, aksini kararlaştırmış olmadıkça, tahkim yargılaması sırasında iddia veya savunmalarını değiştirebilir veya genişletebilirler. Ancak, hakem veya hakem kurulu, bu işlemin gecikerek yapılmış olduğunu veya diğer taraf için haksız bir şekilde büyük zorluk yarattığını ve diğer hâl ve şartları dikkate alarak, böyle bir değişiklik veya genişletmeye izin vermeyebilir. İddia veya savunmanın tahkim anlaşmasının kapsamı dışına çıkacak şekilde değiştirilmesi veya genişletilmesi mümkün değildir.

E) Taraflarca aksi kararlaştırılmamışsa, hakem veya hakem kurulu, dava ve cevap dilekçesi verildikten sonra bir görev belgesi hazırlar.

Görev belgesinde tarafların adları, unvanları ve sıfatları, tahkim sırasında bildirim için geçerli adresleri, iddia ve savunmalarının özeti, istemleri, uyuşmazlığın açıklanması, hakemlerin ad ve soyadları, sıfatları ve adresleri, tahkim yeri, tahkim süresi, sürenin başlangıcı, uyuşmazlığa uygulanacak usul hükümleriyle ilgili açıklamalar ile hakemlere dostane aracılık yapma yetkisinin verilmiş olup olmadığı gibi konular yer alır.

Görev belgesi hakemler ve taraflarca imza edilir.

Duruşma ve yazılı yargılama, taraf olma niteliğini kaybetme, taraflardan birinin yargılamaya katılmaması

Madde 11 – A) Hakem veya hakem kurulu, delillerin sunulması, sözlü beyanlarda bulunulması ve bilirkişiden açıklama istenmesi gibi sebeplerle duruşma yapılmasına karar verebileceği gibi; yargılamanın dosya üzerinde yürütülmesine de karar verebilir. Taraflar duruşma yapılmaması konusunda anlaşmadıkça, hakem veya hakem kurulu, taraflardan birinin istemi üzerine yargılamanın uygun aşamasında duruşma yapar.

Hakem veya hakem kurulu, dava ile ilgili her türlü keşif tarihini, bilirkişi incelemesini veya diğer delillerin incelenmesi için yapacağı toplantı ve duruşmaları ve tarafların gelmemeleri hâlinde bunun sonuçlarını uygun bir süre önceden taraflara bildirir.

Hakem veya hakem kuruluna sunulan dilekçeler, bilgiler ve diğer belgeler taraflara bildirilir.

B) Tahkim yargılamasının taraflarından birisinin taraf olma niteliğini kaybetmesi hâlinde, hakem veya hakem kurulunca tahkim yargılaması ertelenerek, tahkim yargılamasının devamı amacıyla ilgililere bildirimde bulunulur. Bu durumda tahkim süresi işlemez.

Altı ay içinde bildirim yapılmaz veya bildirimde bulunulanlar tahkim yargılamasına devam edeceklerini açıkça diğer tarafa ya da hakem veya hakem kuruluna bildirmezlerse, tahkim yargılaması sona erer.

C) Taraflardan birinin yargılamaya katılmaması hâlinde aşağıdaki hükümler uygulanır:

1. Davacı, geçerli bir neden göstermeksizin dava dilekçesini süresi içinde vermezse; hakem veya hakem kurulu tahkim yargılamasına son verir.

2. Dava dilekçesi, 10 uncu maddenin (D) fıkrasının birinci paragrafına uygun değilse ve eksiklik hakem veya hakem kurulunca belirlenecek süre içinde giderilmezse, hakem veya hakem kurulu tahkim yargılamasına son verir.

3. Davalı, cevap dilekçesini vermezse; bu durum davacının iddialarının kabulü olarak değerlendirilmeyip yargılamaya devam edilir.

4. Taraflardan biri, geçerli bir neden göstermeksizin duruşmaya gelmez veya delillerini sunmaktan kaçınırsa; hakem veya hakem kurulu, tahkim yargılamasına devam ederek mevcut delillere göre karar verebilir.

Hakem veya hakem kurulunca bilirkişi atanması, delillerin toplanması, uyuşmazlığın esasına uygulanacak hukuk kuralları ve sulh

Madde 12 – A) Hakem veya hakem kurulu;

1. Belirlediği konular hakkında rapor vermek üzere bir veya birden çok bilirkişi atanmasına,

2. Tarafların bilirkişiye gerekli açıklamaları yapmalarına, ilgili belge ve bilgileri vermelerine,

3. Dava ile ilgili keşif yapılmasına,

Karar verebilir.

Aksi kararlaştırılmadıkça, taraflardan birinin istemi veya hakem ya da hakem kurulunun gerekli görmesi üzerine bilirkişiler, yazılı veya sözlü raporlarını vermelerinden sonra çağrılacakları duruşmaya katılırlar. Bu

duruşmada taraflar, bilirkişilere soru sorabilir ve uyuşmazlık konusunda kendi seçtikleri özel bilirkişileri dinletebilirler.

B) Taraflar, delillerini hakem veya hakem kurulunca belirlenen süre içinde verirler. Hakem veya hakem kurulu, delillerin toplanmasında asliye hukuk mahkemesinden yardım isteyebilir. Bu takdirde mahkeme, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu hükümlerini uygular.

C) Hakem veya hakem kurulu, taraflar arasındaki sözleşme hükümlerine ve onların uyuşmazlığın esasına uygulanmak üzere seçtikleri hukuk kurallarına göre karar verir. Sözleşme hükümlerinin yorumunda ve tamamlanmasında bu hukuka ilişkin ticarî örf ve âdetler ile ticarî teamüller de göz önüne alınır. Belirli bir devletin hukukunun seçilmiş olması, aksi belirtilmedikçe, o devletin kanunlar ihtilâfı kurallarının veya usul kurallarının değil, doğrudan doğruya maddî hukukunun seçilmiş olduğu anlamına gelir.

Tarafların uyuşmazlığın esasına uygulanacak hukuk kurallarını kararlaştırmamış olmaları hâlinde, hakem veya hakem kurulu, uyuşmazlık ile en yakın bağlantı içinde olduğu sonucuna vardığı devletin maddî hukuk kurallarına göre karar verir.

Hakem veya hakem kurulu, ancak tarafların açıkça yetkili kılmış olmaları şartıyla hakkaniyet ve nasafet kurallarına göre veya dostane aracı olarak karar verebilir.

D) Tahkim yargılaması sırasında taraflar uyuşmazlık konusunda sulh olurlarsa, tahkim yargılamasına son verilir. Tarafların istemini uygun bulan hakem veya hakem kurulunca sulh, hakem kararı olarak tespit edilir.

Hakem kurulunun karar verme usulü ve tahkim yargılamasının sona ermesi

Madde 13 – A) Taraflarca aksi kararlaştırılmamışsa hakem kurulu oy çokluğu ile karar verir.

Taraflar veya hakem kurulunun diğer üyeleri yetki vermişlerse, hakem kurulu başkanı, yargılama usulü ile ilgili belirli konularda tek başına karar verebilir.

B) Tahkim yargılaması, nihaî hakem kararının verilmesi veya aşağıdaki hâllerden birinin gerçekleşmesi ile sona erer:

1. Davalının itirazı üzerine hakem veya hakem kurulunun uyuşmazlığın kesin olarak çözümünde davalının hukukî yararı bulunduğunu kabul etmesi hâli hariç, davacı davasını geri alırsa.

2. Taraflar, yargılamanın sona erdirilmesi konusunda anlaşılırsa.

3. Hakem veya hakem kurulu, başka bir sebeple yargılamanın sürdürülmesini gereksiz veya imkânsız bulursa.

4. 10 uncu maddenin (B) fıkrasının ikinci paragrafı uyarınca tahkim süresinin uzatılmasına ilişkin talep mahkemece reddedilirse.

5. Taraflarca kararın oybirliğiyle verilmesinin öngörülmesine rağmen, hakem kurulu oybirliğiyle karar veremezse.

6. 11 inci maddenin (B) fıkrasının ikinci paragrafı uyarınca, tahkim yargılamasına devam edilemezse.

7. 16 ncı maddenin (C) fıkrasının ikinci paragrafı uyarınca yargılama giderleri için avans yatırılmazsa.

14 üncü maddenin (B) fıkrası hükümleri saklı kalmak üzere, hakem veya hakem kurulunun yetkisi, yargılamanın sona ermesiyle ortadan kalkar.

Kararın şekli ve içeriği, düzeltilmesi, yorumu ve tamamlanması, yazılı bildirimlerin alınması

Madde 14 – A) Hakem kararlarında;

1. Tarafların ve varsa temsilcileri ile vekillerinin ad ve soyadları, unvanları ve adresleri,

2. Kararın dayandığı hukukî sebepler ile gerekçesi ve tazminata ilişkin istemlerde hükmedilen tazminatın miktarı,

3. Tahkim yeri ve kararın tarihi,

4. Kararı veren hakem veya hakem kurulunun ad ve soyadları, imzaları ve karşı oyları,

5. Karara karşı iptal davası açılabilceğı,
Belirtilir.

Aksi kararlaştırılmadıkça, hakem veya hakem kurulu kısmî kararlar verebilir.

Hakem kararı, hakem veya hakem kurulu başkanı tarafından taraflara bildirilir.

Taraflar, giderini ödemek koşuluyla hakem kararının asliye hukuk mahkemesine gönderilmesini isteyebilir. Bu durumda karar ve dava dosyası, hakem veya hakem kurulu başkanı tarafından asliye hukuk mahkemesine sunulur ve mahkemece kalemde saklanır.

B) Taraflardan her biri, hakem kararının kendisine bildirilmesinden itibaren otuz gün içinde, karşı tarafa da bilgi vermek kaydıyla, hakem veya hakem kuruluna başvurarak;

1. Hakem kararında bulunan hesap, yazı ve benzeri maddî hataların düzeltilmesini,

2. Kararın tümünün veya bazı bölümlerinin yorumlanmasını,
İsteyebilir.

Karşı tarafın görüşünü alan hakem veya hakem kurulu, bu istemi haklı bulursa, istem tarihinden itibaren otuz gün içinde karardaki maddî hatayı düzeltir veya kararın yorumunu yapar.

Hakem veya hakem kurulu, karardaki maddî hataları karar tarihini izleyen otuz gün içinde kendiliğinden de düzeltebilir.

Taraflardan her biri, hakem kararının kendilerine bildirilmesinden itibaren otuz gün içinde, karşı tarafa da bilgi vermek kaydıyla, yargılama sırasında ileri sürülmüş olmasına rağmen karara bağlanmamış konularda tamamlayıcı hakem kararı verilmesini isteyebilir. Hakem veya hakem kurulu, istemi haklı bulursa, tamamlayıcı hakem kararını altmış gün içinde verir.

Düzeltilme, yorum ve tamamlama kararları, taraflara bildirilir ve hakem kararının bir parçasını oluşturur.

C) Taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça herhangi bir yazılı bildirim, bizzat gönderilene ya da gönderilenin yerleşim yerine, olağan oturma yerine, iş yerine veya posta adresine teslim edildiği takdirde alınmış sayılır.

Gerekli araştırma yapılmasına rağmen yukarıdaki bildirim yerlerinden hiçbirinin bulunamaması hâlinde, gönderilenin bilinen son yerleşim yerine, olağan oturma yerine, iş yerine veya posta adresine taahhütlü mektupla veya teslim teşebbüsünün belgelendiği herhangi bir başka vasıta ile gönderilen yazılı bildirimler alınmış sayılır.

Yazılı bildirim, öngörülen şekillerde teslim edildiği tarihte alınmış sayılır.

Bu fıkra hükümleri mahkemelerce yapılan tebligata uygulanmaz.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Hakem Kararlarına Karşı Kanun Yolu

İptal davası ve hakem kararlarının icra edilebilir hâle gelmesi

Madde 15 – A) Hakem kararına karşı yalnızca iptal davası açılabilir. (Değişik ikinci cümle: 28/2/2018-7101/53 md.) İptal davası, 3 üncü madde uyarınca yetkili asliye hukuk mahkemesinin bulunduğu yer yönünden yetkili bölge adliye mahkemesinde açılır, öncelikle ve ivedilikle görülür.

Hakem kararları aşağıdaki hâllerde iptal edilebilir:

1. Başvuruyu yapan taraf;

a) Tahkim anlaşmasının taraflarından birinin ehliyetsiz ya da tahkim anlaşmasının, tarafların anlaşmayı tâbi kıldıkları hukuka veya böyle bir hukuk seçimi yoksa Türk hukukuna göre geçersiz olduğunu,

b) Hakem veya hakem kurulunun seçiminde, tarafların anlaşmasında belirlenen veya bu Kanunda öngörülen usule uyulmadığını,

c) Kararın, tahkim süresi içinde verilmediğini,

d) Hakem veya hakem kurulunun, hukuka aykırı olarak yetkili veya yetkisiz olduğuna karar verdiğini,

e) Hakem veya hakem kurulunun, tahkim anlaşması dışında kalan bir konuda karar verdiğini veya istemin tamamı hakkında karar vermediğini ya da yetkisini aştığını,

f) Tahkim yargılamasının, usul açısından tarafların anlaşmalarına veya bu yönde bir anlaşma bulunmaması hâlinde, bu Kanun hükümlerine uygun olarak yürütülmediğini ve bu durumun kararın esasına etkili olduğunu,

g) Tarafların eşitliği ilkesinin gözetilmediğini,

İspat ederse veya,

2. Bölge adliye mahkemesince;

a) Hakem veya hakem kurulu kararına konu uyuşmazlığın Türk hukukuna göre tahkime elverişli olmadığı,

b) Kararın kamu düzenine aykırı olduğu,

Tespit edilirse.

Hakem veya hakem kurulunun, tahkim anlaşması dışında kalan bir konuda karar verdiği iddiasıyla açılan iptal davasında, tahkim anlaşması kapsamında olan konuların, tahkim anlaşması kapsamında olmayan konulardan ayrılması mümkün olduğu takdirde, hakem kararının sadece tahkim anlaşması kapsamında olmayan konuları içeren bölümü iptal edilebilir.

İptal davası, otuz gün içinde açılabilir. Bu süre, hakem kararının veya düzeltme, yorum ya da tamamlama kararının taraflara bildirildiği tarihten itibaren işlemeye başlar. İptal davasının açılması, kendiliğinden hakem kararının icrasını durdurur.

Taraflar, iptal davası açma hakkından kısmen veya tamamen feragat edebilirler. Yerleşim yerleri veya olağan oturma yerleri Türkiye dışında bulunan taraflar, tahkim anlaşmasına koyacakları açık bir beyanla veya sonradan yazılı şekilde anlaşmak suretiyle iptal davası açma hakkından tamamen feragat edebilecekleri gibi; yukarıda sayılan bir veya bir kaç sebepten dolayı iptal davası açmak hakkından da feragat edebilirler.

İptal istemi, davaya bakan bölge adliye mahkemesi aksine karar vermedikçe, dosya üzerinden incelenerek karara bağlanır.

(Değişik birinci cümle: 28/2/2018-7101/53 md.) İptal davası hakkında verilen kararlara karşı 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu hükümlerine göre temyiz yoluna başvurulabilir. Temyiz incelemesi, bu maddede yer alan iptal sebepleriyle sınırlı olarak, öncelikle ve ivedilikle karara bağlanır.

İptal davasının kabulü hâlinde, kabul kararı temyiz edilmezse veya 1 inci bendin (b), (d), (e), (f), (g) alt bentleri ile 2 nci bendinin (b) alt bendindeki hallerin varlığı sebebiyle kabulü hâlinde taraflar aksini kararlaştırmamışlarsa hakemleri ve tahkim süresini yeniden belirleyebilirler. Taraflar isterlerse eski hakemleri tayin edebilirler.

B) İptal davasının reddine ilişkin kararın kesinleşmesinden sonra asliye hukuk mahkemesi, hakem kararının icra edilebilir olduğuna ilişkin bir belgeyi istemde bulunan tarafa verir. Bu belgenin verilmesi harca tâbi değildir. Hakem kararının icraya konulması hâlinde Harçlar Kanunu hükümleri uygulanır.

İptal davası için öngörülen sürenin geçtiği veya tarafların iptal davası açmaktan feragat ettiği hâllerde, hakem kararının icra edilebilir olduğuna ilişkin belgenin verilmesi sırasında (A) fıkrasının 2 nci bendinin (a) ve (b) alt bent hükümleri mahkemece re'sen dikkate alınır. Bu hâlde mahkemece aksine karar verilmedikçe, inceleme dosya üzerinden yapılır.

ALTINCI BÖLÜM

Tahkim Giderleri

Hakem ücreti, yargılama giderleri, avans yatırılması ve giderlerin ödenmesi

Madde 16 – A) Taraflarca aksi kararlaştırılmamışsa, hakemlerin ücreti, dava konusu alacağın miktarı, uyuşmazlığın niteliği ve tahkim

yargılamasının süresi dikkate alınarak, hakem veya hakem kurulu ile taraflar arasında kararlaştırılır.

Taraflar, hakem veya hakem kurulunun ücretini milletlerarası yerleşmiş kurallara veya kurumsal tahkim kurallarına yollama yaparak da belirleyebilirler.

Taraflarla hakem veya hakem kurulu arasında ücretin belirlenmesi konusunda anlaşmaya varılamaz veya tahkim anlaşmasında ücretin belirlenmesine ilişkin herhangi bir hüküm bulunmazsa ya da taraflarca bu konuda yerleşmiş milletlerarası kurallara veya kurumsal tahkim kurallarına yollama yapılmamışsa, hakem veya hakem kurulunun ücreti, her yıl Adalet Bakanlığınca ilgili kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının görüşleri alınarak hazırlanan ücret tarifesine göre belirlenir.

Taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça başkanın ücreti, hakemlerden her birine ödenecek hakem ücretinin yüzde on fazlası olarak hesaplanır.

Hakem kararının düzeltilmesi, yorumlanması veya tamamlanması hallerinde ek hakem ücreti ödenmez.

B) Hakem veya hakem kurulu kararında tahkim yargılamasının giderleri gösterilir. Yargılama giderleri;

1. Hakemlerin ücretini,
 2. Hakemlerin seyahat giderlerini ve yaptıkları diğer masrafları,
 3. Hakem veya hakem kurulu tarafından atanan bilirkişilere ve yardımına başvuru alan diğer kişilere ödenen ücretleri ve keşif giderlerini,
 4. Hakem veya hakem kurulunun onayladığı ölçüde tanıkların seyahat giderlerini ve yaptıkları diğer masrafları,
 5. Hakem veya hakem kurulunun, davayı kazanan tarafın varsa vekili için avukatlık asgarî ücret tarifesine göre takdir ettiği vekâlet ücretini,
 6. Bu Kanuna göre mahkemelere yapılacak başvurularda alınan yargı harçlarını,
 7. Tahkim yargılamasına ilişkin bildirim giderlerini,
- Kapsar.

C) Hakem veya hakem kurulu, davacı taraftan yargılama giderleri için avans yatırmasını isteyebilir.

Avans, hakem veya hakem kurulu kararında öngörülen süre içinde ödenmemişse hakem veya hakem kurulu yargılamayı durdurabilir. Yargılamanın durdurulduğunun taraflara bildirilmesinden itibaren otuz gün içinde avans ödenirse yargılamaya devam olunur, aksi halde tahkim yargılaması sona erer.

Hakem veya hakem kurulu, kararını verdikten sonra taraflara, yatırılmış olan avansların harcama yerlerini ve miktarlarını gösterir bir belge verir ve varsa kalan avansı ödeyene iade eder.

D) Taraflar aksini kararlaştırmadıkça yargılama giderleri haksız çıkan tarafa yüklenir. Davada her iki taraf da kısmen haklı çıkarsa, yargılama giderleri haklılık durumuna göre taraflar arasında paylaşılır.

Hakem veya hakem kurulunun yargılamayı sona erdiren veya taraflar arasındaki sulhü tespit eden kararında da yargılama giderleri gösterilir.

YEDİNCİ BÖLÜM

Son Hükümler

Uygulanmayacak ve kaldırılan hükümler

Madde 17 – Bu Kanunla düzenlenen konularda, aksine hüküm bulunmadıkça, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu hükümleri uygulanmaz.

(21/1/2000 tarihli ve 4501 sayılı Kamu Hizmetleri ile İlgili İmtiyaz Şartlaşma ve Sözleşmelerinden Doğan Uyuşmazlıklarda Tahkim Yoluna Başvurulması Hâlinde Uyulması Gereken İlkelere Dair Kanunun 5 inci maddesi ile ilgili olup yerine işlenmiştir.)

Uyuşmazlığın konusuna göre görevli mahkeme

Ek Madde 1- (Ek: 28/2/2018-7101/54 md.) Bu Kanunda asliye hukuk mahkemesine verilen görev ve yetkiler, uyuşmazlığın konusuna göre asliye hukuk veya asliye ticaret mahkemesi tarafından kullanılır.

Geçici Madde 1 – Taraflarla hakem veya hakem kurulu arasında ücretin belirlenmesi konusunda anlaşmaya varılamazsa veya tahkim anlaşmasında ücretin belirlenmesine ilişkin herhangi bir hüküm bulunmazsa ya da taraflarca hakem veya bu konuda yerleşmiş milletlerarası kurallara veya kurumsal tahkim kurallarına yollama yapılmamışsa, hakem veya hakem kurulunun ücreti, Adalet Bakanlığınca bir ücret tarifesi hazırlanıncaya kadar, uyuşmazlığın niteliği ve tahkim yargılamasının süresi dikkate alınarak asliye hukuk mahkemesince takdir edilir.

Ücret tarifesinin hazırlanmasına ilişkin esas ve usuller Kanunun yayımı tarihini izleyen altı ay içinde Adalet Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikte gösterilir.

Yürürlük

Madde 18 – Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 19 – Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

MİLLETLERARASI ÖZEL HUKUK VE
USUL HUKUKU HAKKINDA KANUN

MİLLETLERARASI ÖZEL HUKUK VE USUL HUKUKU HAKKINDA KANUN

Kanun No: 5718

İKİNCİ KISIM İKİNCİ BÖLÜM

Yabancı Mahkeme ve Hakem Kararlarının Tenfizi ve Tanınması

Yabancı hakem kararlarının tenfizi

Madde 60 – (1) Kesinleşmiş ve icra kabiliyeti kazanmış veya taraflar için bağlayıcı olan yabancı hakem kararları tenfiz edilebilir.

(2) Yabancı hakem kararlarının tenfizi, tarafların yazılı olarak kararlaştırdıkları yer asliye mahkemesinden dilekçeyle istenir. Taraflar arasında böyle bir anlaşma olmadığı takdirde, aleyhine karar verilen tarafın Türkiye'deki yerleşim yeri, yoksa sâkin olduğu, bu da yoksa icraya konu teşkil edebilecek malların bulunduğu yer mahkemesi yetkili sayılır.

Dilekçe ve inceleme usulü

Madde 61 – (1) Yabancı bir hakem kararının tenfizini isteyen taraf, dilekçesine aşağıda yazılı belgeleri, karşı tarafın sayısı kadar örnekleriyle birlikte ekler:

a) Tahkim sözleşmesi veya şartının, aslı yahut usulüne göre onanmış örneği.

b) Hakem kararının usulen kesinleşmiş ve icra kabiliyeti kazanmış veya taraflar için bağlayıcılık kazanmış aslı veya usulüne göre onanmış örneği.

c) (a) ve (b) bentlerinde sayılan belgelerin tercüme edilmiş ve usulen onanmış örnekleri.

(2) Mahkemece hakem kararlarının tenfizinde 55 inci, 56 ncı ve 57 nci madde hükümleri kıyas yoluyla uygulanır.

Ret sebepleri

Madde 62 – (1) Mahkeme,

a) Tahkim sözleşmesi yapılmamış veya esas sözleşmeye tahkim şartı konulmamış ise,

b) Hakem kararı genel ahlâka veya kamu düzenine aykırı ise,

c) Hakem kararına konu olan uyuşmazlığın Türk kanunlarına göre tahkim yoluyla çözümü mümkün değilse,

ç) Taraflardan biri hakemler önünde usulüne göre temsil edilmemiş ve yapılan işlemleri sonradan açıkça kabul etmemiş ise,

d) Hakkında hakem kararının tenfizi istenen taraf, hakem seçiminden usulen haberdar edilmemiş yahut iddia ve savunma imkânından yoksun bırakılmış ise,

e) Tahkim sözleşmesi veya şartı taraflarca tâbi kılındığı kanuna, bu konuda bir anlaşma yoksa hakem hükmünün verildiği ülke hukukuna göre hükümsüz ise,

f) Hakemlerin seçimi veya hakemlerin uyguladıkları usul, tarafların anlaşmasına, böyle bir anlaşma yok ise hakem hükmünün verildiği ülke hukukuna aykırı ise,

g) Hakem kararı, hakem sözleşmesinde veya şartında yer almayan bir hususa ilişkin ise veya sözleşme veya şartın sınırlarını aşıyor ise bu kısım hakkında,

h) Hakem kararı tâbi olduğu veya verildiği ülke hukuku hükümlerine veya tâbi olduğu usule göre kesinleşmemiş yahut icra kabiliyeti veya bağlayıcılık kazanmamış veya verildiği yerin yetkili mercii tarafından iptal edilmiş ise, yabancı hakem kararının tenfizi istemini reddeder.

(2) Birinci fıkranın (ç), (d), (e), (f), (g) ve (h) bentlerinde yazılı hususların ispat yükü, hakkında tenfiz istenen tarafa aittir.

Yabancı hakem kararlarının tanınması

Madde 63 – (1) Yabancı hakem kararlarının tanınması da tenfizine ilişkin hükümlere tâbidir.

KAMU HİZMETLERİ İLE İLGİLİ İMTİYAZ
ŞARTLAŞMA VE SÖZLEŞMELERİNDEN
DOĞAN UYUŞMAZLIKLARDA TAHKİM
YOLUNA BAŞVURULMASI HALİNDE
UYULMASI GEREKEN İLKELERE
DAİR KANUN

**KAMU HİZMETLERİ İLE İLGİLİ İMTİYAZ ŞARTLAŞMA VE
SÖZLEŞMELERİNDEN DOĞAN UYUŞMAZLIKLARDA
TAHKİM YOLUNA BAŞVURULMASI HALİNDE
UYULMASI GEREKEN İLKELERE
DAİR KANUN**

Kanun No: 4501

Amaç

Madde 1 – Bu Kanunun amacı, kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinde bunlardan doğan uyuşmazlıkların tahkim yoluyla çözülmesinin öngörülmesi durumunda taraflarca sözleşme yapılırken uyulması gereken ilke ve esasları belirlemektir.

Tanımlar

Madde 2 – Bu Kanunda geçen;

a) Tahkim yolu: Tarafların doğmuş veya doğabilecek bir uyuşmazlığı aralarındaki anlaşmaya göre hakem veya hakem kuruluna götürdükleri, usulü taraflarca belirlenebilecek özel bir yargılama faaliyetini,

b) Milletlerarası tahkim anlaşması: Yabancılık unsuru taşıyan kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinde bunlardan doğan uyuşmazlıkların tamamının veya bir kısmının milletlerarası tahkim yoluyla çözülmesi için yapılan anlaşmayı,

c) Yabancılık unsuru: Sözleşmeye taraf kurulu veya kurulacak şirket ortaklarından en az birinin yabancı sermayeyi teşvik mevzuatı hükümlerine göre yabancı menşeli olması veya sözleşmenin uygulanabilmesi için yurt dışı kaynaklı sermaye veya kredi veya teminat sözleşmelerinin akdedilmesinin gerekli olması hallerinden birini,

d) Sözleşme: Kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerini,
ifade eder.

Yabancılık unsuru taşıyan uyuşmazlıkların milletlerarası tahkim yoluyla çözümü

Madde 3 – Yabancılık unsuru taşıyan sözleşmelerde bunlardan doğan uyuşmazlıkların;

a) Türkiye'de toplanarak Türk hukukuna ya da yabancı hukuka göre karar verecek hakem veya hakem kurulunda,

b) Yabancı bir ülkede toplanarak Türk hukukuna ya da yabancı hukuka göre karar verecek hakem ve hakem kurulunda,

c) Kendi tahkim usulü bulunan milletlerarası tahkim kuruluşunda, Çözülmesi kabul edilebilir.

Tahkim yoluna ilişkin ilkeler

Madde 4 – Tahkim yolunun öngörülmesi hâlinde tahkim anlaşması, sözleşmeye konulan tahkim şartı veya ayrı bir tahkim sözleşmesi şeklinde yapılabilir. Tahkim sözleşmesi, sözleşmenin yürürlüğe konulmasındaki usulü tabi olur.

Tahkim şartı veya tahkim sözleşmesinde; tahkim yoluyla çözülecek uyuşmazlıklar, uygulanması istenilen tahkim kuralları, tahkim yeri, hakem ya da hakem kurulunun seçimi ve sayısı, nitelikleri, hakem kurulunun yetkisi hakem kurulunun yargılama usulü, yargılamada kullanılacak dil, uyuşmazlığın esasına uygulanacak maddi hukukun seçimi, tarafların delil ikamesi, bilirkişilerin seçimi, uyuşmazlığın diğer tarafa ne şekilde bildirileceği, bildirim süresi, tahkim süresi, hakem kurulunun delil toplama yetkisi ve usulü, hakem ücreti, yargılama giderleri, vekalet ücreti ve benzeri konular ayrıntılı biçimde düzenlenir.

Hakem kararlarının tanınması, tenfizi ve temyizi

Madde 5 – (Mülga: 21/6/2001-4686/17 md.)

Hüküm bulunmayan haller

Madde 6 – Bu Kanunda ve usulüne göre yürürlüğe konulmuş uluslararası anlaşmalarda hüküm bulunmayan hâllerde, 18.6.1927 tarihli ve 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ile 20.5.1982 tarihli ve 2675 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanunun tahkim ile ilgili hükümleri uygulanır.

Madde 7 – (8/6/1994 tarih ve 3996 sayılı Kanunun Geçici 1 inci maddesiyle ilgili olup yerine işlenmiştir.)

Geçici madde 1 – Bu Kanunun yürürlüğe girmesinden önce kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerine göre başlatılmış projeler ve işler, tabi oldukları usul ve esaslara göre sonuçlandırılır.

Ancak, kesinleşmiş mahkeme kararı ile iptal edilenler hariç, birinci fıkrada belirtilen proje ve işlere de bu Kanun hükümlerinin uygulanmasına, görevli şirketin bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren bir ay içinde başvuru ve ilgili idarenin müracaatı üzerine Bakanlar Kurulunca karar verilir.

Yürürlük

Madde 8 – Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 9 – Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

GENEL BÜTÇE KAPSAMINDAKİ KAMU
İDARELERİ VE ÖZEL BÜTÇELİ İDARELERDE
HUKUK HİZMETLERİNİN YÜRÜTÜLMESİNE
İLİŞKİN KANUN HÜKMÜNDE KARARNAME

**GENEL BÜTÇE KAPSAMINDAKİ KAMU İDARELERİ VE
ÖZEL BÜTÇELİ İDARELERDE HUKUK HİZMETLERİNİN
YÜRÜTÜLMESİNE İLİŞKİN KANUN
HÜKMÜNDE KARARNAME**

Kanun No: 659

Hukuk birimlerinin görevleri

Madde 4

(2) Hukuk birimleri muhakemat hizmetleri kapsamında;

a) İdarenin taraf olduğu adli ve idari davalarda, iç ve dış tahkim yargılamasında, icra işlemlerinde ve yargıya intikal eden diğer her türlü hukuki uyuşmazlıklarda idareyi temsil eder, dava ve icra işlemlerini vekil sıfatı ile takip eder.

b) İdarece hizmet satın alma yoluyla temsil ettirilecek dava ve icra takipleri ve tahkim ile ilgili işlemleri koordine eder, izler ve denetler.

Özel takip ve temsil yetkileri

Madde 7

(2) Ulusal ve uluslararası mahkeme ve tahkim mercilerinde Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti veya idarelerin taraf ya da müdahil oldukları, birinci fıkrada belirtilen davalar dahil her türlü davadan, Cumhurbaşkanlığınca Cumhurbaşkanlığı hukuk birimi tarafından takibi gerekli görülenler ve bunlarla ilgili icra işlemleri, ilgili idarenin de vekili sıfatıyla Cumhurbaşkanlığı hukuk birimince takip ve müdafaa edilir.

SİGORTACILIK KANUNU

SİGORTACILIK KANUNU

Kanun No: 5684

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Tahkim

Sigortacılıkta tahkim

MADDE 30 – (1) Sigorta ettiren veya sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişiler ile riski üstlenen taraf arasında sigorta sözleşmesinden doğan uyuşmazlıkların çözümü amacıyla Birlik nezdinde Sigorta Tahkim Komisyonu oluşturulur. Sigortacılık yapan kuruluşlardan, sigorta tahkim sistemine üye olmak isteyenler, durumu yazılı olarak Komisyona bildirmek zorundadır. Sigorta tahkim sistemine üye olan kuruluşlarla uyuşmazlığa düşen kişi, uyuşmazlık konusu sözleşmede özel bir hüküm olmasa bile tahkim usûlünden faydalanabilir.

(2) Komisyon, bir Müsteşarlık temsilcisi, iki Birlik temsilcisi, bir tüketici derneği temsilcisi ile Müsteşarlıkça belirlenecek bir akademisyen hukukçu temsilcinin katılımı ile oluşur. Müsteşarlık temsilcisinin asgarî on yıl kamu hizmetinde çalışmış, sigortacılık alanında deneyim sahibi ve en az daire başkanı seviyesinde olması; Birlik temsilcilerinin de 4 üncü maddede genel müdür yardımcısı için öngörülen şartlara sahip olması gerekir. Tüketici derneği temsilcisi ise Türkiye çapında en fazla üyeye sahip tüketici derneğinin önereceği üç aday arasından Müsteşarlıkça seçilir. Komisyon kendi içinden bir Başkan seçer. Komisyonda kararlar üye tamsayısının salt çoğunluğu ile alınır. İki yıl için seçilen Komisyon Başkan ve üyelerine, kamu iktisadî teşebbüsleri yönetim kurulu başkan ve üyelerine ödenen aylık ücret ve diğer ödemeler tutarında ücret ödenir.

(3) Komisyon aşağıdaki görevleri yerine getirir:

a) Müdür ve müdür yardımcılarını atamak.

b) Birlikçe ayrı bir hesapta izlenecek olan Komisyonun bütçesini hazırlayarak Birliğe sunmak.

c) Tahkim sisteminin adil, tarafsız ve etkin bir biçimde işleyişini sağlamak için gerekli önlemleri almak.

ç) Komisyonun faaliyet sonuçları hakkında yıllık rapor hazırlayarak Birliğe ve Müsteşarlığa göndermek.

d) Bilgi işlem alt yapısını hazırlamak.

e) Kanunlarla kendisine verilen diğer görevleri yapmak.

(4) Komisyon, gerekli görülen yerlerde büro açmaya yetkilidir. Büro müdürünün, Komisyon müdürü ile aynı nitelikleri taşıması zorunludur. Büro müdürüne verilecek görevler Komisyon tarafından belirlenir.

(5) Komisyona bağlı çalışmak üzere bir müdür ve iki müdür yardımcısı, raportörler ile yeterli sayıda personel görevlendirilir. Müdür ve müdür yardımcıları Komisyonca, raportörler ve diğer personel ise müdürün önerisiyle Komisyon tarafından atanır. Görevden alınma, göreve atanma ile aynı usûle tâbidir. Komisyon müdürünün;

a) Malî güç dışında sigorta şirketi ve reasürans şirketi kurucularında aranan nitelikleri taşıması,

b) En az dört yıllık yüksek okul mezunu olması,

c) Sigorta hukukunda en az iki yıl veya sigortacılıkta en az beş yıl deneyimi olması,

gerekir.

(6) Müdür yardımcılarının (c) bendi hariç olmak üzere beşinci fıkra da sayılan nitelikleri taşıması zorunludur. Ayrıca, müdür yardımcılarının en az birinde iki yıllık sigortacılık deneyimi aranır.

(7) Uyuşmazlıklar, hayat ve hayat dışı sigorta gruplarının sadece birinde görev yapacak olan sigorta hakemleri ve raportörler aracılığıyla çözülür.

(8) Sigorta hakemlerinin;

a) Malî güç dışında sigorta şirketi ve reasürans şirketi kurucularında aranan nitelikleri taşıması,

- b) En az dört yıllık yüksek okul mezunu olması,
 - c) Sigorta hukukunda en az beş yıl veya sigortacılıkta en az on yıl deneyimi olması,
- gerekir.

(9) Komisyon nezdinde çalışacak olan sigorta raportörleri, Komisyon müdüründe aranan niteliklere sahip olmak zorundadır.

(10) Sigorta hakemi olmak isteyenlerin gerekli nitelikleri taşıdıklarını belgelemek suretiyle Komisyona başvurması gerekir. Başvurusu uygun görülenler kabul için Müsteşarlığa bildirilir. Müsteşarlığın kabul etmesi halinde ilgilinin ismi, Komisyon tarafından tutulacak ve bir örneği Adalet Bakanlığına gönderilecek olan sigorta hakemliği listesine kaydolunur ve bu listede değişiklik olması halinde de değişiklikler altı aylık dönemler itibarıyla Adalet Bakanlığına ve Müsteşarlığa bildirilir.

(11) Sigorta hakeminin ismi;

- a) Sigorta hakemliği yapmak için gereken nitelikleri kaybetmişse veya tarafsızlık ilkesine aykırı hareket ettiği tespit edilmişse sürekli olarak,
- b) Kendisine ulaşan dosyaları bir yıl içinde en fazla üç kez zamanında sonuçlandırmamışsa bir yıl süreyle,

Listeden silinir.

(12) Tahkim sistemine üye olmak isteyenlerden katılma payı, uyuşmazlık çözümü için Komisyona başvuranlardan ise başvuru ücreti alınır. Uyuşmazlığa düşen taraflar arasında, açık ve yazılı şekilde yapılması gereken sözleşme ile daha yüksek bir tutar belirlenmemişse, hakemin verdiği kırkbin Türk Lirasına kadar olan kararlar her iki taraf için kesindir. Kırkbin Türk Lirasının üzerindeki kararlar için temyize gidilebilir. Her halükârda Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanununun 533 üncü maddesi hükümleri saklıdır. Temyize ilişkin usûl ve esaslar hakkında Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanunu uygulanır.

(13) Komisyona gidilebilmesi için, sigortacılık yapan kuruluşla uyuşmazlığa düşen kişinin, uyuşmazlığa konu teşkil eden olay ile ilgili olarak sigortacılık yapan kuruluşa gerekli başvuruları yapmış ve talebinin

kısmen ya da tamamen olumsuz sonuçlandığını belgelemiş olması gerekir. Sigortacılık yapan kuruluşun, başvuru tarihinden itibaren onbeş iş günü içinde yazılı olarak cevap vermemesi de Komisyona başvuru için yeterlidir.

(14) Mahkemeye ve Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun hükümleri uyarınca Tüketici Sorunları Hakem Heyetine intikal etmiş uyuşmazlıklar ile ilgili olarak Komisyona başvuru yapılamaz.

(15) Sigortacılık yapan kuruluşla uyuşmazlığa düşen kişinin Komisyona başvurusu, öncelikle raportörler tarafından incelenir. Raportörler en geç onbeş gün içinde incelemelerini tamamlamak zorundadır. Raportörler tarafından çözümlendirilemeyen başvurular sigorta hakemine iletilir. Uyuşmazlığa hangi sigorta hakeminin bakacağı, Komisyon tarafından sigorta hakemi listesinden seçilir. Komisyon, işin niteliğine bağlı olarak en az üç sigorta hakeminden oluşan bir heyet oluşturulmasına karar verebilir. Ancak, uyuşmazlık konusu miktarın onbeşbin Türk Lirası ve üzerinde olduğu durumlarda heyet teşekkülü zorunludur. Heyet kararını çoğunlukla verir. Hakemler, sadece kendilerine verilen evrak üzerinden karar verir. Seçilen sigorta hakemi mücbir nedenler ve umulmayan haller hariç olmak üzere görevi reddedemez. Bununla birlikte, taraflar, Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanununda yer alan hâkimi ret nedenlerine dayanarak hakemi reddedebilir. Ret talebi Komisyona, durumun öğrenildiği tarihten itibaren en geç beş iş günü içinde bir dilekçeyle yapılır. Ret talebi üzerine Komisyon müdürü, iki tarafın görüşlerini dinledikten sonra bu konuda en geç beş iş günü içinde karar verir.

(16) Hakemler, görevlendirildikleri tarihten itibaren en geç dört ay içinde karar vermeye mecburdur. Aksi halde, uyuşmazlık yetkili mahkemece halledilir. Ancak, bu süre tarafların açık ve yazılı muvafakatleriyle uzatılabilir. Hakem, kararını Komisyon müdürüne tevdi eder. Komisyon müdürü, kararı, en geç üç iş günü içinde, Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanununun 532 nci maddesi uyarınca gereğinin yapılabilmesi için davayı görmeye yetkili mahkemeye iletir.

(17) Hakemlik ücreti, Komisyona başvuru ücreti ve üyeliğe katılma payı, Komisyonun görüşü alınarak Müsteşarlıkça belirlenir; hakem ücreti Komisyon tarafından ödenir.

(18) Sigorta hakemleri ve raportörler tarafsız olmak zorundadır. Sigorta şirketlerinin, reasürans şirketlerinin, sigortacılık yapan diğer kuruluşların, sigorta eksperlerinin, sigorta acentelerinin ve brokerlerin ortakları, yönetim ve denetiminde bulunan kişiler ve bunlar adına imza atmaya yetkili olanlar ile tüm bu kuruluşlarda meslekî faaliyette bulunanlar ve sigorta eksperleri, sigorta acenteleri ve brokerler sigorta hakemliği yapamaz. Bu sınırlandırmalar söz konusu kimselerin eş ve çocukları için de geçerlidir. Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanununun 28 inci maddesi sigorta hakemleri hakkında da uygulanır.

(19) Komisyonda görev alanlar, hakemler ve raportörler, işleri dolayısıyla öğrendikleri bilgi ve sırları ilgililerin izni olmaksızın açıklayamaz. Ancak, suç teşkil eden hallerin yetkili mercilere duyurulması zorunludur.

(20) Komisyonun yapısı ve görevleri ile Komisyon müdürü ve Komisyon müdür yardımcılarının nitelikleri, çalışma usûl ve esasları, raportörlerin, sigorta hakemlerinin çalışma usûl ve esasları, kararların ne şekilde düzenleneceği, Komisyona başvuru esasları, Liste tutulmasına ve bütçeye ilişkin esaslar ile katılım ücreti gibi hususlar yönetmelikle belirlenir.

(21) Müsteşarlık bu maddede yer alan maktu para miktarlarını, Türkiye İstatistik Kurumu tarafından açıklanan Üretici Fiyatları Endeksi artış oranını aşmamak suretiyle artırmaya yetkilidir.

(22) Bu Kanunda hüküm bulunmayan hallerde Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanununun hükümleri, sigortacılıktaki tahkim hakkında da kıyasen uygulanır.

(23) Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanunu çerçevesinde yapılacak tahkim için seçilecek hakemlerin de bu maddede sigorta hakemleri için aranılan nitelikleri taşıması gerekir.

İSTANBUL TAHKİM MERKEZİ KANUNU

İSTANBUL TAHKİM MERKEZİ KANUNU

Kanun No: 6570

Amaç ve kapsam

Madde 1 – (1) Bu Kanunun amacı, yabancılık unsuru taşıyanlar da dâhil olmak üzere uyuşmazlıkların tahkim veya alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleriyle çözülmesini sağlamak üzere İstanbul Tahkim Merkezinin kurulması ile Merkezin teşkilat ve faaliyetlerine ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

Kuruluş

Madde 2 – (1) Bu Kanunun uygulanmasını sağlamak ve Kanunla kendisine verilen görevleri yerine getirmek üzere tüzel kişiliği haiz, özel hukuk hükümlerine tabi İstanbul Tahkim Merkezi kurulmuştur.

DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR KANUNU

DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR KANUNU

Kanun No: 4875

Amaç ve kapsam

Madde 1 - Bu Kanunun amacı, doğrudan yabancı yatırımların özendirilmesine, yabancı yatırımcıların haklarının korunması ile yatırım ve yatırımcı tanımlarında uluslararası standartlara uyulmasına, doğrudan yabancı yatırımların gerçekleştirilmesinde izin ve onay sisteminin bilgilendirme sistemine dönüştürülmesine ve tespit edilen politikalar yoluyla doğrudan yabancı yatırımların artırılmasına ilişkin esasları düzenlemektir. Bu Kanun, doğrudan yabancı yatırımlara uygulanacak muameleyi kapsar.

Tanımlar

Madde 2 - Bu Kanunda geçen;

- a) Yabancı yatırımcı: Türkiye'de doğrudan yabancı yatırım yapan,
 - 1) Yabancı ülkelerin vatandaşlığına sahip olan gerçek kişiler ile yurt dışında ikamet eden Türk vatandaşlarını,
 - 2) Yabancı ülkelerin kanunlarına göre kurulmuş tüzel kişileri ve uluslararası kuruluşları,
- b) Doğrudan yabancı yatırım: Yabancı yatırımcı tarafından,
 - 1) Yurt dışından getirilen;
 - Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasıncı alım satımı yapılan konvertibl para şeklinde nakit sermaye,
 - Şirket menkul kıymetleri (Devlet tahvilleri hariç),
 - Makine ve teçhizat,
 - Sınaî ve fikrî mülkiyet hakları,
 - 2) Yurt içinden sağlanan;
 - Yeniden yatırımda kullanılan kâr, hâsılat, para alacağı veya malî değeri olan yatırım ile ilgili diğer haklar,

- Doğal kaynakların aranması ve çıkarılmasına ilişkin haklar, Gibi iktisadî kıymetler aracılığıyla;
 - i) Yeni şirket kurmayı veya şube açmayı,
 - ii) Menkul kıymet borsaları dışında hisse edinimi veya menkul kıymet borsalarından en az % 10 hisse oranı ya da aynı oranda oy hakkı sağlayan edinimler yoluyla mevcut bir şirkete ortak olmayı,
 - c) Müsteşarlık: Hazine Müsteşarlığını,
- İfade eder.

Doğrudan yabancı yatırımlara ilişkin esaslar

Madde 3 - a) Yatırım serbestisi ve millî muamele

Uluslararası anlaşmalar ve özel kanun hükümleri tarafından aksi öngörülmedikçe;

1- Yabancı yatırımcılar tarafından Türkiye'de doğrudan yabancı yatırım yapılması serbesttir.

2- Yabancı yatırımcılar yerli yatırımcılarla eşit muameleye tabidirler.

b) Kamulaştırma ve devletleştirme

Doğrudan yabancı yatırımlar, yürürlükteki mevzuat gereğince; kamu yararı gerektirmedikçe ve karşılıkları ödenmedikçe kamulaştırılamaz veya devletleştirilemez.

c) Transferler

Yabancı yatırımcıların Türkiye'deki faaliyet ve işlemlerinden doğan net kâr, temettü, satış, tasfiye ve tazminat bedelleri, lisans, yönetim ve benzeri anlaşmalar karşılığında ödenecek meblağlar ile dış kredi ana para ve faiz ödemeleri, bankalar veya özel finans kurumları aracılığıyla yurt dışına serbestçe transfer edilebilir.

d) (İptal: Anayasa Mahkemesi'nin 11/3/2008 tarihli ve E.: 2003/71, K.: 2008/79 sayılı Kararı ile.)

e) Uyuşmazlıkların çözümü

Özel hukuka tabi olan yatırım sözleşmelerinden kaynaklanan uyuşmazlıkların çözümü ile yabancı yatırımcıların idare ile yaptıkları kamu hizmeti imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinden kaynaklanan yatırım uyuşmazlıklarının çözülmesi için; görevli ve yetkili mahkemelerin yanı sıra, ilgili mevzuatta yer alan koşulların oluşması ve tarafların anlaşması kaydıyla, milli veya milletlerarası tahkim ya da diğer uyuşmazlık çözüm yollarına başvurulabilir.

f) Nakit dışı sermayenin değer tespiti

Nakit dışındaki sermayenin değer tespiti, Türk Ticaret Kanunu hükümleri çerçevesinde yapılır. Yabancı ülkelerde kurulu bulunan şirketlerin menkul kıymetlerinin yatırım aracı olarak kullanılması hâlinde, menşe ülke mevzuatına göre değer tespitine yetkili makamların veya menşe ülke mahkemelerince tespit edilecek bilirkişilerin ya da uluslararası değerlendirme kuruluşlarının değerlendirmeleri esas alınır.

g) Yabancı personel istihdamı

Bu Kanun kapsamında kurulan şirket, şube ve kuruluşlarda istihdam edilecek yabancı uyruklu personele, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca çalışma izni verilir.

(Mülga ikinci cümle: 28/7/2016-6735/27 md.)

(Mülga üçüncü-dördüncü cümle: 28/7/2016-6735/27 md.)

h) İrtibat büroları

Müsteşarlık, yabancı ülke kanunlarına göre kurulmuş şirketlere, Türkiye'de ticarî faaliyette bulunmamak kaydıyla irtibat bürosu açma izni vermeye yetkilidir.

Politika belirleme ve bilgi isteme

Madde 4 - Müsteşarlık; kalkınma plân ve yıllık program hedeflerini, ülkenin genel ekonomik durumunu, dünyadaki yatırım eğilimleri ve ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile özel kesim meslek kuruluşlarının görüşlerini dikkate alarak, doğrudan yabancı yatırımlara ilişkin politikaların genel çerçevesini belirlemeye, bu amaçla diğer kuruluşların faaliyetlerine katılmaya

yetkilidir. Doğrudan yabancı yatırımları ilgilendiren mevzuatta yapılacak değişiklik ve yeni mevzuat taslakları hakkında Müsteşarlığın uygun görüşü alınır.

Müsteşarlık, doğrudan yabancı yatırımlara ilişkin bilgi sistemini kurmak ve geliştirmek amacıyla, yatırımlar hakkındaki istatistiki bilgileri, her türlü kamu kurum ve kuruluşları ile özel kesim meslek kuruluşlarından istemeye yetkilidir.

Yabancı yatırımcılar, yatırımları ile ilgili istatistiki bilgileri Müsteşarlıkça hazırlanacak yönetmelikle belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde Müsteşarlığa bildirirler. Söz konusu bilgiler istatistik amaçları dışında ispat aracı olarak kullanılamaz.

Çeşitli hükümler

Madde 5 - a) Mevcut yabancı sermayeli kuruluşlar

18.1.1954 tarihli ve 6224 sayılı Kanun kapsamında kurulan şirketler, kazanılmış hakları saklı kalmak kaydıyla bu Kanuna tabidirler.

b) Yönetmelik

Bu Kanunun uygulanmasına ilişkin esaslar Kanunun yayımını izleyen bir ay içerisinde Müsteşarlıkça hazırlanacak yönetmelikle düzenlenir.

c) Yürürlükten kaldırılan hükümler

18.1.1954 tarihli ve 6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu yürürlükten kaldırılmıştır.

Mevzuatta, 6224 sayılı Kanuna yapılan atıflar bu Kanunun ilgili hükümlerine yapılmış sayılır.

d) Bu Kanun hükümlerine ilişkin değişiklikler, ancak bu Kanuna hüküm eklenmek veya bu Kanunda değişiklik yapılmak suretiyle düzenlenir.

Geçici Madde 1 - Bu Kanunun uygulanmasını göstermek üzere hazırlanacak yönetmelikler yürürlüğe girinceye kadar, mevcut kararname, tebliğ ve genelgelerin bu Kanuna aykırı olmayan hükümlerinin uygulanmasına devam olunur.

Yürürlük

Madde 6 - Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 7 - Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

UMUMİ MÜLHAK VE HUSUSİ BÜTÇELERLE
İDARE EDİLEN DAİRELER VE BELEDİYELERLE
SERMAYESİNİN TAMAMI DEVLETE VEYA
BELEDİYE VEYA HUSUSİ İDARELERE AİD
DAİRE VE MÜESSESELER ARASINDAKİ
İHTİLAFLARIN TAHKİM YOLİLE
HALLİ HAKKINDA KANUN

**UMUMİ MÜLHAK VE HUSUSİ BÜTÇELERLE İDARE
EDİLEN DAİRELER VE BELEDİYELERLE SERMAYESİNİN
TAMAMI DEVLETE VEYA BELEDİYE VEYA HUSUSİ
İDARELERE AİD DAİRE VE MÜESSESELER
ARASINDAKİ İHTİLAFLARIN TAHKİM
YOLİLE HALLİ HAKKINDA KANUN**

Kanun No: 3533

Madde 1 – Umumi, mülhak ve hususi bütçelerle idare edilen daireler ve belediyelerle sermayesinin tamamı Devlete veya belediye veya hususi idarelere aid olan daire ve müesseseler arasında çıkan ihtilaflardan adliye mahkemelerinin vazifesi dahilinde bulunanlar bu kanunda yazılı tahkim usulüne göre halledilirler.

Madde 2 – Umumi bütçeye dahil daireler arasında tahaddüs edecek ihtilaflar Cumhurbaşkanınca seçilecek Cumhurbaşkanı yardımcısı veya bakandan bir hakem vasıtasile hallolunur.

Madde 3 – (Mülga: 30/12/1981-2570/2 md.)

Madde 4 – (Değişik: 30/12/1981-2570/1 md.) Katma bütçe ile idare edilen daireler, belediyeler, özel bütçe ile idare olunan veya sermayesinin tamamı Devlet, belediye veya özel idarelere ait olan daire ve müesseselerin veya bu daire ve müesseselerden biriyle ikinci maddede yazılı dairelerden biri arasında çıkan uyuşmazlıklar, bulunduğu yerin ve taşınmaza ilişkin uyuşmazlıklarda, taşınmazın aynına yönelik olanlar hariç olmak üzere o taşınmazın bulunduğu yerin ve taraflar değişik yerlerde bulunuyorlarsa davalı durumunda olan daire veya müessesenin ve davalılar birden çok olduğu takdirde bunlardan birinin bulunduğu yerin yüksek dereceli hukuk mahkemesi başkanı veya hakimi tarafından hakem sıfatıyla çözümlenir.

Madde 5 – Bu kanunun şümülüne giren işlerin tedkik edilebilmesi, taraflardan birinin vaki olacak yazılı müracaatına bağlıdır. Hakem, tedkikatın ve tahkikatın şeklini ve müddetlerini tayin eder ve hakimnin haiz olduğu bütün salahiyyetleri kullanabilir. Lüzum gördüğü takdirde tarafları da dinleyebilir.

Madde 6 – (Değişik: 15/8/2017-KHK-694/17 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7078/17 md.) 2 nci madde kapsamında verilen kararlar hariç olmak üzere hakem kararlarına karşı, kararın tebliğinden itibaren iki hafta içinde 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun ilgili hükümleri uyarınca istinaf kanun yoluna başvurulabilir.

Bölge adliye mahkemesi yapacağı inceleme sonucunda;

a) Hakem kararının usul ve esas yönünden hukuka uygun olduğu kanaatine varırsa başvurunun reddine,

b) Hakem kararının usul veya esas yönünden hukuka aykırı olduğu kanaatine varırsa gerekirse duruşma açarak yapılacak yargılama sonucunda yeniden esas hakkında,

kesin olarak karar verir.

İstinaf kanun yoluna başvurulması hakem kararının icrasını kendiliğinden durdurur.

Madde 6/A - (Ek: 31/7/2008-5802/1 md.)

Belediyeler arasındaki bir alacak iddiasına dayalı olarak, 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanuna tabi olanlar dahil, herhangi bir takip veya dava sebebiyle borçlunun mal ve hakları üzerine konmuş ihtiyati tedbir, ihtiyati haciz ve hacizler, bu konudaki işlem ve kararlar hangi merci veya yargı organınca tesis edilmiş olursa olsun, alacağı karşılayacak tutarda bir teminatın gösterilmesi hâlinde, talep üzerine mecburi tahkim mahkemesince kaldırılır. Bu karar kesin olup derhal uygulanır.

Şu kadar ki borçlu belediye tarafından alacaklı belediye lehine gösterilecek teminatın, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun 10 uncu maddesinde sayılan neviden olması; asli ve fer'i alacaklar toplamını karşılaması şarttır. Himaye tedbirleri, borçlunun parası üzerine uygulanmış ise teminatın aynı maddenin 1, 2 ve 3 üncü bentlerinde sayılanlardan birisinin olması gerekir. Teminatın nevine, değerine ve diğer yönlerine ilişkin itirazlar, hakem mahkemesince çözümlenir.

Uyuşmazlık hakkında verilecek nihai karara göre teminat paraya çevrilir yahut iade veya terkin olunur.

Madde 7 – Yukarıdaki maddelerde yazılı hakemler tarafından verilen kararlar, ilamların icrasına dair olan umumi hükümlere göre infaz olunur.

Geçici Madde 1 – (3533 sayılı Kanunun numarasız Muvakkat maddesi olup teselsül için numaralandırılmıştır.) Bu kanunun şümulüne girip de kanun mer'iyete girdiği tarihte mahkemelerce henüz intaç edilmemiş davalarla intaç edildiği halde haklarında verilen ilamlar henüz kat'iyet kesbetmemiş olan davalar dahi bu kanun hükümlerine tabidir.

Geçici Madde 2 – (30/12/1981-2570/3 md. ile gelen Geçici Madde hükmü olup madde numarası teselsül ettirilmiştir.) Bu Kanunun yürürlüğe girmesinden önce, kaldırılan üçüncü madde kapsamında olması nedeniyle Yargıtay Birinci Başkanlığına intikal etmiş bulunan uyuşmazlıklar, anılan maddedeki hüküm uyarınca sonuçlandırılır.

Geçici Madde 3 – (Ek: 31/7/2008-5802/2 md.) Bu Kanun hâlen görülmekte olan mecburi tahkim davalarında da uygulanır.

Geçici Madde 4 – (Ek: 15/8/2017-KHK-694/18 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7078/18 md.) 6 ncı maddede yapılan değişiklik hükümleri, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla itiraz aşaması tamamlanmamış olanlar dahil olmak üzere hakemde görülmekte olan davalarda da uygulanır.

Madde 8 – Bu kanun 1 Eylül 1938 tarihinden muteberdir.

Madde 9 – Bu kanun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

İKTİSADİ MÜESSESELERDE MECBURİ TÜRKÇE
KULLANILMASI HAKKINDA KANUN

İKTİSADİ MÜESSESELERDE MECBURİ TÜRKÇE KULLANILMASI HAKKINDA KANUN

Kanun No: 805

Madde 1 – Türk tabiiyetindeki her nevi şirket ve müesseseler, Türkiye dahilindeki her nevi muamele, mukavele, muhabere, hesap ve defterlerini Türkçe tutmağa mecburdurlar.

Madde 2 – Ecnebi Şirket ve müesseseler için bu mecburiyet Türk müessesatı ile ve Türkiye tebaasından olan efrat ile muhabere, muamele ve temaslarına ve devair ve memurini Devletten birine ibraz mecburiyetinde bulundukları evrak ve defterlerine hasredilmiştir.

Madde 3 – İkinci maddede mezkûr şirket ve müesseseler muamelatında Türkçeden başka bir lisanı dahi ilaveten kullanabilirlerse de asıl olan Türkçe olup mesul imzaların Türkçe metin zirine vaz'ı mecburidir. Bu memnuiyete rağmen imza diğer lisanla yazılmış kısım veya nüshanın altına mevzu olsa dahi Türkçesi muteberdir.

Madde 4 – Bu kanunun mevkii meriyete vaz'ından sonra birinci ve ikinci maddeler ahkamına muhâlif olarak tanzim kılınmış olan evrak ve vesaik şirket ve müesseseler lehine nazarı itibara alınmaz.

Madde 5 – Yukarıdaki maddeler ahkamı 1 kanunusani 1927 tarihinden itibaren tatbik edilir. Mezkûr müddetin hulûlüne kadar 10 mart 1332 tarihli kanunun 1, 2, 3, 4, 5 inci maddeleri ahkamı caridir. Bu maddeler 1 kanunusani 1927, diğer maddelerde işbu kanunun neşri tarihinden itibaren mülgadır.

Madde 6 – Bu kanunun hilafına hareket edenler hakkında ait oldukları vekaletler memurini mahsusasının tutacakları zabıt varakaları hilafı sabit oluncaya kadar muteberdir.

Madde 7 – (Değişik: 23/1/2008-5728/5 md.) Bu Kanun hükümlerine aykırı hareket eden kişi, yüz günden az olmamak üzere adli para cezasıyla cezalandırılır.

Madde 8 – Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 9 – Bu kanunun icrasına Ticaret, Adliye ve Nafia Vekilleri memurdur.

TAHKİMDE HAKEMLERİN BAĞIMSIZLIK VE
TARAFSIZLIĞININ SAĞLANMASI KONUSUNDA
ŞEFFAFLIĞA İLİŞKİN KILAVUZ İLKELER

TAHKİMDE HAKEMLERİN BAĞIMSIZLIK VE TARAFSIZLIĞININ SAĞLANMASI KONUSUNDA ŞEFFAFLIĞA İLİŞKİN KILAVUZ İLKELER²⁵⁷

Hakemin tarafsız ve bağımsız olması adil bir yargılama sürecinin temel bir unsurudur. Tarafsızlık ve bağımsızlık ilkeleri milletlerarası tahkimi düzenleyen 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu’nun 7 nci maddesinin (c) bendinde ve milli tahkimi düzenleyen 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 417 nci maddesinde genel olarak tarafsızlık ve bağımsızlık beyanında bulunma zorunluluğu şeklinde düzenlenmiştir.

Gelişen tahkim uygulamaları karşısında, mevcut yasal düzenlemelerin uygulamada ortaya çıkan ihtiyaçları tam olarak karşılayamaması ve ülkemizde görülen tahkim yargılamalarında yeterli şeffaflığın sağlanması gerekliliği doğrultusunda, yukarıda belirtilen düzenlemeler esas alınarak “Tahkimde Hakemlerin Bağımsızlık ve Tarafsızlığının Sağlanmasına İlişkin Kılavuz İlkeler” (İlkeler) aşağıda belirtilen şekilde kabul edilmiştir.

İlkelerin hazırlanmasında kapsamlı düzenlemeler içeren aşağıdaki kaynaklar esas alınmıştır:

- a) Uluslararası Barolar Birliği (IBA) tarafından hazırlanan IBA Menfaat Çatışması Kuralları (2024),
- b) Milletlerarası Ticaret Odası (ICC) menfaat çatışması kuralları, ve
- c) Birleşmiş Milletlerin Ticaret Hukuku Komisyonu’nun (UNCITRAL) Hakemler için Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıklarında Davranış Kuralları (2023).

İlkeler ilgili uyuşmazlık çerçevesinde; hakemler, hakem adayları ve hakem sekreterleri bakımından bağlayıcı niteliktedir. Tahkimin tüm aşamalarında tarafsızlık ve bağımsızlık yükümlülüğüne uymak ve bu yükümlülüğe riayet edilmesini sağlamak, hakemin sorumluluğundadır.

²⁵⁷ <https://turkisharbitrationacademy.com/tr/yayinlar/25>, Erişim Tarihi: 09.02.2026.

1. Kapsam ve Uygulama Alanı

Aksi kararlaştırılmadıkça, İlkeler ticari tahkim veya yatırım tahkiminde görev alan hakem veya hakem adayı için geçerlidir. Hakemler ile onlara bağlı olarak çalışan tahkim sekreterleri ya da idari sekreterler ve yardımcıları, hakemlerin tabi olduğu bağımsızlık ve tarafsızlık yükümlülüğüne tabidir. Tahkimin tüm aşamalarında bu yükümlülüğe uyulmasını sağlamak hakemlerin sorumluluğundadır.

İlkeler, tahkim sözleşmesinde veya şartında, tarafların seçtiği tahkim kurumunun kurallarında ya da seçilen tahkim kurumunun uygulayacağını açıkladığı düzenlemelerde yer alan hükümleri tamamlayıcı niteliktedir.

2. Tarafsızlık ve Bağımsızlık Konusunda Şeffaflığa İlişkin İlkeler

2.1 Her hakem, kendisini atayan taraf da dâhil olmak üzere tahkime katılan tüm taraflara karşı tarafsız ve bağımsız olmalı; bu niteliklerini yargılama süreci boyunca da muhafaza etmelidir. Tarafların, hakemin tarafsız ve bağımsız olduğuna, bu nitelikleri yargılama süresi boyunca koruduğuna ve tarafsızlık ile bağımsızlığı etkileyebilecek her türlü olay ve durum hakkında derhâl ve eksiksiz biçimde bilgilendirileceklerine dair meşru menfaatleri bulunmaktadır.

2.2 Hakem görevi kabul ettiği andan başlayarak, yargılamanın herhangi bir şekilde nihai olarak sona erdiği ana kadar tarafsızlığını ve bağımsızlığını muhafaza etmelidir.

2.3 Hakem, üçüncü kişiler nezdinde tarafsızlığını veya bağımsızlığını şüpheye düşürecek bir durumun varlığı hâlinde, kendisine teklif edilen hakemlik görevini üstlenmemeli; tahkim yargılaması başlamışsa derhâl görevinden çekilmelidir.

3. Beyan Yükümlülüğü

3.1 Hakem, atanmasından önce, Ek 1’ de yer alan tarafsızlık ve bağımsızlık beyanını imzalar. Hakem, tarafların nazarında bağımsızlığının sorgulanmasına sebep olabilecek nitelikteki olay ve durumu, ayrıca

tarafsızlığı hakkında makul şüphe doğurabilecek olguyu yazılı olarak taraflara, tahkim kurumuna ya da hakemi tayin eden diğer bir kuruma (kurumun mevcut olması ve ilgili kurumsal kuralların gerekli kılması halinde) ve mevcutsa diğer hakemlere beyan eder. Söz konusu durumlar tahdidi nitelikte olmayıp, makul şüpheyne yol açabilecek herhangi bir tereddüt durumunda dahi beyanda bulunulmalıdır. Bu beyan, tarafların hakemin bağımsızlığına ve tarafsızlığına ilişkin şüphelerinin, makul ve objektif bir üçüncü kişi tarafından kapsamlı bir şekilde değerlendirilebilmesini sağlayacak nitelik, kapsam ve açıklıkta olmalıdır.

Taraflar, beyana ilişkin olarak bir hafta içinde yazılı ek açıklama veya bilgi talebinde bulunabilir. İlgili hakem, söz konusu talebe bir hafta içerisinde yanıt vermekle yükümlüdür.

3.2 Taraflardan her biri, ister kendi atadığı, ister karşı tarafın yahut tahkim kurumunun ya da atamaya yetkili makamın atadığı hakem ile ilgili olsun, menfaat çatışması doğurabilecek bir durumu biliyorsa veya böyle bir durumun varlığından yargılama sırasında haberdar olmuş ise bunu derhâl diğer hakemlere, tahkim kurumuna ve karşı tarafa açıklamalıdır.

3.3 Taraflar, hakem tarafından yapılan beyan doğrultusunda, tabi oldukları kanun hükümleri veya rıza belgesindeki düzenlemeler çerçevesinde ilgili hakemin atamasına itiraz edebilirler.

3.4 Hakem, tarafsızlığına ve bağımsızlığına ilişkin olarak daha önce belirtilen hususlar ile benzer nitelikte olan ve tahkim yargılamasının herhangi bir aşamasında meydana gelen her türlü olay ve durumu derhal ve eksiksiz biçimde taraflara yazılı şekilde bildirir.

3.5 Her hakem, tarafların gözünde bağımsızlığını sorgulatabilecek veya tarafsızlığı konusunda makul şüpheyne yol açabilecek olay ve durumlar hakkında gerekli özeni göstererek araştırma ve değerlendirme yapmakla yükümlüdür. Hakem, bu değerlendirmeyi yaparken, aşağıda belirtilen durumları (ve bunlarla sınırlı olmaksızın benzeri durumları) dikkate almalı; makul şüpheyne yol açabilecek her türlü olay ile durumu, taraflara ve varsa diğer hakemlere bildirmelidir:

a) Hakem, bağlı bulunduğu ya da ortağı olduğu işyeri, taraflardan birini ya da bu tarafın bağlı kuruluşlarından birini hâlen temsil ediyor, danışmanlık veriyor yahut son üç yıl içinde bu kişi veya kuruluşlara bu tür hizmetlerde bulunmuşsa,

b) Hakem, bağlı bulunduğu ya da ortağı olduğu işyeri, taraflardan birine veya bu tarafa bağlı kuruluşlardan birine karşı bir yargılama yürütüyor, danışmanlık hizmeti/hukuki mütalaa veriyor ya da son üç yıl içinde bu tür hizmetlerde bulunmuşsa,

c) Hakem, üçüncü dereceye kadar kan veya kayın hısımlarından biri ya da hakemin bağlı bulunduğu veya ortağı olduğu işyeri, taraflardan biri veya bu tarafa bağlı kuruluşlardan biriyle ticari veya başka bir menfaat ilişkisine sahipse ya da bu kişi veya kuruluşların davanın sonucuyla ilgili ekonomik veya kişisel bir menfaati bulunuyorsa,

ç) Hakem, bağlı bulunduğu veya ortağı olduğu işyeri, taraflardan biri veya bağlı kuruluşlarından biri adına müdür, yönetim kurulu üyesi, çalışan veya başka bir pozisyonda görev yapıyorsa ya da geçmişte bu pozisyonlarda bulunmuşsa,

d) Hakem, bağlı bulunduğu veya ortağı olduğu işyeri, davaya taraf olmuş ya da uyuşmazlık hakkında tarafsızlığını etkileyebilecek şekilde görüş beyan etmişse (vekalet almadan verilen danışmanlık veya dosyaya sunulmayan görüşler de bu kapsama girer),

e) Hakemin, taraflardan biriyle, taraflardan birinin yöneticisiyle, yönetim kurulu veya denetim kurulu üyesiyle, taraflardan birinin yönetiminde kontrol yetkisi bulunan bir kişiyle, taraflardan birinin bağlı şirketiyle ya da taraflardan birini temsil eden avukat, danışman veya vekille profesyonel veya yakın kişisel ilişkisi varsa,

f) Hakem, bağlı bulunduğu veya ortağı olduğu işyeri, taraflardan birinin vekili olarak görev yapan avukat ya da bu avukatın mensubu olduğu hukuk bürosuyla profesyonel veya yakın kişisel bir ilişkiye sahipse,

g) Hakem, taraflardan biri veya bu tarafın bağlı kuruluşlarından birinin taraf olduğu bir davada; aynı veya benzer nitelikteki bir uyuşmazlıkta hakem olarak görev yapmışsa,

ğ) Hakem, son üç yıl içinde, konusu itibarıyla bağlantılı bir başka uyuşmazlıkta iki veya daha fazla kez hakem olarak görev yapmışsa veya yapıyorsa,

h) Hakem, son üç yıl içinde, konusu itibarıyla bağlantılı bir başka uyuşmazlıkta iki veya daha fazla kez arabulucu ve/veya uzlaştırmacı olarak görev yapmışsa veya yapıyorsa,

ı) Hakem, son üç yıl içinde, taraflardan biri veya bağlı kuruluşlarından biri tarafından üçten fazla kez hakem olarak atanmışsa,

i) Hakem, son üç yıl içinde aynı avukat veya aynı hukuk bürosu tarafından iki veya daha fazla kez hakem ya da bilirkişi olarak atanmışsa,

j) Hakem ile heyette görev alan diğer hakemler veya tahkimde taraf vekilliği yapan kişiler arasında bir uyuşmazlık varsa,

k) Hakem ile taraflardan birinin, kararda doğrudan ekonomik menfaati olan bir kuruluşun, taraflardan birinin kuruluşunun iştirakinin ya da bir tanık veya bilirkişi üzerinde kontrol gücü olan herhangi bir kişinin, yöneticisi, yönetim kurulu veya denetim kurulu üyesi arasında bir uyuşmazlık varsa,

l) Hakem önceden hakimlik görevi yapmış ve bu görevi sırasında son üç yıl içinde taraflardan birini veya taraflardan birinin bir kuruluşunu ilgilendiren bir yargılama sürecinde görev almışsa,

m) Bir hakem ile heyetteki diğer bir hakem, son üç yıl içinde, iki veya daha fazla tahkim yargılamasında hakem olarak birlikte görev yapmış veya yapıyorsa,

n) Bir hakem ile taraflardan birinin vekili olan avukat, hâlihazırda başka bir tahkim yargılamasında birlikte hakem olarak görev yapıyorsa,

o) Hakem ve diğer bir hakem veya tahkim yargılamasında taraf vekili olarak görev yapan bir avukat, son üç yıl içerisinde veya hâlihazırda devam eden bir başka yargılamada birlikte taraf vekilliği yapmış veya yapıyorsa,

ö) Başhakem veya üçüncü dereceye kadar kan ya da yakın hısımlarından birinin, taraflardan biri veya diğer hakemlerden biri ile doğrudan ya da dolaylı bir ticari ilişkisi veya başka bir menfaat ilişkisi bulunuyorsa,

p) Hakemler arasında doğrudan veya dolaylı ticari ilişki ya da başka türde bir menfaat ilişkisi bulunuyorsa,

r) Hakem, bağlı bulunduğu veya ortağı olduğu firma, maddi kaynak sağlayan üçüncü kişi de dahil olmak üzere, taraflardan biri veya bağlı kuruluşlarından biriyle ticari veya başka türde bir menfaat ilişkisine sahipse veya davanın sonucundan doğrudan veya dolaylı menfaati varsa,

3.6 Hakemin beyan yükümlülüğüne giren durumlarla ilgili olarak taraflar da gereken özeni göstererek araştırma yapmakla yükümlüdür.

3.7 Hakemin bir durumu beyan etme gerekliliği değerlendirilirken, tahkim yargılamasının sonucuyla ilgisi bulunan ve maddi kaynak sağlayan üçüncü kişi gibi dava dışı kişilerle, diğer hakem heyeti üyeleriyle, davadaki uzmanlarla veya tanıklarla olan ilişkileri de dikkate alınmalıdır.

4. Hakemin Reddi

İlgili olay veya durum, makul bir üçüncü kişinin objektif değerlendirmesiyle, hakemin tarafsızlığına ya da bağımsızlığına ilişkin haklı şüphe doğurabilecek nitelikte ise hakem reddedilebilir.

5. Tek Taraflı İletişim Yasağı

Hakem, taraflara eşit muamele etmekle yükümlüdür. Hakem, izin verilen haller dışında, taraflarla tek taraflı iletişime geçmemelidir.

Rıza beyanının sunulduğu belgede, tahkime uygulanacak kurallarda aksi belirtilmedikçe veya taraflar arasında bu hususta aksi yönde bir anlaşma olmadıkça ya da aşağıda belirtilen istisnai durumlar dışında, taraf vekili veya taraflardan herhangi biri, hakem ile diğer tarafın bilgisi ve katılımı olmaksızın, doğrudan ya da dolaylı şekilde iletişim kuramaz.

Bir hakem adayının, kendisiyle hakem olarak muhtemel bir atama konusunda iletişim kuran bir tarafla ya da taraf vekiliyle; uzmanlığı, deneyimi, yetkinliği, becerileri, müsaitliği ve muhtemel bir menfaat çatışmasının varlığı hakkında değerlendirme yapma amacıyla sınırlı olarak iletişim kurduğu hallerde, tek taraflı iletişime izin verilir. Ayrıca başhakemin atanmasına ilişkin olarak, hakemler taraflarla iletişim kurabilir.

6. Kılavuz İlkeler Uyumluk

Hakem ve hakem adayları, bu İlkeler uymakla yükümlüdür. Bir hakem adayı, bu İlkeler riayet etmesinin mümkün olmadığı kanaati taşıyorsa, görevi kabul etmemelidir. Hakem olarak atanmış olmasına rağmen bu İlkeler uyması mümkün değil ise görevlendirmeyi derhal reddetmeli ya da devam eden bir yargılama söz konusu ise hakemlikten çekilmelidir.

**YABANCI HAKEM KARARLARININ TANINMASI
VE İCRASI HAKKINDA 10 HAZİRAN 1958
TARİHİNDE NEW YORK'TA
YAPILAN SÖZLEŞME**

YABANCI HAKEM KARARLARININ TANINMASI VE İCRASI HAKKINDA 10 HAZİRAN 1958 TARİHİNDE NEW YORK'TA YAPILAN SÖZLEŞME²⁵⁸

I Madde

1. İşbu Sözleşme tabii veya hükmi şahıslar arasında zuhur eden ve tanınması ve icrası bahis mevzuu devlet arazisinden gayri bir devlet arazisinde verilen hakem kararlarının tanınması ve icrası hakkında tatbik olunur. Sözleşme aynı zamanda tanınması ve icrası istenen devlette milli addolunmayan hakem kararları hakkında da tatbik edilir.

2. "Hakem Kararı" terimi ile sadece münferit meselelerin halli için tayin olunan hakemlerin değil aynı zamanda tarafların başvurdukları daimi hakemlik organlarının da verdikleri kararlar adlandırılır.

3. İşbu Sözleşmeyi imza veya tasdik, buna iltihak veya Sözleşme hükümlerini 10 uncu maddenin derpiş ettiği yerlere teşmil ihbarı sırasında, her devlet, mütekabiliyet esası dairesinde, Sözleşme hükümlerini münhasıran diğer bir âkit devletin arazisinde sadır olan hakem kararlarının tanınması ve icrası hakkında tatbik edeceğini beyan edebilir. Bunun gibi her devlet Sözleşmenin tatbikini, akti veya akti olmayan hukuki münasebetlerden mütevellit ihtilâflar arasından kendi milli kanununa nazaran münhasıran ticari mahiyette sayılanlara hasredeğini açıklayabilir.

II Madde

1. Âkit devletlerden her biri, tarafların, akte müstenid olan veya akti olmayan, muayyen bir hukuk münasebetinden aralarında doğmuş veya ileride doğabilecek, hakemlik yolu ile halledilmesi mümkün bir meseleye taallûk eden ihtilâfların tamamını veya bir kısmını hakeme hallettirmek üzere birbirine karşı taahhüde girişmelerini mutazammın yazılı anlaşmalarını muteber addeder.

²⁵⁸ <https://adb.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/612021141817Newyork%20Konvansiyonu%20T%C3%BCrk%C3%A7e.pdf>, Erişim Tarihi: 09.02.2026.

2. "Yazılı anlaşma" teriminden karşılıklı olarak teati edilmiş mektup veya telgraflarda mündemiç bulunan veya taraflarca imzalanmış bir mukaveleye dercedilmiş olan bir hakem şartı veya bir hakem mukavelesi anlaşılır.

3. Bir âkit devlet mahkemesi, tarafların işbu maddenin anladığı mânâda anlaşma aktetlikleri bir meseleye taallûk eden ihtilâfına vaziyet ettiği takdirde, anlaşmanın hükümden düşmüş, tesirsiz veya tatbiki imkânsız bir halde olduğunu tespit etmedikçe, bunları birinin talebi üzerine, hakemliğe sevkeder.

III Madde

Akit devletlerden her biri hakem kararının muteberliğini tanıyacak ve kararın öne sürüldüğü memlekette cari prosedür kaidelerine tevfikan, aşağıdaki maddelerde yazılı şartlar dairesinde, bunun icrasına hüküm verecektir, işbu Sözleşmenin şumulü içine giren hakem kararlarının tanınması ve icrası için milli hakem kararlarına nispetle oldukça daha ağır şartlar tahmil edilmeyecek ve oldukça daha yüksek adli harç alınmayacaktır.

IV Madde

1. Bundan evvelki maddede derpiş olunan tanıma ve icranın temini için, tanıma ve icra kararı verilmesini talep eden tarafın, bu babtaki talebiyle birlikte aşağıda yazılı vesaiki ibraz etmesi icabeder:

a) Hakem kararının aslının usulü dairesinde mevsuk bir nüshasını yahut da aslına uygunluğunu mübeyyin şeraiti ihtiva eden bir suretini;

b) II madde hükmünde derpiş edilen hakem anlaşmasının aslını, veya aslına uygunluğunu mübeyyin şeraiti ihtiva eden bir suretini.

2. Eğer bahis mevzuu karar veya zikri geçen hakem anlaşması dermeyan edildiği memleketin resmi bir dilinde tanzim edilmemiş bulunursa, hükmün tanınması ve icrasını talep eden tarafın, mezkûr vesaikin bu dile çevrilmiş bir tercümesini ibraz etmesi lâzımdır. Tercümenin resmi veya yeminli bir tercüman yahut da bir diplomatik veya konsolosluk ajanı tarafından tasdik edilmesi şarttır.

V Madde

1. Aleyhine hakem kararı dermeyan edilen tarafın talebi sebketmez ve mumaileyh, kararın tanınması ve icrası istenen memleketin selâhiyetli makamı huzurunda aşağıdaki hususları ispat etmez ise, hakem kararının tanınması ve icrası talebi reddolunamaz:

a) II. maddede derpiş olunan anlaşmayı akteden taraflar, haklarında tatbiki gereken kanuna göre ehliyetsiz olur yahut da mezkûr anlaşma taraflarca tâbi kılındığı kanuna ve babta serahat mevcut değilse hakem kararının verildiği mahal kanununa göre hükümsüz bulunur ise; veya

b) Aleyhine hakem hükmü dermeyan olunan taraf hakemin tayininden veya hakemlik prosedüründen usulü dairesinde haberdar edilmemiş olur, yahut da diğer bir sebep yüzünden delillerini ikame etmek imkânını elde edememiş bulunur ise, veya

c) Hakem kararı hakem mukavelesinde veya hakem şartında derpiş edilmiyen bir ihtilâfa muteallik olur yahut hakem mukavelesi veya hakem şartının şumulünü aşan hükümleri muhtevi bulunursa; bununla beraber hakem kararının hakemliğe tâbi bulunan meseleler hakkındaki hükümleri bunun dışında kalan hükümlerinden tefrik edilebilecek durumda ise bunların tanınması ve icrası cihetine gidilebilir, yahut

d) Hakem mahkemesinin teşkili veya hakemlik prosedürü tarafların mukavelesine ve mukavelede sarahat olmayan hâllerde hakemliğin cereyan ettiği mahal kanunu hükümlerine uygun değilse; yahut

e) Hakem kararı taraflar için henüz vacibürriaye olmamış olur veya bunun, verildiği memleket kanunu yahut tâbi olduğu kanun bakımından selâhiyetli bir makam tarafından iptal veya hükmünün icrası geri bırakılmış bulunursa.

2. Hakem kararının tanınması ve icrası istenen memleketin selâhiyetli makamı tarafından aşağıdaki hallerin mevcudiyeti müşahede edilecek olursa, tanıma ve icra talebi kezalik reddolunabilir.

a) Tanıma ve icra talebinin öne sürüldüğü memleketin kanununa göre ihtilâf mevzuunun hakemlik yolu ile halle elverişli bulunmaması; veya

b) Hakem kararının tanınma ve icrasının mezkûr memleketin âmme intizamı kaidelerine aykırı olması.

VI Madde

V maddenin I (e) bendinde derpiş edilen selâhiyetli makamdan hakem kararının iptali veya icrasının taliki talep edilmiş olması hâlinde, huzurunda hakem kararı dermeyan edilen otorite, muvafık görürse, bunun icrası hükmünün verilmesini ileriye bırakabilir ve kezalik, kararın icrasını isteyen tarafın talebi üzerine, karşı tarafı münasip teminat itası ile mükellef kılabilir.

VII Madde

1. İşbu sözleşme hükümleri âkit devletler arasında mün'akit hakem kararlarının tanınması veya icrasına dair, iki yahut çok taraflı anlaşmaların muteberliğine hâlel getirmez ve alâkadar taraflardan hiçbirini bir hakem hükmünden, bunun dermeyan edildiği memleketin mevzuat ve muahedeleri ahkâmı dairesinde faydalanabilmek imkânını haiz olma hakkından mahrum etmez.

2. Hakem şartlarına müteallik 1923 tarihli Cenevre protokolü ile yabancı hakem kararlarının icrasına dair 1927 tarihli Cenevre Sözleşmesi-âkit devletler işbu anlaşma gereğince yekdiğerine karşı bağlandıkları andan itibaren ve bağlılıkları nispetinde - muteberliklerini zayi ederler.

VIII Madde

1. İşbu Sözleşme, 31 Aralık 1958 tarihine kadar, Birleşmiş Milletler üyesi bulunan yahut Birleşmiş Milletlerin bir veya müteaddit mütehassıs müessesesi üyesi unvanını haiz veya bu unvanı iktisap edecek olan yahut Milletlerarası Adalet Divanı statüsünde yer alan, nihayet Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun davetine muhatap olacak olan bütün devletlerin imzasına açık bulundurulacaktır.

2. İşbu Sözleşme tasdik edilecek ve tasdik senetleri Birleşmiş Milletler Teşkilâtının Genel Sekreteri nezdine tevdi edilecektir.

IX Madde

1. VIII maddede derpiş edilen bütün devletler işbu Sözleşmeye iltihak edebilirler.

2. İltihak, Birleşmiş Milletler Teşkilâtının Genel Sekreteri nezdine tevdi edilecek bir iltihak senedi ile yapılır.

X Madde

1. Her devlet bu Sözleşmeyi imza, tasdik veya buna iltihak sırasında Sözleşme hükmünün, milletlerarası sahada temsil ettiği ülkelerin hepsine, birine veya bazılarına şamil olacağını beyan edebilir. Bu beyan Sözleşmenin mezkûr devlet hakkında mer'iyet iktisap ettiği andan itibaren hüküm ifade eder.

2. Bundan sonra bahis mevzuu mahiyetteki bil'umum teşmiller Birleşmiş Milletler Teşkilâtının Genel Sekreterine tevcih edilmiş bir ihbarla yapılacak ve bu, Genel Sekreter ihbarnameyi aldıktan doksan gün sonra yahut da eğer mezkûr devlet hakkında sözleşme bilâhare mer'iyet iktisap ediyorsa bu son tarihten itibaren hüküm ifade edecektir.

3. Sözleşme hükmünün, imza, tasdik veya iltihak tarihinde tatbik edilmediği ülkelerin durumuna gelince, alâkadar devletlerden her biri, indelhace ve esas teşkilat sebepleri gerektiriyorsa mezkûr ülkelerin hükümetlerinin de muvafakatini istihsâl etmek kaydı ile, Sözleşme hükmünü bu yerlere de teşmil için gerekli tedbirlerin ittihazı imkânlarını araştırmayı taahhüt eder.

XI Madde

Aşağıdaki hükümler federatif olan veya muttehid olmayan devletler hakkında tatbik olunur:

(a) Federal hükümetin vecibeleri, Sözleşmedeki hükümler federal kuvvetin kanun yapma yetkisinin şumulü içine girdiği nispette, federatif olmayan âkit devletlerinkinin aynıdır.

(b) İşbu Sözleşmenin, Federatif devleti teşkil eden mütemmim devlet veya vilâyetlerin her birinin kanun yapma yetkisine taallûk eden ve bunların federasyonunun esas teşkilât sistemi gereğince kanuni tedbirler ittihazı ile mükellef bulunmadıkları hükümlerine gelince, federal hükümet, en yakın bir zamanda bu hükümleri müspet mütalâası ile birlikte mütemmim devlet veya vilâyetlerin selâhiyetli makamlarının ıttılâına ulaştırmayı taahhüt eder.

(c) İşbu Sözleşmede taraf olan her federatif devlet, Birleşmiş Milletler Teşkilâtının Genel Sekreteri vasıtası ile kendisine ulaştırılacak olan âkit herhangi diğer bir devletin talebi üzerine, Sözleşmenin şu veya bu hükmüne dair federasyonda ve onu teşkil eden birliklerde mer'i olan mevzuat ve tatbikat hakkında bir muhtıra tebliğ edecek ve bunda bahismevzuu hükmün müessir hâle gelmesi yolunda ittihaz edilen teşrii ve diğer tedbirlerin şumulünü açıklayacaktır.

XII Madde

1. İşbu Sözleşme üçüncü tasdik veya iltihak senedinin tevdi tarihini takip eden doksanıncı gün mer'iyete girecektir.

2. Üçüncü tasdik veya iltihak senedinin tevdiinden sonra Sözleşmeyi tasdik veya buna iltihak edecek olan devletlerden herbiri hakkında Sözleşme, tasdik veya iltihak senedinin tevdiini takip eden doksanıncı gün mer'iyete girecektir.

XIII Madde

1. Âkit devletlerden her biri bu Sözleşmenin, Birleşmiş Milletler Teşkilâtı Genel Sekreterine gönderilecek yazılı bir tebligat ile feshini ihbar edebilir. Feshin ihbarı, Birleşmiş Milletler Teşkilâtı Genel Sekreteri tebligatı aldığı tarihten bir sene sonra hüküm ifade eder.

2. X madde hükmü dairesinde beyan veya ihbarda bulunan her devlet Birleşmiş Milletler Teşkilatı Genel Sekreterine sonradan yapacağı tebligatla Sözleşmenin, tebligatın vuku bulduğu tarihten bir sene sonra bahis mevzuu ülkede tatbik edilmesinin sona ereceğini bildirebilir.

3. İşbu Sözleşme, feshi ihbarın hüküm ifade etmesinden evvel haklarında tanıma ve icra prosedürü başlamış bulunan hakem kararları hakkında tatbiki kabil bir halde kalır.

XIV Madde

İşbu Sözleşme hükümlerini her âkit devlet, diğer bir âkit devlete karşı, ancak kendisi tatbik etmekle mükellef olduğu nispetle dermeyer edebilir.

XV Madde

Birleşmiş Milletler Teşkilâtının Genel Sekreteri VIII maddede derpiş edilen bütün devletlere aşağıdaki hususları bildirecektir:

- (a) VIII maddede derpiş edilen imza ve tasdikleri;
- (b) IX maddede derpiş edilen iltihakları;
- (e) I, X ve XI nci maddelerde derpiş edilen beyan ve tebliğleri;
- (d) XII madde mucibinde işbu Sözleşmenin mer'iyete girdiği tarihi;
- (e) XIII maddede derpiş edilen feshi ihbar ve tebliğleri.

XVI Madde

1. İngilizce, Çince, İspanyolca, Fransızca ve Rusça metinleri müsavi olarak hüküm ifade eden işbu Sözleşme, Birleşmiş Milletler Teşkilâtının arşivlerinde hıfzedilecektir.

2. Birleşmiş Milletler Teşkilâtının Genel Sekreteri işbu Sözleşmenin aslına uygunluğu tasdik edilmiş bir suretini VIII maddede derpiş edilen devletlere ulaştıracaktır.

DEVLETLER VE DİĞER DEVLETLERİN
VATANDAŞLARI ARASINDAKİ YATIRIM
UYUŞMAZLIKLARININ ÇÖZÜMLENMESİ
HAKKINDA SÖZLEŞME

DEVLETLER VE DİĞER DEVLETLERİN VATANDAŞLARI ARASINDAKİ YATIRIM UYUŞMAZLIKLARININ ÇÖZÜMLENMESİ HAKKINDA SÖZLEŞME²⁵⁹

Âkit Devletler,

Ekonomik gelişme için uluslararası işbirliği ihtiyacını ve uluslararası özel yatırımların buradaki rolünü göz önüne alarak,

Bu gibi yatırımlarla ilişkili olarak âkit devletler ile diğer âkit devletlerin vatandaşları arasında zaman zaman anlaşmazlıkların çıkabileceği olasılığını akılda tutarak,

Bu gibi anlaşmazlıkların genel olarak ulusal yasal işlemlere konu olmalarına rağmen, bazı durumlarda anlaşmazlıkların uluslararası metotlarla çözümünün uygun olabileceğini kabul ederek,

Eğer isterlerse âkit tarafların ve âkit devletlerin vatandaşlarının bu tip anlaşmazlıkları uluslararası uzlaştırma ve hakemliğe sunmaları için kolaylıkların elverişliliğine özel önem atfederek,

Bu tip kolaylıkların IBRD'nin himayesi altında oluşturulmasını arzulayarak,

Arabulucuların tavsiyelerine uygun görüş ve herhangi bir hakem kararına uymayı gerektiren bağlayıcı bir anlaşmayı tesis eden bu gibi kolaylıklar yoluyla bu tip anlaşmazlıkların uzlaştırma ve hakemliğe sunulması için tarafların karşılıklı mutabakatı gereğini kabul ederek, ve

Hiç bir âkit devletin, bu sözleşmeyi onaylamış teyid etmiş ya da kabul etmiş olduğu gerçeğine rağmen, kendi rızası olmaksızın herhangi bir anlaşmazlığı uzlaştırma veya hakemliğe sunma yükümlülüğünde olmadığını ilan ederek,

Aşağıdaki hususlarda anlaşmaya varmışlardır.

²⁵⁹ https://www5.tbbm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc071/kanuntbmmc071/kanuntbmmc07103460.pdf, Erişim Tarihi: 09.02.2026.

KISIM 1

Yatırım Anlaşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez (International Centre for Settlement of Investment Disputes)

BÖLÜM 1

Kuruluş ve Teşkilat

Madde 1

(1) Bu sözleşme ile Yatırım Anlaşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez kurulur. (Bundan böyle «Merkez» olarak anılacaktır.)

(2) Merkezin amacı, bu sözleşmenin hükümlerine uygun olarak âkit devletler ile âkit devletlerin vatandaşları arasındaki yatırım anlaşmazlıklarının uzlaştırılması ve hakemliği için kolaylıklar sağlamak olacaktır.

Madde 2

Merkezin yerleşim yeri Dünya Bankasının merkezi içerisinde olacaktır. (Bundan böyle Banka olarak anılacaktır.) Yerleşim yeri idarî Konseyin 2/3 lük çoğunlukla alacağı bir kararla değiştirilebilir.

Madde 3

Merkez; bir İdarî Konsey ve bir Sekreteryaya sahip olacak ve bir Arabulucular ve bir Hakemler Paneli oluşturacaktır.

BÖLÜM 2

İdarî Konsey

Madde 4

(1) İdarî Konsey her âkit devletten gelen birer temsilciden oluşacaktır. Temsilcinin görevini ifa edemediği ya da toplantılara katılamadığı durumlarda yardımcısı temsilci olarak hareket edebilir.

(2) Aksi bir atamanın olmadığı durumda, bir âkit devlet tarafından atanan Bankanın her guvernör ve guvernör yardımcısı otomatik olarak söz konusu devletin konseydeki temsilci ve temsilci yardımcısı olacaktır.

Madde 5

Harikanın Başkanı otomatik olarak İdarî Konseyin de Başkanı olacak, (bundan böyle başkan olarak anılacaktır.) fakat oy hakkı bulunmayacaktır. Başkanın yokluğunda veya görevlerini ifa edemediği durumda ve Banka Başkanlığı makamının boş olduğu durumda Banka başkanı olarak görev yapan kişi idarî Konseyin Başkanı olarak da hareket edecektir.

Madde 6

(1) Burada ve sözleşmenin diğer bükümlerinde kendisine verilen yetki ve işlevlere önyargısız bir biçimde, İdarî Konsey;

- a. Merkezin İdarî ve Malî Tüzüklerini kabul edecektir.
- b. Arabuluculuk ve Hakemlik davalarının tesisinin prosedürü kurallarını kabul edecektir,
- c. Arabuluculuk ve Hakemlik davalarının prosedürü kurallarını (Bundan böyle arabuluculuk ve Hakemlik kuralları olarak anılacaktır) kabul edecektir.
- d. Bankanın idarî olanak ve hizmetlerinden faydalanmak için Banka ile yapılacak düzenlemeleri onaylayacaktır.
- e. Genel Sekreterlik ve Genel Sekreter Yardımcılığının hizmet koşullarını belirleyecektir.
- f. Merkezin gelir ve harcamalarının yıllık bütçesini kabul edecektir,
- g. Merkezin yıllık faaliyet raporunu onaylayacaktır. Yukarıdaki a, b, c ve f. paragraflarında sözü edilen kararlar İdarî Konseyin 2/3 lük oy çoğunluğu ile alınacaktır.

(2) İdarî Konsey gerekli gördüğü hâllerde böyle Komiteler atayabilir.

(3) İdarî Konsey bu sözleşmenin uygulanmasında gerekli olduğuna karar verecek olursa diğer yetki ve fonksiyonlarını da kullanacaktır.

Madde 7

(1) İdarî Konseyin bir adet yıllık toplantısı ve Konsey veya en az beş Konsey üyesinin teklifiyle Başkan veya Genel Sekreter tarafından toplanacak diğer toplantıları olacaktır.

(2) İdarî Konseyin her üyesi bir oy hakkına sahip olacak burada sağlanan istisnaların dışında tüm kararlar oy çoğunluğu ile alınacaktır.

(3) İdarî Konseyin herhangi bir toplantısı için salt çoğunluk onun üyelerinin çoğunluğu olacaktır.

(4) Üyelerin 2/3 çoğunluğu ile İdarî Konsey, Başkanın toplantı yapmaksızın üyelerin oylarını toplayabileceği ve salt çoğunlukla karar alabileceği bir usul tesis edebilir. Oylar, bu usulde, üyelerin belirlenen zaman içinde çoğunluğu sağlamaları ile geçerli olacaktır.

Madde 8

İdarî Konsey Üyeleri ve Başkan Merkezden herhangi bir karşılık olmaksızın hizmet verirler.

BÖLÜM 3

Sekreterlik

Madde 9

Sekreterlik, bir Genel Sekreter, bir veya birden fazla Yardımcı Sekreter ve personelden oluşacaktır.

Madde 10

(1) Genel Sekreter ve Yardımcı Sekreterler İdarî Konseyin 2/3 luk çoğunluğu ve Başkanın aday göstermesi ile tekrar seçilme hakkı saklı olarak altı yıldan fazla olmamak üzere seçilirler. Başkan İdarî Konseyin üyelerine danıştıktan sonra söz konusu her makam için bir veya birden fazla aday gösterebilir.

(2) Genel Sekreter ve Genel Sekreter Yardımcılığı ofisleri her türlü politik düşünceden bağımsız olarak hareket edeceklerdir. Ne Genel Sekreter, nede Genel Sekreter Yardımcıları hiçbir işte çalışamayacağı gibi, idarî konseyin onayı olmaksızın başka bir işle de iştigal edemeyeceklerdir.

(3) Genel Sekreterin yokluğunda veya görevlerini ifa edemediği durumda ve Genel Sekreterlik makamının boşluğunda, Genel Sekreter Yardımcısı Genel Sekreter gibi hareket edecektir.

Eğer birden fazla Genel Sekreter Yardımcılığı varsa bu durumda bunlar İdarî Konseyin belirleyeceği sıra ile Genel Sekreterlik yapacaklardır.

Madde 11

Genel Sekreter Merkezin yasal temsilcisi ve asli memuru olacaktır ve bu sözleşmenin hükümleri ve İdarî Konseyin kabul ettiği kurallara uygun olarak Merkezin idaresinden ve personel atamasından sorumlu olacaktır. Ayrıca sicil memuru fonksiyonlarını da yerine getirecek ve bu sözleşmeye ve tasdiklenmiş örneklerine uygun olarak alınacak olan hâkem kararlarının gerçekleştirilmesini sağlamak için yetki sahibi olacaktır.

BÖLÜM 4

Paneller

Madde 12

Arabulucular Paneli ve Hâkemler Paneli, her biri, kalifiye kişilerden, burada çalışmaya gönüllü ve atanacak personelden oluşur.

Madde 13

(1) Her âkit devlet, her Panel'e kendi vatandaşlarından veya diğer ülke vatandaşlarından 4 kişi atayacaktır.

(2) Başkan her bir panele 10 kişi atayabilir. Ancak atanan her kişi farklı ülke vatandaşı olacaktır.

Madde 14

(1) Panellerde hizmet vermek üzere atanacaklar, yüksek ahlak sahibi, hukuk, ticaret, sanayi ve maliye konularında yetkili kabul edilen ve bağımsız yargı uygulayacağına güvenilebilecek kişiler olacaklardır. Hâkem Panelinde görev alacaklar için hukuk alanındaki yeterlilik özel önem taşımaktadır.

(2) Başkan, panelde görev alacak kişileri atarken, dünya da mevcut yasal ve ekonomik sistemleri temsilinin sağlanması hususuna özel önem atfedecektir.

Madde 15

(1) Panel üyeleri 6 yıllık yenilenebilir dönemler çerçevesinde hizmet vereceklerdir.

(2) Herhangi bir panel üyesinin Ölümü veya istifası hâlinde, bu üyeyi atamaya yetkili makam bu üyenin geri kalan süresi için yeni bir kişi atama hakkına da sahiptir.

(3) Panel üyeleri kendi yerlerine atama yapıncaya kadar görevde kalacaklardır.

Madde 16

(1) Bir kişi her iki panelde de görev alabilir.

(2) Eğer bir kişi aynı panelde birden fazla âkit ülke temsilcisi olarak veya bir veya birden fazla ülke ve başkan tarafından atanırsa ilk atayan ülkenin temsilcisi olarak farz edilecek veya bu ülkelerden biri onun vatandaşı olduğu ülke ise bunun temsilcisi sayılacaktır.

(3) Tüm atamalar Genel Sekreterliğe bildirilecek ve bu bildirimlerin alındığı tarihten itibaren geçerli sayılacaktır.

BÖLÜM 5

Merkezin Finansmanı

Madde 17

Eğer Merkezin harcamaları, sağladığı olanaklar karşılığı elde edilen gelirlerden veya diğer gelirlerden karşılanamıyorsa, geri kalan kısım, Bankaya üye olan ülkelerden onların Banka sermayesine katkı payları oranında, Bankaya üye olmayan ülkelerden ise, idarî Konseyin belirleyeceği kurallar içinde sağlanacaktır.

BÖLÜM 6

Statü, İmtiyaz ve Dokunulmazlıklar

Madde 18

Merkez, tam olarak uluslararası tüzelkişiliğe sahip olacaktır. Merkezim yasal kişiliği şunları da kapsayacaktır.

- a - Sözleşme yapmak,
- b - Taşınır ve taşınmaz mal sahibi olmak veya satmak,
- c - Hukuk Davaları açmak.

Madde 19

Merkez fonksiyonlarını, tam olarak yapabilmek için Akut ülke sınırları içinde bu bölümde derced'ilen dokunulmazlık ve imtiyazları kullanacaktır.

Madde 20

Merkez kendisi feragat etmedikçe menkul ve gayrimenkulleri hakkımda da aynı dokunulmazlık ve imtiyazlardan yararlanacaklardır.

Madde 21

Başkan, İdarî Konsey üyeleri, arabulucular, hakemler veya 52 nci Maddenin 3 üncü paragrafına, göre atanmış Komite üyeleri ve Sekreterlik işçi ve memurları;

a) Merkez sarfinazar edinceye kadar, kendilerine verilmiş olan görevlerin ifasında yasal dokunulmazlık haklarını kullanırlar,

b) Yerel vatandaş olmayanlar, göçmen kısıtlamaları, yabancı kayıtlarının gerektirdiği işler ve ulusal hizmet yükümlülüğünden muaf tutulacak ve kambiyo kısıtlamaları ile ilgili kolaylıklardan faydalanacaklardır. Ayrıca Akit ülkelerde onların, diğer Âkit ülkelerdeki karşılıklarına denk gelmek üzere, temsilcilerine işçilerine, ve memurlarına sağladıkları seyahat kolaylıklarından aynen faydalanacaklardır.

Madde 22

Madde 21 hükümleri bu sözleşme çerçevesinde davaya katılan taraflara, temsilcilere, danışmanlara, avukatlara, şahitlere ve uzmanlara uygulanacaktır. Ancak paragraf (b) hükümleri sadece dayanın görüleceği yere dava ile ilgili gidiş gelişlerde ve ikametlerde uygulanacaktır.

Madde 23

(1) Merkez arş/Meri gerekli olduğu yerlerde dokunulmaz olacaktır.

(2) Resmî yazışmalarıyla ilgili olarak Merkez, her Âkit ülke tarafından diğer uluslararası kuruluşlara kıyasla daha az müsaadeye mazhar sayılmayacaktır.

Madde 24

(1) Bu sözleşme ile yetki verilen Merkezin değerleri, malları, gelin ve işlemleri ve faaliyetleri vergi ve gümrüklerden muaf olacaktır.

Merkez ayrıca vergi ve gümrük toplama yükümlülüğünden de muaf olacaktır.

(2) Yerel vatandaşlar haricinde Merkez tarafımdan Başkana, Konsey üyelerine veya diğer çalışanlara ödenen yoluk, ödenek ve maaşlardan vergi kesilmeyecektir.

(3) 52 nci Maddenin 3 üncü Paragrafına göre tayin edilen ve arabulucu, hakem veya komite üyesi olanlardan bu sözleşme çerçevesinde görülen davarla ilişkin olarak eğer verginin hukukî dayanağı, merkezin yerleşim yeri veya bu davanın görüldüğü yer veya bu ücret veya ödeneklerin ödendiği yer ise hiçbir vergi alınmayacaktır.

KISIM II

Merkezin Yargılama Yetkisi

Madde 25

(1) Merkezin yargılama yetkisi, Âkit ülkeler (ya da onları oluşturan alt birimler ya da ülke tarafından merkeze atanmış temsilciler) ile uyuşmazlık hâliyle ilgili yazılı rızasını Merkeze sunmuş diğer Âkit devlet vatandaşları arasında yatırımlardan kaynaklanan hukukî uyuşmazlıkları kapsayacaktır. Taraflar rızalarını sunduktan sonra hiç bir taraf bu olurlarını tek taraflı olarak geri alamaz.

(2) Diğer Âkit ülke vatandaşlarının; deyimi aşağıdakileri kapsar;

a) Âkit bir devletin vatandaşlığına sahip herhangi bir kişi haricinde 36 ncı Maddenin 3 üncü Paragrafı veya 28 inci Maddenin 3 üncü Paragrafı uygulanarak istemleri kaydedilmiş ve anlaşmazlık tarihinde sözkonusu anlaşmazlığı merkeze sunmak üzere taraf olmuş olan diğer ülke vatandaşları

b) Âkit ülke vatandaşlığına sahip herhangi bir yasal kişi haricinde, tarafların rızasıyla anlaşmazlığın Arabuluculuk veya Hakemliğe sunulduğu tarihte taraf olan devlet veya söz konusu tarihte anlaşmazlığa taraf olan Âkit devlet vatandaşlığına sahip olan herhangi bir yasal kişi ve bu sözleşmenin amaçları doğrultusunda yabancı kontrolü yüzünden «diğer bir Âkit devlet vatandaşı» muamelesi görmesi kararlaştırılmış diğer taraflar.

(3) Âkit ülkenin herhangi bir alt birimi veya temsilcisi tarafından verilen rızalar bu devletin ayrıca onayının gerekmediğini bildirmediği durumlarda, devletin onayı gerekir.

(4) Kabul ya da onay anında veya onaydan sonara herhangi bir Zamanda herhangi bir Âkit devlet hangi anlaşmazlık türlerini Merkez'in yargı yetkisine sunup sunmayacağını Merkeze bildirebilir.

Genel Sekreterlik, bu bildirimini tüm taraf ülkelere gönderecektir.

Bu bildirim 1 inci Paragraftaki gerekli görülen rızayı oluşturmaz.

Madde 26

Bu sözleşme çerçevesinde tarafların hakemlik için rızaları, aksi belirtilmediği takdirde, herhangi bir çözüm dışında bu hakemliğe rızaları demektir.

Âkit Devlet, bu rızalarının ön koşulu olarak yerel idarî ve adlî tüm çarelerin tüketilmiş olmasını isteyebilir.

Madde 27

(1) Alınabilecek herhangi bir kararın karşı tarafça uyulmaması ve uygulanmaması hâli haricinde, bu sözleşme çerçevesinde Hakemliğe başvurmuş ve rızalarını göndermiş hiç bir Âkit Devlet anlaşmazlığa muhatap olan kemdi vatandaşlarına diplomatik koruma uygulayamaz ve uluslararası iddiada bulunamaz.

(2) Birinci paragrafın amaçları doğrultusundaki diplomatik boruma anlaşmazlıkların çözümünü kolaylaştırma amacına yönelik gayri resmî diplomatik değişimleri kapsamaz.

KISIM 3

Arabuluculuk

BÖLÜM 1

Arabuluculuk İstemi

Madde 28

(1) Arabuluculuk davası tesis etmek isteyen herhangi bir Âkit ülke veya Âkit ülke vatandaşı istemini bir Örneğini diğer tarafa da gönderecek olan Genel Sekreterliğe yazılı olarak iletmesi gerekmektedir.

(2) Bu istem anlaşmazlık konusu ile ilgili bilgileri, tarafların tanıtımını arabuluculuk ve hakemlik işlemleri kurumu için yöntem ve kurallara uygun olarak arabuluculuğa rızalarını içerecektir.

(3) Genel Sekreter söz konusu istemi, istemde yer alan bilgiler ışığında, anlaşmazlığı Merkezin yargı yetkisi dışında bulmadığı takdirde kaydedecektir. Sonradan taraflara kayıt yapıldığını veya reddedildiğini bildirecektir.

BÖLÜM 2

Arabuluculuk Komisyonunun Oluşturulması

Madde 29

(1) Arabuluculuk Komisyonu (bundan sonra Komisyon olarak adlandırılacaktır) 28 inci Maddeye uygun bir istem kaydedildiğinde hemen oluşturulacaktır.

(2) a) Komisyon bir arabulucudan veya tarafların anlaşarak tayin edecekleri tek sayıda arabuluculardan oluşacaktır.

b) Taraflar, arabulucuların sayısında ve atama yönteminde anlaşamazlarsa, Komisyon ikisi her bir tarafça ayrı, ayrı atanacak biride - ki aynı zamanda Komisyon Başkan olacaktır- tarafların anlaşması ile atanacak üç arabulucudan oluşacaktır.

Madde 30

Eğer Komisyon 28 inci Maddenin 3 üncü Paragrafına göre istem kaydının Genel Sekreterlikçe dağıtımını izleyen 90 gün içinde veya tarafların daha önce üzerinde anlaştığı bir sürede oluşturulamazsa, Başkan, taraflardan birinin istemli üzerine, her iki tarafa da mümkün olduğunca danışarak atanamayan arabulucu veya arabulucuları atayacaktır.

Madde 31

(1) Arabulucular Başkanca 30 uncu maddeye uygun olarak yapılan atamalar dışında, Arabulucu Paneli dışarısından da atanabilirler.

(2) Arabulucular Paneli dışında atanan arabulucular 14 üncü maddenin 1 inci paragrafında dercedilen özellikleri taşımalıdır.

BÖLÜM 3

Uzlaştırma Davası

Madde 32

(1) Komisyon yetkili olup olmadığını kendisi kararlaştıracaktır.

(2) Uzlaşmazlığa, bu uzlaşmazlığa merkezin yargı alanı içinde olmadığı veya diğer nedenlerle, Komisyonun yetki sınırları *içerisine* girmediği biçiminde *taraflardan* birine itiraz edildiğinde, itirazın geçerliliğini veya ön bir soru olarak mı ele alınması gerektiğini Komisyon belirleyecektir.

Madde 33

Herhangi bir arabuluculuk davası bu bölüm hükümlerine göre yürütülecek ve taraflar başka bir şekil üzerinde anlaşmadığı takdirde, tarafların arabuluculuk isteminde bulundukları tarihte yürürlükte olan arabuluculuk kurallarına göre işlem görecektir. İşlemin bu bölümce veya arabuluculuk kurallarınca veya tarafların üzerinde anlaştığı hususları kapsamadığı şeklinde bir itiraz geldiğinde Komisyon sorun hakkında karar verecektir.

Madde 34

(1) Komisyonun görevi taraflar arasındaki anlaşmazlıklara açıklık getirmek ve her iki tarafça da kabul görececek koşullarla çözüm getirmeye çalışmak olacaktır. Buna göre işlemin herhangi bir aşamasında Komisyon zaman zaman taraflara anlaşma koşulları tavsiye edebilir. Taraflar Komisyon ile Komisyonun görevini yürütebilmesi için iyi niyetli işbirliği içerisinde olacaklar ve tavsiyelerini en dikkatli biçimde ele alacaklardır.

(2) Taraflar anlaşmaya varabilirlerse Komisyon, anlaşmazlığa düşülen konuların ve anlaşmanın sağlandığının kaydedildiği bir raporun yayınlanmasını sağlayacaktır. Eğer, davanın herhangi bir aşamasında, Komisyonda taraflar arasında bir anlaşmaya varılamayacağı kanaati hâsıl olursa, Komisyon davayı durdurabilir ve anlaşmazlığın Komisyona sunulduğunu ve tarafların anlaşmaya varmakta başarısız olduklarını kaydeden bir rapor yayınlar. Eğer taraflardan biri davaya katılmazsa, Komisyon davayı düşürür ve taraflardan birinin davaya katılmadığını rapor eder.

Madde 35

Taraflar üzerinde başka bir şekilde anlaşmadığı takdirde arabuluculuk davasına taraf olanlar, hakemler önünde veya herhangi bir mahkemede veya başka bir şekilde, Komisyonunun raporuna veya tavsiyelerine veya diğer tarafın arabuluculuk davasındaki anlaşma önerilerine, yönetimine, beyanına, bildirilen görüşlerine dayanarak dava açmaya hak kazanamazlar.

KISIM 4

Hakemlik

BÖLÜM 1

Hakemlik İstemi

Madde 36

(1) Hakemlik davasının oluşturulmasını isteyen herhangi bir Âkit Ülke veya vatandaşı konuyu Genel Sekreterliğe yazılı olarak bildirir ve Genel Sekreterlik istemin bir örneğini diğer tarafa iletir.

(2) İstem, anlaşmazlık konularını, tarafların tanıtımını, tarafların hakemlik ve arabuluculuk davasının açılma kurallarına uygun olarak hakemlik konusundaki rızalarını içeren belgeleri ihtiva edecektir.

(3) Genel Sekreter, istemde yer alan bilgilere dayanarak anlaşmazlığın Merkezin yargı alan dışına taşıdığı saptamazsa istemi kaydedecek ve hemen taraflara istemin kaydedildiği veya kaydın reddedildiğini bildirecektir.

BÖLÜM 2

Heyetin Oluşturulması

Madde 37

(1) Hakem Heyeti (bundan sonra Heyet olarak adlandırılacaktır) 36 ncı maddeye uygun bir istem kaydedildiğinde en kısa zamanda oluşturulacaktır.

(2) a) Heyet yalnız bir hakemden veya tarafların üzerinde anlaşacağı tek sayıda tayin edilmiş hakemden oluşacaktır.

b) Tarafların hakemlerin sayısında veya atanma yöntemi üzerinde anlaşamamaları hâlinde, Heyet, taraflarca ayrı, ayrı atanan birer ve Heyetin Başkanlığını yapacak, tarafların ortak atadığı bir hakemden olmak üzere üç hakemden oluşacaktır.

Madde 38

Eğer Heyet 36 ncı maddenin 3 üncü paragrafına göre istem kaydının Genel Sekreterlikçe dağıtımını izleyen 90 gün içinde veya tarafların daha önce üzerinde anlaştığı bir sürede oluşturulmazsa, Başkan herhangi bir tarafın istemi üzerine taraflara mümkün olduğunca danışarak atanamayan hakem veya hakemleri atayacaktır. Bu maddeye göre Başkanca atanan hakemler anlaşmazlığa taraf olan Âkit ülkenin vatandaşı veya Âkit ülkelerin vatandaşlarından birinin taraf olduğu anlaşmazlığa taraf olan Âkit ülkenin vatandaşı olamazlar.

Madde 39

Hakemlerin çoğunluğu anlaşmazlığa taraf olan Âkit ülkenin ve vatandaşı anlaşmazlığa taraf olan Âkit ülkenin vatandaşı olmayacaktır. Bununla birlikte bu madde hükümleri tek hakem veya heyetin her bir üyesi tarafların rızası ile atanırsa uygulanmaz.

Madde 40

(1) Hakemler, Hakemler Paneli dışından Başkanın 38 incü maddeye göre atadıkları istisna olmak üzere, atanabilirler.

(2) Hakemler Paneli dışından atanacaklar 14 üncü maddenin 1 inci paragrafında dercedilen nitelikleri taşımalıdır.

BÖLÜM 3

Heyetin Yetkisi ve İşlemleri

Madde 41

(1) Heyet yetkili olup olmadığını kendisi kararlaştıracaktır.

(2) Anlaşmazlığa, bu anlaşmazlığın Merkezin yargı alan içerisinde olmadığı veya diğer nedenlerle, Heyetin yetki sınırları içerisine girmediği biçiminde taraflardan birine itiraz edildiğinde, itirazın geçerliliğini veya ön bir soru olarak mı ele alınması gerektiğini Heyet belirleyecektir.

Madde 42

(1) Heyet, anlaşmazlığa taraflarca üzerinde anlaşılacak hukuk kuralları çerçevesinde karar verecektir. Anlaşma sağlanamaması hâlinde Heyet anlaşmazlığa taraf olan Âkit ülkenin, hukukunun (Kanunların çalışması hâlinde uygulanacak kurallar da dahil olmak üzere) ve Uluslararası hukukun uygulanabilir kurallarını uygulayacaktır.

(2) Heyet, hukukun belirsizliği veya boşluğu karşısında bir çözüm getirmeyebilir.

(3) 1 ve 2 nci paragraf hükümleri, taraflar bu şekilde anlaştığı takdirde, Heyetin anlaşmazlığı hakkaniyet kuralları çerçevesinde çözmesine engel teşkil etmez.

Madde 43

Taraflar başka türlü anlaşmadığı takdirde, davanın herhangi bir aşamasında, Heyet uygun görürse;

a) Tarafları belge ve delil göstermeye çağırabilir.

b) Anlaşmazlık alanını ziyaret edebilir ve uygun gördüğü soruşturmayı yürütebilir.

Madde 44

Hakemlik davası, taraflar başka biçimde anlaşmadıkları takdirde, bu bölüm hükümlerine ve tarafların hakeme gittikleri tarihteki hakemlik kurallarına göre yürütülür. Bu bölümce veya hakemlik kurallarınca veya tarafların anlaştığı kurallarınca kapsanmayan bir sorun arz olduğunda, Heyet soruna çözüm bulur.

Madde 45

(1) Taraflardan birinin mahkemeye katılamaması veya davasını sunamaması diğer tarafın bir hak iddia etmesi olarak kabul edilemez.

(2) Taraflardan birinin davanın herhangi bir aşamasında mahkemeye katılmaması veya olayı sunmaması hâlinde diğer taraf Heyetin iletilen sorunların çözümü ile ilgilenmesini ve karar vermesini isteyebilir. Karar verilmezden önce, Heyet, mahkemede bulunmayan veya da vasim sunmayan tarafa, bu tarafın kasıtlı olarak yapmadığından emin olmadıkça ek bir süre vererek bu taralı uyarır.

Madde 46

Taraflar başka biçimde anlaşmadığı takdirde, taraflardan birince istenmesi hâlinde Heyet, tarafların rızası çerçevesinde ve Merkezin yargı yetkisi içerisinde anlaşmazlığın aslî konusu dışında doğrudan ortaya çıkabilecek ek iddia ve karşı iddiaları belirleyecektir.

Madde 47

Taraflar başka biçimde anlaşmadığı takdirde, Heyet şartların böyle gerektirdiğini düşünerek, her iki tarafın karşılıklı haklarını korumak için ihtiyatî tedbirler tavsiye edebilir.

KARAR

Madde 48

- (1) Heyet sorunlara üye çoğunluğu ile karar verir.
- (2) Heyetin kararı yazılı olacak ve oy veren tüm üyelerce imzalanacaktır.
- (3) Karar, Heyete sunulan her sorunu içerecek ve temel alınan gerekçeleri belirleyecektir.
- (4) Heyetin herhangi bir üyesi karara kendi fikrini veya muhâlefet şerhini, çoğunluğa katılsa da katılmasa da ekleyebilir.
- (5) Merkez tarafların rızası olmadan kendiliğinden kararı yayınlamaz.

Madde 49

(1) Genel Sekreter taraflara kararın tasdik edilmiş örneklerini tebliğ eder. Karar, tebliği tarihinde yürürlüğe girer.

(2) Heyet, kararın verilmesini izleyen 45 gün içerisinde taraflardan birinin başvurusu hâlinde diğer tarafı da haberdar ederek, kararda atladığı bir sorun hakkında karar verebilir ve karardaki, yazım, aritmetik veya benzeri hataları düzeltebilir. Heyetin kararı aslî kararın bir parçası olacak ve asıl karar gibi tebliğ edilecektir. 51 inci maddenin 2 nci paragrafında ve 52 nci maddenin 2 nci paragrafında sağlanan zaman dilimleri kararın verildiği tarihten itibaren işlemeye başlayacaktır.

BÖLÜM 5

Kararın Yorumu, Düzeltilmesi ve Geçersiz Kılınması

Madde 50

(1) Kararın anlamı veya kapsamı hakkında taraflar arasında bir anlaşmazlık olursa, taraflardan biri Genel Sekretere yazılı başvuruda bulunarak kararın yorumunu isteyebilir.

(2) Başvuru, mümkün olursa, Kararı veren Heyete yapılmalıdır. Bu mümkün olmaz ise bu kısmın 2 nci bölümüne göre yeni bir Heyet oluşturulur. Heyet şartların böyle gerektirdiğini düşünerek, yeni karar aşamasında, eski kararın uygulanmasını durdurabilir.

Madde 51

(1) Taraflardan biri Genel Sekretere yazılı başvuruda bulunarak karar verildiğinde Heyetçe ve başvuruda bulunan tarafça bilinmeyen, başvuruda bulunanın ihmali nedeni ile bilmemezlik etmediği, bilinmesi kararı etkileyecek nitelikte bir gerçeğin ortaya çıkması nedeni ile kararın düzeltilmesini isteyebilir.

(2) Başvuru bu gerçeğin ortaya çıkmasından sonraki 90 gün içinde ve her halükârda kararın verilmesinden sonraki 3 yıl içinde yapılmalıdır.

(3) Talep, mümkün olursa, kararı veren Heyete yapılmalıdır. Aksi halde bu bölümün 2 nci kısmına göre yeni bir Heyet oluşturulacaktır.

(4) Heyet, şartların böyle gerektirdiğini düşünerek, yeni karar aşamasında, eski kararın uygulanmasını durdurabilir. Başvuruda bulunan, başvurusunda kararın ertelenmesini talep ederse, Heyet istemi hükme bağlayana kadar karar ihtiyarî olarak ertelenir.

Madde 52

(1) Taraflardan biri aşağıdaki hâllerden birini veya bazılarını öne sürerek, Genel Sekreterliğe yazılı başvuru ile kararın geçersiz kılınmasını isteyebilir.

- a) Heyetin uygun bir şekilde oluşturulmadığı,
- b) Heyetin yetkisini aştığı,
- c) Heyet üyelerinden birinin rüşvet aldığı,
- d) Mahkemenin temel kurallarından ciddî bir sapma olduğu,
- e) Kararın dayandığı gerekçeleri belirtmediği.

(2) Başvuru, rüşvet hâli dışındaki bu durumda rüşvetin ortaya çıkmasından sonraki 120 gün içinde - kararı izleyen 120 gün içinde ve her halükârda kararı izleyen 3 yıl içinde yapılmalıdır.

(3) İstem ulaştığında, Başkan, Hakem Panelinden 3 kişiyi *ad hoc* Komiteye atar. Bu komite üyelerinden hiçbirisi kararı veren heyetin üyesi, bu Heyet üyelerinden hiç birisi ile aynı ülke vatandaşı, anlaşmazlığa taraf olan ülke vatandaşı veya vatandaşı anlaşmazlığa taraf olan ülkenin vatandaşı, Âkit Ülkelerden biri tarafından Hakem Paneline atanmış veya aym anlaşmazlığa arabulucu olarak görev yapmış olamazlar. Komite, paragraf 3'de değinilen durumlar çerçevesinde kararın tümünü veya bir parçasını geçersiz kılmaya yetkilidir.

(4) Madde 41, 45, 48, 49, 53 ve 54 ile VI ve VII nci kısımlar Komite önündeki Mahkemede de «icabi hâlinde» uygulanır.

(5) Komite, şartların öyle gerektirdiğini düşünerek, eski kararın yürürlüğünü yeni karar çıkana kadar erteleyebilir. Başvuruda bulunan, başvurusunda kararın yürütülmesinin durdurulmasını isterse, yürütme Komite talebi karara bağlayana kadar ertelenir.

(6) Karar geçersiz sayılırsa, anlaşmazlık taraflardan birinin istemi hâlinde, bu kısmın 2 nci bölümüne göre oluşturulacak yeni bir Heyete sunulur.

BÖLÜM 6

Kararın Tanınması ve Yürürlüğü

Madde 53

(1) Karar tarafları bağlayıcı olacak, daha üst bir makama götürülmeyecek veya bu sözleşmede öngörülenler dışında bir çözüme konu olmayacaktır. Taraflar, bu sözleşme hükümlerine göre kararın yürütülmesi durdurulmadıkça karara uyacaklar ve hükümlerini yerine getireceklerdir.

(2) Bu bölümün amacı uyarınca «karar» 50, 51 ve 52 nci maddeler çerçevesinde verilmiş kararları yorumlayacak, düzeltecek ve geçersiz kılabilecek kararları da içerecektir.

Madde 54

(1) Her üye ülke bu sözleşmeye uygun olarak verilmiş her kararı bağlayıcı kabul edecek ve kararın parasal yükümlülüklerini kendi sınırları içerisinde kendi Devletin mahkemesinin nihaî bir kararı gibi yerine getirecektir. Federal Anayasalı bir âkit ülke bu kararı Federal mahkemelerde yürütecek ve bu mahkemelerin karara Federe Devletin mahkemelerinin nihaî bir kararı gibi yaklaşımlarını sağlayacaktır.

(2) Bir âkit ülkenin sınırları içerisinde bu kararın tanınmasını ve yürütülmesini isteyen taraf, âkit devletin bu amaçla atayacağı uygun bir mahkeme veya otoriteyi Genel Sekreterce onaylanmış kararın bir örneği ile donatacaktır. Her âkit devlet bu amaçla atayacağı uygun bir mahkemeyi veya diğer otoriteyi ve daha sonra bu atamada yapılacak değişikliği Genel Sekretere bildirecektir.

(3) Kararın uygulanması, bu uygulamanın sınırları içinde âkit devletin kararların uygulanmasına ilişkin yapacağı kanunları gereğince yapılacaktır.

Madde 55

54 üncü maddedeki hiçbir şey, âkit devletin veya herhangi bir yabancı devletin uygulamadan imtina edebileceği şekilde, âkit devletin yürürlükteki kanunlarına bir «deregasyon» (aykırılık) olarak yorumlanamaz.

KISIM 5

Arabulucu ve Hakemlerin Değiştirilmesi ve Vasıfların Kaybolması

Madde 56

(1) Bir komisyon veya Heyet oluşturulduktan ve dava görülmeye başlandıktan sonra aşağıdaki haller dışında, yapısı değişmeden kalacaktır. Eğer bir arabulucu veya hakem ölürse, mahcur olursa veya istifa ederse doğacak boşluk III üncü kısmın 2 nci bölümüne veya IV üncü kısmın 2 nci bölümüne göre doldurulacaktır.

(2) Komisyon veya Heyetin bir üyesi, Panel üyeliğinin sona erdiğine bakılmaksızın üyeliğini sürdürecektir.

(3) Eğer, taraflardan biri tarafından atanan bir arabulucu veya hakem üye olduğu Komisyon veya Heyetle anlaşmadan istifa etmişse, Başkan uygun Panelden bir kâfiyi doğan boşluğu doldurmak için atayacaktır.

Madde 57

Taraflardan biri bir Komisyon veya Heyete, 14 üncü maddenin 1 inci paragrafında istenilen niteliklere sahip olmadığını gösterir delillere dayanarak, üyelerin herhangi birinin ıskatını önerebilir. Hakemlik davasının taraftarından biri IV üncü kısmın 2 nci bölümü gereğince yeterli olmadığını öne sürerek bir hakem veya arabulucunun ıskatını önerebilir.

Madde 58

Bir hakem veya arabulucunun ıskatı önerisi hakkında karar aşağıda sayılan haller dışında heyet veya komisyonun diğer üyelerince alınır.

Oyların eşit çıkması, tek hakem veya arabulucunun ıskatı önerisi veya hakem veya arabulucuların çoğunluğunun ıskatı önerisi hâlinde kararı Başkan alır.

Eğer önerinin uygun görüldüğü karara bağlanırsa, kararın kapsadığı arabulucu veya hakem III üncü kısmın 2 nci bölümü ve IV üncü kısmın 2 nci bölümü hükümleri uyarınca değiştirilir.

KISIM 6

Yargılama Giderleri

Madde 59

Merkezin olanaklarının kullanılmasından doğan ve taraflarca ödenmesi gereken masraflar İdare Konseyince saptanan kurallara göre Genel Sekreterce belirlenir.

Madde 60

(1) Her Komisyon ve her Heyet, üyelerinin ödenek ve masraflarını idarî Konseyce koyulan sınırlar içerisinde Genel Sekretere danıştıktan sonra belirler.

(2) Bu maddenin 1 inci paragrafındaki hiçbir şey tarafları Komisyon veya Heyet üyelerine ödenecek ödenek ve masraflar üzerinde önceden anlaşılmaktan alıkoyamaz.

Madde 61

(1) Arabuluculuk davasında merkez olanaklarının kullanılmasından doğan masraflar ve Komisyon üyelerinin ödenek ve masrafları taraflarca eşit olarak paylaşılır. Her taraf davaya ilişkin diğer masraflarla kendisi yükümlüdür.

(2) Hakemlik davasında, taraflar üzerinde başka türlü anlaşamadığı takdirde, Heyet davaya ilişkin taraflarca yüklenilecek masrafları tayin eder ve bu masraflar, heyet üyelerinin ödenek ve masrafları ve merkez olanaklarını kullanmanın masraflarının nasıl ve kim tarafından ödeneceğine karar verir.

Bu karar, kararın bir parçasını oluşturur.

KISIM 7

Davanın Yeri

Madde 62

Arabuluculuk ve Hakemlik davaları aşağıda sayılan haller dışında Merkezde görülür.

Madde 63

Eğer taraflar anlaşırsa arabuluculuk ve hakemlik davaları aşağıdaki yerlerde görülebilir.

a) Merkezin bu amaçla düzenleme yapacağı resmî ve özel herhangi uygun bir kuruluşa veya Daimî Hakemlik Divanında, veya

b) Genel Sekretere danıştıktan sonra Komisyon veya Heyetçe uygun görülecek herhangi bir diğer yerde.

KISIM 8

Âkit Devletler Arasındaki Anlaşmazlıklar

Madde 64

Bu sözleşmenin yorumundan veya uygulanmasından doğan ve görüşmelerle çözüme kavuşturulmayan Âkit Devletler arasındaki anlaşmazlıklar Devletler başka bir çözüm yöntemi üzerinde anlaşmadıkları takdirde Uluslararası Adalet Divanına götürülür.

KISIM 9

Değişiklik

Madde 65

Âkit devletlerden biri bu sözleşmenin değiştirilmesini önerebilir. Değişiklik metni, metnin görüşüleceği İdarî Konseyin ilk toplantısından önce 90 günden az olmamak üzere Genel Sekretere iletilmelidir ve Genel Sekreterce tüm İdarî Konsey üyelerine ulaştırılmalıdır.

Madde 66

(1) Eğer İdarî Konseyi 2/3'lük çoğunlukla değişikliği kabul ederse, değişiklik önerisi tüm âkit devletlere teyid, kabul veya onay için dağıtılacaktır. Her değişiklik tüm âkit devletlerin teyidi, kabul veya onayını sözleşmenin yeddi eminine bildirilmesinden 30 gün sonra yürürlüğe girer.

(2) Hiçbir değişiklik, bu sözleşmeye taraf devletlerin veya alt bölümlerinin veya temsilcilerinin veya bu devlet vatandaşlarının, bu değişiklik yürürlüğe girmezden önce Merkezin yargılanmasından doğmuş haklarını ve yükümlülüklerini etkilemez.

KISIM 10

Nihaî Hükümler

Madde 67

Bu sözleşme banka üyesi devletler adına imzaya açılacaktır. Bu, Uluslararası Adalet Divanı Sözleşmesine taraf olan ve îdarî Konseyin 2/3'lük çoğunlukla sözleşmeyi imzaya davet ettiği devletler adına da imzaya açılacaktır.

Madde 68

(1) Bu sözleşme imzacı devletlerin Anayasal düzenlemelerine uygun olarak, imzaca devletlerin teyid, kabul veya onayına tabidir.

(2) Bu sözleşme yirminci teyid, kabul veya onay aracının teslim tarihinden 30 gün sonra yürürlüğe girer. Her devlet için teyid, kabul veya onay aracını teslim ettiği günden 30 gün sonra yürürlüğe girer.

Madde 69

Her Âkit Devlet, sınırları içinde bu sözleşmenin geçerli olmasını sağlayacak kanunî veya diğer önlemleri alır.

Madde 70

Bu sözleşme, sözleşmenin kabulü veya onayı sırasında veya sonradan sözleşmenin yeddi eminine yazılı olarak sözleşme dışı alanlar bildiren bir kayıt konulmaması hâlinde, Âkit Ülkenin uluslararası ilişkilerinden sorumlu olduğu sınırları içerisinde geçerlidir.

Madde 71

Herhangi bir âkit ülke sözleşmenin yeddi eminine yazı ile sözleşmeyi feshettiğini bildirebilir. Fesih, bildirimin ulaşmasından 6 ay sonra yürürlüğe girer.

Madde 72

Madde 70 ve 71'e uygun bir bildirim, o ülkenin veya ilgili alt birimlerinin veya temsilcilerinin veya vatandaşlarının, bildirimin ulaşmasından önce Merkezin rızası dışında doğan hak ve yükümlülüklerini etkilemez.

Madde 73

Bu sözleşmenin ve değişikliklerinin onay kabul veya teşid araçları bu sözleşmenin yeddi emini olarak işlem yapacak bankaca muhafaza edilir. Yeddi emin bu sözleşmenin tasdik edilmiş örneklerini banka üyesi ülkelere ve imzaya davet edilen ülkelere iletecektir.

Madde 74

Yeddi emin bu sözleşmeyi Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin 102 nci maddesine ve Genel Kurulca kabul edilen kurallara göre Birleşmiş Milletler Sekreterine kayıt ettirecektir.

Madde 75

Yeddi emin aşağıdakileri tüm âkit ülkelere bildirecektir:

- a) Madde 67'ye göre imzaları,
- b) Madde 73'e göre muhafaza edilen onay, kabul ve teyid araçlarını,
- c) Madde 68'e göre bu sözleşmenin yürürlüğe gireceği tarihi,
- d) Madde 70'e göre uygulama dışı bırakılan sınırları.
- e) Madde 66'ya göre herhangi bir değişikliğin yürürlüğe gireceği tarihi,
- f) Madde 71'e göre yapılan fesih bildirimini.

Washington'da İngilizce, Fransızca ve İspanyolca olarak ve her üçü de eşit derecede muteber olmak üzere düzenlenmiş olup söz konusu Konvansiyondan doğan mükellefiyetlerini yerine getirmeyi altındaki imzalarla teşvik eden bor kopya Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası arşivlerinde saklanacaktır.

MİLLETLERARASI TİCARİ HAKEMLİK
KONUSUNDAKİ 21 NİSAN 1961 TARİHİNDE
CENEVRE'DE YAPILAN AVRUPA SÖZLEŞMESİ

**MİLLETLERARASI TİCARİ HAKEMLİK KONUSUNDAKİ
21 NİSAN 1961 TARİHİNDE CENEVRE’DE YAPILAN
AVRUPA SÖZLEŞMESİ²⁶⁰**

Aşağıda İmzası bulunan,

Yetkili şahıslar,

Birleşmiş Milletler Teşkilatının Avrupa Ekonomik Komisyonunun
himayesinde Birleşerek,

10 Haziran 1958 tarihinde New York’ta milletlerarası ticari hakemlik konusunda akdedilen konferans neticesinde, yabancı hakem kararlarının tanınması ve icrası için bir sözleşmenin imzalandığını MÜŞAHADE ederek ve Avrupa ticaretinin gelişmesine yardım etmek, Avrupa’nın muhtelif memleketlerine mensup hakiki veya hükmi şahısları arasındaki münasebetlerde milletlerarası ticari hakemliğin teşkilatlanmasına ve işlemesine engel olabilecek bazı güçlükleri imkan nispetinde gidermek AMACIYLA aşağıda yazılı hükümler üzerinde ANLAŞMAYA varmışlardır.

I. Madde

SÖZLEŞMENİN TATBİK ALANI

1. İşbu Sözleşme Hükümleri:

a) Milletlerarası ticari ameliyelerden doğan veya doğacak olan uyuşmazlıkların halli için aktolunan veya akit sırasında mutad meskenleri veya muamele merkezleri değişik akit devletlerde bulunan hakiki veya hükmi şahıslar arasındaki hakemlik anlaşmaları; ve

b) İşbu maddenin 1 inci paragrafının (a) bendinde derpiş olunan anlaşmalara dayanan hakemlik usulü ve hakem kararları hakkında uygulanır.

2. İşbu Sözleşmeye göre,

a) “Hakemlik anlaşması”ndan maksat bir mukaveleye dercedilen hakem şartı veya taraflar arasında aktolunan hakem mukavelesidir; hakem

²⁶⁰ <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/21000.pdf>, Erişim Tarihi: 09.02.2026.

şartının içinde bulunduğu mukavelenin veya hakem mukavelesinin taraflarca imzalanması, veya tarafların birbirine yolladığı mektup, telgraf yahut teleskriptör metninde mündemiç bulunması ve kanunları yazılı şeklin gerçekleşmesini aramayan memleketler arasındaki münasebetlerde bu kanunların müsaade ettiği şekiller dairesinde akdedilmiş olması lazımdır.

b) “Hakemlik” terimi ihtilafların sadece belirli hadiseler için seçilmiş hakemler tarafından değil (ad hoc hakemlik) bunların aynı zamanda daimi hakemlik müesseseleri tarafından halledilmesini ifade eder.

c) “Muamele merkezi”nden maksat ise hakemlik anlaşmasını akteden müessesenin bulunduğu yerdir.

II. Madde

ÂMME HUKUKU TÜZEL KİŞİLERİNİN HAKEMLİĞE TABİ OLMA EHLİYETİ

1. İşbu Sözleşmenin birinci maddesinin birinci paragrafında derpiş olunan hallerde haklarında tatbiki gereken kanun tarafından “âmm hukuku tüzeli kişileri,” olarak vasıflandırılan tüzeli kişiler muteber surette hakemlik anlaşmaları aktetmek yetkisini haizdirler.

2. İşbu sözleşmeyi imzaladığı, tasdik ettiği veya buna katıldığı sırada her devlet, yukarıda zikri geçen yetkiyi açıkladığı muayyen şartlarla hudutlandırdığını beyan edebilir.

III. Madde

İşbu Sözleşmenin alanı içine giren hakemliklerde yabancılar hakem seçilebilirler.

IV. Madde

HAKEMLİĞİN TEŞKİLİ

1. Hakemlik anlaşması akdeden taraflar aşağıdaki hususları serbestçe kararlaştırabilirler:

a) İhtilâflarının daimi bir hakemlik müessesesi tarafından halledileceğini; bu takdirde hakemlik, tâyin edilen müessesenin yönetmeliğine uygun şekilde cereyan eder; veya

b) İhtilâflarının özel olarak teşkil edilen (ad hoc) bir hakemlik usulüne tâbi olacağını, bu takdirde taraflar bilhassa;

i) hakemlerin kimler olacağını ve ihtilâf halinde bunların hangi usullere göre seçilebileceğini;

ii) hakemliğin cereyan edeceği yeri;

iii) hakemlerin takip edecekleri usul kaidelerini;
serbestçe kararlaştırabilirler.

2. Taraflar arasındaki ihtilâfın hallini özel (ad hoc) bir hakemliğe havale etmeyi kararlaştırmışlar ve hakemlik talebinin davalıya dermeyan edildiği günden itibaren 30 gün zarfında taraflardan biri kendi hakemini tayin etmemiş bulunursa, bu hakem, hilafına anlaşma yoksa, karşı tarafın isteği üzerine, temerrüt eden tarafın hakemlik talep edildiği andaki mutad meskeninin veya muamele merkezinin bulunduğu memleketin ticaret odası başkanı tarafından tayin olunur. Bu paragrafın hükümleri, aynı zamanda, yukarıda derpiş edildiği şekilde, taraflardan birinin veya Ticaret Odası Başkanının tayin ettiği hakem yerine bir diğerini ikame etmek gerektiği hallerde de tatbik olunur.

3. Eğer taraflar aralarındaki uyuşmazlığın hallini bir veya birçok hakemlerden teşekkül eden (ad hoc) bir hakemliğe havale etmeyi kararlaştırmışlar ve hakemlik anlaşması, işbu maddenin 1 inci paragrafında derpiş edilen hallere benzer hakemliğin teşkili için zaruri olan tedbirler hakkında bir sarahat ihtiva etmez ise, zikri geçen tedbirler taraflar anlaşmadıkları takdirde ve yukarıda 2 nci paragrafta derpiş edilen hale hâlel gelmemek kaydıyla, seçimleri tamamlanmış olan hakem veya hakemler tarafından alınır. Eğer taraflar tek hakemin tayini mevzuunda anlaşamayacak veya hakemler alınması gerekli tedbirler hususunda uyuşamayacak olurlarsa bunlar hakemliğin cereyan edeceği yeri tayin

etmişlerse, davacı, işbu tedbirlerin alınması için ister tarafların tayin ettiği yerin bulunduğu memleketin yetkili ticaret odasının başkanına, ister hakemlik talebinin ileri sürüldüğü anda davalının mutad meskeninin veya muamele merkezinin içinde bulunduğu memleketin Ticaret Odası Başkanına başvurabilir; eğer taraflar hakemliğin cereyan edeceği yeri tayin etmemişler ise, davacı, isterse hakemlik talebinin ileri sürüldüğü anda davalının mutad meskeninin veya muamele merkezinin içinde bulunduğu memleketin selahiyetli Ticaret Odası Başkanına isterse, teşekkülü, şartları ve işleyişi işbu sözleşmeye ek kısımda belirtilen özel komiteye başvurabilir. İşbu paragrafın kendisine tanıdığı hakları davacı kullanmayacak olursa, bu haklar davalı veya hakemler tarafından kullanılabilir.

4. İşe el koyan Başkan veya Özel Komite icabına göre aşağıda yazılı yetkileri haizdir:

a) Tek hakemin, başkan-hakemin, üst hakemin veya üçüncü hakemin tayini;

b) İşbu maddenin 2 nci paragrafında derpiş edilen usul dışında tayin edilmiş bir veya birden fazla hakemin yerine başkalarının ikamesi;

c) Hakemlerin yenisini seçmek hakları mahfuz olmak kaydıyla, hakemlik yerinin tayini;

d) Taraflar arasında anlaşma olmaz ve hakemler takip edecekleri usul kaidelerini tespit etmezler ise bunların riayet edeceği usul kaidelerinin, doğrudan doğruya veya daimi bir hakemlik müessesesinin yönetmeliğine atıfta bulunmak suretiyle tespiti.

5. Eğer taraflar ihtilaflarının hallini daimi bir hakemlik müessesesine bırakmayı kararlaştırmışlar ve fakat bunun hangisi olacağını tayin etmemişler ve bu bapta sonradan da bir anlaşmaya varmamışlar ise, davacı, yukarıda üçüncü paragrafta derpiş edilen usul dairesinde gerekli tayinin yapılmasını talep edebilir.

6. Eğer hakemlik anlaşması tarafların ihtilaflarının hallini tabi tutmak istedikleri hakemliğin nev'i hakkında daimi bir hakemlik müessesesi vasıtasıyla hakemlik veya özel (ad hoc) hakemlik bir sarahati ihtiva etmez ve

taraflar bu mesele üzerinde sonradan da uyuşamazlar ise, davacı bu hususta yukarıda 3 üncü paragrafta derpiş edilen usulden faydalanabilmek yetkisini haizdir. Salahiyetli Ticaret Mahkemesi Başkanı veya Özel Komite, tarafları daimi bir hakemlik müessesesine gönderebilecekleri gibi isterlerse, tayin edecekleri müddet içinde, bunları, hakemlerini seçmeye ve aynı müddet içinde hakemliğin cereyanı için gerekli tedbirler üzerinde anlaşmaya davet etmek yetkisini haizdirler. Bu son halde, işbu maddenin 2, 3 ve 4 üncü paragraflarının hükümleri tatbik olunur.

7. Eğer işbu maddenin 2, 3, 4, 5 ve 6 ncı paragraflarında sayılı bulunan taleplerden biriyle kendisine başvurulmuş ve zikri geçen paragraflardan birine göre tayin edilen Ticaret Odası Başkanı, talebin sebkettiği andan itibaren 60 gün içinde bunun icaplarını yerine getirmeyen ise, davacı, ika edilmeyen mezkûr görevlerin ifası için özel komiteye başvurmak yetkisini haizdir.

V. Madde

HAKEM MAHKEMESİNİN YETKİSİZLİĞİ DEF'İ

1. Hakemin yetkisizliğini gerektiren bir def'i öne sürmek isteyen taraf bunu hakemlik anlaşmasının yokluğuna, butlanına veya hükümden düşmüş olduğuna dayandırmak isterse, hakemlik usulünün cereyanı sırasında en geç esasa ait müdafaası ile birlikte dermeyan etmesi ve eğer def'ini ihtilaflı meselenin hallinin hakemin yetkisi dışına çıktığı noktasına tevcih ederse, bahis konusu yetkiyi aşan meselenin hakemlik usulü sırasında ortaya atıldığı anda derhal öne sürmesi lazımdır. Eğer tarafların bahis konusu def'i öne sürmek hususundaki gecikmesi hakemin muteber addettiği bir sebepten ileri gelmiş ise, hakem, def'in kabule şayan olduğuna karar verebilir.

2. Yukarıda 1 inci paragrafta derpiş edilen ve aynı paragrafın koyduğu müddet içinde dermeyan edilmeyen defiler, hakemin tatbik ettiği kanun gereğince münhasıran tarafların ileri sürebileceği defilerden ise

hakem usulünün müteakip safhasında nazara alınamaz ve eğer bu defiler, ihtilâfa esas veya hakem kararının icrası bakımından el koyan adli mahkemenin kanunlar ihtilâfı kaidesinin tayin ettiği kanuna göre, tarafların ihtiyarına terkedilen def'ilerden ise, ihtilâfın esasına veya hakem kararının icrasına taallûk eden muhakeme usulünün müteakip safhasında öne sürülemez. Bununla beraber mahkemenin def'in vaktinden sonra öne sürüldüğü hakkındaki hakem tarafından verilen kararı kontrol yetkisi mevcuttur,

3. Mahkeme kanununun derpiş ettiği sonraki kazai kontrol imkânları mahfuz kalmak üzere yetkisi münakaşalı olan hakemin yeddini ihtilâftan ret etmesi caiz olmayıp onun gerek kendi selahiyeti gerekse hakemlik anlaşmasının yahut bunun bir cüz'ünü teşkil ettiği esas mukavelenin varlığı veya muteberliği hakkında hüküm vermeye yetkisi vardır.

VI. Madde

KAZAİ SELAHİYET

1. Hakemlik anlaşması akdedenlerden birinin müracaatı üzerine ortada hakemlik anlaşması mevcut olduğu iddiasıyla işe vaziyet eden mahkemeye karşı davalı tarafından öne sürülecek salahiyyetsizlik def'i, işe vaziyet eden mahkeme kanununun salahiyyetsizlik def'ini usule veya esasa müteallik bir mesele telakki etmesine göre, hakkın düşmesi müeyyidesi altında, esasa ait iddia müdafaadan evvel veya bununla birlikte öne sürülmek lâzımdır.

2. Âkit Devlet mahkemelerinin bir hakemlik anlaşmasının mevcudiyeti veya muteberliği hakkında karar vermeleri gerektiği zaman bunu akteden tarafların ehliyeti için haklarında tatbiki gereken kanun hükümlerine göre ve diğer hallerde:

a) Tarafların hakemlik anlaşmasını tâbi kıldıkları kanuna;

b) Bu bâpta anlaşmada sarahat yoksa hakem kararının verileceği memleket kanununa;

c) Taraflar hakemlik anlaşmasını tâbi kıldıkları kanun hakkında sâkıt kalmışlar ve meseleye adli mahkemece el koyduğu zaman hakem kararının nerede verileceği tayin edilemiyor ise işe el koyan mahkemenin kanunlar ihtilafı kaidesi gereğince selâhiyetli olan kanun hükümlerine göre, karar vereceklerdir.

İşe el koyan mahkemenin kanununa göre bir ihtilâfın hakemlik yolu ile halli caiz değilse bu mahkeme hakemlik yolu anlaşmasının tanınması talebini reddedebilecektir.

3. Eğer adli mahkemelere herhangi müracaat yapılmadan evvel taraflar arasındaki ihtilâfın halli için hakem usulüne başlanmış ise, aynı ihtilâfın halli veya taraflar arasındaki hakemlik mukavelesinin yokluğunun, hükümsüzlüğünün veya hükümden düştüğünün tespiti için kendilerine başvurulmuş Akit Devlet adli mahkemeleri ciddi sebepler olmadıkça hakem mahkemesinin selâhiyeti hakkında karar ittihazı hususunu hakem kararının verildiği ana kadar talik edeceklerdir.

4. İhtiyati veya muhafaza tedbirlerinin alınması için adli bir makama müracaat edilmesi hakemlik anlaşmasıyla telif olunmaz mahiyette sayılamayacağı gibi işin esas bakımından adli mahkemeye tevdi edildiği manasına da alınmamalıdır.

VII. Madde

TATBİK EDİLECEK HUKUK

1. Taraflar hakemlerin ihtilâfın esasına tatbik edecekleri hukuku tayin etmekte serbesttirler. Eğer taraflar tatbik edilecek hukuku kararlaştırmamışlar ise hakemler ihtilâfın nev'ine göre münasip görecekları Kanunlar ihtilâfı kaidesinin tayin ettiği kanunu tatbik edeceklerdir. Her iki halde hakemler mukavele hükümlerini ve ticari âdetleri nazara alacaklardır.

2. Taraflar kararlaştırdıkları ve hakemliğin tâbi olduğu kanun cevaz verdiği takdirde hakemler “dostane aracı” olarak ihtilafı halledeceklerdir.

VIII. Madde

HAKEM KARARININ GEREKÇELERİ

Tarafların hakem kararının gerekçeler ihtiva edeceğini kararlaştırdıkları aslolarak kabul olunur, meğer ki bunlar,

a) Hakem kararının gerekçeler ihtiva etmiyeceğini sarahaten tâyin etmiş; veya

b) İhtilâflarının hallini hakem kararlarının gerekçeler ihtiva etmesi mutad olmayan bir hakem usulüne tâbi kılmış olsunlar; ancak, bu son halde, taraflar veya bunlardan biri hakem usulü murafaalı cereyan etmiş ise murafaanın sonundan evvel, murafaasız cereyan etmiş ise hakem kararının yazılmasından önce, bunun mucip sebepler ihtiva etmesini sarahaten talep edecek olurlarsa karar mucip sebepli olarak verilir.

IX. Madde

HAKEM KARARLARININ İPTALİ

1. İşbu Sözleşmeye tâbi bir hakem kararının Akit bir Devlet ülkesinde iptal edilmesi, iptalin karar altına alındığı Devlet hakem kararının, ülkesi içinde verildiği veya kanununun hükmüne tebean ittihaz edildiği devlet olmadıkça ve iptal kararı aşağıda yazılı sebeplerden birine dayanılarak verilmedikçe, hakem kararını diğer bir Âkit Devlet ülkesinde tanımadan veya icradan çekinme sebebi teşkil etmiyecektir.

a) Hakemlik anlaşması akteden taraflar haklarında tatbiki gereken kanun gereğince ehliyetsiz iseler veya zikri geçen anlaşma taraflarca tabi kılındığı kanuna, eğer bu bâpta sarahat mevcut değilse hakem kararının verildiği memleket kanununa göre hükümsüz ise; veya

b) İptal talebinde bulunan taraf hakemin tayininden veya hakem prosedüründen usulü dairesinde haberdar edilmemiş, yahut da diğer bir sebep yüzünden iddia ve müdafaa vasıtalarını ikame etmek imkanını elde edememiş ise; veya

c) Hakem kararı, hakem mukavelesinde veya hakem şartında derpiş edilmeyen bir uyuşmazlığa ilişkin ise yahut hakem mukavelesi veya hakem şartının şumulünü aşan hükümler ihtiva ediyor ise, bununla beraber hakem kararının hakemliğe tabi tutulan meseleler hakkındaki hükümleri bunun dışında kalan hükümlerinden ayırt edilebilecek durumda ise hakemliğin şumulüne giren hükümlerin iptali cihetine gidilmeyebilir.

d) Hakem mahkemesinin teşekkülü veya hakem usulünün cereyanı tarafların anlaşmasına ve anlaşma olmıyan hallerde, işbu sözleşmenin IV. madde hükmüne uygun olmamış ise,

2. İşbu maddenin 1 inci paragrafının hükmü, New York Sözleşmesine taraf olan Âkit Devletler arasındaki münasebetlerde münhasıran yukarıda sayılan iptâl sebeplerine hasretmek neticesini doğurur.

X. Madde

SON HÜKÜMLER

1. İşbu Sözleşme, Avrupa Ekonomik Komisyonu üyesi olan memleketler ile zikri geçen komisyona ait vekâletnamenin 8 inci paragrafının hükümleri dairesinde Komisyona istişari yetki ile kabul edilen memleketlerin imzasına veya katılmasına açıktır.

2. Avrupa Ekonomik Komisyonu vekâletnamesinin 11 inci paragrafi hükmü gereğince bu komisyonun faaliyetlerinin bazılarına iştirake mezun olan memleketler işbu sözleşmenin mer'iyete girmesinden sonra ona katılma suretiyle Akit Taraf vasfını almak yetkisini haizdirler.

3. İşbu Sözleşme 31 Aralık 1961 tarihine kadar, mezkûr gün dahil olmak üzere imzaya açık bulundurulacaktır. Bu tarihten sonra sözleşme katılmaya açık olacaktır.

4. İşbu sözleşme onaylanacaktır.

5. Onaylama veya katılma belgeleri Birleşmiş Milletler Teşkilâtı Genel Sekreterine tevdi edilecektir.

6. Âkit Taraflar işbu Sözleşmeyi imza, onaylama yahut buna katılırken Birleşmiş Milletler Teşkilâtı Genel Sekreterine, Başkanları işbu Sözleşmenin IV üncü maddesinin yetkili Ticaret Odaları Başkanlarına tevdi ettiği görevleri deruhte edecek olan, Ticaret Odalarının veya diğer müesseselerin bir listesini tevdi edecektir.

7. İşbu Sözleşmenin hükümleri Âkit Devletler tarafından hakemlik konusunda akdedilmiş ve edilecek iki yahut çok taraflı anlaşmaların muteberliğine hâlel getirmez.

8. İşbu Sözleşme yukarıda 1 inci paragrafta zikri geçen beş memleketin onaylama veya katılma senetlerini tevdi ettikten itibaren 90. günde yürürlüğe girecektir. Sonradan onaylayacak veya katılacak olan her memleket için de bu sözleşme tasdik veya katılma belgesinin tevdiinden itibaren 90. gün yürürlüğe girer.

9. Her Âkit Birleşmiş Milletler Teşkilâtı Genel Sekreterine hitaben yapacağı ihbar ile işbu sözleşmeyi feshedebilecektir.

Fesih, Genel Sekreter tarafından ihbar tebellüğ edildiğinden 12 ay sonra hüküm ifade eder.

10. Eğer, İşbu Sözleşmenin yürürlüğe girmesinden sonra fesih ihbarları dolayısıyla Âkitlerin adedi beşten aşağı inecek olursa son fesih ihbarının hüküm ifade ettiği andan itibaren işbu sözleşme yürürlükten düşer.

11. Birleşmiş Milletler Teşkilâtı Genel Sekreteri, I inci paragrafta derpiş edilen ve 2 nci paragraf hükmüne binaen Âkit Taraf vasfını alan memleketlere:

- a) II nci maddenin 2 nci paragrafı gereğince yapılan beyanları,
- b) İşbu maddenin 1 inci ve 2 nci paragrafları gereğince yapılan onaylama ve katılmaları,
- c) İşbu maddenin 6 ncı paragrafı gereğince gelen bildirileri,
- d) Yukarıda zikri geçen 8 inci paragraf hükmü gereğince işbu sözleşmenin yürürlüğe gireceği tarihleri,
- e) İşbu maddenin 9 uncu paragrafı gereğince yapılan fesih ihbarlarını,

f) Yukarıda zikri geçen 10 uncu paragraf hükmü gereğince işbu sözleşmenin yürürlükten kalktığını, tebliğ edecektir.

12. İşbu Sözleşmenin aslı 31 Aralık 1961 tarihinden sonra Birleşmiş Milletler Teşkilâtı Genel Sekreterine tevdi edilir ve bu makam yukarıda 1 inci ve 2 nci paragrafta derpiş edilen her memlekete sözleşmenin aslına uygunluğu tasdik edilmiş bir suretini gönderir.

Yukarıda yazılı esbaba binaen aşağıda imzası bulunan yetkili şahıslar Cenevre’de, 21 Nisan 1961 tarihinde, Fransızca, İngilizce ve Rusça dillerinde kaleme alınan, her üç metni müsavi suretle muteber olan ve tek nüsha olarak TANZİM EDİLEN işbu sözleşmeyi imza etmişlerdir.

Yukarıdaki hükümleri onaylama için gereği gibi yetkili kılınmış aşağıda imzaları bulunanlar, işbu Protokolü imzalamışlardır.

Bu Protokol, Fransızca ve İngilizce dillerinde her iki metinde aynı derecede geçerli olmak üzere, tek nüsha halinde Strasbourg’da 17 Mart 1978 tarihinde yapılmıştır. Avrupa Konseyi arşivlerine konulacak olan tek nüshanın aslına uygun onanmış örneklerini Genel Sekreter, imzacı ve Protokolü imzalayan ve katılan devletlere gönderecektir.

ENERJİ ŞARTI ANLAŞMASI

ENERJİ ŞARTI ANLAŞMASI

BÖLÜM 5

Uyuşmazlıkların Çözümü

*Bir Yatırımcı ve Taraf Bir Ülke Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü*²⁶¹

Madde 26 – (1) Bölüm III kapsamında, bir Anlaşma Tarafı Yatırımcısının, diğer Anlaşma Tarafı Alanında yaptığı Yatırımla ilgili olarak, Alanında Yatırım yapılan Anlaşma Tarafının yükümlülüklerinin ihlalinin doğacak uyuşmazlıklar, mümkünse, karşılıklı iyi niyetle çözülecektir.

(2) Anlaşma Taraflarından herhangi birinin iyi niyetli çözüm önerisini yaptığı günden itibaren üç ay içerisinde, uyuşmazlığa, Paragraf (1)'de yer aldığı şekilde çözüm bulunamazsa, Yatırımcı taraf uyuşmazlığın çözümü için,

(a) uyuşmazlığa düştüğü Anlaşma Tarafının mahkemelerine veya idari makamlarına başvurabilir;

(b) daha önceden kabul edilmiş herhangi bir uygulanabilir uyuşmazlık çözüm prosedürüne başvurabilir; veya

(c) bu Maddenin aşağıdaki paragrafları kapsamında çözüm arayabilir.

(3) (a) Salt (b) ve (c) alt paragraflarıyla sınırlı olmak kaydıyla, Anlaşma Taraflarının her biri, bu maddenin hükümlerine uygun olarak, uyuşmazlığın çözümü için uluslararası hakem veya uzlaştırıcı kullanmayı koşulsuz kabul eder.

(b) (i) Yatırımcının, Paragraf (2) (a) veya (b) uyarınca uyuşmazlık çözümüne başvurması durumunda, Ek ID'de adı geçen Anlaşma Tarafları, yukarıda belirtilen koşulsuz izni vermezler.

(ii) Şeffaflığın sağlanması için, Ek ID'de adı geçen Tarafların her biri, Madde 39'la uyumlu olarak Parlamento onayı, kabul veya onama belgelerinin veya Madde 41'e göre katılım belgelerinin gönderildiği tarihten geç olmamak koşuluyla; Sekreteryaya politikaları, uygulamaları ve durumları hakkında yazılı beyanda bulunacaklardır.

²⁶¹ <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2000/07/20000712M1-6.pdf>, Erişim Tarihi: 09.02.2026.

(c) Ek IA'da adı geçen Anlaşma Tarafları, Madde 10(1)'in son cümlesiyle ilgili olarak meydana gelebilecek bir uyuşmazlık için bu tür bir koşulsuz izin vermezler.

(4) Bir Yatırımcı, uyuşmazlığın Paragraf (2)(c) kapsamında yer aldığı biçimde çözümünü tercih ederse, uyuşmazlığın çözümü için aşağıda belirtilen makamlara başvurulmasını da kabul ettiğini yazılı olarak belirtecektir.

(a) (i) Yatırımcının bulunduğu Anlaşma Tarafının ve uyuşmazlığa katılan Anlaşma Tarafının Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Konvansiyonuna (bundan böyle ICSID Konvansiyonu olarak anılacaktır) taraf olması durumunda; 18 Mart 1965 tarihinde Washington'da imzaya açılan, Devletler ve diğer Devletlerin Vatandaşları arasında meydana gelebilecek yatırım uyuşmazlıklarının çözümü için yapılan ICSID Konvansiyonu uyarınca kurulan Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Merkezi; veya

(ii) Yatırımcının bulunduğu Anlaşma Tarafının veya uyuşmazlığa taraf olan Anlaşma Taraflarından herhangi birinin, ama ikisi birden değil, ICSID Konvansiyonu'na taraf olması durumunda ise; yasal işlemlerin idaresi için Merkezin Sekreteryası tarafından sağlanan ilave Hizmetler (bundan böyle ilave Hizmet Kuralları olarak anılacaktır) kapsamında alt paragraf (a)(i)'de sözü geçen Konvansiyon uyarınca kurulan Uluslararası Uyuşmazlık Çözüm Merkezi,

(b) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonunun (bundan böyle UNCITRAL olarak anılacaktır) Hakemlik Kuralları gereğince oluşturulan bağımsız hakem veya bu amaç için oluşturulmuş "ad-hoc" mahkeme; veya

(c) Stokholm Ticaret Odası Hakemlik Enstitüsü uyarınca bir hakem.

(5) (a) Paragraf (3) kapsamında verilen muvafakat, Paragraf (4) uyarınca verilen Yatırımcının yazılı muvafakati ile birlikte aşağıdaki hususlara ilişkin şartları sağlayacaktır.

(i) İlave Hizmet Kuralları ve ICSID Konvansiyonu'nun II. Bölümünün amaçları doğrultusunda bir uyuşmazlık için tarafların yazılı izni,

(ii) 10 Haziran 1958 tarihinde New York'ta yapılan Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Uygulanmasına ilişkin Birleşmiş Milletler Konvansiyonu'nun (bundan sonra New York Konvansiyonu olarak geçecektir) II. maddesinin amaçları doğrultusunda bir "yazılı anlaşma"; ve

(iii) UNCITRAL Hakemlik Kuralları'nın I. maddesi amaçları doğrultusunda, "bir kontrat üzerinde yazılı anlaşmaya varmış olan taraflar".

(b) Bu Madde uyarınca herhangi bir hakemlik usulü, uyuşmazlık içindeki Anlaşma Taraflarından herhangi birinin isteği üzerine, New York Konvansiyonu'na taraf olan bir ülkeye bırakılabilir. Bu Konvansiyonun I. Maddesinin amaçları doğrultusunda, hakeme sunulan iddiaların ticari ilişkilerden veya ticari işlemlerden doğduğu varsayılacaktır.

(6) Paragraf (4) uyarınca kurulan bir mahkeme, bu Anlaşmaya ve uluslararası hukuk prensipleri ve uygulamadaki kurallar ile uyumlu olmak kaydıyla, uyuşmazlık konularında karara varacaktır.

(7) Paragraf (4)'de sözü edilen yazılı isteğin yapıldığı tarihte, uyuşmazlığa taraf olan bir Anlaşma Tarafının vatandaşı olan ve gerçek kişi olmayan bir Yatırımcı, söz konusu Anlaşma Tarafıyla arasındaki uyuşmazlığın ortaya çıkmasından önce başka bir Anlaşma Tarafının Yatırımcıları tarafından kontrol ediliyor olması durumunda, ICSID Konvansiyonunun 25(2)(b) Maddesi uyarınca "diğer Taraf Ülke Vatandaşı" ve İlave Hizmet Kuralları 1(6) Maddesi uyarınca "diğer devlet vatandaşı" olarak muamele görecektir.

(8) Faiz tazminatını da içerebilecek nitelikteki uzlaşma kararları, uyuşmazlık içinde bulunan taraflar için nihai ve bağlayıcı olacaktır. Uyuşmazlık içindeki Tarafın hükümet organları veya yetkililerinin bir önlemi ile ilgili olarak alınan bir uzlaşma kararı, Anlaşma Tarafının diğer telafi edici yaptırımlar yerine parasal zararları karşılayabilmesini sağlayacaktır. Anlaşma Taraflarının her biri, gecikmesiz olarak kararı uygulamaya başlayacak ve böyle kararların kendi Alanlarında etkili bir şekilde uygulanabilmesi için gerekli tedbirleri alacaktır.

Anlaşma Tarafları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

Madde 27 – (1) Anlaşma Tarafları, Anlaşmanın uygulanması veya yorumuyla ilgili uyuşmazlıkların çözümünde diplomatik kanalları kullanmaya gayret edeceklerdir.

(2) Uyuşmazlık Paragraf (1)'e göre makul bir sürede çözümlenemediyse, bu Anlaşmada başka bir şekilde belirtilmediği veya Taraflarca yazılı bir mutabakata varılmadığı ve Madde 6 veya Madde 19 veya Ek IA da belirtilen Taraflar için Madde (10)(1) in son cümlesinin uygulanması ile ilgili olanlar hariç olmak üzere, Taraflardan herhangi biri, uyuşmazlığa düştüğü diğer Tarafa yazılı olarak bildirmek koşuluyla, bu Madde uyarınca, konuyu, sadece bu amaçla faaliyet gösteren bir mahkemeye (*ad hoc* tribunal) götürebilir.

(3) Böyle bir özel amaç için faaliyet gösteren mahkeme aşağıda belirtilen şekilde oluşturulacaktır:

(a) Yasal işlemleri yürüten Taraf, mahkemenin bir üyesini atayacak ve söz konusu atamayı, uyuşmazlığa düştüğü Tarafa, söz konusu Tarafın Paragraf (2)'de bahse konu olan tebligatı aldığı tarihten itibaren 30 gün içinde bildirecektir.

(b) Paragraf (2)'ye göre yapılan tebligatın alındığı tarihten itibaren 60 gün içinde uyuşmazlığa taraf olan diğer Anlaşma Tarafı mahkemeye bir üye atayacaktır. Eğer atama belirtilen sürede yapılmazsa, yasal işlemleri yürüten Taraf, Paragraf (2) uyarınca yapılan tebligatın alınış tarihinden itibaren 90 gün içinde, atama işleminin alt paragraf (d) kapsamında yapılmasını talep edebilecektir.

(c) Uyuşmazlığa düşen Taraflardan birinin tabiiyetinde bulunmayan veya vatandaşı olmayan bir üçüncü üye, uyuşmazlığa düşen Taraflarca atanacaktır. Bu üye, mahkeme başkanı olacaktır. Eğer Paragraf (2) uyarınca yapılan tebligatın alınma tarihinden itibaren 150 gün içinde, uyuşmazlığa düşen Taraflar üçüncü üye üzerinde karara varamazlarsa, söz konusu tebligatın alınma tarihinden itibaren 180 gün içinde, uyuşmazlığa düşen Taraflardan herhangi birinin yaptığı talep üzerine, üçüncü üye, Paragraf (3)(d) kapsamında tayin edilecektir.

(d) Bu paragraf kapsamında yapılması talep edilen atamalar, söz konusu talebin yapıldığı tarihten itibaren 30 gün içinde, Uluslararası Hakemlik Daimi Mahkemesi Genel Sekreteri tarafından gerçekleştirilecektir. Eğer Genel Sekreter bu görevi yapmaktan alı-konulursa, atamalar Büro'nun Birinci Sekreteri tarafından yapılacaktır. Eğer anılan kişi de bu görevi yapmaktan alıkonulursa, atamalar en kıdemli yardımcı tarafından yapılacaktır.

(e) (3)(a)'dan (3)(d)'ye kadar olan paragraflar kapsamında yapılan atamalar, ata-nacak üyelerin özellikle bu Anlaşmanın kapsadığı konulardaki nitelikleri ve tecrübeleri göz önüne alınarak yapılacaktır.

(f) Taraflar arasındaki anlaşmazlıklar üzerinde mutabakat sağlanamadığı durumlarda, UNCITRAL'in hakemlik kuralları uygulanacaktır. Mahkeme kararları, üyelerin çoğunluğunun oyuyla alınacaktır.

(g) Mahkeme, uyuşmazlık hakkındaki kararları, bu Anlaşma ve uygulanabilir kurallar ve uluslararası kanunlar dahilinde alacaktır.

(h) Hakem kararları, uyuşmazlık içindeki Taraflar için nihai ve bağlayıcı olacaktır.

(i) Bir mahkeme, karar aşamasında, EK P'nin I. Bölümünde adı geçen bir Tarafın Alanında yerel veya bölgesel hükümet veya otoritenin aldığı bir önlemi Anlaşmaya uygun bulmazsa, uyuşmazlık içindeki taraflardan herhangi biri EK P'nin II. Bölümünün hükümlerini uygulanmasını isteyebilir.

(j) Üyelerin maaşları da dahil olmak üzere mahkeme masrafları, uyuşmazlık içindeki Anlaşma Taraflarınca eşit olarak paylaşılacaktır. Ancak mahkeme, sahip olduğu yetki doğrultusunda, masrafların büyük kısmının uyuşmazlık içindeki Taraflardan biri tarafından ödenmesini isteyebilir.

(k) Uyuşmazlığa taraf olan Taraflar başka bir şekilde mutabakata varmadıkları takdirde, mahkeme Lahey'de yerleşik olacak ve Daimi Hakemlik Mahkemesinin binasını ve olanaklarını kullanacaktır.

(l) Kararın bir nüshası Sekretarya tarafından muhafaza edilecek ve kullanıma hazır bulundurulacaktır.

Madde 27'nin Bazı Uyuşmazlıklara Uygulanmaması

Madde 28 – Anlaşma Tarafları arasında Madde 5 veya Madde 29'un uygulanmasından veya yorumlanmasından kaynaklanan uyuşmazlıklar, uyuşmazlığa taraf olan Anlaşma Tarafları o yönde mutabakata varmadıkça, Madde 27 kapsamında çözümlenmeyecektir.

SİNGAPUR KONVANSİYONU

SİNGAPUR KONVANSİYONU

ARABULUCULUK SONUCUNDA YAPILAN MİLLETLERARASI SULH ANLAŞMALARI HAKKINDA BİRLEŞMİŞ MİLLETLER KONVANSİYONU²⁶²

Dibace

Bu Konvansiyona Taraf Devletler, İhtilaf hâlinde olan tarafların uyuşmazlığı dostane bir şekilde çözme çabalarında kendilerine yardımcı olmak için üçüncü kişi veya kişilerin yardımını talep ettiği bir ticari uyuşmazlık çözüm yöntemi olarak uluslararası ticarete arabuluculuğun değerini kabul ederek, Arabuluculuğun ulusal ve uluslararası ticaret uygulamasında yargılamaya alternatif olarak giderek daha fazla kullanıldığını belirterek, Arabuluculuğun kullanılmasının, uyuşmazlığın ticari bir ilişkinin sona ermesine yol açtığı durumları azaltmak, uluslararası ticari işlemlerin taraflarca yönetilmesini kolaylaştırmak ve devletlerin adalet yönetiminde tasarruf sağlamak gibi önemli faydalar sağladığını dikkate alarak, Arabuluculuk sonucu yapılan milletlerarası sulh anlaşmaları için farklı hukuki, sosyal ve ekonomik sisteme sahip devletler tarafından kabul edilebilir bir çerçevenin oluşturulmasının ahenkli uluslararası ekonomik ilişkilerin gelişmesine katkıda bulunacağına ikna olarak, Aşağıdaki şekilde anlaşmışlardır:

Madde I- Uygulama Alanı

1. Bu Konvansiyon, bir ticari uyuşmazlığın çözümü için arabuluculuk sonucunda taraflarca yazılı olarak yapılan ve yapıldığı sırada aşağıdaki şartlarla milletlerarası nitelik taşıyan anlaşmaya (“sulh anlaşması”na) uygulanır:

(a) Sulh anlaşmasının en az iki tarafının iş yerlerinin farklı devletlerde olması; veya

(b) Sulh anlaşmasının taraflarının iş yerlerinin bulunduğu devletin:

²⁶² <https://adb.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/612021141924Singapur%20Konvansiyonu%20T%C3%BCrk%C3%A7e.pdf>, Erişim Tarihi: 09.02.2026.

(i) Sulh anlaşmasından doğan borcun esaslı bir kısmının ifa edileceği devletten; veya

(ii) Sulh anlaşmasının konusunun en sıkı ilişkili olduğu devletten farklı olması.

2. Bu Konvansiyon

(a) taraflarından birinin (tüketici olarak) şahsı veya ailesi veya evi için yaptığı işlemlere ilişkin uyuşmazlıkların çözümü için yapılan;

(b) Aile, miras ve iş hukukuna ilişkin olan sulh anlaşmalarına uygulanmaz.

3. Konvansiyon, aynı zamanda aşağıdaki sulh anlaşmalarına uygulanmaz:

(a) (i) Mahkemece tasdik edilen veya mahkeme yargılaması sırasında yapılan; ve

(ii) Mahkemenin bulunduğu devlette mahkeme kararı olarak yerine getirilen sulh anlaşmaları;

(b) Hakem kararı olarak kaydedilen ve yerine getirilen sulh anlaşmaları.

Madde 2- Tanımlar

1. 1. maddenin 1. fıkrasının amaçları açısından:

(a) Eğer taraflardan birinin birden fazla işyeri varsa, ilgili işyeri, sulh anlaşması yapıldığı sırada taraflarca bilinen veya öngörülen haller dikkate alınarak sulh anlaşmasıyla çözümlenen uyuşmazlıkla en sıkı ilişkiye sahip olan iş yeridir;

(b) Eğer taraflardan biri herhangi bir işyerine sahip değilse iş yeri ibaresi mutad meskeni olarak kabul edilecektir.

2. Sulh anlaşması, içeriğinin herhangi bir şekilde kayda alınması hâlinde yazılı olarak yapılmış sayılır. Elektronik ortamda yapılan sulh anlaşmasının yazılı olması şartı, içeriğindeki bilginin sonraki başvurular için kullanılacak şekilde erişilebilir olması hâlinde yerine getirilmiş sayılır.

3. “Arabuluculuk”, kullanılan ibarelere veya yürütülen usule bakılmaksızın, tarafların, aralarındaki uyuşmazlığı, uyuşmazlığın taraflarına bir çözüm dayatma yetkisine sahip olmayan üçüncü kişi veya kişilerin (“arabulucu”nın) yardımıyla dostane bir çözüme kavuşturmaya çalıştıkları bir usuldür.

Madde 3- Genel İlkeler

1. Konvansiyona taraf devletler, kendi usul kuralları ve Konvansiyonda yer alan şartlarla sulh anlaşmasını yerine getireceklerdir.

2. Sulh anlaşmasıyla hâlihazırda çözülmüş olan bir hususta bir tarafın iddiası üzerine uyuşmazlık ortaya çıkarsa, Konvansiyona taraf olan bir devlet, söz konusu hususun zaten çözümlenmiş olduğunu kendi usul kuralları ve Konvansiyon’da yer alan şartlara uygun olarak ispatlaması için diğer tarafın, sulh anlaşmasını dayanak göstermesine izin verir.

Madde 4- Sulh Anlaşmasına Dayanılması İçin Gerekli Şartlar

1. Bu Konvansiyon uyarınca sulh anlaşmasına dayanmak isteyen taraf, hukuki yollara başvurduğu diğer Akit Devletin yetkili makamına aşağıdaki belgeleri ibraz edecektir:

(a) Taraflarca imzalanmış sulh anlaşmasını;

(b) Sulh anlaşmasının arabuluculuk sonucu yapıldığını gösteren delilleri, örneğin;

(i) Sulh anlaşması üzerindeki arabulucunun imzasını;

(ii) Arabuluculuğun yapıldığına ilişkin arabulucu tarafından imzalanan belgeyi;

(iii) Arabuluculuğun bünyesinde yapıldığı kurum tarafından düzenlenen belgeyi; veya

(İv) (i), (ii) veya (iii) bentlerdeki belgelerin yokluğu hâlinde, yetkili makamca kabul edilebilir herhangi bir delili.

2. Elektronik iletişim açısından sulh anlaşmasının taraflarca veya uygulanabilir olduğu durumlarda, arabulucu tarafından imzalanması şartı, eğer aşağıdaki koşullar gerçekleşmişse yerine gelmiş olur:

(a) Tarafların veya arabulucunun teşhis edilmesi ve tarafların veya arabulucunun elektronik iletişimde yer alan bilgiye ilişkin niyetlerinin anlaşılmasını sağlayan bir yöntem kullanılmışsa; ve

(b) Kullanılan yöntem aşağıdaki yöntemlerden herhangi biri olabilir:

(i) İlgili herhangi bir anlaşma da dahil olmak üzere tüm koşullar göz önüne alındığında elektronik haberleşmenin meydana gelme veya yapılma amacının uygun olduğu kadar güvenli olmasını sağlayan; veya

(ii) Bizzat veya diğer delillerle birlikte yukarıda (a) bendinde belirtilen işlevleri yerine getirdiğini ispatlayan yöntem.

3. Eğer sulh anlaşması, ülkesinde hukuki yola başvurulmuş Âkit Devletin resmî dilinde değilse, söz konusu Âkit Devletin yetkili makamı, sulh anlaşmasının kendi diline tercüme edilmesini isteyebilir.

4. Yetkili makam, Konvansiyon'da öngörülen şartların yerine getirildiğini teyit eden gerekli herhangi bir belgeyi talep edebilir.

5. Başvurulan hukuki yolu inceleyen yetkili makam, ivedi hareket eder.

Madde 5- Hukuki Yollara Başvurunun Reddi Sebepleri

1. Konvansiyona taraf bir devletin yetkili makamı, 4. madde uyarınca hukuki yola başvurulması hâlinde aleyhine hukuki yola başvurulmuş tarafın istemi üzerine ve aşağıdaki hususları ispatlaması kaydıyla, talebi reddedebilir:

(a) Sulh anlaşmasının taraflarından birinin ehliyetsiz olması;

(b) Dayanılan sulh anlaşmasının:

(i) taraflarca tabi kılındığı hukuka veya taraflarca tabi kılınan bir hukuk yoksa 4. madde uyarınca talebin yapıldığı yetkili makamın ait olduğu devletin hukukuna göre sulh anlaşmasının geçersiz ve hükümsüz olması veya işlerlik kazanmamış olması veya ifa edilebilir olmaması;

(ii) hükümlerine göre bağlayıcı veya nihai olmaması; veya

(iii) sonradan tadil edilmesi.

(c) Sulh anlaşmasına konu borcun:

(i) ifa edilmiş olması; veya

(ii) açık veya anlaşılabilir olmaması;

(d) Talebin kabul edilmesinin sulh anlaşmasının hükümlerine aykırı olması;

(e) Arabulucuya veya arabuluculuğa uygulanabilir standartların arabulucu tarafından ciddi şekilde ihlal edilmesi ve bu ihlal olmasaydı söz konusu tarafın sulh anlaşmasını yapmayacak olması; veya

(f) Arabulucunun tarafsızlığına veya bağımsızlığına ilişkin haklı şüphe uyandıracak durumları arabulucunun, taraflara ifşa etmemesi ve bu ifşayı yapmamasının taraf üzerinde önemli veya haksız bir etki oluşturması öyle ki, bu kusur olmasaydı söz konusu tarafın sulh anlaşmasını yapmayacak olması.

2. 4. madde uyarınca hukuki yola başvurunun yapıldığı bir Âkit Devletin yetkili makamı aynı zamanda aşağıdaki hususlardan birini tespit ederse talebi reddedebilir:

(a) Talebin, başvuru devletinin kamu düzenine aykırı olması; veya

(b) Uyuşmazlığın konusunun başvuru devletinin hukukuna göre arabuluculuk yoluyla çözümüne elverişli olmaması.

Madde 6- Paralel Başvurular veya İddialar Eğer 4. madde uyarınca yapılan talebi etkileyebilecek şekilde sulh anlaşmasına ilişkin bir iddia veya talep mahkemeye, hakem heyetine veya yetkili diğer bir makama yapılmışsa, başvurunun yapıldığı Âkit Devletin yetkili makamı, uygun görürse, karar vermeyi erteleyebilir ve talep üzerine diğer tarafın uygun bir teminat yatırmasına da karar verebilir.

Madde 7- Diğer Yasal Düzenlemeler veya Antlaşmalar Bu Konvansiyon, ilgili taraflardan hiçbirini, sulh anlaşmasının ülkesinde sonuç doğurmasının talep edildiği Akit Devletin hukukunun veya bu devletin taraf olduğu diğer milletlerarası anlaşmaların izin verdiği şekilde ve ölçüde sulh anlaşması uyarınca sahip olduğu hakları kullanmasından yoksun bırakmaz.

Madde 8- Çekinceler

1. Konvansiyona taraf olan bir devlet:

(a) Konvansiyonu, kendisinin veya çekincede belirttiği devlet kurumlarının veya bir devlet kurumu adına hareket eden kişilerin taraf olduğu sulh anlaşmalarına uygulanmayacağını beyan edebilir;

(b) Konvansiyonu, yalnızca sulh anlaşmasının taraflarının Konvansiyonun uygulanmasını kararlaştırdıkları hâllerde uygulayacağını beyan edebilir.

2. Bu maddede açıkça belirtilenler hariç başka çekincelere izin verilmez.

3. Bir Âkit Devlet tarafından çekince her zaman konulabilir. İmza sırasında konulan çekince, onay, kabul ve tasdik aşamasında teyide tabidir. Çekinceler, çekince koyan devlette Konvansiyon'un yürürlüğe girmesiyle aynı anda işlerlik kazanır. Konvansiyon'un kabulü, onayı veya tasdiki anında veya Konvansiyona katılım veya 13. madde uyarınca beyanların yapıldığı esnada konulan çekinceler söz konusu devlette Konvansiyon'un yürürlüğe girmesiyle aynı anda geçerli olur. Konvansiyon'un yürürlüğe girmesinden sonra bir Akit Devlet tarafından konulan çekinceler, çekincenin depozite edilmesinden altı ay sonra yürürlüğe girer.

4. Çekinceler ve tasdikleri depozitere tevdi edilmelidir.

5. Konvansiyona çekince koyan her Âkit Devlet koyduğu çekinceleri her zaman geri alabilir. Geri almanın depozitere tevdi edilmesi gerekir ve tevdiinden altı ay sonra sonuç doğurmaya başlar.

Madde 9- Sulh Anlaşmalarına Etki Her Âkit Devlet, Konvansiyonu ve Konvansiyona koyduğu veya geri aldığı çekinceleri, Konvansiyon'un, çekincelerin veya çekincelerin geri alınımının yürürlüğe girdiği tarihten sonra yapılan sulh anlaşmalarına uygulayacaktır.

Madde 10- Depoziter Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, işbu Konvansiyon'un depoziteri olarak tayin edilmiştir.

Madde 11- İmza, Onay, Kabul, Tasdik, Katılım

1. Bu Konvansiyon 7 Ağustos 2019 tarihinde Singapur'da ve ardından Birleşmiş Milletlerin New York'taki Genel Merkezi'nde bütün devletlerin imzasına açılacaktır.

2. Bu Konvansiyon, imzacı devletlerin onayına, kabulüne veya tasdikine tabidir.

3. Bu Konvansiyon, imzaya açıldığı tarihte Konvansiyonu imzalamamış olan bütün devletlerin katılımına açıktır.

4. Onay, kabul, tasdik veya katılım belgeleri depozitere tevdi edilecektir.

Madde 12- Bölgesel Ekonomik Entegrasyon Kuruluşlarının Katılımı

1. Egemen devletler tarafından kurulan ve bu Konvansiyon'da düzenlenen bazı hususlarda görevli olan bir bölgesel ekonomik entegrasyon kuruluşu, aynı şekilde Konvansiyonu imzalayabilir, onaylayabilir, tasdik edebilir veya Konvansiyona katılabilir. Bölgesel ekonomik entegrasyon kuruluşu bu durumda, Konvansiyon kapsamına giren konularda görevli olduğu ölçüde, Konvansiyona taraf olanların haklarına ve yükümlüklerine sahiptir. Konvansiyon uyarınca, Konvansiyona taraf devletlerin sayısı ile ilgili olduğu ölçüde bölgesel ekonomik entegrasyon kuruluşu, Konvansiyona taraf olan üyesi olan devletlere ilave olarak Konvansiyona taraf devlet gibi hesaba katılmayacaktır.

2. Bölgesel ekonomik entegrasyon kuruluşu, imza, onay, kabul, tasdik veya katılım anında, Konvansiyonun kapsamına giren konulardan hangileri açısından üye devletler tarafından kuruluşun görevlendirildiğini depozitere bildirebilir. Bölgesel ekonomik entegrasyon kuruluşu, yeni verilen görevler de dahil bu paragraf uyarınca yapılan beyanda belirtilen görevlerinde bir değişiklik olursa derhal depoziteri bilgilendirir.

3. İşbu Konvansiyonda “Konvansiyona taraf devlet”, “Konvansiyona taraf devletler”, “devlet” veya “devletler”e yapılan atıflar, içeriği gerekli kıldıkça, eşit olarak bölgesel ekonomik entegrasyon kuruluşlarına da uygulanır.

4. İşbu Konvansiyon, kendisinden önce veya sonra kabul edilen veya yürürlüğe giren, bölgesel ekonomik entegrasyon kuruluşlarının kuralları ile çatışma hâlinde ise, aşağıdaki hâllerde Konvansiyon hükümlerine üstünlük tanınmayacaktır:

(a) Eğer bu tür bir kuruluşu üye devlette 4. madde uyarınca hukuki yola başvuru yapılmışsa ve 1. maddenin 1. fıkrasında sözü edilen bütün devletler söz konusu kuruluşu üye ise; veya

(b) Bu tür bir kuruluşun üyesi olan devletler arasında mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizi ile ilgiliyse.

Madde 13- Birleştirilmemiş Hukuk Sistemleri

1. Eğer Konvansiyona taraf olan bir devlet, Konvansiyon’un kapsamına giren konulara ilişkin olarak farklı hukuk sistemlerinin uygulandığı iki veya daha fazla bölgesel birimden oluşuyorsa, imza, onay, kabul, tasdik veya katılım anında Konvansiyon’un bütün veya bir veya birden fazla bölgesel birimlerde uygulanacağını beyan edebilir ve her zaman yapacağı bir beyanla bu beyanını değiştirebilir.

2. Bu beyanlar depozitere tevdi edilmelidir ve Konvansiyon’un teşmil edildiği bölgesel birimler açıkça ifade edilmelidir.

3. Eğer Konvansiyona taraf olan bir devlet, Konvansiyon'un kapsamına giren konulara ilişkin olarak farklı hukuk sistemlerinin uygulandığı iki veya daha fazla bölgesel birime sahipse:

(a) Bir devletin hukukuna veya usul kurallarına yapılan her atıf, uygun olduğu ölçüde, ilgili bölgesel birimin yürürlükteki hukukuna veya usul kurallarına yapılmış gibi yorumlanacaktır;

(b) Bir devletteki iş yerine yapılan her atıf, uygun olduğu ölçüde, ilgili bölgesel birimdeki işyerine yapılmış gibi yorumlanacaktır;

(c) Bir devletin yetkili makamına yapılan her atıf, uygun olduğu ölçüde, ilgili bölgesel birimdeki yetkili makama yapılmış gibi yorumlanacaktır.

4. Eğer Konvansiyona taraf bir devlet bu maddenin 1. fıkrası uyarınca herhangi bir bildirimde bulunmazsa, Konvansiyon söz konusu devletin bütün topraklarına teşmil edilecektir.

Madde 14- Yürürlüğe Giriş

1. Bu Konvansiyon, üçüncü onay, kabul, tasdik veya katılım belgesinin tevdi edilmesinden altı ay sonra yürürlüğe girecektir.

2. Üçüncü onay, kabul, tasdik veya katılım belgesinin tevdiinden sonra bir devlet Konvansiyonu onaylar, kabul eder, tasdik eder veya katılırsa işbu Konvansiyon bu devlet açısından onay, kabul, tasdik veya katılım belgesinin tevdi edildiği tarihten 6 ay sonra yürürlüğe girer. Konvansiyon, 13. madde uyarınca işbu Konvansiyon'un teşmil edildiği bölgesel birimlerde bu maddede belirtilen beyanın bildiriminden altı ay sonra yürürlüğe girer.

Madde 15- Değişiklik

1. Herhangi bir Âkit Taraf, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne Konvansiyon'da değişiklik yapılmasını teklif edebilir. Genel Sekreter, önerilen değişiklik teklifini Konvansiyona taraf bütün devletlere göndererek Âkit Devletler Konferansı yapılmasını ve bu konferansta teklifin oylanmasını

isteyip istemediklerini belirtmelerini talep eder. Bu bildirimden itibaren dört ay içinde Konvansiyona taraf olan devletlerin en az üçte birinin konferans lehine olması hâlinde Genel Sekreter, Birleşmiş Milletler himayesinde bir konferans düzenler.

2. Âkit Devletler Konferansı, her bir değişiklik konusunda fikir birliğinin sağlanması için gerekli çabayı gösterecektir. Eğer fikirbirliği için tüm çabalar tüketilmiş ve fikirbirliği sağlanamamışsa, değişikliğin, en son yol olarak, konvansiyona taraf devletlerden konferansta mevcut ve oy kullananların üçte iki çoğunluğuyla kabul edilmesini gerektirir.

3. Kabul edilen değişiklik, depoziter tarafından, onay, kabul veya tasdik için bütün akit devletlere gönderilir.

4. Kabul edilen değişiklik, üçüncü onay, kabul veya tasdik belgesinin depozitere tevdi edildiği tarihten altı ay sonra yürürlüğe girer. Değişiklik, yürürlüğe girdiği anda bağlayıcılığına rıza gösteren Konvansiyona taraf olan devletler için bağlayıcı hâle gelir.

5. Üçüncü onay, kabul veya tasdik belgesinin depozitere tevdiini takiben Konvansiyona taraf bir devlet, değişikliği onaylarsa, kabul ederse veya tasdik ederse, değişiklik, Konvansiyona taraf söz konusu devlet için onay, kabul veya tasdik belgesinin tevdi edildiği tarihten altı ay sonra yürürlüğe girer.

Madde 16- Konvansiyondan Çekilme

1. Konvansiyona taraf olan bir devlet, depozitere yazılı bildirimde bulunarak Konvansiyondan çekilebilir. Çekilme bu Konvansiyonun uygulandığı birleştirilmemiş hukuk sistemine sahip bölgesel birimlerden bazılarıyla sınırlanabilir.

2. Çekilme, depoziter tarafından bildirimin alınmasından 12 ay sonra etkili olur. Bildirimde çekilmenin daha uzun süre sonra etkili olacağının belirtildiği hâllerde depoziter tarafından bildirimin alınmasından sonra belirtilen uzun sürenin sona ermesiyle çekilme etkili olur. Konvansiyon,

çekilmenin sonuç doğurmaya başlayacağı andan önce yapılan sulh anlaşmaları açısından uygulanmaya devam eder. Bir orijinal olmak üzere Arapça, Çince, İngilizce, Fransızca, Rusça ve İspanyolca dillerinde hazırlanan metinler eşit derecede geçerlidir.

HUKUK MUHAKEMELERİ KANUNU
HAKEM ÜCRET TARİFESİ

HUKUK MUHAKEMELERİ KANUNU HAKEM ÜCRET TARİFESİ

Amaç ve kapsam

MADDE 1- (1) Bu Tarifenin amacı, 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununa göre tahkim yoluyla görülen dava ve işlerde, taraflarla hakem veya hakem kurulları arasında ücretin belirlenmesi konusunda anlaşmaya varılamaması veya tahkim anlaşmasında bir hüküm bulunmaması ya da taraflarca bu konuda yerleşmiş kurallara veya kurumsal tahkim kurallarına yollama yapılmaması hallerinde hakem veya hakem kuruluna ödenecek ücretin miktarı ile ödenmesine ilişkin usul ve esasları belirlemektir.

Dayanak

MADDE 2- (1) Bu Tarife, Hukuk Muhakemeleri Kanununun 440 ıncı maddesinin üçüncü fıkrasına dayanılarak hazırlanmıştır.

Hakem ücretinin kapsadığı işler

MADDE 3- (1) Tarifede yazılı hakem ücreti, tahkim davasının açıldığı tarihten itibaren nihaî hakem kararı verilinceye kadar yapılan dava ile ilgili iş ve işlemlerin karşılığıdır.

(2) Aksi kararlaştırılmadıkça hakem kararının düzeltilmesi, yorumlanması veya tamamlanması halleri ek ücreti gerektirmez.

Başkanın ücreti

MADDE 4- (1) Başkanın ücreti, hakemlerden her birine ödenecek hakem ücretinin yüzde on fazlası olarak hesaplanır.

Ücretin kısmen hak edilmesi ve ücret ödenmeyecek haller

MADDE 5- (1) Hakemlerden birinin veya hakem kurulunun görevinin Hukuk Muhakemeleri Kanununun 435 inci maddesinin birinci fıkrasının (b), (c), (ç), (d) ve (e) bentlerinde yazılı sebeplerden biriyle sona ermesi halinde, ücret tablosunda yazılı ücretin yarısına hükmedilir.

Davanın geri alınması, konusuz kalması, feragat, kabul veya sulh halinde ücret

MADDE 6- (1) Anlaşmazlığın, davanın geri alınması, konusuz kalması, feragat, kabul veya sulh nedeniyle, hakem veya hakem kurulunca taraflara delillerin sunulması hususunda süre verilmesinden önce sona ermesi halinde ücret tablosunda belirlenen ücretin yarısına, süre verilmesinden sonra sona ermesi halinde ise tabloda belirlenen ücretin tamamına hükmolunur.

Kısmî kararda ücret

MADDE 7- (1) Hakem veya hakem kurulunca kısmî karar verilmesi halinde ücret, kısmî karar konusu uyuşmazlığın değerine göre belirlenir.

(2) Kısmî kararın, nihai karar olarak verilmesi halinde ücret tablosunda yazılı ücretin tamamına hükmedilir.

İptal davası sonucunda hakemin davaya yeniden bakması

MADDE 8- (1) Hukuk Muhakemeleri Kanununun 439 uncu maddesinin yedinci fıkrası uyarınca tarafların eski hakemlerden birini yeniden tayin etmeleri durumunda ücret tablosunda yazılı ücretin yarısına hükmedilir.

Ücretin hak edilme zamanı

MADDE 9- (1) Hakem ücreti, tahkim yargılamasının sona ermesi ile hak edilir.

Ücretin paylaşımı

MADDE 10- (1) Ücret tablosuna göre belirlenecek ücret, 4 üncü madde hükmü de gözetilmek suretiyle hakemler arasında paylaşılır.

Uygulanacak tarife

MADDE 11- (1) Hakem ücretinin tayininde hüküm verildiği tarihte yürürlükte bulunan tarife esas alınır.

Ücret tablosu

MADDE 12- (1) Bu Tarifeye göre verilecek ücretler aşağıdaki ücret tablosuna göre hesaplanır:

ANLAŞMAZLIK KONUSU DEĞER	ÜCRET	
	TEK HAKEM	3 VEYA DAHA FAZLA SAYIDA HAKEM
İlk gelen 500.000,00 TL için	% 5	% 8
Sonra gelen 500.000,00 TL için	% 4	% 7
Sonra gelen 1.000.000,00 TL için	% 3	% 6
Sonra gelen 3.000.000,00 TL için	% 2	% 4
Sonra gelen 5.000.000,00 TL için	% 1	% 2
10.000.000,00 TL'den yukarısı için	..% 0,1	% 0,2

Yürürlükten kaldırılan tarife

MADDE 13- (1) 23/10/2024 tarihli ve 32701 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Hukuk Muhakemeleri Kanunu Hakem Ücret Tarifesi yürürlükten kaldırılmıştır.

Yürürlük

MADDE 14- (1) Bu Tarife yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MİLLETLERARASI TAHKİM ÜCRET TARİFESİ
HAKKINDA TEBLİĞ

MİLLETLERARASI TAHKİM ÜCRET TARİFESİ HAKKINDA TEBLİĞ

Konu ve kapsam

MADDE 1- (1) 21/6/2001 tarihli ve 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu uyarınca, taraflarla hakem veya hakem kurulu arasında ücretin belirlenmesi konusunda anlaşmaya varılamaz veya tahkim anlaşmasında ücretin belirlenmesine ilişkin herhangi bir hüküm bulunmazsa ya da taraflarca bu konuda yerleşmiş milletlerarası kurallara veya kurumsal tahkim kurallarına yollama yapılmamışsa, hakem veya hakem kurulunun alacağı ücret hususunda bu Tebliğ hükümleri uygulanır.

(2) Hakemlerden birinin, bu Tebliğde düzenlenmeyen herhangi bir nedenle görevinin sona ermesi ile hukukî veya fiilî sebeplerle görevini zamanında yerine getirememesi nedeniyle çekilmesi veya tarafların bu yönde anlaşmaları ile hakemlik yetkisinin sona ermesi durumunda ve konusu para ile değerlendirilemeyen işlerde bu Tebliğ hükümleri uygulanmaz.

Hakemlik ücretinin kapsadığı işler

MADDE 2- (1) Tebliğde yazılı hakem ücreti, tahkim davasının açıldığı tarihten itibaren nihaî hakem kararı verilinceye kadar yapılan dava ile ilgili iş ve işlemlerin karşılığıdır.

(2) Hakem kararının düzeltilmesi, yorumlanması veya tamamlanması halleri ek ücreti gerektirmez.

Başkanın ücreti

MADDE 3- (1) Başkanın ücreti, hakemlerden her birine ödenecek hakem ücretinin yüzde on fazlası olarak hesaplanır.

Ücretin kısmen hak edilmesi ve ücret ödenmeyecek haller

MADDE 4- (1) Hakemlerden birinin veya hakem kurulunun Milletlerarası Tahkim Kanununun 7 nci maddesinin (H) fıkrası uyarınca görevinin sona ermesi halinde, ücret tablosunda yazılı ücretin dörtte birine hükmedilir. (C), (E) ve (F) fıkraları uyarınca görevin sona ermesi hallerinde hakem ücreti ödenmez.

(2) Milletlerarası Tahkim Kanununun 11 inci maddesinin (C) fıkrasının (1) ve (2) numaralı bentleri gereğince tahkim yargılamasının sona ermesi halinde Ücret Tablosunda yazılı olan hakem ücretinin dörtte birine hükmedilir.

(3) Milletlerarası Tahkim Kanununun 13 üncü maddesinin (B) fıkrasının (1), (2), (3), (4), (6) ve (7) numaralı bentlerinde yazılı hallerden birinin, hakem veya hakem kurulunca taraflara delillerin sunulması hususunda Milletlerarası Tahkim Kanununun 12 nci maddesinin (B) fıkrası uyarınca süre verilmesinden önce gerçekleşmesi halinde Ücret Tablosunda belirlenen ücretin yarısına, süre verilmesinden sonra gerçekleşmesi halinde ise tamamına hükmolunur.

Davanın konusuz kalması, feragat ve sulhte ücret

MADDE 5- (1) Anlaşmazlığın, davanın konusuz kalması, feragat veya sulh nedeniyle, hakem veya hakem kurulunca taraflara delillerin sunulması hususunda Milletlerarası Tahkim Kanununun 12 nci maddesinin (B) fıkrası uyarınca süre verilmesinden önce sona ermesi halinde Ücret Tablosunda belirlenen ücretin yarısına, süre verilmesinden sonra sona ermesi halinde ise tabloda belirlenen ücretin tamamına hükmolunur.

Kısmî kararda ücret

MADDE 6- (1) Hakem veya hakem kurulunca kısmî karar verilmesi halinde ücret, kısmî karar konusu uyuşmazlığın değerine göre belirlenir.

(2) Kısmî kararın, nihaî karar olarak verilmesi halinde Ücret Tablosunda yazılı ücretin tamamına hükmedilir.

İptal davası sonucunda hakemin davaya yeniden bakması

MADDE 7- (1) İptal davasının kabulü halinde, kabul kararı temyiz edilmezse veya Milletlerarası Tahkim Kanununun 15 inci maddesinin (A) fıkrasının (1) numaralı bendinin (b), (d), (e), (f), (g) alt bentleri ile (2) numaralı bendinin (b) alt bendindeki hallerin varlığı sebebiyle kabulü halinde, eski hakemlerden birinin yeniden tayin edilmesi durumunda, Ücret Tablosunda yazılı ücretin dörtte birine hükmedilir.

Ücretin hak edilme zamanı

MADDE 8- (1) Hakemlik ücreti tahkim yargılamasının sona ermesi ile hak edilir.

Ücretin paylaşımı

MADDE 9- (1) Ücret Tablosuna göre belirlenecek ücret, 3 üncü madde gözetilmek suretiyle hakemler arasında paylaştırılır.

Uygulanacak tebliğ

MADDE 10- (1) Ücret, hükmün verildiği tarihte yürürlükte olan Tebliğe göre belirlenir.

Ücret tablosu

MADDE 11- (1) Bu Tebliğe göre verilecek ücretler aşağıdaki Ücret Tablosuna göre hesaplanır.

ANLAŞMAZLIK KONUSU DEĞER	TEK HAKEM ÜCRETİ	3 VEYA DAHA FAZLA SAYIDA HAKEM ÜCRETİ
İlk gelen 500.000,00 TL için	% 5	% 8
Sonra gelen 500.000,00 TL için	% 4	% 7
Sonra gelen 1.000.000,00 TL için	% 3	% 6
Sonra gelen 3.000.000,00 TL için	% 2	% 4
Sonra gelen 5.000.000,00 TL için	% 1	% 2
10.000.000,00 TL'den yukarısı için	..% 0,1	% 0,2

Yürürlükten kaldırılan tebliğ

MADDE 12- (1) 14/3/2025 tarihli ve 32841 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Milletlerarası Tahkim Ücret Tarifesi Hakkında Tebliğ yürürlükten kaldırılmıştır.

Yürürlük

MADDE 13- (1) Bu Tebliğ yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

**EK 2: TÜRKİYE’NİN TARAF OLDUĞU YKTK
ANLAŞMALARINDA YER ALAN UYUŞMAZLIK
ÇÖZÜM MADDELERİ**

EK 2: TÜRKİYE’NİN TARAF OLDUĞU YKTK ANLAŞMALARINDA YER ALAN UYUŞMAZLIK ÇÖZÜM MADDELERİ²⁶³

	ÜLKE	İMZA TARİHİ	RESMÎ GAZETE TARİH VE SAYISI	YÜRÜRLÜĞE GİRİŞ TARİHİ	YÜRÜRLÜKTEN KALKIŞ TARİHİ
1	Amerika Birleşik Devletleri	03.12.1985	13.08.1989/ 20251	18.05.1990	

MADDE VI

1. Bu Maddeye göre, yatırım anlaşmazlığı:

- (a) Bir Taraf ile karşı Tarafın vatandaşı veya şirketi arasındaki bir yatırım anlaşmasının uygulanması veya yorumlanması;
- (b) Bir Tarafın yabancı yatırımlarla ilgili makamının, söz konusu vatandaş veya şirkete sağladığı herhangi bir yatırım müsaadesinin uygulanması veya yorumlanması; veya
- (c) Bir yatırım ile ilgili olarak ve işbu Antlaşma ile verilen veya yaratılan herhangi bir hakkın çiğnendiğinin iddia edilmesi ile ortaya çıkan anlaşmazlıkları ifade eder.

2. Bir Taraf ile karşı Tarafın vatandaşı veya bir şirketi arasında yatırım anlaşmazlığı vukuunda, anlaşmazlık, öncelikle, iyi niyetle girişilecek istişare ve müzakerelerle çözümlenmeye çalışılacaktır. Bu istişare veya müzakerelerin başarılı olmaması hâlinde söz konusu vatandaş veya şirket ile Taraf arasında mutabakat sağlanarak tespit edilecek ancak bağlayıcı olmayan bir üçüncü taraf usulleri ile anlaşmazlık giderilebilir. Eğer anlaşmazlık, yukarıdaki yöntemlerle halledilemezse, daha önceden kararlaştırılmış herhangi bir usule uygun olarak çözüm bir mercie tevdi edilecektir,

²⁶³ Ek2’de yer verilen ilgili düzenlemeler Resmî Gazete’den alınmıştır.

3.

- (a) İlgili vatandaş veya şirket, aşağıdaki şartlara uymak koşulu ile anlaşmazlığın vukuundan itibaren bir yıl geçtikten sonra herhangi bir zamanda, anlaşmazlığın hakem marifetiyle çözülmesi için Uluslararası Yatırım Anlaşmazlıklarının Çözüm Merkezi ("Merkez")'ne başvurmayı seçtiğini yazılı olarak bildirebilir:
 - (i) Anlaşmazlık, herhangi bir nedenle, önceden kararlaştırılmış, tatbiki kabil anlaşmazlık çözümleme kurallarına göre çözülmemek üzere vatandaş veya şirket tarafından herhangi bir mercie tevdi edilmemiş olmalıdır; ve
 - (ii) İlgili vatandaş veya şirket, anlaşmazlığı, anlaşmazlığa taraf olan Tarafın adli veya idari mahkemelerine veya yetkili başka kazai organları huzuruna getirmemiş olmalıdır.
- (b) Bu şekilde, Taraflardan her biri, yatırım anlaşmazlığının, hakem marifetiyle çözülmesi için Merkeze başvurulmasına muvafakat etmektedir.
- (c) Bu gibi anlaşmazlıkların hakem marifetiyle çözülmesi, Devletler ile başka Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Anlaşmazlıklarının Çözülmesine ilişkin Konvansiyonun hükümleri ve Merkezin "Tahkim Kuralları " çerçevesinde yapılacaktır.

4. Yatırım sözleşmesinde belirtilen ve kamulaştırmaya ilişkin bir anlaşmazlığın çözümü için getirilen kurallar bağlayıcı olmağa devam edecekler ve yatırım sözleşmesinin, mahalli kanunların ve hakem kararlarının tenfizine dair yürürlükteki uluslararası anlaşmaların ilgili hükümlerine uygun olarak tatbik edilecektir.

5. Bir yatırım anlaşmazlığından doğan dava sırasında bir Taraf, karşı Tarafın vatandaşı veya bir şirketinin, bir sigorta veya garanti sözleşmesine binaen aldığı veya alacağı bir meblağın varlığını; savunma, karşı talep, mahsup hakta veya başka bir şekilde kendi verdiği iddia edilen zararlarının tümünün veya bir kısmının karşılığı veya başka türlü defi olarak ileri süremez.

6. İşbu Madde amaçları için, Tarafların birinin veya mülki, mahalli organlarının yürürlükteki kanun ve kararnamelerine uygun olarak, ancak anlaşmazlığı doğuran hadise veya hadiselerin meydana gelişlerinden hemen önce, karşı Tarafın şirketlerinin veya vatandaşlarının bir yatırımı olarak kurulmuş olan bir şirket, karşı Tarafın vatandaşı veya şirketi gibi muameleye tabi tutulacaktır.

2	Afganistan	10.07.2004	01.04.2005/ 25773	19.07.2005	

MADDE 7

Bir Taraf ile Diğer Tarafın Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Taraflardan biri ile diğer Tarafın bir yatırımcısı arasındaki o yatırımcının yatırımı ile ilgili olarak çıkan ihtilaflar, yatırımcı tarafından ev sahibi Tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirilecektir. Mümkün olduğunca, yatırımcı ve ilgili Taraf bu uyuşmazlıkları, iyi niyetli karşılıklı görüşme ve müzakereler yoluyla çözümlemeye çalışacaklardır.

2. Eğer uyuşmazlıklar, birinci paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde, bu yolla çözümlenemezse; yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mercilere sunulabilir:

- (a) Her iki Tarafında bu Sözleşmeye imzacı olmaları hâlinde, "Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi" ile kurulmuş olan Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkezi (ICSID),
- (b) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu'nun Tahkim Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir tahkim mahkemesi (UNCITRAL), veya
- (c) İstanbul Ticaret Odası Tahkim, Uzlaştırma ve Hakem Bilirkişilik Müessesesi,
- (ç) Afgan Ticaret Odası Tahkim Komisyonu.

3. Tahkim kararı; uyuşmazlığın bütün tarafları için kesin ve bağlayıcı olacaktır. Her bir Taraf verilen kararı millî hukuku çerçevesinde yerine getirecektir.

3	Almanya	20.06.1962	27.07.1963/ 11465	05.12.1965	

MADDE 11

1. İşbu anlaşmanın tefsiri ve tatbiki mevzuundan fikir ayrılıkları zuhur ettiği takdirde akit taraflar dostluk ruhu içinde bir hal şekli bulmak üzere istişarelere başlayacaklardır.

2. Bir fikir ayrılığı, birinci fıkrada sözü geçen istişarelere başlanması akit taraflardan birine diğer tarafından teklif edildiği tarihten itibaren bir yıl içinde tesviye edilemediği takdirde, keyfiyet, Akitlerden birinin isteği üzerine, bir hakem heyeti arz edilebilir.

3. Hakem heyeti, akit taraflardan her birinin birer üye tayin etmesi ve bu iki üyenin de, akit taraflarının hükümetlerince tayin olunmak üzere bir başkan üzerinde mutabık kalmaları suretiyle her bir hadise için teşkil edilir. Üyeler; akit taraflardan birinin, ihtilafı bir hakem heyetine arz etmek istediğini diğer tarafa bildirmesi üzerine, iki ve başkan da üç ay içinde tayin edilirler.

4. Üçüncü fıkrada müddetlere riayet edilmemesi hâlinde, başka bir türlü bir uzlaşmaya varılmazsa akit taraflardan her biri, gereken tayinleri yapmasını Milletlerarası Adalet Divanı Başkanından isteyebilirler. Başkan, iki taraftan birisinin tabiiyetini haiz ise veya bu tayinleri yapmasına mani varsa, bunları ikinci başkan yapar. İkinci başkan da iki akit taraftan birinin tabiiyetine haiz veya onun da tayinleri yapmasına mani varsa iki akit taraftan birisinin tabiiyetine olmayıp, Milletlerarası Adalet Divanında bunlardan sonra derece itibarıyla en kıdemli üye bu tayinleri yapar.

5. Hakem heyeti oyların ekseriyeti ile hükmünü verir. Hükümleri bağlayıcıdır. Akit taraflardan her biri kendi üyesinin ve hakem heyeti önünde cereyan edecek muamelelerde kendi temsil masraflarını deruhte eder. Başkanın masrafı ile sair masraflar her iki akit tarafça eşit olarak karşılanır. Hakem heyeti, masraflar için başka bir tesviye tarzı da tayin edebilir.

6. Yukarıda sayılanlar dışındaki usul hükümlerini hakem heyeti kendi tespit eder; ancak hakem heyetinin teşkiline kadar tarafların mutabakata vardıkları usul hükümleri mahfuzdur.

4	Angola	27.07.2021			
5	Arjantin	08.05.1992	30.03.1995/ 22243	01.05.1995	

MADDE 8

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. İşbu anlaşmanın kapsamında, bir Akit Taraf ile diğer Akit Tarafın yatırımcısı arasında, ortaya çıkabilecek herhangi bir uyuşmazlık, mümkün olduğu takdirde, iyi niyete çözümlenecektir.

2. Şayet söz konusu uyuşmazlık, uyuşmazlığın ortaya çıktığı tarihten sonraki altı ay içerisinde iyi niyetle çözümlenemezse, yatırımcının isteği doğrultusunda aşağıda belirtilen çözüm yollarına başvurulur.

- yatırımın yapıldığı Akit Tarafın ülkesindeki yetkili mahkemelere; veya,
- üçüncü paragrafta belirtilen şekilde uluslararası tahkime.

Yatırımcının başvurusunu, yatırımın yapıldığı, Akit Tarafın ülkesindeki yetkili mahkemelere veya uluslararası tahkime götürmesi durumunda, bu seçim kesin olacaktır.

3. Uluslararası tahkime başvurulması durumunda, yatırımcının seçeneğine göre uyuşmazlık:

- Her iki Akit Tarafın da üyesi olması hâlinde Washington'da imzalanan 18 Mart 1965 tarihli “Devletler ile Diğer Devlet Vatandaşları Arasındaki Yatırımla İlgili Uyuşmazlıkların Çözümü Anlaşmasına” bağlı olarak kurulan “Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Merkezi (ICSID)”ne götürülebilir. Ancak bu hükme uyulamamış olması hâlinde her iki Akit Taraf,

uyuşmazlığın ICSID uzlaşma, Tahkim ve Gerçekleri Bulma Ek Kurulunun kuralları altında çözüme götürülmesine razı olmak durumundadırlar veya,

- Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticari Hukuku Komisyonu (UNCITRAL) kurallarına göre, her bir dava için ayrı ayrı kurulan tahkim kuruluna götürülebilir.

4. Tahkim Kurulu, işbu Anlaşmanın hükümleri ve uyuşmazlığa taraf olan Akit Tarafın, kanunlar ihtilafına ilişkin olanlar da dâhil olmak üzere, kanunları çerçevesinde ve o yatırımla ilgili spesifik anlaşmalar ve ilgili uluslararası hukuk kuralları çerçevesinde, karara varacaktır.

5. Tahkim kararları, uyuşmazlığa taraf olanlar için kesin ve bağlayıcı olacaktır. Her bir Akit Taraf, söz konusu kararları kendi kanunları ve ilgili mevzuatı çerçevesinde yerine getirecektir.

6	Arnavutluk	01.06.1992	27.06.1996/ 22679	26.12.1996	

MADDE X

Bir Taraf ile Diğer Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Taraflardan biri ile diğer Tarafın bir yatırımcısı arasındaki yatırımla ilgili uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından detay bilgileri içerecek şekilde ve yazılı olarak ülkesinde yatırım yapılan Tarafa bildirilecektir. Yatırımcı ve ilgili Taraf, uyuşmazlıkları mümkün olduğunca iyi niyetle, karşılıklı görüşme ve müzakereler yoluyla çözümlenmeye çalışacaklardır.

2. Eğer uyuşmazlıklar, birinci paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde, bu yolla çözümlenemezse; uyuşmazlık, yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mercilere sunulabilir:

- (a) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu'nun Tahkim Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir tahkim heyeti (UNCITRAL),

- (b) her iki Tarafın da bu Merkeze üye olmaları hâlinde, Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi ile kurulmuş olan Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıkları Çözüm Merkezi (ICSID), şu şartla ki, eğer yatırımcı uyuşmazlığı, uyuşmazlığa taraf olan Akit Tarafın Adli Yargılamasına götürmüştü, bir yıl içinde nihai kararın alınmamış olması gerekir.
3. Tahkim, aşağıda belirtilen esaslar çerçevesinde yapılacaktır:
- (a) işbu Anlaşmanın hükümleri;
- (b) sınırları içerisinde yatırım yapılan Tarafın kanunlar ihtilafı ile ilgili kurallarını da içeren milli kanun ve nizamları.
4. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için kesin ve bağlayıcı olacaktır.
- Her iki Taraf verilen kararları kendi kanunları çerçevesinde yerine getirecektir.

7	Avusturya	16.09.1988	10.02.1991/ 20782	01.01.1992	

MADDE 9

Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümlemesi

1. Bu Maddeye göre bir yatırım uyuşmazlığı aşağıdaki hususları kapsayan uyuşmazlıklar olarak tanımlanmaktadır:
- (a) Bir Akit Tarafın yabancı yatırım otoritesince diğer Akit Tarafın yatırımcısına verilen yatırım izninin yorumlanması veya uygulanması, ya da
- (b) Bir yatırım ile ilgili olarak, işbu Anlaşma ile verilmiş veya teyit edilmiş bulunan herhangi bir hakkın ihlali.
2. Bir Akit Taraf ile diğer Akit Tarafın yatırımcısı arasında bir yatırım uyuşmazlığının ortaya çıkması hâlinde, uyuşmazlığa taraf olanlar, öncelikle uyuşmazlığın, karşılıklı görüşmeler ve danışmalar yoluyla çözülmesine iyi niyetle çalışacaklardır. Eğer bu görüşme ve danışmalar başarısızlıkla sonuçlanırsa, o zaman uyuşmazlık, yatırımcının ve Akit Tarafın karşılıklı

olarak üzerinde mutabık kalacakları, bağlayıcı olmayan üçüncü kişi Prosedürleri yoluyla çözümlenebilir. Eğer uyuşmazlık yukarıda bahsedilen yöntemlerle çözümlenemez ise, uyuşmazlığa taraf olanlardan her biri, uyuşmazlığı, uzlaşma veya hakemlik yoluyla çözümlenmek üzere, Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıkları Çözüm Merkezine (bundan sonra "Merkez" olarak anılacaktır) götürebilir; ancak bunun için uyuşmazlığın ortaya çıktığı tarihten itibaren en az bir yıl geçmiş olması, ayrıca, söz konusu yatırımcının uyuşmazlıkla ilgili olarak, uyuşmazlığa taraf olan Akit Tarafın adli makamlarına başvurmuş olması durumunda, nihai kararın henüz alınmamış olması gerekmektedir.

3.

- (a) Akit Taraflardan her biri, yatırım uyuşmazlıklarının uzlaşma veya hakemlik yoluyla çözümlenmek üzere "Merkez"e götürülmesine bu Anlaşma ile muvafakat eder. Hakemliğe başvurulması durumunda Akit Taraflardan her biri, eğer yatırımcı ile Akit Taraf arasında ayrı bir hakemlik anlaşması yoksa, bu tür uyuşmazlığı Merkeze götürmeyi bu Anlaşma ile peşinen ve geri alınamaz bir biçimde kabul etmiştir.
- (b) Bu tür uyuşmazlıklarda tahkim, "Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi"nin hükümlerine ve "Merkez" in tahkim kurallarına uygun olarak yerine getirilecektir.

4. Hüküm nihai ve bağlayıcı olacak; ulusal mevzuata uygun olarak yerine getirilecek; Akit Taraflardan her biri tahkim kararının kendi ilgili yasalarına ve yönetmeliklerine uygun olarak tanınmasını ve uygulanmasını sağlayacaktır.

5. Hakemlik sürecinde taraflardan her biri kendi üyesinin ve kendi hukuki temsilcisinin masraflarını kendisi karşılayacak; başkanın masrafları ile geri kalan masraflar her iki taraf arasında eşit olarak paylaştırılacaktır. Uzlaşma hâlinde, masrafları yatırımcı üstlenecektir.

6. Bir uyuşmazlığa taraf olan Akit Taraf, uzlaşma veya tahkim sürecinin veya bir hükmün yerine getirilmesinin hiçbir safhasında, uyuşmazlığın diğer tarafı olan yatırımcının bir garanti anlaşması çerçevesinde, zararının bir bölümü veya tamamı için tazminat almış olması nedeniyle itirazda bulunamaz.

8	Avustralya	16.06.2005	10.02.1991/ 20782	19.06.2009/ 27263	29.06.2009

MADDE 13

Bir Taraf ile Diğer Bir Tarafın Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Bir Taraf ile diğer bir Tarafın bir yatırımcısı arasında bir yatırım ile ilgili bir uyuşmazlık çıkması durumunda, uyuşmazlığın tarafları uyuşmazlığı ilk önce danışmalar ve müzakereler yoluyla çözmeye çalışacaklardır.

2. Eğer söz konusu uyuşmazlık danışmalar ve müzakereler yoluyla altı ay içinde çözülemezse, yatırımcı paragraf 4'e tabi olarak aşağıdakilerden birini seçebilir:

(a) Eğer her iki Taraf uyuşmazlığın çıktığı tarihte 1965 tarihli Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi'ne ("Sözleşme") taraf ise, yatırımcı uyuşmazlığın çözümü amacıyla Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkeze ("Merkez") Sözleşmenin 28 veya 36. Maddelerine göre uzlaştırma veya tahkim için başvurabilir;

(b) yatırımcı aşağıda belirtilen şartlara tabi olarak uyuşmazlığı Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu'nun Tahkim Kurallarına (1976) uygun olarak kurulmuş bir tahkim heyetine sunabilir:

(i) Tahkim Heyeti üç hakemden oluşacaktır. Her bir Taraf bir hakemi seçecek ve bu iki hakem karşılıklı anlaşma ile üçüncü bir devlet vatandaşı olacak üçüncü bir hakemi, heyet başkanı olarak tayin edeceklerdir. Bütün hakemler, yatırımcının diğer Tarafa uyuşmazlığı bu alt-paragraf uyarınca tahkime sunma niyetini bildirdiği tarihten itibaren iki ay içinde tayin edileceklerdir.

- (ii) Gerekli atamaların yukarıda belirlenen süre içerisinde yapılmaması hâlinde, uyuşmazlığın her bir tarafı, herhangi bir diğer anlaşmanın yokluğunda Daimi Tahkim Mahkemesi Genel Sekreterinden gerekli atamaları yapmasını talep edebilir.
- (iii) Tahkim kararı işbu Anlaşmaya uygun olarak verilecektir.
- (c)
 - (iv) Tahkim Heyeti kararını oy çokluğu ile verecektir.
 - (v) Tahkim Heyetinin kararı nihai ve bağlayıcı olacak ve uyuşmazlığın tarafları kararın şartlarına itaat edecek ve uyacaklardır.
 - (vi) Tahkim Heyeti kararının temelini ifade edecek ve kararının gerekçelerini verecektir.
 - (vii) Uyuşmazlığın her bir Tarafı, kendi hakeminin ve tahkim duruşmalarındaki temsiline masrafını üstlenecektir. Heyet Başkanı'nın tahkim ile ilgili görevlerini ifası sırasındaki giderleri ve tahkimin diğer masrafları uyuşmazlığın Taraflarınca eşit olarak üstlenilecektir. Bununla birlikte, Tahkim Heyeti giderlerin daha fazla bir kısmının uyuşmazlığın taraflarından biri veya diğersince üstlenilmesini kararında belirtebilir ve bu karar uyuşmazlığın tarafları üzerinde bağlayıcı olacaktır.
- (ç) Yatırımcı uyuşmazlığın diğer tarafının onayı ile uyuşmazlığı herhangi bir diğer tahkim merciine sunabilir.

3. Uyuşmazlığın her bir tarafı; yatırımı kabul eden Tarafın hukukuna uygun olarak, bu Tarafın yetkili adli veya idari makamları önünde muhakeme başlatabilecektir.

4. Paragraf 13 (2) çerçevesinde tahkim yolunun seçiminin bir ön koşulu olarak, yatırımcı her bir Tarafın adli veya idari makamları önünde aynı konu hakkında girişimde bulunma veya işlemleri sürdürme konusundaki haklarından feragat etmek zorundadır.

5. Bir uyuşmazlığın işbu Madde'nin 2 (a) paragrafına uygun olarak bir yatırımcı tarafından Merkez'e havale edilmesi hâlinde:

- (a) diğer Taraf, Uzlaştırma ve Tahkim Muhakemeleri Kuruluşu için Merkezin Usul Kurallarının amaçları bakımından, uyuşmazlığın Merkeze sunulmasına yönelik rızasını vermiş sayılacaktır;
- (b) uyuşmazlığın ortaya çıktığı Tarafın ülkesinde yürürlükte bulunan hukuka göre kurulmuş veya teşekkül etmiş ve diğer Tarafın yatırımcılarınca hisselerinin çoğunluğuna sahip olunan bir tüzel kişi, Sözleşmenin 25 (2) (b) Maddesine uygun olarak, Sözleşmenin amaçları bakımından diğer Tarafın tüzel bir kişisi olarak muamele görecektir.

6. İşbu Madde'nin 2. ve 3. paragraflarında belirtilen şekilde harekete geçildiğinde, hiç bir Taraf aşağıdaki şartlar oluşmadıkça uyuşmazlığı diplomatik kanallar vasıtasıyla takip etmeyecektir:

- (a) ilgili adli ve idari makamın, Merkezin Genel Sekreterinin, tahkim yetkilisinin veya tahkim veya uzlaştırma komisyonunun söz konusu uyuşmazlıkla ilgili olarak yargılama hakkının olmadığına karar vermesi hâlinde; veya
- (b) diğer Tarafın söz konusu makamca verilen herhangi bir hükme, karara, emre veya diğer bir tayine itaat etmemesi veya uymaması hâlinde.

7. Bir yatırımla ilgili bir uyuşmazlıkla alakalı herhangi bir yargılama usulünde, bir Taraf söz konusu yatırımcının bir sigorta veya garanti sözleşmesine uygun olarak, tazminat veya iddia edilen kaybın tamamı veya bir kısmı için diğer bir şekilde tazminat aldığını veya alacağını savunma, karşı-iddia, karşı dava hakkı olarak veya diğer bir şekilde iddia edemez.

8. Taraflardan birinin seçimi hâlinde, 13. Madde söz konusu Taraf ile Diğer tarafın bir yatırımcısı arasında yalnızca yerli menkul kıymetler borsasından yapılan halka açık hisse senetlerinin ediniminden oluşan ve yatırımcının bu şirkette %10'dan daha az hisse ya da oy hakkına sahip olduğu yatırımlardan kaynaklanan uyuşmazlıklara uygulanmayacaktır.

9	Azerbaycan	09.02.1994	26.05.1997/ 23000	08.09.1997	13.05.2013
	Azerbaycan- Yeni	25.10.2011	02.05.2013/ 28635	13.05.2013	

MADDE 11

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Akit Taraflardan biri ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasındaki, yatırımcının yatırımı ile ilgili çıkan uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından ayrıntılı bilgi içerecek şekilde ülkesinde yatırım yapılan Akit Tarafa yazılı olarak bildirilecektir. Mümkün olduğunca, yatırımcı ile ilgili Akit Taraf bu uyuşmazlıkları danışmalar ve müzakereler yoluyla iyi niyetle çözmeye gayret edecektir. Uyuşmazlığın tarafları aksine bir karar almadıkları takdirde, müzakerelerin yeri uyuşmazlığa taraf olan Akit Tarafın başkenti olacaktır. Bir yatırımcının işbu Maddenin 2. alt paragrafında ortaya konulan uyuşmazlığı uyuşmazlığın çözümü yöntemlerine sunma hakkı, uyuşmazlığa taraf olan Akit Tarafın müzakerelere katılmayı reddetmesi yoluyla engellenmeyecek veya boşa çıkarılmayacaktır.

2. Uyuşmazlıkların, 1. paragrafta belirtildiği gibi, yazılı bildirim tarihini takip eden altı (6) ay içerisinde bu şekilde çözümlenememesi hâlinde, uyuşmazlıklar yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mercilere sunulabilir:

- (a) ülkesinde yatırımın yapılmış olan Akit Tarafın yetkili mahkemesine, veya
- (b) İşbu Maddenin 4 (a) ve (b) paragraflarında belirtilen durumlar hariç olmak üzere,
 - (i) Her iki Akit Tarafın da imzacısı olmaları durumunda, “Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi” ile kurulmuş Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez (ICSID),

- (ii) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)'nın Tahkim Usulü Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir *ad hoc* hakem heyetine,

3. Yatırımcının uyuşmazlığı işbu Maddenin 2. paragrafında bahsedilen uyuşmazlık çözüm yollarından birine veya diğerine sunduğu andan itibaren, bu yollardan birinin seçimi nihaidir.

4. Bu Madde'nin 2. paragrafında hükümlerine bakılmaksızın;

- (a) Sadece ev sahibi Akit Tarafın yabancı sermaye ile ilgili mevzuatına uygun olarak, gerekli olması hâlinde, gereken izni sağlamış ve fiilen başlamış yatırım faaliyetlerinden doğrudan kaynaklanan uyuşmazlıklar, Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) veya Akit Tarafların üzerinde mutabık kaldıkları diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulabilir;
- (b) Ev sahibi Akit Tarafın ülkesindeki taşınmazlar üzerindeki mülkiyet hakları ve aynı haklara ilişkin uyuşmazlıklar tamamen ev sahibi Akit Taraf mahkemelerinin yargılama yetkisi altındadır ve bu nedenle Yatırım Uyuşmazlıkları Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) veya diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulamaz.

5. Tahkim sürecinde veya tahkim kararının yerine getirilmesinin herhangi bir safhasında, uyuşmazlığın karşı tarafındaki yatırımcının sigorta poliçesine veya bu Anlaşmanın 9. maddesinde belirtilen garantiye göre kaybının tümünü ya da bir kısmını kapsayan bir tazminatı almış olması hâlinde, uyuşmazlığın tarafı olan Akit Taraflardan hiçbirisi bunu bir itiraz gerekçesi olarak ileri süremeyecektir. Bununla birlikte, bir uyuşmazlık daha önce yatırımcı tarafından uluslararası tahkime götürülmüşse, aynı uyuşmazlık sigortacı tarafından bu maddenin hükümleri çerçevesinde uluslararası tahkime götürülemez.

6. Tahkim Kurulu kararlarını, işbu Anlaşmanın hükümleri, ülkesinde yatırım yapılan ve uyuşmazlığa taraf olan Akit Tarafın kanunları ve düzenlemelerine (kanunlar ihtilafına ilişkin kurallar da dâhil olmak üzere) ve her iki Akit Tarafça kabul edilen ilgili uluslararası hukuk ilkelerine uygun olarak alacaktır.

7. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için nihai ve bağlayıcı olacaktır. Her bir Akit Taraf verilen kararları kendi ulusal kanunları çerçevesinde yerine getirecektir.

10	Bahreyn	15.02.2006	03.07.2010/ 27630	15.11.2014	

MADDE 7

Bir Taraf ile Diğer Tarafın Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Taraflardan biri ile diğer Tarafın bir yatırımcısı arasındaki o yatırımcının yatırımı ile ilgili olarak çıkan ihtilaflar, yatırımcı tarafından ev sahibi Tarafa uyuşmazlığın ayrıntılarını içerecek şekilde yazılı olarak bildirecektir. Mümkün olduğunca, yatırımcı ile ilgili Taraf bu uyuşmazlıkları, iyi niyetli karşılıklı görüşme ve müzakereler yoluyla çözümlenmeye çalışacaklardır.

11	Bangladeş	12.11.1987	27.05.1989/ 20177	21.06.1990	20.05.2019

MADDE VI

1. Bu maddeye göre yatırım anlaşmazlığı:

- (a) bir Tarafın yabancı yatırımlarla ilgili makamının, söz konusu vatandaş veya şirkete sağladığı herhangi bir yatırım müsaadesinin uygulanması veya yorumlanması;
- (b) bir yatırım ile ilgili olarak ve işbu Anlaşma ile verilen veya yaratılan herhangi bir hakkın çiğnendiğinin iddia edilmesi ile ortaya çıkan anlaşmazlıkları ifade eder.

2. Bir Taraf ile karşı Tarafın vatandaşı veya bir şirketi arasında yatırım anlaşmazlığı vukuunda, anlaşmazlık öncelikle iyi niyetle girişilecek müzakerelerle çözümlenmeye çalışılacaktır. Bu istişare ve müzakerelerin başarılı olmaması hâlinde anlaşmazlığa, daha önceden kararlaştırılmış herhangi bir usule uygun olarak çözüm aranacaktır.

3.

- (a) ilgili vatandaş veya şirket, anlaşmazlığın vukuundan itibaren bir yıl geçmesini müteakip herhangi bir zamanda, anlaşmazlığın hakem marifetiyle çözülmesi için, Uluslararası Yatırım Anlaşmazlıklarının Merkezi ("Merkez")'ne başvurmayı seçtiğini yazılı olarak bildirebilir.
- (b) Taraflardan herbiri bu vesile ile, yatırım anlaşmazlığının çözümü için Merkez'e başvurulmasına muvafakat etmektedir.
- (c) Bu gibi anlaşmazlıkların hakem marifetiyle çözülmesi, Devletler ile başka Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Anlaşmazlıklarının Çözülmesine ilişkin Konvansiyon hükümleri ve Merkez'in "Tahkim Kuralları" çerçevesinde yapılacaktır.

4. Yatırım sözleşmesinde belirtilen ve kamulaştırmaya ilişkin bir anlaşmazlığın çözümü için getirilen kurallar bağlayıcı olmaya devam edecekler ve yatırım sözleşmesinin, ilgili mahalli kanunların ve hakem kararlarının tenfizine dair yürürlükteki uluslararası anlaşmaların ilgili hükümlerine uygun olarak tatbik edileceklerdir.

Bangladeş-Yeni	12.04.2012	10.05.2019/ 30770M	20.05.2019	

MADDE 10

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Akit Taraflardan biri ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasındaki, bu yatırımcının yatırımı ile ilgili uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından ayrıntılı bilgi içerecek şekilde ülkesinde yatırım yapılan Akit Tarafa yazılı olarak bildirilir. Mümkün olduğu ölçüde, yatırımcı ve ilgili Akit Taraf bu uyuşmazlıkları danışmalar ve müzakereler yoluyla iyi niyetle çözmeye gayret ederler.

2. Uyuşmazlıkların, 1.paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihini takip eden altı (6) ay içerisinde bu şekilde çözülmemesi hâlinde, uyuşmazlıklar yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mercilere sunulabilir:

- a. Ülkesinde yatırımın yapılmış olan Akit Tarafın yetkili mahkemesine, veya
- b. İşbu Madde'nin 4.fikrasında belirtilen durumlar hariç olmak üzere,
 - (i) Her iki Akit Tarafın da imzacısı olmaları durumunda, "Devletler ile Diğer Devletlerin. Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi" ile kurulmuş Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez (ICSID),
 - (ii) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)'nın Tahkim Usulü Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir *ad hoc* hakem heyeti.

3. Yatırımcının uyuşmazlığı işbu Maddenin 2. paragrafında bahsedilen uyuşmazlık çözüm yollarından birine veya diğerine sunduğu andan itibaren, bu yollardan birinin seçimi nihaidir.

4. Bu Madde'nin 2'inci paragrafının hükümlerine bakılmaksızın;

- (a) yalnızca, mevcut olması hâlinde, ev sahibi Akit Tarafın yabancı sermaye ile ilgili mevzuatına uygun olarak gerekli izni almış ve fiilen başlamış yatırım faaliyetlerinden doğrudan kaynaklanan uyuşmazlıklar, Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) veya Akit Tarafların üzerinde uzlaştıkları diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözüm mekanizmasına sunulabilir;
- (b) Ev sahibi Akit Tarafın ülkesindeki taşınmazlar üzerindeki mülkiyet hakları ve aynı haklara ilişkin uyuşmazlıklar tamamen ev sahibi Akit Taraf mahkemelerinin yargılama yetkisi altındadır ve bu nedenle Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) ya da diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulamaz.

5. Tahkim mahkemesi kararlarını, işbu Anlaşmanın hükümleri, ülkesinde yatırım yapılan ve uyuşmazlığa taraf olan Akit Tarafın kanunları ve düzenlemelerine (kanunlar ihtilafına ilişkin kurallar da dâhil olmak üzere) ve her iki Akit Tarafça kabul edilen ilgili uluslararası hukuk ilkelerine uygun olarak alır.

6. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için nihai ve bağlayıcıdır. Her bir Akit Taraf verilen kararları kendi ulusal kanunları çerçevesinde yerine getirir.

12	Belarus	08.08.1995	12.01.1997/ 22875	20.02.1997	30.12.2022

MADDE VII

Bir Taraf ile Diğer Tarafın Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Taraflardan biri ile diğer Tarafın bir yatırımcısı arasında o yatırımcının bir yatırımı ile ilgili uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından ayrıntılı bilgi içerecek şekilde ve yazılı olarak yatırım yapılan Tarafa bildirilecektir. Yatırımcı ve ilgili Taraf bu tür uyuşmazlıkları, mümkün olduğunca iyi niyetle, karşılıklı görüşme ve müzakereler yoluyla çözümlemeye çalışacaklardır.

2. Eğer uyuşmazlıklar, birinci paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde, bu yolla çözümlenemezse; uyuşmazlık, yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mercilere sunulabilir:

- (a) Her iki Tarafın da bu Merkeze üye olmaları hâlinde, Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasında Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi ile kurulmuş olan Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıkları Çözüm Merkezi (ICSID),
- (b) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu'nun Tahkim Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir hakem mahkemesi (UNCITRAL),
- (c) Paris Uluslararası Ticaret Odası hakem mahkemesi,
- (ç) Uyuşmazlığa taraf olan Tarafın yetkili adli mahkemeleri.

Ancak, uyuşmazlığı bu mahkemelere getiren yatırımcı, iş bu Maddenin (a), (b) veya (c) paragraflarında belirtilmiş olan uyuşmazlık çözüm yöntemlerinden yalnızca birine, bir yıl içerisinde nihai kararın alınmamış olması hâlinde başvurabilir.

3. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için kesin ve bağlayıcı olacaktır. Her iki Taraf verilen kararları kendi kanunları çerçevesinde yerine getirecektir.

Belarus-Yeni	14.02.2018	13.12.2022/ 32042	30.12.2022	

MADDE 10

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözüm

1. İşbu Madde, bir Akit Taraf ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasında, Akit Tarafın işbu Anlaşma kapsamındaki bir yükümlülüğü ihlal ettiği iddiasıyla yatırımcının veya yatırımının kayıp veya zarara uğramasına sebep olan uyuşmazlıklara uygulanır.

2. Akit Taraflardan biri ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasında bu yatırımcının yatırımı ile ilgili olarak çıkan uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından yatırımın yapıldığı Akit Tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirilir. Mümkün olduğu ölçüde, yatırımcı ve ilgili Akit Taraf bu uyuşmazlıkları danışmalar ve müzakereler yoluyla iyi niyetle çözmeye gayret ederler.

3. Bu uyuşmazlıkların, işbu Maddenin 2. Fıkrasında belirtilen yazılı bildirim tarihini takip eden altı (6) ay içerisinde bu şekilde çözümlenememesi halinde, uyuşmazlıklar yatırımcının seçebileceği üzere:

- (a) ülkesinde yatırım yapılmış olan Akit Tarafın yetkili mahkemesine; veya
- (b) "Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi" ile kurulmuş Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID); veya
- (c) Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 15 Aralık 1976 tarihinde kabul edilen ve 2010 yılında revize edilen, Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL) Tahkim Usulü Kurallarına kurulacak bir ad hoc hakem mahkemesine; veya

(ç) tarafların üzerinde uzlaştıkları diğer tahkim kurallarına veya tahkim kurumlarına sunulabilir.

4. Yatırımcının uyuşmazlığı işbu Maddenin 3. Fıkrasında bahsedilen uyuşmazlık çözüm yollarından birine sunduğu andan itibaren, bu yollardan birinin seçimi nihaidir.

5. Bir yatırım uyuşmazlığının ICSID'in görev alanı ve tahkim mahkemesinin yargılama yetkisi içerisinde bulunup bulunmadığına yönelik karar verilirken; işbu Maddenin 3. Fıkrasının (b) bendi kapsamında teşkil etmiş olan tahkim mahkemesi, Türkiye Cumhuriyeti'nce 3 Mart 1989. tarihinde, hangi uyuşmazlıkların ICSID yargılamasına sunulmaya uygun olup olmadığına ilişkin ICSID Sözleşmesi'nin 25'inci Maddesinin 4'üncü Fıkrası doğrultusunda ICSID'e sunulmuş olan bildirimde işbu Anlaşmanın ayrılmaz bir parçası olarak uyar.

6. Akit Taraflar, bir uyuşmazlığın, işbu Maddenin hükümlerine uygun olarak, 3(a), 3(b), 3(c) ve 3(d) fıkraları kapsamında, davacının bu Anlaşma kapsamındaki bir yükümlülüğün ihlal edilmesi nedeniyle kendisinin veya onun yatırımının zarar gördüğünü• veya kayba. uğradığını fark ettiği veya makul bir şekilde fark edebileceği zamandan itibaren uyuşmazlığın beş yıl içerisinde tahkime sunulması koşuluyla, uyuşmazlığın yetkili yargı makamına veya tahkime sunulmasına onay verir.

7. Tahkim mahkemesi kararlarını, işbu Anlaşmanın hükümlerine, uyuşmazlığın tarafı olan ve ülkesinde yatırım yapıldığı Akit Tarafın kanunlarına ve düzenlemelerine (kanunlar ihtilafına ilişkin kurallar da dahil olmak üzere) ve Akit Taraflar arasında uygulanabilir olan ilgili uluslararası hukuk ilkelerine uygun olarak alır.

8. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için nihai ve bağlayıcıdır. Her bir Akit Taraf verilen kararları kendi ulusal kanunları çerçevesinde yerine getirir.

13	Belçika- Lüksemburg	27.08.1986	08.10.1989/ 20306	04.05.1990	

MADDE 9

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Vatandaşları veya Şirketleri Arasındaki Yatırım Anlaşmazlığı

1. Bu maddeye göre, yatırım anlaşmazlığı, aşağıda belirtilen hususları kapsayan bir anlaşmazlığı ihtiva eder:

- (a) Akit Taraflardan birinin yabancı yatırımlarla ilgili makamı tarafından, diğer Akit Tarafın vatandaş veya şirketine verilen yatırım müsaadesinin yorumlanması ya da uygulanması,
- (b) Bir yatırım ile ilgili olarak, işbu Anlaşma ile verilen ya da yaratılan herhangi bir hakkın ihlali.

2. Bir Akit Taraf ile diğer Akit Tarafın vatandaş veya şirketi arasında bir yatırım anlaşmazlığı hâlinde anlaşmazlığa taraf olanlar, bu anlaşmazlığı öncelikle iyi niyetle girişilecek istişare ve müzakerelerle çözümlemeye çalışacaklardır. Bu istişare ve müzakerelerin başarılı olmaması hâlinde anlaşmazlık, söz konusu vatandaş veya şirket ile Akit Tarafın üzerinde karşılıklı olarak anlaşacakları, ancak bağlayıcı olmayan bir üçüncü taraf usulleri ile çözümlenebilir. Eğer anlaşmazlık yukarıdaki yöntemler ile halledilemezse, ilgili vatandaş veya şirket, anlaşmazlığı, tahkim yoluyla halledilmesi için, anlaşmazlığın ortaya çıkışından itibaren 1 yıl geçtikten sonra herhangi bir zamanda, Uluslararası Yatırım Anlaşmazlıklarının Çözüm Merkezi'ne (ICSID) götürebilir. Ancak, ilgili vatandaş veya şirketin bu süre içinde anlaşmazlığı, anlaşmazlığa taraf olan Akit Tarafın mahkemesine intikal ettirmemiş olması şarttır.

3.

- (a) Bu şekilde, Akit Taraflardan her biri, bir yatırım anlaşmazlığının tahkim yoluyla halledilmesi için ICSID'e başvurulmasına muvafakat etmektedir.

(b) Bu gibi anlaşmazlıkların tahkim yoluyla çözülmesi, 18 Mart 1965'de Washington da imzaya açılan Devletler ile başka Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Anlaşmazlıklarının Çözülmesine İlişkin Konvansiyonun Hükümleri ve ICSID'in Tahkim Kuralları çerçevesinde yapılacaktır.

14	Benin	11.12.2013	05.06.2017/ 30087M		

MADDE 10

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Akit Taraflardan biri ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasında bu yatırımcının yatırımı ile ilgili çıkan uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından yatırımın yapıldığı Akit Tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirilir. Mümkün olduğu ölçüde, yatırımcı ve ilgili Akit Taraf bu uyuşmazlıkları danışmalar ve müzakereler yoluyla iyi niyetle çözmeye gayret ederler.

2. Bu uyuşmazlıkların, 1. fıkrada belirtilen yazılı bildirim tarihini takip eden altı (6) ay içerisinde bu şekilde çözümlenememesi hâlinde, uyuşmazlıklar yatırımcının seçebileceği üzere;

(a) ülkesinde yatırımın yapılmış olduğu Akit Tarafın yetkili mahkemesine; veya

(b) İşbu Maddenin 4 (a) ve (b) fıkralarında belirtilen durumlar hariç olmak üzere,

(i) “Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıkların Çözümü Sözleşmesi” ile kurulmuş Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez’e (ICSID), veya

(ii) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)’nın Tahkim Usulü Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir ad hoc hakem mahkemesine sunulabilir.

3. Yatırımcı uyuşmazlığı işbu maddenin 2. fıkrasında bahsedilen uyuşmazlık çözüm yollarından birine sunduğu andan itibaren, bu yollardan birinin seçimi nihaidir.

4. Bu maddenin 2. fıkrasının hükümlerine bakılmaksızın;

- (a) Yalnızca, ev sahibi Akit Tarafın yabancı sermaye ile ilgili mevzuatına uygun olarak, herhangi bir iznin gerekli olması hâlinde, gerekli izni almış ve fiilen başlamış yatırım faaliyetlerinden doğrudan kaynaklanan uyuşmazlıklar, Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) veya Akit Tarafların üzerinde uzlaştıkları diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulabilir;
- (b) Türkiye Cumhuriyeti'nde yer alan taşınmazlar üzerindeki mülkiyet hakları ve aynı haklara ilişkin uyuşmazlıklar tamamen Türk mahkemelerinin yargılama yetkisi altındadır ve bu nedenle bu gibi uyuşmazlıklar Yatırım Uyuşmazlıkları Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) ya da diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulamaz; ve
- (c) "Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi'nin" 64' üncü maddesinin uygulanmasında aşağıdaki hüküm geçerli olacaktır:

Türkiye Cumhuriyeti, "Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi'nin" yorumu ya da uygulanmasına ilişkin, diğer bir Akit Taraf ile aralarında ortaya çıkmış ve görüşmeler yoluyla çözülmemiş herhangi bir uyuşmazlığın Uluslararası Adalet Divanı'na götürülmesini kabul etmeyecektir.

5. Tahkim mahkemesi kararlarını, işbu Anlaşmanın hükümlerine, uyuşmazlığın taraf olan ve ülkesinde yatırımın yapıldığı Akit Tarafın kanunlarına ve düzenlemelerine (kanunlar ihtilafına ilişkin kurallar da dahil olmak üzere) ve her iki Akit Tarafça kabul edilen ilgili uluslararası hukuk ilkelerine uygun olarak alır.

6. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için nihai ve bağlayıcıdır. Her bir Akit Taraf verilen kararları kendi ulusal kanunları çerçevesinde yerine getirir.

15	Birleşik Arap Emirlikleri	28.09.2005	15.06.2011/ 27965	24.07.2011	

MADDE 9

Taraflardan Biri ile Diğer Tarafın Yatırımcıları Arasında Çıkan Uyuşmazlıkların Çözümlemesi

1. Taraflardan biri ile diğer Tarafın bir yatırımcısı arasında o yatırımcının yatırımı ile ilgili olarak çıkan uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından ev sahibi Tarafa ayrıntılı bir şekilde yazılı olarak bildirilecektir. Yatırımcı ile ilgili Taraf, söz konusu ihtilafları mümkün olduğunca birbirlerine danışarak ve karşılıklı iyi niyetli görüşmeler yaparak çözüme kavuşturmak için gayret edeceklerdir.

2. Bu uyuşmazlıkların, yukarıda 1'inci paragrafta belirtilen şekilde, yazılı bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde çözüme kavuşturulamaması halinde, uyuşmazlık yatırımcının seçeceği aşağıda belirtilen yargı makamlarına sunulabilir:

- (a) yetkili yerel mahkemeler,
- (b) ICSID Sözleşmesi Madde 25 (1)'e uygun olarak, “Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümlemesi Hakkında Sözleşme” ile kurulmuş olan Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez (ICSID),
- (c) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)'nın Tahkim Usulü Kuralları uyarınca, bu amaçla kurulacak bir hakem mahkemesi,

3. Tahkim Kararları, uyuşmazlığın bütün tarafları için bağlayıcı ve kesin olacaktır. Her bir Taraf, sözkonusu kararı ulusal yasalarına göre yerine getirmeye kendini adayacaktır.

Birleşik Arap Emirlikleri Yeni		19.07.2023			
16	Bosna-Hersek	21.01.1998	04.05.2000/ 24039	10.02.2009	

MADDE VIII

Bir Taraf ile Diğer Tarafın Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Taraflardan biri ile diğer Tarafın bir yatırımcısı arasında, o yatırımcının bir yatırımı ile ilgili uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından ev sahibi tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirilecektir. Yatırımcı ve ilgili Taraf bu uyuşmazlıkları, mümkün olduğunca iyi niyetle, karşılıklı görüşme ve müzakereler yoluyla çözümlemeye çalışacaklardır.

2. Eğer uyuşmazlıklar, 1'inci paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı (6) ay içinde, bu yolla çözümlenemezse, uyuşmazlık, yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mercilere sunulabilir:

- (a) Her iki tarafın da bu merkeze üye olmaları hâlinde, Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi ile kurulmuş Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez (ICSID),
- (b) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu'nun Tahkim Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir tahkim mahkemesi (UNCITRAL),
- (c) Paris Uluslararası Ticaret Odası Tahkim Mahkemesi

Şu şartla ki; yatırımcının uyuşmazlığa taraf olan tarafın yerel adli mahkemelerine getirmiş olması hâlinde 1 yıl içinde nihai kararın alınmamış olması gerekir.

3. Tahkim

- (a) Bu anlaşmanın hükümleri,
- (b) Kanunlar ihtilafına ilişkin kurallar dâhil olmak üzere, ülkesinde yatırım yapılan Tarafın kanun ve nizamlarına dayandırılacaktır.

4. Tahkim kararı; uyuşmazlığın bütün tarafları için kesin ve bağlayıcı olacaktır. Her bir taraf verilen kararları milli hukuku çerçevesinde yerine getirecektir.

17	Bulgaristan	06.07.1994	04.05.1997/ 22979	18.09.1997	

MADDE VIII

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasında Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Bir Akit Tarafın yatırımcısı ile diğer Akit Taraf arasında sonraki Akit Tarafın ülkesindeki bir yatırımı ile ilgili uyuşmazlıklar, mümkün olduğunca aralarında uyuşmazlık olan Taraflarca dostça çözümlenmeye çalışılacaktır.
2. Eğer bu tür uyuşmazlıklar her bir tarafın dostça çözümü talep ettikleri tarihten itibaren altı ay içerisinde çözümlenemezse, ilgili yatırımcı uyuşmazlığı Akit Tarafın yetkili mahkemesine götürebilir ya da alternatif olarak uyuşmazlık, her iki ülkenin de bu sözleşmeye taraf olması hâlinde, Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasında Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi ile Washington' da 18 Mart 1965 'de kurulmuş olan Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıkları Çözümü Merkezine (ICSID), bildirilebilecek çekincelerle birlikte götürülebilir.
3. İşbu Anlaşmanın 3 ve 4'ncü Maddeleri ile ilgili uyuşmazlıklarda ilgili yatırımcı uyuşmazlığı tahkim yolu ile çözümlenmesi amacıyla, alternatif olarak seçebileceği Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu'nun Tahkim Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir hakem mahkemesine götürebilir. (UNCITRAL)
4. Madde 5 'e paralel olarak sigortalayan, yatırımcının yararlandığı haklardan yararlanabilir.
5. Karar, uyuşmazlığın her iki tarafı için de nihai ve bağlayıcı olacaktır ve ilgili Akit Tarafın iç hukuku çerçevesinde uygulanacaktır.

18	Burkina Faso	11.04.2019			
19	Burundi	14.06.2017			

20	Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı	15.03.1991	09.05.1996/ 22631	22.10.1996	

MADDE 8

Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümünde Başvurulacak Uluslararası Merkez

1. Bu maddenin amacına uygun olarak, bir hukuki uyuşmazlık aşağıdaki uyuşmazlık konularını kapsar.

- (a) Bir Akit Tarafın, yabancı yatırımlarla ilgili makamının, diğer Akit Tarafın vatandaş veya şirketi ne sağladığı herhangi bir yatırım müsaadesinin uygulanması veya yorumlanması, veya;
- (b) Bir Akit Tarafın yabancı yatırımlarla ilgili makamı ile diğer Akit Tarafın bir vatandaş veya şirketi arasındaki herhangi bir yatırım anlaşmasının yorumlanması ya da uygulanması; veya
- (c) Bir yatırımla ilgili olarak ve işbu anlaşma ile verilen veya yaratılan herhangi bir hakkın ihlalinin iddia edilmesi.

2. Her bir Akit Taraf, bir Akit Tarafın ülkesindeki bir yatırım hususunda diğer Akit Tarafın vatandaş veya şirketiyle ile Akit Taraf arasında bir hukuki uyuşmazlık ortaya çıktığında, 18 Mart 1965 tarihinde Washington'da imzaya açılan Devletler ile Başka Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Anlaşmazlıklarının Çözümlemesine ilişkin Konvansiyon çerçevesinde hakem marifetiyle çözümlenmesi için Uluslararası Yatırım Anlaşmazlıklarını Çözüm Merkezine (bundan böyle "Merkez" olarak anılacak) başvurmaya, burada muvafakat gösterir. Bir Akit Tarafın (ilkesinde yürürlükte olan mevzuata göre kurulmuş veya şirketleşmiş ve böyle bir uyuşmazlık doğmadan önce, hisselerinin çoğunluğu diğer Akit Tarafın vatandaş veya şirketlerince sahip olunmuş bir şirket. Konvansiyonun amaçlarına uygun olarak Konvansiyonun 25 (2) (b) maddesine göre diğer Akit Tarafın şirketi olarak mütalaa edilecektir. Eğer böyle bir uyuşmazlık doğar ve bir yıl içinde mahalli çarelerle taraflar arasında anlaşma sağlanamazsa, ve eğer durumdan etkilenen vatandaş veya şirket uyuşmazlıkların Konvansiyona göre hakem

marifetiyle çözümlenmesini sağlamak için Merkez'e başvurmaya yazılı olarak rıza göstermişse. Konvansiyonun 28 ve 36. maddelerine göre Merkezin Genel Sekreterine muameleleri başlatmak üzere taraflardan herhangi biri talepte bulunabilir. Uyuşmazlığa taraf olan Akit Taraf, diğer Tarafın vatandaş veya şirketi bir sigorta kontratına uygun olarak kayıplarının tümü veya bir kısmı için bir tazminat aldığı takdirde, hakem kararı ile ilgili muamelelerin veya uygulamaların hiçbir döneminde bir itirazda bulunamayacaktır.

3. Akit Taraflardan hiçbiri Merkeze intikal etmiş bir uyuşmazlıkla ilgili olarak aşağıdaki haller dışında Diplomatik yolları kullanmayacaktır.

- (a) Merkezin Genel Sekreteri veya merkez tarafından oluşturulmuş tahkim mahkemesi, uyuşmazlığın Merkezin yargılama yetkisi içinde olmadığına karar verirse, veya
- (b) Diğer Akit Taraf, tahkim mahkemesi tarafından verilen bir karara bağlı kalmaz veya uymazsa.

21	Cezayir	03.06.1998			
22	Cibuti	25.09.2013	05.03.2020/ 31059	05.07.2020	

MADDE 10

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Akit Taraflardan biri ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasında bu yatırımcının yatırımı ile ilgili çıkan uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından yatırımın yapıldığı Akit Tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirilir. Mümkün olduğu ölçüde, yatırımcı ve ilgili Akit Taraf bu uyuşmazlıkları danışmalar ve müzakereler yoluyla iyi niyetle çözmeye gayret edecektir

2. Bu uyuşmazlıkların, 1. fıkrada belirtilen yazılı bildirim tarihini takip eden altı (6) ay içerisinde bu şekilde çözümlenememesi hâlinde, uyuşmazlıklar yatırımcının seçebileceği üzere;

- (a) ülkesinde yatırım yapılmış Akit Tarafın yetkili mahkemesine, veya
- (b) İşbu maddenin 4 (a) ve (b) fıkralarında belirtilen durumlar hariç olmak üzere,
 - (i) Her iki tarafın da bu sözleşmeye imzacı olmaları hâlinde, “Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıkların Çözümü Sözleşmesi” ile kurulmuş Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez’e (ICSID),
 - (ii) Yatırımcının ülkesi olan Akit Taraf ya da uyuşmazlığa taraf olan Akit Taraflardan sadece birinin ICSID Sözleşmesinin taraflarından biri olması durumunda ise ICSID sekreteryası tarafından dava işlemlerinin yönetilmesi için Ek İmkân’ı düzenleyen kurallar kapsamında (ICSID)’e,
 - (iii) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)’nın Tahkim Usulü Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir *ad hoc* tahkim mahkemesine, veya
 - (iv) Paris Uluslararası Ticaret Odası Tahkim Mahkemesine sunulabilir,

3. Yatırımcı uyuşmazlığı işbu Maddenin 2. fıkrasında bahsedilen uyuşmazlık çözüm yollarından birine sunduğu andan itibaren, bu yollardan birinin seçimi nihaidir.

4. Bu Maddenin 2. fıkrasının hükümlerine bakılmaksızın;

Yalnızca, ev sahibi Akit Tarafın yabancı sermaye ile ilgili mevzuatına uygun olarak, herhangi bir iznin gerekli olması hâlinde, gerekli izni almış ve fiilen başlamış yatırım faaliyetlerinden doğrudan kaynaklanan uyuşmazlıklar, Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez’e (ICSID) veya Akit Tarafların üzerinde uzlaştıkları diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözüm mekanizmasına sunulabilir;

- (a) Ev sahibi Akit Tarafın ülkesinde yer alan taşınmazlar üzerindeki mülkiyet hakları ve aynı haklara ilişkin uyuşmazlıklar tamamen ev sahibi Akit Taraf mahkemelerinin yargılama yetkisi altındadır ve bu nedenle Yatırım Uyuşmazlıkları Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) ya da diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulamaz; ve
- (b) "Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi'nin" 64' üncü Maddesinin uygulamasında aşağıdaki hüküm geçerli olacaktır:

Türkiye Cumhuriyeti "Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi'nin" yorumu ya da uygulanmasına ilişkin, diğer bir Akit Taraf ile aralarında ortaya çıkmış ve görüşmeler yoluyla çözülmemiş herhangi bir uyuşmazlığın Uluslararası Adalet Divanı'na götürülmesini kabul etmeyecektir.

5. Tahkim mahkemesi kararlarını, işbu Anlaşmanın hükümlerine, uyuşmazlığın taraf olan ve ülkesinde yatırımın yapıldığı Akit Tarafın kanunlarına ve düzenlemelerine (kanunlar ihtilafına ilişkin olanlar dâhil olmak üzere) ve her iki Akit Tarafça kabul edilen ilgili uluslararası hukuk ilkelerine uygun olarak alır.

6. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için nihai ve bağlayıcıdır. Her bir Akit Taraf verilen kararları kendi ulusal kanunları çerçevesinde yerine getirir.

23	Çad Cumhuriyeti	26.12.2017			
24	Çek Cumhuriyeti	30.04.1992	13.06.1997/ 23018	01.08.1997	18.03.2012
	Çek Cumhuriyeti- Yeni	29.04.2009	15.01.2012/ 28174	18.03.2012	

MADDE 8

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Akit Taraf ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasındaki bir yatırımı ile ilgili uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından ülkesinde yatırım yapılan

Akit Tarafa yazılı olarak bildirilecektir. Bildirim uyuşmazlıkla ilgili ayrıntılı bilgi içerecektir. Mümkün olduğunca, yatırımcı ile ilgili Akit Taraf bu uyuşmazlıkları iyi niyetli danışmalar ve müzakereler aracılığıyla çözmeye gayret edecektir

2. Eğer uyuşmazlıklar, 1'inci paragrafta bahsedilen yazılı bildirim tarihini takip eden altı ay içerisinde bu şekilde çözümlenemezse, uyuşmazlık yatırımcının seçebileceği aşağıdaki çözüm yollarına sunulabilecektir.

- (a) Uyuşmazlığa taraf olan Akit Tarafın yetkili mahkemesi veya idare mahkemesi;
- (b) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)'nın Tahkim Usulü Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir hakem mahkemesi, uyuşmazlığın tarafları bu kurallarda değişiklik yapmaya yazılı olarak karar verebilirler.
- (c) “Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıkların Çözümü Sözleşmesi” ile kurulmuş Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez (ICSID).

3. Tahkim heyeti, hukuk temelinde, aşağıdaki sıra dâhilinde hukukun tüm kaynaklarını dikkate alarak karar verecektir:

- (a) İşbu anlaşmanın hükümleri;
- (b) Akit Taraflar arasındaki diğer ilgili Anlaşmalar;
- (c) Kanunlar ihtilafı ile ilgili kurallar dâhil olmak üzere, söz konusu yatırım ülkesinde yapılmış olan Akit Tarafın ulusal kanunları ve yönetmelikleri;

Yatırımı ile ilgili özel anlaşmaların hükümleri

4. Bu Maddenin 2'nci paragrafının hükümlerine bakılmaksızın;

- (a) 2'nci madde çerçevesinde, yalnızca ilgili mevzuatına uygun olarak yapılmış veya onaylanmış ve etkin olarak kurulmuş yatırımlardan kaynaklanan uyuşmazlıklar, Yatırım Uyuşmazlıkların Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) veya Akit Taraflarca üzerinde uzlaşılan diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözüm mekanizmasına sunulabilir;

- (b) Gayrimenkuller üzerindeki mülkiyet hakları ve aynı haklara ilişkin uyuşmazlıklar tamamen ev sahibi Akit Tarafın ulusal mahkemelerinin yargılama yetkisi altındadır ve bu nedenle Yatırım Uyuşmazlıkları Çözümü için Uluslararası Merkez’e (ICSID) ya da diğer herhangi bir Uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulamaz; ve
- (c) “Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi’nin” 64’ üncü maddesi ile ilgili olarak:

Türkiye Cumhuriyeti “Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi’nin” yorumu ya da uygulanmasıyla ilgili olarak Türkiye Cumhuriyeti ve diğer herhangi bir Akit Devlet arasında ortaya çıkmış ve görüşmeler yoluyla çözülmemiş herhangi bir uyuşmazlığın Uluslararası Adalet Divanı’na götürülmesini kabul etmeyecektir.

5. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için nihai ve bağlayıcı olacaktır. Her bir Akit Taraf verilen kararlara kendi kanunları çerçevesinde yerine getirecektir.

25	Çin Halk Cumhuriyeti	13.11.1990	01.05.1994/ 21921	20.08.1994	11.11.2020

MADDE 7

Yatırım Uyuşmazlıkları

1. Bir Akit Tarafın vatandaş veya şirketi ile diğer Akit Taraf arasında, diğer Akit Tarafın ülkesindeki bir yatırımla ilgili uyuşmazlık şu şekilde çözülür:

- (a) Uyuşmazlığın tarafları uyuşmazlıklarını öncelikle iyi niyetle müzakere ve görüşmelerle çözme yoluna gideceklerdir. Eğer bu müzakere ve görüşmeler başarısız olursa, uyuşmazlık, söz konusu vatandaş veya şirket ile Akit Tarafın kabul ettiği bağlayıcı olmayan üçüncü taraf usulleriyle çözümlenebilir. Eğer uyuşmazlık yukarıda belirtilen usullerle çözümlenemezse, ilgili vatandaş veya şirket uyuşmazlığı mezkûr Akit Taraf mahkemesine götürebilir.

- (b) Eğer uyuşmazlığın başladığı tarihten itibaren bir yıl içinde, Madde 3'de belirtilen ve kamulaştırma ve devletleştirme sonucu ortaya çıkan tazminat miktarı ile ilgili uyuşmazlık çözümlenemezse, uyuşmazlığa katılan Akit Tarafların her biri uyuşmazlığın UNCITRAL tahkim kurallarına göre çözümü için bu maksatla kurulan tahkim kuruluna başvurabilir. Akit Tarafın vatandaş veya şirketi ile diğer Akit Taraf arasındaki diğer uyuşmazlıklar, uyuşmazlığa taraf Akit Taraf kanun ve diğer mevzuatı dâhilinde uluslararası tahkim kuruluna götürülebilir. Bu maddenin (a) bendinde belirtilen mahkemeye vatandaş veya şirketler tarafından başvurulması hâlinde bu paragraf hükmü tatbik edilmez.
- (c) Her iki Akit Tarafın 1965 "Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi"ne taraf olması hâlinde, uyuşmazlık yatırımın yapıldığı Akit Tarafın sözleşmeye katılma koşulları dâhilinde Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıkları Çözüm Merkezine sunulabilir.

Çin Halk Cumhuriyeti-Yeni	29.07.2015	01.10.2020/ 31261M	11.11.2020	

MADDE 9

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Akit Taraflardan biri ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasında, söz konusu yatırımcının yatırımı ile ilgili uyuşmazlıklar, ulusal idari inceleme süreçleri için yatırımcı tarafından ülkesinde yatırım yapılan Akit Tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirilecektir. Mümkün olduğu ölçüde, yatırımcı ve ilgili Akit Taraf bu tür uyuşmazlıkları danışmalar ve müzakereler yoluyla iyi niyetle çözmeye gayret edeceklerdir.

2. Eğer bir Akit Taraf yatırımcısının diğer Akit Tarafın Madde 2 ile 8 arasındaki bir yükümlülüğünü ihlal ettiği iddiasıyla ortaya çıkan uyuşmazlık, 1. paragrafta belirtilen yazılı bildirimini takip eden altı (6) ay

içerisinde bu Maddenin 1. paragrafında belirtilen müzakereler ve ulusal idari inceleme süreçleri ile çözülemez ise, uyuşmazlık yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mercilere sunulabilir.

- (a) Ülkesinde yatırım yapılmış olan Akit Tarafın yetkili mahkemesine,
- (b) “Devletler ile Başka Devletlerin Vatandaşları Arasında Çıkan Yatırım İhtilafları Antlaşması” uyarınca kurulmuş Uluslararası Yatırım İhtilafları Çözüm Merkez’e (ICSID),
- (c) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu’nun (UNCITRAL) Tahkim Usulü Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir *ad hoc* tahkim kuruluna.

3. Yatırımcının, uyuşmazlığı işbu Maddenin 2. paragrafında bahsedilen uyuşmazlık çözüm yollarında birine sunduğu andan itibaren, bu tercih nihai hâle gelir.

4. Bu Maddenin 2. paragrafının hükümlerine bakılmaksızın;

- (a) sadece, ev sahibi Akit Tarafın yabancı sermaye ile ilgili mevzuatına uygun olarak, izin alma koşulunun bulunması hâlinde, gerekli izni almış ve fiilen başlamış doğrudan yatırım faaliyetlerinden kaynaklanan uyuşmazlıklar, Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez’e (ICSID) veya Akit Tarafların üzerinde uzlaştıkları diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulacaktır.
- (b) gayrimenkuller üzerindeki mülkiyet hakları ve ayni haklara ilişkin uyuşmazlıklar tamamen ev sahibi Akit Taraf mahkemelerinin yargılama yetkisi altındadır ve bu nedenle Yatırım Uyuşmazlıkları Çözümü için Uluslararası Merkez’e (ICSID) ya da diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulamaz.

5. Tahkim Kurulu kararlarını, işbu Anlaşmanın hükümleri, ülkesinde yatırım yapılan uyuşmazlığa taraf olan Akit Tarafın kanunları ve düzenlemelerine (kanunlar ihtilafına ilişkin kurallar da dâhil olmak üzere) ve her iki Akit Tarafça kabul edilen ilgili uluslararası hukuk ilkelerine uygun olarak alır.

6. Bir uyuşmazlık, yatırımcının uyuşmazlığa sebep olan olaylar hakkında ilk kez bilgi edindiği veya makul olarak bilgi edinmiş olması gerektiği tarihten itibaren beş (5) yıl geçtikten sonra tahkime sunulamaz.

7. Uyuşmazlığın taraflarınca aksi kararlaştırılmadığı sürece, tahkim kararı bir Akit Tarafın işbu Anlaşma kapsamında yükümlülüklerini ihlal ettiğini teyit ettiğinde, tahkim kurulu sadece aşağıdakilere ayrı ayrı veya aşağıdakilerin tamamına birlikte hükmedebilir:

- (a) parasal zararlar ve uygulanabilir faizin ödemesi; veya
- (b) zarar gören malvarlığının eski hâline getirilmesi, bu durumda karar eski hâline getirilme yerine ödenebilecek parasal zararların ve tekabül eden faizi de belirtebilir.

8. Esas olarak, uyuşmazlığın taraflarından her biri atadığı hakemin ve kendi hukuki temsilcisinin masraflarının kendisi karşılayacaktır. Başkanın masrafları ile tahkimin yürütülmesine ilişkin geri kalan masraflar uyuşmazlığın tarafları arasında eşit olarak paylaştırılacaktır. Tahkim Kurulu bir uyuşmazlık tarafının daha yüksek oranda masrafları üstlenmesine hükmedebilir ve buna ilişkin açıklama yapabilir. Eğer tahkim kurulu, davacının iddiasının veya davalının itirazının yersiz olduğuna hükmederse, kaybeden taraf makul bir neden ile itiraz eden veya itiraza karşı çıkan ve davayı kazanan tarafın makul masraflarını ve avukatlık ücretlerini üstlenmesine karar verebilir.

9. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için nihai ve bağlayıcıdır. Her bir Akit Taraf verilen kararları kendi ulusal kanunları çerçevesinde yerine getirmeyi taahhüt eder.

26	Çin Halk Cumhuriyeti Hong Kong Özel İdaresi Bölgesi Hükümeti	01.06.2023	31.12.2025/ 33124 M		

MADDE 14

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın bir Yatırımcısı arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. İşbu Madde, bir Akit Taraf ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasında, ilk Akit Tarafın işbu Anlaşma kapsamındaki bir yükümlülüğünü

ihlal ettiği iddiasıyla bu yatırımcının veya yatırımlarının kayıp veya zarara uğramasına sebep olan uyuşmazlıklara uygulanacaktır.²⁶⁴

2. Bir Akit Taraf ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasındaki uyuşmazlık, yatırımcı tarafından ev sahibi Akit Tarafa yazılı olarak bildirilecektir. Mümkün olduğu ölçüde, yatırımcı ve ev sahibi Akit Taraf, uyuşmazlığın tarafları için kabul edilebilir olduğu durumlarda, uyuşmazlığı dostane girişimler ve arabuluculuk²⁶⁵ gibi bağlayıcı olmayan üçüncü taraf usullerini de içeren iyi niyetli danışmalar yoluyla çözmek için çaba gösterecektir.

3. İstişare talebi, yatırımcının veya yatırımlarının kayıp veya zarara uğramasına sebep olan işbu Anlaşmanın ihlal edildiği iddiasına ilişkin bilgiyi yatırımcının ilk edindiği veya ilk edinmiş olması gerektiği tarihten itibaren üç (3) yıl içinde sunulmalıdır. Yatırımcı, istişare talebini bu süre içerisinde yapmaz ise, bu Madde uyarınca tahkime başvurma haklarından feragat etmiş sayılacaktır.

4. Bu uyuşmazlığın istişare talebinin sunulmasını takip eden altı (6) ay içerisinde istişare yoluyla çözümlenememesi halinde, yatırımcı uyuşmazlığı: (a) 2010 yılında gözden geçirilmiş olan Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu Tahkim Usulü Kuralları (“UNCITRAL Tahkim Kuralları”) kapsamında; veya (b) uyuşmazlığın taraflarının anlaşması koşuluyla, diğer herhangi bir tahkim kurumu veya tahkim kuralları kapsamında tahkime sunulabilir.

5. Yatırımcı, uyuşmazlığı işbu Madde’nin 4. fıkrasında belirtilen tahkim usullerinden birine sunduktan sonra, bu tahkim usulünün seçimi nihaidir.

²⁶⁴ Yalnızca ev sahibi Akit Tarafın kanunları ve düzenlemelerine uygun olarak yapılan ve etkin bir şekilde başlayan bir yatırımdan kaynaklanan uyuşmazlıklar bu Maddeye tabi olacaktır.

²⁶⁵ Daha fazla belirlilik için, arabuluculuk uzlaşmayı içerir ve uyuşmazlığın tarafları, bu Madde kapsamındaki uyuşmazlık çözüm prosedürü boyunca herhangi bir zamanda arabuluculuğa başvurmayı kabul edebilirler.

6. Akit Taraflardan her biri, bir uyuşmazlığın bu Madde uyarınca tahkime sunulmasına rıza gösterir. Bu Madde uyarınca bu tür bir rıza verilmesi ve bir uyuşmazlığın tahkime sunulması halinde, aşağıdaki maddelerin gerekleri yerine getirilmiş sayılacaktır:

(a) New York Sözleşmesi'nin “yazılı anlaşma” için II. Maddesi; ve

(b) UNCITRAL Tahkim Kurallarının 1. Maddesi.

7. Tahkim talebi, istişare talebinin sunulmasından sonra on sekiz (18) ay içinde sunulmalıdır. Yatırımcı, bu süre içinde talepte bulunmazsa, bu Madde uyarınca tahkime başvurma haklarından feragat etmiş sayılacaktır.

8. Uyuşmazlığın tarafları, işbu Madde'nin 4. fıkrası uyarınca seçilen tahkim kurallarını değiştirmek için yazılı olarak anlaşabilirler.

9. Bu Madde uyarınca tahkim mahkemesine atanan hakemler, uluslararası kamu hukuku, özellikle uluslararası yatırım hukuku konusunda uzmanlığa veya deneyime sahip olacaklardır. Hakemlerin uluslararası yatırım anlaşmalarından doğan uyuşmazlıkların çözümünde uzmanlık veya deneyime sahip olmaları arzu edilir.

10. Hakemler bağımsız ve yatırım konuları bağlamında yatırımcı ile ya da herhangi bir Akit Taraf ile bağlantılı olmayacak veya onlardan talimat almayacaktır.

11. Bu Madde kapsamında teşekkül eden tahkim mahkemesi, kararlarını işbu Anlaşmanın hükümlerine ve Akit Taraflar için geçerli olan uluslararası hukuk ilkelerine ve kurallarına uygun olarak alacaktır. Akit Taraflar, ev sahibi Akit Tarafın kanunları ve düzenlemelerinin bir iddiaya ilişkin olması durumunda, tahkim mahkemesinin bu kanunları ve düzenlemeleri maddi olgu olarak dikkate alması konusundaki ortak anlayışlarını teyit ederler.

12. Bu Anlaşmanın bir hükmüne ilişkin Akit Tarafların ortak yazılı yorumu, bu Madde kapsamında kurulan bir tahkim mahkemesi için bağlayıcı olacaktır ve tahkim mahkemesi tarafından verilen herhangi bir karar veya tahkim kararı, bu yorumla tutarlı olmalıdır.

13. Bir tahkim kararı, yalnızca uyuşmazlığın tarafları ve dava özelinde nihai ve bağlayıcıdır. Her Akit Taraf, kendi bölgesindeki bir tahkim kararının tanınmasını ve tenfizini sağlayacak ve bu kararın tanınması ve tenfizinin kanunlarına ve düzenlemelerine uygun olarak yapılmasını sağlayacaktır.

14. Bu Madde uyarınca tahkime sunulan bir uyuşmazlık, New York Sözleşmesi'nin 1. Maddesinin amacına yönelik olarak ticari bir ilişki veya işlemten kaynaklanmış kabul edilecektir.

27	Danimarka	07.02.1990	27.05.1992/ 21240	01.08.1992	

MADDE 8

Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümlemesi

1. Bu maddeye göre “Yatırım Uyuşmazlığı”, aşağıdakileri kapsayan bir uyuşmazlığı ifade etmektedir.

- (a) Bir Akit Tarafın yabancı yatırım otoritesince diğer Akit Tarafın yatırımcısına verilen yatırım izninin yorumlanması veya uygulanması;
- (b) Bir yatırımla ilgili olarak, işbu anlaşma ile verilmiş veya teyit edilmiş bulunan herhangi bir hakkın ihlali.

2. Bir Akit Taraf ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasında bir yatırım uyuşmazlığının ortaya çıkması hâlinde, uyuşmazlığa taraf olanlar, öncelikle uyuşmazlığın karşılıklı görüşmeler ve danışmalar yoluyla çözümlenmesine iyi niyetle çalışacaklardır. Eğer bu görüşme ve danışmalar başarısızlıkla sonuçlanırsa, o zaman uyuşmazlık, yatırımcının ve Akit Tarafın karşılıklı olarak üzerinde mutabık kalacakları, bağlayıcı olmayan hakem marifetiyle çözümlenecektir. Eğer uyuşmazlık yukarıda belirtilen prosedürler yoluyla çözümlenemezse, ilgili yatırımcı, uyuşmazlığı, hakemlik yoluyla çözümlmek üzere, Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıkları Çözüm Merkezine (bundan sonra “Merkez” olarak anılacaktır) götürülebilir; ancak bunun için uyuşmazlığın ortaya çıktığı tarihten itibaren en az bir yıl geçmiş olması, ayrıca, bahse konu yatırımcının uyuşmazlıkla ilgili olarak, uyuşmazlığa taraf olan Akit Tarafın adli makamlarına başvurmuş olması durumunda, nihai kararın henüz alınmamış olması gerekmektedir.

3.

- (a) Akit Taraflardan her biri, yatırım uyuşmazlıklarının hakemlik yoluyla çözümlenmek üzere “Merkez”e götürülmesine bu anlaşma ile muvafakat eder.
- (b) Bu tür uyuşmazlıklarda tahkim, “ Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıkların Çözümü Sözleşmesi”nin hükümlerine ve Merkez’in “Tahkim Kuralları”na uygun olarak yerine getirilecektir.

28	Endonezya	25.02.1997	10.05.1998/ 23338	28.09.1998	07.01.2016

MADDE VIII

Bir Taraf ile Diğer Tarafın Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Taraflardan biri ile diğer Tarafın bir yatırımcısı arasındaki o yatırımcının bir yatırımı ile ilgili uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından ayrıntılı bilgi içerecek şekilde ve yazılı olarak yatırım yapılan Tarafa bildirilecektir. Yatırımcı ve ilgili Taraf bu tür uyuşmazlıkları, mümkün olduğunca, iyi niyetle karşılıklı görüşme ve müzakereler yoluyla çözümlenmeye çalışacaklardır.

2. Eğer uyuşmazlıklar, birinci paragrafla belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde, bu yolla çözümlenemezse yatırımcının tercihiyle göre;

- (a) Yatırımın ülkesinde yapıldığı Tarafın ilgili mahkemelerine ya da
- (b) Tahkim için aşağıdaki mercilere:
- (i) Washington D.C.'de 18 Mart 1968'de imzaya açılan Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının çözümü Sözleşmesi ile kurulmuş olan Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıkları çözüm Merkezi (ICSID),
- (ii) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu'nun Tahkim Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir tahkim mahkemesi (UNCITRAL), sunulabilir.

Yatırımcının uyuşmazlığı uyuşmazlığa taraf olan Tarafın ulusal mahkemelerine sunduğu ve nihai kararın bir yıl içinde alınmadığı hâllerde, uyuşmazlık bu Maddenin (b.i) ya da (b.ii) fıkralarında tanımlandığı üzere uluslararası tahkime götürülebilir.

3. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için kesin ve bağlayıcı olacaktır. Her bir Taraf verilen kararları kendi kanunları çerçevesinde yerine getirecektir.

29	Estonya	03.06.1997	02.02.1999/ 23599	29.04.1999	

MADDE VII

Bir Taraf ile Diğer Tarafın Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Taraflardan biri ile diğer Tarafın bir yatırımcısı arasındaki o yatırımcının bir yatırımı ile ilgili uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından ayrıntılı bilgi içerecek şekilde ve yazılı olarak yatırım yapılan Tarafa bildirilecektir. Yatırımcı ve ilgili Taraf bu tür uyuşmazlıkları, mümkün olduğunca iyi niyetle, karşılıklı görüşme ve müzakereler yoluyla çözümlemeye çalışacaklardır.

2. Eğer uyuşmazlıklar, birinci paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde, bu yolla çözülmemişse; uyuşmazlık, yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mercilere sunulabilir:

- (a) Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi ile kurulmuş olan Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıkları Çözüm Merkezi (ICSID),
- (b) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu'nun Tahkim Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir tahkim mahkemesi (UNCITRAL),
- (c) Paris Uluslararası Ticaret Odası Tahkim Mahkemesi,
- (ç) Uyuşmazlığa taraf olan Tarafın adli mahkemeleri. Bununla birlikte, uyuşmazlığı adı geçen mahkemelere götüren yatırımcı bu Maddenin (a), (b) ve (c) fıkralarında yer alan uyuşmazlık çözüm süreçlerinden birine yalnızca nihai kararın bir yıl içinde alınmamış olması hâlinde başvurabilir.

3. Tahkim kararı; uyuşmazlığın bütün tarafları için kesin ve bağlayıcı olacaktır. Her bir Taraf verilen kararları kendi kanunları çerçevesinde yerine getirecektir.

30	Etiyopya	16.11.2000	08.03.2005/ 25749	10.03.2005	

MADDE VII

Bir Taraf ile Diğer Tarafın Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Taraflardan biri ile diğer Tarafın bir yatırımcısı arasında, o yatırımcının yatırımı ile ilgili olarak çıkan ihtilaflar, yatırımcı tarafından ev sahibi Tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirilecektir. Yatırımcı ve ilgili Taraf uyuşmazlıkları, mümkün olduğunca iyi niyetle, karşılıklı görüşme ve müzakereler yoluyla çözümlemeye çalışacaklardır.

2. Eğer uyuşmazlıklar, birinci paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde, bu yolla çözülmemişse; uyuşmazlık, yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mercilere sunulabilir:

- (a) Ülkesinde yatırım yapılmış bulunan Tarafın Yetkili Mahkemesi veya Tahkim Heyeti; veya
- (b) Her iki Tarafın da imzacı olmaları hâlinde, Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşlar Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi ile kurulmuş olan Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez (ICSID)
- (c) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu'nun Tahkim Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir tahkim mahkemesi (UNCITRAL).

3. Tahkim kararı; uyuşmazlığın bütün tarafları için kesin ve bağlayıcı olacaktır. Her bir Taraf verilen kararı milli hukuku çerçevesinde yerine getirecektir.

31	Fas	08.04.1997	04.05.2004/ 25452	31.05.2004	

MADDE 8

Yatırımlara İlişkin Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Akit Taraflardan biri ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasındaki yatırımla ilgili uyuşmazlıklar, mümkün olduğunca iyi niyetle, uyuşmazlığın tarafları arasında karşılıklı görüşme ve müzakereler yoluyla çözümlemeye çalışacaklardır.

2. Eğer uyuşmazlıklar, yazılı bir bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde, bu yolla çözümlenemezse; uyuşmazlık, yatırımcının tercihinine göre aşağıdaki mercilerden birine sunulabilir:

(a) Yatırımın ülkesinde yapıldığı Akit Tarafın yetkili mahkemesi ya da

(b)

(i) Washington'da 18 Mart 1965'de imzaya açılan "Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü" Sözleşmesi ile kurulmuş olan Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıkları Çözüm Merkezi (ICSID), ya da

(ii) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonunun Tahkim Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir tahkim mahkemesi (UNCITRAL).

3. Akit Taraflardan hiçbirisi, duruşmaların herhangi bir evresinde ya da nihaî kararın uygulanmasında itirazda bulunamaz.

4. Tahkim Kurulu kararını yatırımın ülkesinde yapıldığı ve uyuşmazlığa taraf olan Akit Tarafın kanunlar ihtilafına ilişkin kuralları da içeren ulusal hukukuna, bu Anlaşmanın hükümlerine, yatırıma ilişkin özel anlaşmaların hükümlerine ve uluslararası hukukun hükümlerine dayandıracaktır.

5. Tahkim kararı; uyuşmazlığın bütün tarafları için kesin ve bağlayıcı olacaktır. Her Taraf verilen kararları kendi kanunları çerçevesinde yerine getirecektir.

32	Filipinler	22.02.1999	22.07.2005/ 25883	17.02.2006	

MADDE VIII

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Bir Akit Taraf ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasında işbu Anlaşmanın hükümlerinden kaynaklanan uyuşmazlıkların dostça çözümü maksadıyla, ilgili Akit Taraflar arasında görüşmeler yapılacaktır.
2. Eğer bu görüşmeler çözüm talebi tarihinden itibaren üç ay içinde bir çözüme ulaşmazsa yatırımcı uyuşmazlığı aşağıdaki mercilere sunulabilir:
 - (a) Ülkesinde yatırım yapılmış bulunan Akit Tarafın yetkili tahkim heyetine; veya
 - (b) Washington D.C.'de 18 Mart 1965 tarihinde imzaya açılan Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi ile kurulmuş olan Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü İçin Uluslararası Merkezi'nin (ICSID) uluslararası tahkimine,
3. Yatırımcı uyuşmazlığı ülkesinde yatırım yapılmış bulunan Akit Tarafın yetkili tahkim heyetine veya uluslararası tahkime sunduğunda, bu seçim nihaî olacaktır.
4. Tahkim kararı her iki taraf üzerinde kesin ve bağlayıcı olacak ve ülkesinde yatırım yapılmış bulunan Akit Tarafın kanunlarına uygun olacak uygulanacaktır.
5. Bir uyuşmazlık yetkili tahkim heyetine ve uluslararası tahkime işbu Maddeye uygun olarak sunulduğunda, hiç bir Akit Taraf, diğer Akit Tarafın sözü edilen yetkili uluslar- arası veya yerel tahkim heyetince alınmış herhangi bir hükme, karara, talimata veya diğer saptamaya uymaması veya yerine getirmemesi hâlinde uyuşmazlığı diplomatik kanallar vasıtasıyla izlemeyecektir.

33	Filistin	05.09.2018			

34	Finlandiya	13.05.1993	26.01.2006/ 26061	23.04.1995	

MADDE VIII

Bir Akit Taraf ve Bir Yatırımcı Arasındaki Uyuşmazlıklar

1. Bir Akit Tarafın yatırımcısının, diğer Akit Tarafın ülkesinde bulunan yatırımı ile ilgili olarak söz konusu yatırımcı ile diğer Akit Taraf arasında çıkan ve yazılı bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde dostça çözümlenememiş olan herhangi bir yasal uyuşmazlık, uyuşmazlığa taraf olanlardan birinin talebi üzerine, 18 Mart 1965’de Washington D.C.’de imzaya açılan Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi’nin uygulanabilir hükümlerini dikkate alan Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıkları Çözüm merkezine (bundan sonra "Merkez" olarak anılacaktır), sulh veya tahkim yollarından biri ile çözümlenmesi için sunulabilir; şu şartla ki, uyuşmazlığa taraf olan yatırımcının uyuşmazlığı Akit Tarafın yetkili yargı mercilerine götürmemiş olması gerekir. Sulh ya da tahkim yollarından hangisinin daha elverişli olduğu konusunda anlaşmazlığın ortaya çıkması hâlinde, yatırımcı seçme hakkına sahip olacaktır.

Eğer uyuşmazlığa taraf olan yatırımcı, uyuşmazlığı Akit Tarafın adli mahkemesine götürmeyi seçerse, uyuşmazlığın 1965 tarihli Washington Konvansiyon’unda öngörülen usule göre Merkeze sunulmasından önce nihai karar için bir yıllık bir dönemin geçmesi gerekir.

2. Bir Akit Tarafın ülkesinde yürürlükte bulunan mevzuata göre kurulmuş olan ve böyle bir uyuşmazlığın ortaya çıkmasından önce, hisselerinin çoğunluğu diğer Akit Tarafın vatandaşları ve şirketleri tarafından sahip olunan bir şirket, Konvansiyon Madde 25 (2) (b) paragrafı uyarınca ve Konvansiyonun amacına uygun olarak, diğer Akit Tarafın şirketi gibi muamele görecektir.

35	Fildişi Sahili	29.02.2016	24.04.2022/ 31819	30.08.2023	

MADDE 10

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözüm

1. İşbu Madde, bir Akit Taraf ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasında, Akit Tarafın işbu Anlaşma kapsamındaki bir yükümlülüğü ihlal ettiği iddiasıyla yatırımcının veya yatırımının kayıp veya zarara uğramasına sebep olan uyuşmazlıklara uygulanacaktır.

2. Akit Taraflardan biri ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasında bu yatırımcının yatırımı ile ilgili olarak çıkan uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından yatırımın yapıldığı Akit Tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirilir. Mümkün olduğu ölçüde, yatırımcı ve ilgili Akit Taraf bu uyuşmazlıkları danışmalar ve müzakereler yoluyla iyi niyetle çözmeye gayret ederler.

3. Bu uyuşmazlıkların, işbu Maddenin 2. fıkrasında belirtilen yazılı bildirim tarihini takip eden altı (6) ay içerisinde bu şekilde çözümlenememesi halinde, uyuşmazlıklar yatırımcının seçebileceği üzere:

- (a) Ülkesinde yatırım yapılmış olan Akit Tarafın yetkili mahkemesine, veya
- (b) İşbu Maddenin 5. fıkrasında belirtilen durumlar hariç olmak üzere:
 - (i) Her iki tarafın Sözleşmeye taraf olmaları halinde, "Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi" ile kurulmuş Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID);
 - (ii) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)'nın Tahkim Usulü Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir ad hoc hakem mahkemesine, sunulabilir.

4. Yatırımcının uyuşmazlığı işbu Maddenin 3. fıkrasında bahsedilen uyuşmazlık çözüm yollarından birine sunduğu andan itibaren, bu yollardan birinin seçimi nihaidir.

5. İşbu Maddenin 3. fıkrasının hükümlerine bakılmaksızın; yalnızca, Akit Tarafların yabancı sermaye ile ilgili mevzuatına uygun olarak, herhangi bir iznin gerekli olması halinde, gerekli izni almış ve fiilen başlamış yatırını faaliyetlerinden doğrudan kaynaklanan uyuşmazlıklar, Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) veya Akit Tarafların üzerinde uzlaştıkları diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözüm mekanizmasına sunulabilir.

6. Tahkim mahkemesi kararlarını, işbu Anlaşmanın hükümlerine, uyuşmazlığın tarafı olan ve ülkesinde yatırımın yapıldığı Akit Tarafın kanunlarına ve düzenlemelerine (kanunlar ihtilafına ilişkin kurallar da dahil olmak üzere) ve her iki Akit Tarafça kabul edilen ilgili uluslararası hukuk ilkelerine uygun olarak alır.

7. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için nihai ve bağlayıcıdır. Her bir Akit Taraf verilen kararları kendi ulusal kanunları çerçevesinde yerine getirir.

36

Fransa

15.06.2006

26.06.2009/27270

03.08.2009

MADDE 8

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Bir Akit Taraf ile diğer Akit Tarafın yatırımcısı arasında yatırımcının Akit Taraf ülkesinde bu Anlaşma kapsamında gerçekleştirdiği yatırıma ilişkin her türlü uyuşmazlık, ilgili taraflar arasında dostane bir şekilde çözümlenecektir.

2. Anlaşmazlık taraflardan biri veya diğeri tarafından ileri sürülmesinden itibaren altı (6) aylık bir süre içinde çözümlenemezse, yatırımcının talebi üzerine, anlaşmazlığa taraf bulunan Akit Tarafın mahkemelerine veya Washington'da 18 Mart 1965'te imzaya açılan Devletlerle Diğer Devletlerin

Vatandaşları Arasındaki Yatırım Anlaşmazlıklarının Çözüm Sözleşmesi ile oluşturulan Uluslararası Yatırım Anlaşmazlıkları Çözüm Merkezi (ICSID) tahkimine sunulabilir. Yatırımcı uyuşmazlığı, mahkeme ya da tahkime sunduğunda ya da sunmayı kabul ettiğinde, seçmiş olduğu prosedür nihai olacaktır.

37	Gabon	18.07.2012			
38	Gambiya	12.03.2013	06.06.2017/ 30088M	15.06.2017	

MADDE 10

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Akit Taraflardan biri ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasında bu yatırımcının yatırımı ile ilgili çıkan uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından yatırımın yapıldığı Akit Tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirilir. Mümkün olduğu ölçüde, yatırımcı ve ilgili Akit Taraf bu uyuşmazlıkları danışmalar ve müzakereler yoluyla iyi niyetle çözmeye gayret ederler.

2. Bu uyuşmazlıkların, 1. fıkrada belirtilen yazılı bildirim tarihini takip eden altı (6) ay içerisinde bu şekilde çözümlenememesi hâlinde, uyuşmazlıklar yatırımcının seçebileceği üzere;

- (a) Ülkesinde yatırım yapılmış Akit Tarafın yetkili mahkemesine, veya
- (b) İşbu maddenin 4 (a) ve (b) Fıkralarında belirtilen durumlar hariç olmak üzere;
 - (i) “Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıkların Çözümü Sözleşmesi” ile kurulmuş Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez’e (ICSID), veya

- (ii) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)’nın Tahkim Usulü Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir *ad hoc* hakem mahkemesine, sunulabilir,

3. Yatırımcı uyuşmazlığı işbu Maddenin 2. fıkrasında bahsedilen uyuşmazlık çözüm yollarından birine sunduğu andan itibaren, bu yollardan birinin seçimi nihaidir.

4. Bu Maddenin 2. fıkrasının hükümlerine bakılmaksızın;

- (a) Yalnızca, ev sahibi Akit Tarafın yabancı sermaye ile ilgili mevzuatına uygun olarak, herhangi bir iznin gerekli olması hâlinde, gerekli izin almış ve fiilen başlamış yatırım faaliyetlerinden doğrudan kaynaklanan uyuşmazlıklar, Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez’e (ICSID) veya Akit Tarafların üzerinde uzlaştıkları diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözüm mekanizmasına sunulabilir;
- (b) Ev sahibi Akit Tarafın ülkesinde yer alan taşınmazlar üzerindeki mülkiyet hakları ve aynı haklara ilişkin uyuşmazlıklar tamamen ev sahibi Akit Taraf yargılama yetkisi altındadır ve bu nedenle Yatırım Uyuşmazlıkları Çözümü için Uluslararası Merkez’e (ICSID) ya da diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulamaz;
- (c) “Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi’nin” 64’ üncü maddesinin uygulanmasında aşağıdaki hüküm geçerli olacaktır;

Akit Taraflar, “Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi’nin” yorumu ya da uygulanmasına ilişkin, aralarında ortaya çıkmış ve görüşmeler yoluyla çözümlenmemiş herhangi bir uyuşmazlığın Uluslararası Adalet Divanı’na götürülmesini kabul etmeyecektir.

5. Tahkim mahkemesi kararlarını, işbu Anlaşmanın hükümlerine, uyuşmazlığın tarafı olan ve ülkesinde yatırımın yapıldığı Akit Tarafın kanunlarına ve düzenlemelerine (kanunlar ihtilafına ilişkin olanlar dâhil olmak üzere) ve her iki Akit Tarafça kabul edilen ilgili uluslararası hukuk ilkelerine uygun olarak alır.

6. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için nihai ve bağlayıcıdır. Her bir Akit Taraf verilen kararları kendi kanunları çerçevesinde yerine getirir.

39	Gana	01.03.2016	04.04.2020/ 31089		

MADDE 14

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. İstişare, müzakere veya arabuluculuk

Akit Taraflardan biri ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasında işbu anlaşmanın uygulanması ve yorumundan kaynaklanan uyuşmazlıklar, taraflardan birinin yazılı talebini sunmasının ardından, mümkün olduğu ölçüde istişare, müzakere veya arabuluculuk yoluyla çözülür.

2. İdari inceleme

Bir uyuşmazlığın, işbu maddenin 5. fıkrası kapsamında uygulanabilir kanunlar ve düzenlemelere uygun olarak çözüme sunulması için, gerekli olması hâlinde ülkesinde yatırım yapılan Akit Tarafın dâhili idari çözüm yollarının tüketilmesi gerekir. Bu süreç, hiçbir durumda sürecin yatırımcı tarafından başlatıldığı tarihten itibaren altı (6) ayı aşamaz. Uyuşmazlığın idari inceleme süreci boyunca işbu maddenin 1. fıkrası kapsamında yatırımcının istişare, müzakere veya arabuluculuk sürecini başlatması engellenemez.

3. Uyuşmazlığın kapsamı

- (a) İşbu anlaşmanın uygulanması ve yorumlanmasından kaynaklanan uyuşmazlıkların 1. fıkra da belirtilen yazılı talep tarihini takip eden altı (6) ay içerisinde istişare, müzakere veya arabuluculuk ile veya

2. fıkra da belirtilen idari inceleme yoluyla çözümlenememesi hâlinde yatırımcı ev sahibi Akit Tarafa yazılı bildirim yoluyla ev sahibi Akit Tarafın işbu anlaşma kapsamındaki yükümlülüğünü ihlal ettiğini ve kendisinin bu ihlalden kaynaklanan kayıp veya zarara uğradığını belirterek uyuşmazlığı ileri sürebilir.

- (b) Yatırımcının ihlale ve bu ihlale dair kayıp veya zarara ilişkin bilgisi olduğu veya bilgisi olması gerektiği tarihten itibaren altı yıl geçmiş ise hiçbir uyuşmazlık uluslararası tahkime sunulamaz.

4. Yazılı bildirim

Yazılı bildirim yatırımcının ismi ve adresini, diğer Akit Tarafın yatırımcısı olduğuna dair kanıtı, ihlal edildiği iddia edilen işbu anlaşma hükümlerini, sorunlar ile uyuşmazlığın somut temellerini ve iddia edilen zararların yaklaşık tutarını belirtmelidir.

5. Uyuşmazlığın ileri sürülmesi

1. Uyuşmazlık istişare için yapılan yazılı talep tarihinde itibaren altı (6) ay içinde istişare, müzakere veya arabuluculuk ile çözümlenemezse uyuşmazlık tarafı uyuşmazlığı:
 - (a) ülkesinde yatırım yapılmış olan Akit Tarafın ulusal mahkemelerine veya idari yargı yerlerine;
 - (b) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL) kapsamında kurulacak bir *ad hoc* tahkim mahkemesine;
 - (c) “Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıkların Çözümü Sözleşmesi” ile kurulmuş Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez’e (ICSID);
 - (ç) Gana Tahkim Merkezi’ne;
 - (d) uyuşmazlığın taraflarının üzerinde anlaşması kaydıyla herhangi bir diğer ulusal veya uluslararası tahkim kuruluşuna; sunabilir.

2. Uyuşmazlığın tarafı uyuşmazlığı ülkesinde yatırım yapılmış olan Akit Tarafın ulusal yetkili mahkemesine ya da ulusal veya uluslararası tahkime sunduğunda, bu seçim nihai olacaktır.
6. İşbu Maddenin 5. fıkrasının hükümlerine bakılmaksızın;
 - (a) yalnızca, ev sahibi Akit Tarafın yabancı sermaye ile ilgili mevzuatına uygun olarak, herhangi bir iznin gerekli olması hâlinde, gerekli izin almış ve fiilen başlamış yatırım faaliyetlerinden doğrudan kaynaklanan uyuşmazlıklar, Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) veya Akit Tarafların üzerinde uzlaştıkları diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözüm mekanizmasına sunulabilir;
 - (b) ev sahibi Akit Tarafın ülkesinde yer alan taşınmazlar üzerindeki mülkiyet hakları ve ayni haklara ilişkin uyuşmazlıklar tamamen bu Akit Taraf mahkemelerinin yargılama yetkisi altındadır ve bu nedenle Yatırım Uyuşmazlıkları Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) ya da diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulamaz;
7. Hakemlerin seçimi / Tahkim mahkemesinin oluşturulması
Uyuşmazlığın tarafları aksi üzerinde anlaşmadıkça, Tahkim mahkemesi üç hakemden oluşur, her bir uyuşmazlık tarafınca bir hakem atanır ve başkanlık edecek üçüncü hakem uyuşmazlık tarafından mutabakatı ile atanır.
8. Geçici koruma önlemleri
Tahkim mahkemesi uyuşmazlığın taraflarından birinin haklarını korumak veya tahkim süreçlerinin yönetimini kolaylaştırmak için uyuşmazlık taraflarından birinin sahipliğinde veya kontrolünde olan delilin korunmasını da geçici koruma önlemleri kararını verebilir.
9. Devlet sözleşmeleri
Yatırımcı ve ülkesinde yatırım yapılan Akit Taraf arasında bir devlet sözleşmesi veya yatırım anlaşması imzalanmış olması durumunda bu

sözleşme veya yatırım anlaşmanın ihlalinde kaynaklanan uyuşmazlıkların çözümü ile ilgili olarak bu sözleşmede veya yatırım anlaşmasında öngörülen usul uygulanır.

10. Uygulanacak hukuk

Tahkim mahkemesi kararlarını:

- (a) İşbu anlaşmasının hükümleri;
 - (b) Uyuşmazlığın tarafı olan Akit Tarafın ulusal kanunları ve düzenlemeleri;
 - (c) Uluslararası hukukun uygulanabilir kuralları ve;
 - (ç) Akit Tarafların işbu anlaşma hükümlerinin yorumuna ilişkin herhangi bir ortak kararı;
- temelinde alır.

11. Nihai karar

Tahkim mahkemesi bir taraf aleyhine nihai kararı verdiğinde, ayrı ayrı veya birlikte, sadece aşağıdakilere hükmedebilir:

- (a) parasal zararlar ve uygulanabilir faiz ve
- (b) kararın iade yerine aleyhine karar verilen tarafın parasal zararları veya herhangi bir uygulanabilir faizi ödemesine imkân veren mal varlığının iadesi.

Tahkim mahkemesi işbu anlaşma ve uygulanabilir tahkim kurallarına uygun olarak yargılama masrafları ve avukat ücretlerinin ödenmesine hükmedebilir. Tahkim mahkemesi cezalandırıcı tazminat kararı alamaz.

12. Kararların kesinliği ve uygulanması

- (a) Tahkim mahkemesinin aldığı bir karar belirli bir dava açısından uyuşmazlığın tarafları için nihai ve bağlayıcıdır.
- (b) Gözden geçirme, fesih ve iptal etme usullerine tabii olarak, karar uyuşmazlığın tarafları için bağlayıcıdır ve uyuşmazlığın tarafları gecikme olmaksızın karara riayet eder.
- (c) Her bir Akit Taraf kendi ulusal kanun ve düzenlemelerine uygun olarak ülkesinde kararın uygulanmasını sağlar.

40	Gine	18.06.2013	07.06.2017/ 30089M	29.08.2019	

MADDE 10

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Akit Taraflardan biri ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasında bu yatırımcının yatırımı ile ilgili çıkan uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından, yatırımın yapıldığı Akit Tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirilecektir. Mümkün olduğu ölçüde, yatırımcı ve ilgili Akit Taraf bu uyuşmazlıkları danışmalar ve müzakereler yoluyla iyi niyetle çözmeye gayret ederler.

2. Bu uyuşmazlıkların, 1. fıkrada belirtilen yazılı bildirim tarihini takip eden altı (6) ay içerisinde bu şekilde çözümlenememesi hâlinde, uyuşmazlık yatırımcının seçebileceği üzere;

(a) Ülkesinde yatırımın yapılmış olduğu Akit Tarafın yetkili mahkemesine; veya

(b) İşbu maddenin 4 (a) ve (b) Fıkralarında belirtilen durumlar hariç olmak üzere;

(i) Her iki tarafında bu sözleşmeye imzacı olmaları hâlinde, “Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıkların Çözümü Sözleşmesi” ile kurulmuş Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez’e (ICSID), veya

(ii) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)’nın Tahkim Usulü Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir *ad hoc* hakem mahkemesine sunulabilir.

3. Yatırımcının uyuşmazlığı işbu maddenin 2. fıkrasında bahsedilen uyuşmazlık çözüm yollarından birine sunduğu andan itibaren, bu yollardan birinin seçimi nihaidir.

4. Bu maddenin 2. fıkrasının hükümlerine bakılmaksızın;

- (a) Yalnızca, Türkiye Cumhuriyeti'nin yabancı sermaye ile ilgili mevzuatına uygun olarak, herhangi bir iznin gerekli olması hâlinde, gerekli izin almış ve fiilen başlamış yatırım faaliyetlerinden doğrudan kaynaklanan uyuşmazlıklar, Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) veya Akit Tarafların üzerinde uzlaştıkları diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulabilir;
- (b) Türkiye Cumhuriyeti'nde yer alan taşınmazlar üzerindeki mülkiyet hakları ve aynı haklara ilişkin uyuşmazlıklar tamamen Türk mahkemelerinin yargılama yetkisi altındadır ve bu nedenle Yatırım Uyuşmazlıkları Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) ya da diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulamaz; ve
- (c) "Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi'nin" 64' üncü maddesinin uygulanmasında aşağıdaki hüküm geçerli olacaktır:

Türkiye Cumhuriyeti, "Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi'nin" yorumu ya da uygulanmasına ilişkin, diğer bir Akit Taraf ile arasında ortaya çıkmış ve görüşmeler yoluyla çözülmemiş herhangi bir uyuşmazlığın Uluslararası Adalet Divanı'na götürülmesini kabul etmeyecektir.

5. Tahkim mahkemesi kararlarını, işbu Anlaşmanın hükümlerine, uyuşmazlığın taraf olan ve ülkesinde yatırımın yapıldığı Akit Tarafın kanunlarına ve düzenlemelerine (kanunlar ihtilafına ilişkin olanlar dâhil olmak üzere) ve her iki Akit Tarafça kabul edilen ilgili uluslararası hukuk ilkelerine uygun olarak alır.

6. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için nihai ve bağlayıcı olacaktır. Her bir Akit Taraf verilen kararları kendi kanunları çerçevesinde yerine getirir.

41	Guatemala	21.12.2015	16.03.2017/ 30009	19.10.2017	
MADDE 10					
<i>Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü</i>					
1. İşbu madde, bir Akit Taraf ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasındaki, Akit Tarafın işbu anlaşma kapsamındaki bir hükümlülüğü ihlali sonucunda yatırımcının veya yatırımın kayıp ve zarara uğradığı iddiasına ilişkin uyuşmazlıklara uygulanacaktır. 2. Uyuşmazlığı dostane yollarla çözmek için yatırımcı, ülkesinde yatırım yapıldığı Akit Tarafa işbu anlaşmanın hükümleri doğrultusunda bir iddiayı tahkime götürme niyeti konusunda ayrıntılı bilgi içerecek şekilde, yazılı olarak bildirimde bulunulur. Bildirim en az aşağıdaki bilgiyi içerecektir: (a) Uyuşmazlığa taraf olan yatırımcının adı ve adresi; (b) Anlaşmanın ihlal edildiği iddia edilen hükümleri; (c) İddianın vakıa bazındaki yasal temelleri; (ç) İlgili yatırıma ilişkin açıklama; ve (d) Mağduriyetin giderilmesine yönelik istenen çözüm ve iddia edilen zararların yaklaşık miktarı 3. Bu uyuşmazlıkların 2. fıkrada belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı (6) ay içerisinde çözümlenememesi hâlinde Akit Taraflar uyuşmazlığın uluslararası tahkime götürülmesine rıza verirler. Uyuşmazlıklar yatırımcının seçebileceği üzere; (a) Ülkesinde yatırım yapılmış olan Akit Tarafın yetkili Mahkemesine, veya (b) (i) İşbu maddenin 6. Fıkrasında belirtilen durumlar hariç olmak üzere; “Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi” ile kurulmuş Yatırım uyuşmazlıklarının çözümü için uluslararası Merkez’e (ICSID);					

- (ii) Uyuşmazlığın tarafı olan Akit Taraf ile uyuşmazlığın tarafı olmayan Akit Taraf'tan yalnızca birinin ICSID sözleşmesine taraf olması koşulu ile, ICSID ek imkân kuralları;
- (iii) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)'nın Tahkim usulü Kurallarına göre bu maksatla bir *ad hoc* hakem Mahkemesine; veya
- (iv) Uyuşmazlığın taraflarının üzerinde anlaşması koşuluyla, herhangi başka tahkim kurallarına sunulabilir.

4. Yatırımcının uyuşmazlığı işbu maddenin 3. Fıkrasında bahsedilen uyuşmazlık çözüm yollarından birine sunması ile birlikte bu forumlardan birinin seçimi, diğerlerini dışlayacak şekilde nihai olacaktır.

5. Uyuşmazlığın tarafı olan yatırımcı, uyuşmazlığı taraf olan Akit Tarafın mevzuatı altında bir idare mahkemesine zararlara ilişkin ödemeleri içermeyen, ihtiyati, açıklayıcı veya diğer olağanüstü tedbir yolları için yapılan işlemler hariç olmak üzere, Akit Tarafın kanunları çerçevesinde bir idare mahkemesine, diğer uyuşmazlık çözümü yollarına veya diğer Akit Tarafın aldığı ve anlaşmayı ihlal ettiği iddia edilen tedbire ilişkin herhangi bir yargılamaya yönelik başvuruda bulunma veya devam ettirme hakkından feragat etmesi koşuluyla bir iddiayı tahkime götürebilir.

Tahkim talebinde, işbu madde altındaki rıza ve feragat yazılı olarak sunulacaktır.

6. İşbu maddenin 3. Fıkrasının hükümlerine bakılmaksızın, bir yatırım uyuşmazlığının ICSID görev alanı ile 3 (b) (i) bentleri kapsamında teşkil etmiş olan tahkim mahkemesinin yargılama yetkisi içerisinde bulunup bulunmadığına yönelik karar verirken tahkim mahkemesi, Türkiye Cumhuriyeti'nce 3 Mart 1989 tarihinde, Guatemala Cumhuriyeti'nce 16 Ocak 2003 tarihinde hangi uyuşmazlıkların ICSID yargılamasına sunulmaya uygun olup olmadığına ilişkin ICSID sözleşmesinin 25'inci maddesinin 4'üncü fıkrası doğrultusunda ICSID'e sunulmuş olan bildirimlere işbu anlaşmanın ayrılmaz bir parçası olarak uyar.

7. İşbu anlaşma kapsamında kurulmuş olan tahkim mahkemesi, kararını işbu anlaşmanın hükümlerine ve uluslararası hukukun uygulanabilir kurallarına uygun olarak alır.

İşbu anlaşma kapsamında kurulmuş olan tahkim mahkemesi, uyuşmazlığı taraf olan Akit Tarafın iç hukukunu iddiaya ilişkin vakıa temelinde göz önünde bulundurabilir.

8. Tahkim kararları uyuşmazlığın tüm tarafları için nihai ve bağlayıcı olacaktır. Her bir taraf ulusal mevzuatı doğrultusunda tahkim kararını yerine getirecektir.

42	Güney Afrika Cumhuriyeti	23.06.2000	01.04.2005/ 25773		

MADDE 7

Bir Taraf ile Diğer Tarafın Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Taraflardan biri ile diğer Tarafın bir yatırımcısı arasında, o yatırımcının yatırımı ile ilgili olarak çıkan ihtilaflar, yatırımcı tarafından ev sahibi Tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirilecektir. Yatırımcı ve ilgili Taraf bu uyuşmazlıkları, mümkün olduğunca iyi niyetle, karşılıklı görüşme ve müzakereler yoluyla çözümlemeye çalışacaklardır.

2. Eğer uyuşmazlıklar, (1)'inci bentte belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde, bu yolla çözümlenemezse; yatırımcı konuyu aşağıdaki mercilerden birine sunmaya yetkili olacaktır:

(a) Washington D.C.'de 18 Mart 1965 tarihinde imzaya açılan, Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi ile kurulmuş olan Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez (ICSID); veya

(b) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu'nun Tahkim Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir tahkim mahkemesi (UNCITRAL); veya

(c) Paris Uluslararası Ticaret Odası Tahkim Mahkemesi.

3. Tahkim kararı; uyuşmazlığın bütün tarafları için kesin ve bağlayıcı olacaktır. Her bir Taraf verilen kararı iç hukuku çerçevesinde yerine getirecektir.

43	Güney Kore	14.05.1991	02.05.1994/ 21922	04.06.1994	01.08.2018

MADDE 10

Yatırım Anlaşmazlıklarının Çözümü

1. Bu maddeye göre; yatırım anlaşmazlığı, aşağıda belirtilen hususları içeren bir anlaşmazlığı ifade eder: a) Akit Taraflardan birinin yabancı yatırımlarla ilgili makamı tarafından, diğer Akit Tarafın bir vatandaşı veya yatırımcısına verilen yatırım müsaadesinin yorumlanması ya da uygulanması; veya b) bir yatırım ile ilgili olarak, işbu Anlaşma ile verilen ya da yaratılan herhangi bir hakkın ihlali.

2. Bir Akit taraf ile, diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasında bir yatırım anlaşmazlığı hâlinde, anlaşmazlığa, taraf olanlar, bu anlaşmazlığı öncelikle iyi niyetle girişilecek istişare ve müzakerelerle çözümlemeye çalışacaklardır. Bu istişare ve müzakerelerin başarılı olmaması hâlinde anlaşmazlık, sözkonusu yatırımcı ile Akit Tarafın üzerinde karşılıklı olarak anlaşacakları, ancak bağlayıcı olmayan bir üçüncü taraf usulleri ile çözümlenebilir. Eğer anlaşmazlık söz konusu yöntemler ile halledilemezse, ilgili yatırımcı, anlaşmazlığı, tahkim yoluyla halledilmesi için anlaşmazlığın ortaya çıkışından itibaren 1 yıl geçtikten sonra herhangi bir zamanda, Uluslararası Yatırım Anlaşmazlıklarının Çözüm Merkezine (Merkez) götürebilir. Ancak, ilgili yatırımcının bu süre içinde anlaşmazlığı, anlaşmazlığa taraf olan Akit Tarafın mahkemesine müracaat etmiş olması ve kesin bir karar a varılmamış olması şarttır.

3.

a) Akit Taraflardan herbiri, bir yatırım anlaşmazlığının tahkim yoluyla çözümlenmesi için Merkeze başvurulmasına muvafakat etmektedir.

b) bu gibi anlaşmazlıkların tahkim yoluyla çözülmesi, Devletler ile başka Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Anlaşmazlıklarının Çözümlemesine İlişkin Konvansiyonun hükümleri ve Merkezin "Tahkim Kuralları" çerçevesinde yapılacaktır.

Güney Kore STA*	27.02.2015	14.04.2016/ 29684	01.08.2018	

MADDE 1.17

Yatırımcı-Devlet Uyuşmazlıklarının Çözümü

1. İşbu Madde, bir Akit Taraf ile diğer Akit Taraf'ın bir yatırımcısı arasındaki, Madde 1.4 (Milli Muamele), Madde 1.5 (En Çok Gözetilen Ulus Muamelesi), Madde 1.6 (Asgari Muamele Standardı), Madde 1.7 (Kayıpların Tazmini), Madde 1.8'in (Performans Şartları) 1. fıkrası ile 2. fıkrasının (d) bendi, Madde 1.9 (Yönetim Kurulları ve Üst Düzey Yönetim), Madde 1.11 (Transferler), Madde 1.12 (Kamulaştırma ve Tazminat), Madde 1.13 (Hâlefiyet) ve Madde 1.14 (Özel İşlemler ve Bilginin Değerlendirilmesi) hükümlerinin ihlali sonucunda:

- (a) Anlaşma kapsamındaki yatırımlarına ilişkin yatırımcının; veya Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu'nun Tahkim Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir tahkim mahkemesi (UNCITRAL); veya
 - (b) ilgili yatırımcı tarafından gerçekleştirilmiş olan Anlaşma kapsamındaki yatırımların, yönetilmesi, sürdürülmesi, faaliyetleri, satışı ya da diğer bir şekilde elden çıkarılmasına yönelik söz konusu yatırımın kayıp veya zarara uğradığı iddia edilen uyuşmazlıkların çözümüne uygulanır.
2. Bir Akit Taraf'ın uyuşunda bulunan veya vatandaşlığına sahip olan bir gerçek kişi işbu Anlaşma kapsamında o Akit Taraf aleyhine iddia ileri süremez.
3. Bir yatırım işbu Madde kapsamında iddia ileri süremez.
4. İşbu Madde kapsamında bir yatırım uyuşmazlığı ortaya çıkması durumunda, uyuşmazlığın tarafları, dostane bir çözüme ulaşmak maksadıyla,

uyuşmazlığı mümkün olduğu ölçüde danışmalar ve müzakereler yoluyla çözmeye çalışacaklardır. Bu görüşmeleri başlatmak üzere yazılı bir talepte bulunulacaktır.

5. Danışmalar için iletilmiş olan yazılı talepten itibaren 6 aylık süre içerisinde çözülmemiş olan uyuşmazlıklar tahkime ya da söz konusu iddialar üzerinde yargı yetkisini haiz olmaları şartıyla, uyuşmazlığın tarafı olan Akit Taraf'ın yetkili mahkemelerine veya idari yargı yerlerine sunulabilir. Uyuşmazlığın tahkime sunulması durumunda, yatırımcı aşağıdakilerden herhangi birini seçme hakkına sahiptir:

- (a) Uyuşmazlığın tarafı olan Akit Taraf ile uyuşmazlığın tarafı olmayan Akit Taraf'ın ikisinin de ICSID Sözleşmesi'ne taraf olmaları koşulu ile, ICSID Sözleşmesi ve ICSID Tahkim Yargılaması Usul Kuralları; ilgili yatırımcı tarafından gerçekleştirilmiş olan Anlaşma kapsamındaki yatırımların, yönetilmesi, sürdürülmesi, faaliyetleri, satışı ya da diğer bir şekilde elden çıkarılmasına yönelik söz konusu yatırımın kayıp veya zarara uğradığı iddia edilen uyuşmazlıkların çözümüne uygulanır.
- (b) Uyuşmazlığın tarafı olan Akit Taraf ile uyuşmazlığın tarafı olmayan Akit Taraf'tan yalnızca birinin ICSID Sözleşmesi'ne taraf olması koşulu ile, ICSID Ek İmkân Kuralları;
- (c) UNCITRAL Tahkim Kuralları; veya
- (ç) Uyuşmazlığın taraflarının üzerinde anlaşması koşuluyla, herhangi başka bir tahkim kurumu veya tahkim kuralları.

6. Yatırımcı uyuşmazlığı, 5'inci fıkrada belirlenmiş olan, uyuşmazlığın tarafı olan Akit Taraf'ın mahkemelerine veya idari yargı yerlerine veya tahkim mekanizmalarından herhangi birine sunduğunda bu forum seçimi nihai olacaktır.

7. Her bir Akit Taraf, işbu Anlaşma ile, bir uyuşmazlığın işbu Madde'ye uygun olarak 5. fıkra kapsamında uluslararası tahkime sunulmasına aşağıdaki koşulların karşılanması kaydıyla onay verir:

- (a) işbu Anlaşma kapsamındaki yükümlülüklerden birinin ihlalden ve Anlaşma kapsamındaki yatırımı açısından kendisinin veya bu yatırımın uğradığı kayıp veya zarardan haberdar olduğu veya makul şartlarda haberdar olması gerektiği tarihten itibaren üç yıl içerisinde uyuşmazlığın tarafı olan yatırımcı tarafından uyuşmazlığın tahkime sunulmuş olması;
- (b) uyuşmazlığın tarafı olan yatırımcının, iddiasını tahkime sunma niyetini belirten yazılı bildirimini uyuşmazlık tarafı olan Akit Taraf'a, iddia tahkime sunulmadan en az doksan gün önce iletmış olması ve bu yazılı bildirimin:
 - (i) uyuşmazlığın tarafı olan yatırımcının ve Anlaşma kapsamındaki yatırımının adını ve adresini içermesi;
 - (ii) 5'inci fıkra düzenlen forumlardan birini uyuşmazlık çözüm forumu olarak seçmesi;
 - (iii) uyuşmazlığın tarafı olan yatırımcının, 8'inci fıkra düzenlen geçici önlemler hariç olmak üzere, 5'inci fıkra düzenlen diğer tüm uyuşmazlık çözüm forumlarında ilgili uyuşmazlık konusuna yönelik yargılama başvurusunda bulunma hakkında feragat ettiğini bildirmesi; ve
 - (iv) uyuşmazlığın tarafı olan Akit Taraf'ın işbu Anlaşma bağlamında iddia olunan ihlalden (ihlal edildiği iddia edilen maddeleri de içermek üzere) ve Anlaşma kapsamındaki yatırımın ya da yatırımcının Anlaşma kapsamındaki yatırımı açısından uğradığı iddia edilen kayıp veya zararı kısaca özetlemesi; ve
- (c) bir yatırım uyuşmazlığının ICSID'in görev alanı ve tahkim mahkemesinin yargılama yetkisi içerisinde bulunup bulunmadığına yönelik karar verirken; 5'inci fıkranın (a) veya (b) bentleri kapsamında teşkil etmiş olan tahkim mahkemesi, Türkiye Cumhuriyeti'nce 3 Mart 1989 tarihinde, hangi uyuşmazlıkların ICSID yargılamasına sunulmaya uygun olup olmadığına ilişkin ICSID Sözleşmesi'nin 25'inci Maddesi'nin 4'üncü fıkrası doğrultusunda ICSID'e sunulmuş olan bildirim işbu Anlaşma'nın ayrılmaz bir parçası olarak uyar.

8. 6. fıkra hükümlerine bağlı kalmaksızın, uyuşmazlığın tarafı olan yatırımcı, uyuşmazlığın tarafı olan Akit Taraf'ın mahkemeleri veya idari yargı yerlerinde geçici önlemlere yönelik olan, parasal tazminat ödenmesini içermeyen ve uyuşmazlığın esasının çözümüne yönelik olmayan davaları, yalnızca tahkim yargılaması sırasında uyuşmazlığın tarafı olan yatırımcının haklarının ve menfaatlerinin korunması amacıyla yürütülmesi şartıyla, açabilir veya devam ettirebilir.

9. Bir Akit Taraf, kendi yatırımcılarından biri ile diğer Akit Taraf'ın işbu Madde kapsamında tahkime sunduğu veya sunmayı kararlaştırdıkları bir uyuşmazlığa ilişkin, diğer Akit Taraf bu uyuşmazlığa yönelik alınmış kararlara uyduğu ve bağlı kalmaktan ayrılmadığı sürece, diplomatik koruma sağlamayacak veya uluslararası bir iddia ileri sürmeyecektir. Diplomatik koruma, bu fıkranın amaçları açısından, resmi olmayan ve yalnızca uyuşmazlığın çözülmesi amacına yönelik olarak gerçekleştirilen diplomatik teatileri içermez.

10. 5'inci fıkra kapsamında kurulmuş olan tahkim mahkemesi uyuşmazlık konularına ilişkin, işbu Anlaşma'ya ve uluslararası hukukun uygulanabilir kurallarına göre karar verir.

11. İşbu Bölüm kapsamında kurulmuş olan tahkim mahkemesi, iddianın esasına ilişkin olduğu ölçüde, uyuşmazlığın tarafı olan Akit Taraf'ın iç hukukunu dikkate alabilir.^[1]

12. Tahkim mahkemesi, uyuşmazlığın tarafı olan Akit Taraf'ın, uyuşmazlığın tahkim mahkemesinin yargılama yetkisi veya görev alanı içerisinde olmadığına veya öne sürülmüş olan iddianın, hukukun bir gereği olarak, uyuşmazlığın tarafı olan yatırımcı yararına 19'uncu fıkra kapsamında bir karar alınamayacak türde bir iddia olmadığına ilişkin itirazlarına ön sorun olarak karar verecektir.

13. Aksi uyuşmazlığın taraflarınca kararlaştırılmadıkça, tahkim mahkemesi, uyuşmazlığın her bir tarafınca atanacak olan birer hakem ile üçüncüsü heyete başkanlık etmek üzere uyuşmazlığın taraflarının uzlaşmalarıyla atanacak olan üç hakemden oluşacaktır.

14. Uyuşmazlığın tarafları işbu Maddenin 5'inci fıkrasında belirlenmiş olan uygulanabilir tahkim kuralları kapsamında tahkim yerine karar verebilirler. Uyuşmazlığın tarafları bu karar üzerinde uzlaşamazlarsa; tahkim mahkemesi uygulanabilir tahkim kuralları çerçevesinde, New York Sözleşmesi'ne taraf olan Devletler'den birinin ülkesinde olmak şartıyla, tahkim yerine karar verir.

15. Uyuşmazlığın tarafı olmayan Akit Taraf, işbu Anlaşma'nın yorumlanmasına ilişkin sorulara yönelik tahkim mahkemesine sözlü veya yazılı kayıtlar sunabilir. Uyuşmazlığın tarafı olmayan Akit Taraf, uyuşmazlığın bir tarafının talebi üzerine sözlü kayıtlarını tekrar yazılı olarak sunar.

16. İşbu Anlaşma'nın herhangi bir hükmüne ilişkin Akit Taraflarca ortak olarak düzenlenmiş ve üzerinde uzlaşmış olan bir yorum, işbu Bölüm kapsamında teşkil etmiş olan herhangi bir tahkim mahkemesi için bağlayıcı olacaktır.

17. Tahkim mahkemesi, uyuşmazlığın bir tarafının haklarını muhafaza etmek veya tahkim yargılamasının tam olarak etkili yürütülmesini sağlamak ya da tahkim yargılamasını korumak amacıyla, uyuşmazlığın bir tarafının hakimiyetinde veya mülkiyetinde bulunan delillerin muhafaza edilmesine yönelik kararlar da dahil olmak üzere geçici tedbir kararı alabilir. Tahkim mahkemesi, haciz kararı alamaz veya 1'inci fıkra kapsamında ihlal teşkil ettiği iddia edilen önlemlerin uygulanmasını yasaklayamaz. Bu fıkranın amaçları açısından, karar tavsiye kararlarını da içerir.

18. Uyuşmazlığın tarafı olan Akit Taraf, savunma, karşı-dava veya takas hakkı adı altında veya herhangi başka bir sebeple, uyuşmazlığın tarafı olan yatırımcının, Madde 1.13 (Hâlefîyet) hükümlerince sağlanmış olan herhangi bir hâlefîyet durumuna ilişkin olanlar haricinde, bir sigorta ya da garanti sözleşmesine uygun olarak, iddia edilen zararın bir kısmına veya tamamına yönelik tazminat veya buna benzer başka bir ödeme aldığını ya da alacağını ileri süremez.

19. Tahkim mahkemesince verilmiş olan karar:

- (a) uyuşmazlığın tarafı olan yatırımcıya ve yatırımlarına ilişkin Madde 1.17.1’de atıf yapılmış olan hükümler kapsamındaki yükümlülüklerden herhangi birinin uyuşmazlığın tarafı olan Akit Tarafça ihlal edilip edilmediğine ilişkin hükmü; ve
- (b) ihlal olduğuna hükmedilirse buna ilişkin çözümü içerir. Çözüme yönelik hüküm, aşağıdaki bentlerde düzenlenenlerle sınırlı olmak üzere, bunlardan birini veya her ikisini içerir:
 - (i) parasal zararların ve buna uygulanacak faizin ödenmesi; ve
 - (ii) uyuşmazlığın tarafı olan Akit Tarafça mülkiyetin iadesi yerine parasal zararların ve buna uygulanacak faizin ödenebileceğini belirten, mülkiyetin iadesi.

Yargılama masraflarına da, uygulanabilir tahkim kuralları ile uyumlu olarak, hükmedilebilir.

20. Tahkim mahkemesince verilmiş olan karar uyuşmazlığın tarafları için nihai ve bağlayıcı olacaktır. Tahkim kararı, yalnızca uyuşmazlığın tarafları arasında ve üzerinde karar verildiği olay için bağlayıcı olacaktır. Her bir Akit Taraf, ilgili kanunları ve düzenlemeleri ile uyumlu olarak, ülkesinde tahkim kararlarının etkili olarak uygulanmasını sağlamak üzere gerekli önlemleri alacak ve karar hükümlerini gecikmeksizin uygulayacaktır.

* Güney Kore STA yürürlüğe girdikten sona bu bölüm 14.05.1991 tarihli YKTK Anlaşmasının yerini almıştır.

44	Gürcistan	30.07.1992	04.06.1995/ 22303	28.07.1995	10.06.2021

MADDE VII

Tarafların Biri ile Diğer Tarafların Yatırımcısı Arasında Çıkan İhtilafların Çözümlemesi

1. Bu Maddeye göre, yatırım ihtilafı:

- (a) Bir Taraf ile karşı Tarafın yatırımcısı arasındaki bir yatırım anlaşmasının uygulanması veya yorumlanması;

- (b) bir Tarafın yabancı yatırımlarla ilgili makamının, söz konusu yatırımcıya sağladığı herhangi bir yatırım müsaadesinin uygulanması veya yorumlanması; veya
- (c) bir yatırım ile ilgili olarak ve işbu Anlaşma ile verilen veya yatırılan herhangi bir hakkın çiğnendiğinin iddia edilmesi ile ortaya çıkan ihtilafları ifade eder.

2. Taraflardan biri ile diğer Tarafın bir yatırımcısı arasında o yatırımcının yatırımı ile ilgili olarak çıkan ihtilaflar, yatırımcı tarafından ev sahibi Tarafa ayrıntılı bir şekilde yazılı olarak bildirecektir. Yatırımcı ile ilgili Taraf, söz konusu ihtilafları mümkün olduğunca karşılıklı iyi niyetli görüşmeler yaparak çözüme kavuşturacaklardır.

3. Bu ihtilafların, yukarıda 2. paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde çözüme kavuşturulamaması hâlinde, yatırımcının ihtilaf konusunu ev sahibi Tarafın usul ve yasalarına göre ilgili mahkemesi veya tahkimine götürülmüş olması durumunda, bir yıl içinde karar verilmemiş olması kaydıyla, söz konusu ihtilaf, yatırımcının kararına göre aşağıda belirtilen Uluslararası Yargı Makamlarına sunulabilir:

- (a) “Devletler ile Başka Devletlerin Vatandaşları Arasında Çıkan Yatırım İhtilafları Antlaşması” uyarınca kurulmuş Uluslararası Yatırım İhtilafları Çözüm Merkezi (ICSID) (her iki taraf da bu Antlaşmayı imzalamış ise);
- (b) Birleşmiş Milletleri Uluslararası Ticaret Yasası Komisyonu (UNCITRAL)’nın Hakemlik Mahkemesi Kuralları ve işletmeleri uyarınca etkinlik gösteren hakemlik mahkemesi (her iki Taraf da Birleşmiş Milletler’e üye ise);
- (c) Paris Uluslararası Ticaret Odası’nın Hakemlik Mahkemesi;

4. Uluslararası Yargı Makamlarının kararı, her iki Tarafı da bağlayıcı ve kesin nitelikte olacaktır. Taraflar, ilgili kararı kendi ulusal yasalarına göre yerine getirecektir.

Gürcistan-Yeni	19.07.2016	01.06.2021/ 31498	10.06.2021	

MADDE 10

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. İşbu Madde, bir Akit Taraf ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasındaki, ev sahibi Akit Tarafın işbu Anlaşmadaki bir yükümlülüğünün, yatırımcıyı veya yatırımını kayıp veya zarara uğrattığı iddia olunan ihlaline ilişkin işbu Anlaşma'nın yürürlüğe girdiği tarihten sonra ortaya çıkmış olan uyuşmazlıklara uygulanır.

2. Bir Akit Taraf ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasında bu yatırımcının yatırımı ile ilgili olarak çıkan uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından yatırımın yapıldığı Akit Tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirilir. Mümkün olduğu ölçüde, yatırımcı ve ilgili Akit Taraf bu uyuşmazlıkları danışmalar ve müzakereler yoluyla iyi niyetle çözmeye gayret ederler

3. Bu uyuşmazlıkların, 2. fıkrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı (6) ay içerisinde bu şekilde çözümlenememesi halinde, uyuşmazlıklar yatırımcının seçebileceği üzere:

- (a) Ülkesinde yatırım yapılmış olan Akit Tarafın yetkili mahkemesine; veya
- (b) İşbu Madde'nin 6. Fıkrasında belirtilen şartlara bağlı olarak;
 - (i) "Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi" ile kurulmuş Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSİD), veya
 - (ii) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu'nun (UNCITRAL) Tahkim Usulü Kurallarının 2010'da revize edilmiş haline göre bu maksatla kurulacak bir ad-hoc tahkim mahkemesine, sunulabilir.

4. Yatırımcının uyuşmazlığı işbu Maddenin 3. fıkrasında belirtilen uyuşmazlık çözüm yollarından birinin seçimi nihaidir Bu seçim, uyuşmazlığın taraflarınca aynı veya özdeş iddia konusuna ilişkin uyuşmazlıklar açısından diğer iki uyuşmazlık çözüm yolundan feragat olarak uygulanır.

5. Yatırımcının iddia olunan ihlali ve iddia olunan kayıp veya zarara uğradığını öğrendiği veya öğrenmiş olması gerektiği tarihten itibaren beş (5) sene geçmiş olması halinde hiçbir uyuşmazlık işbu Madde'nin 3. fıkrasında belirtilen tahkim çözümüne sunulamaz.

6. Sadece ev sahibi Akit Tarafın yabancı sermaye ile ilgili kanun ve düzenlemelerine uygun olarak yapılmış ve fiilen başlamış olan yatırım faaliyetlerinden doğrudan kaynaklanan uyuşmazlıklar, Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkezin (ICSID) veya işbu Maddenin 3. Fıkrası kapsamında Akit Tarafların üzerinde uzlaştıkları diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözüm mekanizmasının yetkisine tabi olur.

7. Tahkim mahkemesi kararlarına İşbu Anlaşmanın hükümlerine, uyuşmazlığın tarafı olan ve ülkesinde yatırımın yapıldığı Akit Tarafın kanunlarına ve düzenlemelerine (kanunlar ihtilafına ilişkin kurallar da dâhil olmak üzere) ve her iki Akit Tarafça kabul edilen ilgili uluslararası hukuk ilkelerine uygun olarak alır.

8. Tahkim kararları uyuşmazlığın tüm tarafları için nihai ve bağlayıcıdır. Her bir Akit Taraf verilen kararları kendi ulusal kanunları çerçevesinde yerine getirir.

45	Hırvatistan	12.02.1996	11.04.1998/ 23310	21.04.1998	

MADDE VII

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Akit Taraflardan biri ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasındaki o yatırımcının bir yatırımı ile ilgili uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından ayrıntılı bilgi içerecek şekilde ve yazılı olarak yatırım yapılan Akit Tarafa bildirilecektir. Yatırımcı ve ilgili Akit Taraf bu tür uyuşmazlıkları, mümkün

olduğunca iyi niyetle, karşılıklı görüşme ve müzakereler yoluyla çözümlemeye çalışacaklardır.

2. Eğer uyuşmazlıklar, birinci paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde, bu yolla çözümlenemezse; uyuşmazlık, yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mercilere sunulabilir.

- (a) Her iki Akit Tarafında bu Merkeze üye olmaları hâlinde, Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi ile kurulmuş olan Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıkları Çözüm Merkezi (ICSID),
- (b) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu'nun Tahkim Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir tahkim mahkemesi (UNCITRAL),
- (c) Paris Uluslararası Ticaret Odası Tahkim Mahkemesi;

Şu şartla ki; yatırımcının uyuşmazlığı uyuşmazlığa taraf olan Akit Tarafın adil mahkemelerine getirmiş ve bir yıl içinde nihai kararın alınmamış olması gerekir.

3. Tahkim kararı;

- İşbu Anlaşma hükümlerine,
- Kanunlar ihtilafı ile ilgili hükümler dâhil olmak üzere, ülkesinde yatırımın yapıldığı Akit Tarafın milli hukukuna,
- Uluslararası hukukun evrensel olarak kabul görmüş kural ve prensiplerine bağlı olacaktır.

4. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için kesin ve bağlayıcı olacaktır. Her Akit Taraf verilen kararları kendi kanunları çerçevesinde yerine getirecektir.

Hırvatistan- Ek Protokol	18.02.2009	07.05.2013/ 28640	17.07.2013	

MADDE 5

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Akit Taraflardan biri ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasındaki o yatırımcının bir yatırımı ile ilgili uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından yatırıma

ev sahipliği yapan Akit Tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde ve yazılı olarak bildirilecektir. Yatırımcı ve ilgili Akit Taraf bu tür uyuşmazlıkları, mümkün olduğunca iyi niyetle bir biçimde danışma ve müzakereler yoluyla çözümlenmeye çalışacaklardır.

2. Eğer uyuşmazlıklar, birinci paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde, bu yolla çözümlenemezse; uyuşmazlık, yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mercilere sunulabilir..

- (a) Ev sahibi Akit Tarafın ulusal mahkemesi, veya
- (b) Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi ile kurulmuş olan Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez (ICSID), veya
- (c) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu'nun Tahkim Usulü Kurallarına (UNCITRAL) göre bu maksatla kurulacak bir tahkim mahkemesi, veya
- (ç) Paris Uluslararası Ticaret Odası Tahkim Mahkemesi;

3. Yatırımcı uyuşmazlığı ev sahibi Akit Tarafın ulusal mahkemesine veya uluslararası tahkime sunduğunda, yatırımcının bu tercihi nihaidir.

4. Bu Maddenin 2'nci paragrafının hükümlerine karşın;

- (a) Yalnızca ev sahibi Akit Tarafın yabancı sermaye konusundaki ilgili mevzuatına uygun olarak, eğer varsa, gerekli izni almış yatırım faaliyetlerinden doğrudan kaynaklanan ve fiilen başlamış uyuşmazlıklar, Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez (ICSID)'in yargılama yetkisine veya diğer uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulacaktır;
- (b) Gayrimenkuller üzerindeki mülkiyet hakları ve aynı haklara ilişkin uyuşmazlıklar tamamen ev sahibi Akit Tarafın ulusal mahkemelerinin yargılama yetkisinde ve bu nedenle Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez (ICSID)'e ya da diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulmayacaktır.

5. Tahkim kararı;

- İşbu Anlaşma hükümlerine,
- Kanunlar ihtilafı kurallarını da içerecek şekilde kendi ülkesinde yatırım yapılan Akit Tarafın ulusal hukukuna,
- Uluslararası hukukun kurallarına ve evrensel olarak kabul edilen ilkelerine dayanarak alınmış olacaktır.

6. Tahkim kararı uyuşmazlığın tarafı olan bütün Akit Taraflar için nihai ve bağlayıcıdır. Her bir Akit Taraf, verilen kararı kendi ulusal hukuku çerçevesinde yerine getirmeyi taahhüt eder.

46	Hindistan	17.09.1998	17.09.2003/ 25232	18.10.2007	08.07.2019

MADDE VI

Bir Taraf ile Diğer Tarafın Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Taraflardan biri ile diğer Tarafın bir yatırımcısı arasında, o yatırımcının yatırımıyla ilgili olarak çıkan uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından yatırıma ev sahipliği yapan Tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirecektir. Yatırımcı ile ilgili Taraf bu uyuşmazlıkları, mümkün olduğunca iyi niyetle, karşılıklı görüşme ve müzakereler yoluyla çözümlemeye çalışacaklardır.

2. Eğer uyuşmazlıklar, birinci paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde bu yolla çözülmezse, bundan sonra başka bir şekilde söz edilmedikçe, yatırımcının tercihi üzerine aşağıdaki mercilere sunulabilir.

- (i) Karar için, söz konusu yatırımı kabul etmiş olan Tarafın hukukuna uygun olarak, bu Tarafın adli veya diğer yetkili mercilerine; veya
- (ii) Uluslararası tahkime ilişkin olarak:
- (iii) Taraflardan her ikisinin de Sözleşmeye taraf olmaları hâlinde Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi'ne göre Yatırım Uyuşmazlıkları Çözümü için Uluslararası Merkez (ICSID)

- (iv) Karşılıklı rıza ile, Uzlaştırma, Tahkim ve Delil Toplanması İşlemlerinin İdaresi için İlave İmkan
- (v) Aşağıdaki değişikliklere tabi olarak, Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu'nun Tahkim Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir tahkim mahkemesi (UNCITRAL)
- (vi) Kuralların 7. Maddesine göre atama mercii Uluslararası Adalet Divanı'nın Taraflardan herhangi birinin vatandaşı olmayan Başkanı, Başkan Yardımcısı veya en kıdemli hakimi olacaktır. Üçüncü hakem, Taraflardan birinin vatandaşı olmayacaktır.
- (vii) Taraflar kendi hakemlerini iki ay içinde atayacaklardır.
- (viii) Tahkim Kararı işbu Anlaşmanın hükümlerine uygun olarak alınacaktır.
- (ix) Tahkim Heyeti Taraflardan birinin talebi üzerine kararın temellerini belirtecek ve gerekçelerini bildirecektir.

3. Tahkim kararı; uyuşmazlığın bütün tarafları için nihai ve bağlayıcı olacaktır. Her bir Taraf verilen kararı milli hukuku çerçevesinde yerine getirecektir.

47	Hollanda	27.03.1986	08.09.1989/ 20276	01.11.1989	

MADDE 8

1. Bu maddeye göre; yatırım anlaşmazlığı, aşağıda belirtilen hususları ihtiva eden bir anlaşmazlığı ifade eder.

- (a) Akit Taraflardan birinin yabancı yatırımlarla ilgili makamı tarafından, diğer Akit Tarafın bir yatırımcısına verilen yatırım müsaadesinin yorumlanması, ya da uygulanması;
- (b) Bir yatırım ile ilgili olarak, işbu Anlaşma ile verilen, ya da yaratılan her hangi bir hakkın ihlâli.

2. Bir Akit Taraf ile, diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasında bir yatırım anlaşmazlığı hâlinde, anlaşmazlığa taraf olanlar, bu anlaşmazlığı öncelikle iyi niyetle girişilecek istişare ve müzakerelerle çözümlemeye çalışacaklardır. Bu istişare ve müzakerelerin başarılı olmaması hâlinde anlaşmazlık, söz konusu yatırımcı ile Akit Tarafın üzerinde karşılıklı olarak anlaşacakları

ancak bağlayıcı olmayan bir üçüncü taraf usulleri ile çözümlenebilir. Eğer anlaşmazlık yukarıdaki yöntemler ile halledilemezse, ilgili yatırımcı anlaşmazlığı, tahkim yoluyla halledilmesi için anlaşmazlığın ortaya çıkışından itibaren 1 yıl geçtikten sonra herhangi bir zamanda, Uluslararası Yatırım Anlaşmazlıklarının Çözüm Merkezi'ne (Merkez)-götürebilir. Ancak ilgili yatırımcının bu süre içinde anlaşmazlığı, anlaşmazlığa taraf olan Akit Tarafın mahkemesine müracaat etmiş olması hâlinde kesin bir kararın verilmemiş olması şarttır.

3.

- (a) Bu şekilde, Akit Taraflardan her biri, bir yatırım anlaşmazlığının tahkim yoluyla halledilmesi için Merkez'e başvurulmasına muvafakat etmektedir.
- (b) Bu gibi anlaşmazlıkların tahkim yoluyla çözülmesi, Devletler ile başka Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Anlaşmazlıklarının Çözümlemesine ilişkin konvansiyonun hükümleri ve Merkez'in "Tahkim Kuralları" çerçevesinde yapılacaktır.

4. İşbu madde amaçları için, Akit Taraflardan birinin, yürürlükteki kanun ve kararnamelerine uygun olarak, ancak anlaşmazlığı doğuran hadise ve hadiselerin meydana gelişlerinden hemen önce, diğer Akit Tarafın yatırımcılarının yatırımı olarak kurulmuş olan şirket, Devletler ile başka Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Anlaşmazlıklarının Çözümlemesine İlişkin Konvansiyonun 25 inci Maddesinin (2) (b) fıkrasına uygun olarak, diğer Akit Tarafın yatırımcısı gibi muameleye tâbi tutulacaktır.

48	Irak Cumhuriyeti	22.04.2024			
49	İran	21.12.1996	25.02.2005/ 25738	13.04.2005	

MADDE 11

Bir Akit Taraf İle Diğer Akit Taraf Yatırımcısı Arasında Çıkan Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Bir Akit Taraf ile bu Akit Tarafın ülkesinde yatırım yapan diğer Akit Tarafın bir veya daha fazla yatırımcısının yatırımları ile ilgili bir uyuşmazlık

doğması hâlinde, ülkesinde yatırım yapılan Akit Taraf ve yatırımcılar uyuşmazlığı, müzakere ve istişare yollarıyla dostça çözmeye gayret sarf edeceklerdir.

2. Ülkesinde yatırım yapılan Akit Taraf ve yatırımcıların uyuşmazlığı, bir Tarafın diğerine gönderdiği bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde çözememeleri hâlinde, uyuşmazlıkların çözümü için, yatırımcının talebi üzerine;

(a) Yatırımın yapıldığı Akit Tarafın yetkili mahkemelerine veya kendi kanunları ve nizamları gereğince;

(b) Aşağıdaki şekilde, bu maksatla kurulan üç üyeli bir tahkim kuruluna başvurabilirler:

Uyuşmazlığı tahkime götürmek isteyen taraf, diğer Tarafa göndereceği yazılı bir bildirim yoluyla bir hakem tayin edecektir. Diğer Taraf bahsi geçen bildirimin alındığı tarihten itibaren altmış gün içinde bir hakem tespit edecek ve tespit edilen hakemler son hakemin tespit tarihinden itibaren altmış gün içinde üçüncü bir hakem tespit edecektir.

Taraflardan her birinin yukarıda belirtilen süre içerisinde kendi hakemini tespit edememesi veya tespit edilen hakemlerin üçüncü hakem üzerinde uzlaşmaya varamaması durumunda, taraflardan her biri, duruma göre, hakem tespit edemeyen ülkenin hakemini veya üçüncü hakemi tespit etmesi için Uluslararası Ticaret Odası'nın Uluslararası Tahkim Kuruluna talepte bulunabilir. Her durumda da üçüncü hakem her iki Akit Taraf ile de diplomatik ilişkileri bulunan bir ülkenin vatandaşları arasından tayin edilir.

3. Tahkim Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)'nın tahkim kurallarına uygun olarak yürütülür.

4. Tarafların konu üzerinde anlaşmaları hâli saklı kalmak üzere, öncelikle ülkesinde yatırım yapılan tarafın yetkili mahkemelerine götürülen uyuşmazlıklar için, dava devam ettiği sürece tahkim yoluna gidilemez ve nihaî kararın verilmesi durumunda tahkime götürülemez.

5. Ulusal mahkemelerin hakeme gönderilen herhangi bir uyuşmazlık üzerinde yargı yetkisi olmayacaktır. Bununla birlikte, bu paragraftaki hükümler, kazanan Tarafın ulusal mahkemelerin önünde, hakem kararlarının uygulanmasını talep etmesine engel teşkil etmez.

6. Tahkim Kurulu kararları uyuşmazlığın tarafları için nihaî ve bağlayıcıdır.

50	İspanya	15.02.1995	01.12.1997/ 23187	3.03.1998	

MADDE IX

Bir Taraf ile Diğer Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Taraflardan biri ile diğer Tarafın bir yatırımcısı arasındaki, o yatırımcının yatırımı ile ilgili uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından yatırımın yapıldığı Tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirilecektir. Yatırımcı ve ilgili Taraf, bu uyuşmazlıkları mümkün olduğunca iyi niyetle istişare ve müzakereler yoluyla çözümlemeye çalışacaklardır.

2. Eğer bu uyuşmazlıklar, birinci paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde bu yolla çözümlenemezse uyuşmazlık, yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mercilere sunulabilecektir:

- (a) Paris Uluslararası Ticaret Odası'nın hakem mahkemesi,
- (b) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu'nun Tahkim Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir hakem mahkemesi (UNCITRAL),
- (c) Her iki Tarafın da bu sözleşmeyi imzalamış olmaları hâlinde, "Devletler ve Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümlemesi Hakkında Sözleşme" ile kurulmuş Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıkları Çözüm Merkezi (ICSID).

Şu şartla ki, eğer ilgili yatırımcı uyuşmazlığı, uyuşmazlığa taraf olan Tarafın adli mahkemelerine götürmüşse; ya nihai kararın bir yıl içinde alınmamış olması ya da yatırımcının davasından vazgeçmiş olması gerekir.

3. Tahkim, aşağıdakilere dayandırılacaktır:

- (a) İşbu Anlaşmanın hükümleri,
- (b) Kanunlar ihtilafı ile ilgili hükümler de dâhil olmak üzere, ülkesinde yatırımın yapılmış olduğu ülkenin milli kanun ve nizamları,
- (c) Uluslararası Hukukun Kuralları ve Evrensel olarak kabul edilen prensipleri.

4. Tahkim kararları, uyuşmazlık hâlindeki taraflar için nihai ve bağlayıcı olacaktır. Her bir Taraf, kararın kendi milli hukukuna göre uygulanacağını taahhüt eder.

51	İsrail	14.03.1996	02.09.1998/ 23451M	27.08.1998	

MADDE 8

Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıkları Çözüm Merkezi' ne Başvuru

1. Akit Taraflardan her biri, ülkesinde diğer Akit Taraf yatırımcısının yatırımıyla ilgili olarak bu yatırımcı ile arasında çıkabilecek her türlü hukuki uyuşmazlığı, bu Anlaşmanın 2. ve 3. paragraflarındaki koşullara bağlı olarak uzlaşma ya da tahkim yoluyla çözüm için, Washington'da 18 Mart 1965'te imzaya açılan Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları arasında yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi çerçevesinde kurulan Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıkları Çözüm Merkezi'ne (bundan sonra "Merkez" olarak anılacaktır) götürmeyi kabul ederler.

2. Akit Taraflardan biri ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasında, o yatırımcının bir yatırımı ile ilgili uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından yatırımın ülkesinde yapıldığı Akit Tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirilecektir. Yatırımcı ve ilgili Akit Taraf, bu uyuşmazlıkları mümkün olduğunca iyi niyetle istişare ve müzakereler yoluyla çözümlemeye çalışacaklardır.

3. Eğer bu uyuşmazlıklar, yukarıda belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren üç ay içinde bu yolla çözümlenemezse uyuşmazlık, yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mercilerden birine sunulabilecektir:

- (a) uyuşmazlığa taraf olan Akit Tarafın yetkili adli mahkemeleri ya da
- (b) Doğrudan ya da yatırımcının ihtilafı daha önceden uyuşmazlığa taraf Akit Tarafın yetkili adli mahkemelerine götürmüş olduğu durumda nihai kararın 8 ay içinde alınmaması hâlinde, Merkez Uyuşmazlığa taraf olan Akit Taraf dava muameleleri ya da kararın uygulanması evresinde uyuşmazlığın diğer tarafı olan yatırımcının, bir sigorta sözleşmesine istinaden zararını kısmen ya da tamamen karşılayan bir tazminat aldığını gerekçe gösteren herhangi bir itirazda bulunamaz.

4. Akit Taraflar, Merkez'e intikal ettirilen uyuşmazlıkları

- (a) Merkez Genel Sekreteri ya da Merkezce oluşturulan Uzlaştırma Komisyonu ya da Tahkim Kurulu'nun ihtilafın Merkezin yargılama yetkisi dışında kaldığına karar verdiği; ya da
- (b) Diğer Akit Tarafın bir tahkim kurulu tarafından verilen hükme uymadığı haller dışında diplomatik kanallardan takip edemez.

5. Tahkim kararları, uyuşmazlık hâlindeki taraflar için nihai ve bağlayıcı olacaktır. Her bir Taraf, verilen kararları kendi kanunları çerçevesinde yerine getirecektir.

52	İsveç	11.04.1997	15.07.1998/ 23403	08.10.1998	

MADDE VIII

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Akit Taraflardan biri ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasında o yatırımcının ikinci Akit Tarafın ülkesindeki bir yatırımı ile ilgili bir uyuşmazlık çıkması hâlinde, uyuşmazlığın tarafları uyuşmazlığı mümkün olduğunca iyi niyetle, karşılıklı görüşme ve müzakereler yoluyla çözümlemeye çalışacaklardır.

Uyuşmazlık bu yollarla çözülemezse, ilgili yatırımcının konuyu, uyuşmazlığın ortaya çıktığı tarihi müteakip 6 ay içinde ya da konu ilgili Akit Tarafın

mahkemelerine sunulmuşsa mahkemenin nihai sonuca bir yıl içinde varamaması hâlinde, 18 Mart 1965 tarihli Washington Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasında Yatırım uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi uyarınca Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıkları Çözüm Merkezi'ne (ICSID) götürme hakkı bulunacaktır.

Her bir Akit Taraf böylesi uyuşmazlıkların tahkim ya da uzlaşma yoluyla çözüm için Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıkları Çözüm Merkezi'ne sunulmasını kabul edecektir.

2. Bu maddenin amaçları açısından, Akit Taraflardan birinin mevzuatına göre kurulmuş ve uyuşmazlığın ortaya çıkmasından önce hisselerinin çoğunluğu diğer Akit Tarafın yatırımcısıncı sahip olunan legal kişiler mezkûr Washington Sözleşmesi'nin (25) (2) (b) Maddesi uyarınca diğer Akit Tarafın yatırımcısı olarak muamele görecektir.

3. Bu maddenin hükümleri bu Anlaşmanın yürürlüğe girmesinden önce ortaya çıkan uyuşmazlıklar ya da daha önceden çözülmüş uyuşmazlıklara ilişkin iddialar için geçerli değildir.

53	İsviçre	03.03.1988	06.10.1989/ 20304	21.02.1990	

MADDE 8

1. Bu maddeye göre yatırım anlaşmazlığı işbu Anlaşma ile verilen veya yaratılan herhangi bir hakkın veya yükümlülüğün çiğnendiğinin iddia edilmesi ile ortaya çıkan anlaşmazlıkları ifade eder.

2. Bir Akit Taraf ile diğer Akit Tarafın yatırımcısı arasında çıkan yatırım anlaşmazlığını çözümlmek üzere ilgili taraflar arasında görüşmeler yapılacaktır.

3. Bir Akit Taraf ile diğer Akit Tarafın yatırımcısı arasında yatırım anlaşmazlığı on iki ay içinde görüşmeler sonunda çözümlenemez ise, anlaşmazlık, yatırımcı yazılı mutabakatını verir ise Devletler ve diğer Devletlerin vatandaşları arasındaki yatırım uyuşmazlıklarının çözümü için 18 Mart 1965 Washington Konvansiyonu ile kurulan Uluslararası

Yatırım Uyuşmazlıkları Çözüm Merkezine götürülecektir, ancak adı geçen yatırımcının anlaşmazlığı için anlaşmazlığa taraf olan Akit Tarafın adli mercilerine müracaat etmiş ve kesin karar alınmamış olması gerekir. Her iki taraf yukarıda adı geçen Konvansiyonun 36'ncı maddesinde öngörüldüğü gibi Merkezin Genel Sekreterine müracaat ederek usulü başlatabilir. Anlaşmazlığa taraf olan Akit Taraf bu arada veya kararın infazı sırasında hiç bir şekilde anlaşmazlığın diğer tarafına, vatandaş veya şirket, bu Anlaşmanın 7'nci maddesine göre sigorta akdi nedeni ile vaki kısmı veya tüm zarara karşılık tazminat ödendiğini ileri süremez.

4. Akit Taraf ülkesindeki meri kanunlara göre kurulmuş bir şirket, anlaşmazlığın ortaya çıkmasından önce, diğer Akit Taraf vatandaş veya şirketlerinin kontrolünde ise, o zaman Washington Konvansiyonu Madde 25 (2) (b) hükümlerine göre diğer ülkenin şirketi addolunur.

5. Yatırım anlaşmazlıklarının tahkim yoluyla çözülmesi Devletler ile başka Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Anlaşmazlıklarının Çözümlemesine İlişkin Konvansiyonun hükümleri ve "Tahkim Kuralları" çerçevesinde yapılacaktır.

54	İtalya	22.03.1995	02.03.2004/ 25390	02.03.2004	

MADDE 8

Yatırımcılarla Akit Taraflar Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümlemesi

1. Bir Akit Taraf ile diğer Akit Taraf yatırımcısı arasında, kamulaştırma, devletleştirme ve istimvalin tazmini veya muadili tedbirlerle ve bunlara ilişkin ödemelerle ilgili olanlar dâhil olmak üzere, çıkacak herhangi bir uyuşmazlık mümkün olduğunca dostane bir şekilde çözümlenecektir.

2. Yukarıda bahsedilenler gibi bir uyuşmazlık, yazılı başvurudan itibaren altı ay içerisinde çözümlenememesi durumunda söz konusu yatırımcı istediği takdirde uyuşmazlığı aşağıdakilerden birine götürebilir.

- (a) Geçerli iç mevzuata göre daha önce mutabık kalınmış olan herhangi bir uyuşmazlık çözümü prosedürü;
- (b) Akit Tarafın her halükarda yetkili mahkemesi;

(c) “BM Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu’nun” (UNCITRAL) Uzlaşma ve Tahkim Hükümlerine uygun olarak kurulan bir Tahkim Komisyonu.

UNCITRAL tahkimi Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Tahkim Standartlarına uygun olarak, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nun 15 Aralık 1976 tarihli ve 31/98 sayılı kararı çerçevesinde aşağıdaki koşullarla uygulanır.

Üç hakem olacaktır. Hakemlerin, Akit Taraf vatandaşları olmadığı durumlarda her iki Akit Tarafla da diplomatik ilişki içinde olan devletlerin vatandaşı olmaları gerekmektedir.

(ç) Her iki Akit Tarafın, 18 Mart 1965 tarihli “ Devletler ile Diğer Devlet vatandaşları arasındaki yatırımla ilgili uyuşmazlıkların çözümü” konusundaki Washington Sözleşmesini imzaladığı zaman veya imzalar imzalamaz söz konusu Anlaşma hükümlerince konan uzlaşma veya tahkim Prosedürlerinin uygulanması için “Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Merkezi”.

Her bir Akit Taraf kendileri ile diğer Akit Taraf yatırımcıları arasında çıkacak yatırımla ilgili uyuşmazlıklarda yukarıda bahsedilen “UNCITRAL” veya “ICSID” Prosedürlerini uygulamayı kabul eder.

3. İlgili yatırımcı tarafından seçilen Prosedür uyarınca varılan tahkim kararı nihai olup uyuşmazlığın bütün taraflarını bağlayıcı niteliktedir. Her iki Taraf tahkim kararına kendi Milli hukukuna uygun olarak uygulamayı taahhüt eder. Tahkim Kurulunun kararının Akit Tarafların ülkelerinde kabulü ve uygulaması, taraf oldukları Uluslararası Anlaşmalara uygun olarak kendi ulusal mevzuatları uyarınca yapılır.

4. Her iki Akit Taraf başlanmış olan herhangi bir Tahkim Prosedürü veya Hukuki Prosedür tamamlanmadan Akit Taraflardan biri tahkim kararında veya yargı hükmünde belirtilen hükümler çerçevesinde karara veya hükme veya söz konusu dava ile ilgili Uluslararası veya Ulusal hukuka dayanan herhangi bir hükme uymadığı anlaşılmadan diplomatik yollarla bu tahkim veya yargı Prosedürü pazarlığa girmekten kaçınacaklardır.

55	Japonya	12.02.1992	16.01.1993/ 21467	12.03.1993	

MADDE 11

1. Herhangi bir Akit Taraf ile diğer Akit Tarafın vatandaşı ya da şirketi arasında ilk Akit Taraf ülkesinde yatırımlar nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklar, uyuşmazlığın tarafları arasında mümkün olduğunca dostane bir şekilde, görüşmeler yoluyla çözümlenmeye çalışılacaktır. Bu, herhangi bir Akit Taraf vatandaşının ya da şirketinin diğer Akit Taraf ülkesinde idari ya da adli çözüm arayamayacağı anlamına gelmeyecektir. Bir Akit Tarafın vatandaşı ya da şirketinin yatırımları nedeniyle doğan bir hukuki uyuşmazlığın görüşmeler yoluyla çözümlenememesi durumunda, söz konusu vatandaş ya da şirket istediği takdirde ve her iki Akit Tarafın da Washington'da imzalanan 18 Mart 1965 tarihli “Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırımla İlgili Uyuşmazlıkların Çözümü Anlaşması'na” taraf olmaları şartıyla, diğer Akit Taraf, uyuşmazlığın mezkûr Anlaşma hükümleri çerçevesinde uzlaşma veya tahkime götürülmesini kabul edecektir. Mezkûr Anlaşma hükümlerine uygun olarak uzlaşma ya da tahkime gönderilen uyuşmazlığın tarafları, Anlaşmanın 61. Maddesi uyarınca uzlaşma ya da tahkim işlemlerinin masraflarını karşılayacaklardır.

2. Herhangi bir Akit Taraf vatandaşı ya da şirketinin yaptığı bir yatırımdan doğan uyuşmazlıkla ilgili olarak diğer Akit Taraf ülkesinde idari ya da adli çözüm için başvurulduğu takdirde, uyuşmazlık bu maddenin birinci paragrafı hükümlerinde atıfta bulunulan tahkime götürülmeyecektir.

3. Herhangi bir Akit Taraf şirketinin yatırımından doğan hukuki uyuşmazlığı, bu şirketin Akit Taraftan uyuşmazlığın uzlaşma ya da tahkime götürülmesini istediği tarihte diğer Akit Tarafın vatandaşları ya da şirketlerince kontrol ediliyor olması durumunda ilk Akit Tarafın mezkûr şirketi bu madde hükümleri gereği Akit Taraf şirketi olarak kabul edilecektir.

56	Kamboçya	21.10.2018	26.05.2022/ 31847	10.06.2022	

MADDE 9

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözüm

1. Akit Taraflardan biri ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasında bu yatırımcısının yatırımı ile ilgili olarak çıkan uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından yatırımın yapıldığı Akit Tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirilir. Mümkün olduğu ölçüde, Yatırımcı ve ilgili Akit Taraf bu uyuşmazlıkları danışmalar ve müzakereler yoluyla iyi niyetle çözmeye gayret ederler.

2. Bu uyuşmazlıkların, 1.fıkra da belirtilen yazılı bildirim tarihini takip eden alt (6) ay içerisinde bu şekilde çözümlenememesi halinde, uyuşmazlıklar yatırımcının seçebileceği üzere:

(a) ülkesinde yatırım yapılmış olan Akil Tarafın yetkili mahkemesine, veya

(b) işbu Madde'nin 4 (a) ve (b) fıkralarında belirtilen durumlar hariç olmak üzere,

(i) "Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi" ile kurulmuş Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID).

(ii) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)'nın Tahkim Usulü Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir ad hoc hakem mahkemesine sunulabilir.

3. Yatırımcının uyuşmazlığı işbu Maddenin 2. fıkrasında bahsedilen uyuşmazlık çözüm yollarından birine sunduğu andan itibaren, bu yollardan birinin seçimi nihaidir.

4. Bu Madde'nin 2'inci fıkrasının hükümlerine bakılmaksızın;

(a) Yalnızca, Türkiye Cumhuriyetinin yabancı sermaye ile ilgili mevzuatına uygun olarak, herhangi bir iznin gerekli olması halinde,

gerekli izni almış ve fiilen başlamış yatırım faaliyetlerinden doğrudan kaynaklanan uyuşmazlıklar. Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) veya Akit Tarafların üzerinde uzlaştıkları diğer herhangi

bir uluslararası uyuşmazlık çözüm mekanizmasına sunulabilir;

- (b) taşınmazlar üzerindeki mülkiyet hakları ve aynı haklara ilişkin uyuşmazlıklar tamamen ülkesinde yatırım yapılmış olan Akit Tarafın yetkili mahkemelerinin yargılama yetkisi altındadır ve bu nedenle Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) ya da diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulamaz.

- (c) "Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü Sözleşmesi'nin 64. 'üncü maddesinin uygulanmasında aşağıdaki hüküm geçerli olacaktır. Akit Taraflar, "Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü Sözleşmesi'nin yorumlanması ya da uygulanması ile ilgili olarak aralarında çıkacak. müzakere yoluyla çözümlenemeyen. herhangi bir uyuşmazlığın Uluslararası Adalet Divanı'na yönlendirilmesini kabul etmeyeceklerdir.

(5) Tahkim mahkemesi hukuk temelinde ve hukukun tüm kaynaklarını dikkate alarak aşağıdaki sırayla karar alır:

- (a) işbu Anlaşmanın hükümleri.
(b) uyuşmazlığın tarafı olan ve ülkesinde yatırımın yapıldığı Akit Tarafın kanunları ve düzenlemeleri (kanunlar ihtilafına ilişkin kurallar da dahil olmak üzere) ve
(c) her iki Akit Tarafça kabul edilen uluslararası hukukun ilgili ilkeleri.

6. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için nihai ve bağlayıcıdır. Herbir Akit Taraf, ulusal hukukuna uygun olarak kararı uygulamayı taahhüt eder.

57	Kamerun	24.04.2012	07.06.2017/30089M	03.01.2019	

MADDE 10

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Bir Akit Taraf ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasındaki, yatırımcının yatırımı ile ilgili uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından ülkesinde yatırım yapılan Akit Tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirilecektir. Mümkün olduğunca, yatırımcı ile ilgili Akit Taraf bu uyuşmazlıkları iyi niyetle, görüşme ve müzakereler yoluyla çözmeye çalışacaktır.

2. Eğer bu uyuşmazlıklar, yukarıda 1'inci paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde çözüme kavuşturulamazsa, uyuşmazlık yatırımcının seçeceği aşağıda belirtilen yargı makamlarına sunulabilir.

- (ç) Yatırımcı tarafından ülkesinde yatırım yapılan Akit Tarafın yetkili mahkemesine veya
- (d) İşbu Maddenin 4 (a) ve (b) paragraflarında belirtilen durumlar dışında,
- (iii) “Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi” ile kurulmuş Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez (ICSID),
- (iv) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)’nın Tahkim Usulü Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir hakem mahkemesi.

3. Yatırımcının uyuşmazlığı bu maddenin 2. paragrafında bahsedilen uyuşmazlık çözüm yollarından birine sunmuş olması durumunda, bu seçim nihaidir.

4. Bu Madde’nin 1’inci paragrafında hükümlerine bakılmaksızın bir Akit Taraf yatırımcıları

- (a) Bir şirketin %10'dan daha az hissesi veya oy hakkının borsa yoluyla edinimi niteliğindeki yatırımlardan kaynaklanan uyuşmazlıklar uluslararası tahkime sunulamaz.
- (b) Yalnızca, ev sahibi Akit Tarafın yabancı sermaye ile ilgili mevzuatına uygun olarak, öngörüldüğü takdirde, gerekli izin almış ve fiilen başlamış yatırım faaliyetlerinden doğrudan kaynaklanan uyuşmazlıklar, Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) veya Akit Tarafların üzerinde uzlaştıkları diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulabilir;
- (c) Taşınmazlar üzerindeki mülkiyet hakları ve aynı haklara ilişkin uyuşmazlıklar tamamen ev sahibi Akit Taraf mahkemelerinin yargılama yetkisi altındadır ve bu nedenle Yatırım Uyuşmazlıkları Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) ya da diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulamaz.
- (ç) "Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi'nin" 64' üncü maddesi ile ilgili olarak:

Akit Taraflar, "Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi'nin" yorumu ya da uygulanmasıyla ilgili olarak iki Akit Taraf arasında ortaya çıkmış ve görüşmeler yoluyla çözülmemiş herhangi bir uyuşmazlığın Uluslararası Adalet Divanı'na götürülmesini kabul etmeyecektir.

5. Tahkim Kurulu, işbu Anlaşmanın hükümleri ve ülkesinde yatırım yapılan ve uyuşmazlığa taraf olan Akit Tarafın kanunları çerçevesinde (kanunlar ihtilafına ilişkin olanlar dâhil olmak üzere) ve o yatırımla ilgili spesifik anlaşmalar ve her iki Akit Tarafça kabul edilen ilgili uluslararası hukuk kuralları çerçevesinde karara varacaktır.

6. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için nihai ve bağlayıcı olacaktır. Her bir Akit Taraf verilen kararları kendi kanunları çerçevesinde yerine getirecektir.

58	Karadağ	14.03.2012	05.03.2020/ 31059	17.03.2020	

MADDE 9

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Akit Taraflardan biri ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasındaki, bu yatırımcının yatırımı ile ilgili uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından ayrıntılı bilgi içecek şekilde ülkesinde yatırım yapılan Akit Tarafa yazılı olarak bildirilir. Mümkün olduğu ölçüde, yatırımcı ve ilgili Akit Taraf uyuşmazlıkları danışmalar ve müzakereler yoluyla iyi niyetle çözmeye gayret ederler.

2. Uyuşmazlıkların 1. paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihini takip eden altı (6) ay içerisinde bu şekilde çözümlenmemesi hâlinde, uyuşmazlıklar yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mercilere sunulabilir.

- (a) Ülkesinde yatırımın yapılmış Akit Tarafın yetkili mahkemesine,
- (b) Her ikisinin de taraf olmaları durumunda, “Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi” ile kurulmuş Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez (ICSID),
- (c) 2010 yılında gözden geçirilmiş olan Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)’nın Tahkim Usulü Kurallarına göre bu maksatla kurulacak hoc hakem heyeti.

3. Yatırımcının uyuşmazlığı işbu Maddenin 2. Paragrafında bahsedilen uyuşmazlık çözüm yollarından birine veya diğerine sunduğu andan itibaren bu yollardan birinin seçimi nihaidir.

4. Bu Maddenin 2. paragrafının hükümlerine bakılmaksızın;

- (a) Yalnızca, mevcut olması hâlinde, gerekli izini almış ve ülkesinde yatırım yapılan Akit Tarafın yabancı sermaye ile ilgili mevzuatına uygun olarak ve fiilen başlamış yatırım faaliyetlerinden doğrudan kaynaklanan uyuşmazlıklar, Yatırım Uyuşmazlıkların Çözümü için Uluslararası Merkez’e (ICSID) veya Akit Tarafların üzerinde uzlaştıkları diğer herhangi bir Uluslararası uyuşmazlık çözüm mekanizmasına sunulabilir.

(b) Gayrimenkuller üzerindeki mülkiyet hakları ve aynı haklara ilişkin uyuşmazlıklar tamamen ülkesinde yatırım yapılan Akit Tarafın yargılama yetkisi altındadır ve bu nedenle Yatırım Uyuşmazlıkları Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) ya da diğer herhangi bir Uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulamaz.

5. Tahkim Kurulu kararlarının, işbu Anlaşmanın hükümleri, ülkesinde yatırım yapılan uyuşmazlığa taraf olan Akit Tarafın kanunların ve düzenlemelerine (kanunlar ihtilafına ilişkin kurallar dâhil olmak üzere) ve her iki Akit Tarafça kabul edilen ilgili Uluslararası hukuk ilkelerine uygun olarak alır.

6. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları nihai ve bağlayıcıdır. Her bir Akit Taraf verilen kararları kendi Ulusal kanunları çerçevesinde yerine getirmeyi taahhüt eder.

59	Katar	25.12.2001	02.08.2007/ 26601	12.02.2008	

MADDE IX

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Akit Taraflardan birinin yatırımcısı ile diğer Akit Taraf arasında bir yatırımdan kaynaklanan her türlü kanuni uyuşmazlık ilgili iki taraf arasında iyi niyetle çözülecektir.

2. Eğer bu uyuşmazlık, uyuşmazlığın bir veya diğer taraflarınca yazılı olarak ortaya konulduğu tarihten itibaren altı aylık bir süre içerisinde çözümlenmemişse, taraflardan herhangi birinin talebi ve seçimi üzerine, çözüm için aşağıdaki mercilerden birine sunulacaktır:

(a) Söz konusu yatırım ülkesinde yapılan Akit Tarafın yetkili Mahkemesi; veya

(b) Bu sözleşme uygulanabilir ise; 18 Mart 1965 tarihinde Washington'da yapılan Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi ile kurulmuş olan Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıkları Çözüm Merkezi (ICSID), veya

- (c) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu'nun Tahkim Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir hakem mahkemesi (UNCITRAL).

Yukarıda belirtilen uyuşmazlığın çözümü yollarından birini seçen yatırım uyuşmazlığının her bir tarafı, diğer iki yolu takip edemez.

3. Tahkim;

- (a) İşbu Anlaşmanın hükümlerine,
(b) Kanunlar ihtilafı ile ilgili kurallar dâhil olmak üzere, söz konusu yatırım ülkesinde yapılan Akit Tarafın ulusal kanun ve nizamlarına dayanacaktır.

4. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün Akit Tarafları için kesin ve bağlayıcı olacaktır. Her bir Akit Taraf verilen kararları kendi kanunları çerçevesinde yerine getirecektir.

5. Tahkim Heyeti Taraflardan herhangi birinin talebi üzerine kararını yorumlayacaktır. Taraflarca başka şekilde kararlaştırılmadığı takdirde, tahkim yeri The Hague, Hollanda'dır.

6. Uyuşmazlığa taraf olan Akit Taraf, yatırım uyuşmazlıklarını içeren muameleler sırasında hiç bir zaman bağışıklığını veya uğranılmış zararın veya kaybın tümünü veya bir bölümünü içeren bir sigorta sözleşmesi kapsamı altında yatırımcının tazminat aldığı gerçeğini bir savunma olarak öne süremez.

60	Kazakistan	01.05.1992	11.02.1995/ 22199	10.08.1995	

MADDE VII

Taraflardan Biri ile Diğer Tarafın Yatırımcısı Arasında Çıkan İhtilafların Çözümlemesi

1. Taraflardan biri ile diğer Tarafın bir yatırımcısı arasında o yatırımcının yatırımı ile ilgili olarak çıkan ihtilaflar, yatırımcı tarafından ev sahibi Tarafa ayrıntılı bir şekilde yazılı olarak bildirilecektir. Yatırımcı ile ilgili Taraf, söz konusu ihtilafları mümkün olduğunca karşılıklı iyi niyetli görüşmeler yaparak çözüme kavuşturacaktır.

2. Bu ihtilafların, yukarıda 1 inci paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde çözüme kavuşturulamaması hâlinde, yatırımcının ihtilaf konusunu ev sahibi Tarafın usul ve yasalarına göre adli mahkemesine götürmüş olması ve bir yıl içinde karar verilmemiş olması kaydıyla, söz konusu ihtilaf, yatırımcının kararına göre aşağıda belirtilen Uluslararası Yargı Makamlarına sunulabilir:

- (a) "Devletler ve Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım İhtilaflarının Çözümlemesi Hakkında Sözleşme" uyarınca kurulmuş Uluslararası Yatırım İhtilafları Çözüm Merkezi (ICSID) (her iki Taraf da bu Sözleşmeyi imzalamış ise);
 - (b) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)'nın Hakemlik Kuralları uyarınca, bu amaçla kurulacak bir hakem mahkemesi (her iki Taraf da Birleşmiş Milletlere üye ise);
 - (c) Paris Uluslararası Ticaret Odası'nın Hakem Mahkemesi;
3. Tahkim Kararları, uyuşmazlığın bütün tarafları bağlayıcı ve kesin olacaktır. Taraflar, söz konusu kararı kendi ulusal yasalarına göre yerine getirecektir.

61	Kenya	08.04.2014	01.06.2017/ 30083		

MADDE 9

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Akit Taraflardan biri ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasındaki uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından ayrıntılı bilgi içerecek şekilde ülkesinde yatırım yapılan Akit Tarafa yazılı olarak bildirilir. Mümkün olduğu ölçüde, yatırımcı ile Akit Taraf bu uyuşmazlıkları danışmalar ve müzakereler yoluyla iyi niyetle çözmeye gayret edereler.

2. Uyuşmazlıklar, 1. paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihini takip eden altı (6) ay içerisinde bu şekilde çözümlenemez ise, yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mercilere sunulabilir:

- (a) Ülkesinde yatırım yapılmış olan Akit Tarafın yetkili Mahkemesi; veya
- (b) “Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi” ile kurulmuş Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez (ICSID)” veya
- (c) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)’nın Tahkim Usulü Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir *ad hoc* tahkim mahkemesi.

3. Yatırımcının uyuşmazlığı işbu Maddenin 2. paragrafında bahsedilen uyuşmazlık çözüm yollarında birine veya diğerine sunduğu andan itibaren bu yollardan birinin seçimi nihaidir.

4. Bu Madde’nin 2. paragrafının hükümlerine bakılmaksızın;

Her iki Akit Taraf da, Türkiye Cumhuriyeti’nin 3 Mart 1989’da Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez (ICSID)’e sunmuş olduğu, (ICSID)’e sunulması uygun düşünülen veya düşünülmeyen uyuşmazlık sınıfları ile ilgili bildirimlerin işbu Anlaşma’nın ayrılmaz bir parçasını oluşturduklarını ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından aksi onaylanmadıkça, yukarıda sözü edilen bildirimlerde ICSID’e sunulması uygun düşünülmeyen uyuşmazlık sınıflarının ICSID’e veya herhangi bir Uluslararası uyuşmazlıkların çözümü mekanizmasına sunulmayacağına kabul eder.

5. Yüzde 10’dan daha az hisse senedi veya oy hakkının borsa yoluyla edinimi niteliğindeki yatırımlardan kaynaklanan uyuşmazlıklar Uluslararası Tahkime sunulamaz.

6. Tahkim mahkemesi kararlarını, işbu Anlaşmanın hükümlerine, ülkesinde yatırım yapılan ve uyuşmazlığa taraf olan Akit Tarafın kanunları ve düzenlemelerine (kanunlar ihtilafına ilişkin kurallarda dâhil olmak üzere) ve her iki Akit Tarafça kabul edilen ilgili Uluslararası hukuk ilkelerine uygun olarak alacaktır.

7. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için nihai ve bağlayıcı olacaktır. Her bir Akit Taraf verilen kararları kendi ulusal kanunları çerçevesinde yerine getirecektir.

8. Madde 3'ün ve 2. Paragrafı, yatırımcı ve ev sahibi Akit Taraf arasındaki uyuşmazlıkları çözümüne ilişkin olarak işbu Anlaşma yanında Akit Taraflardan birinin imza koyduğu benzer diğer bir uluslararası anlaşma ile düzenlenen uyuşmazlık çözümü hükümleri bakımından uygulanmayacaktır.

62	Kırgızistan	28.04.1992	12.02.1995/ 22200	31.10.1996	18.03.2020

MADDE VII

Taraflardan Biri ile Diğer Tarafın Yatırımcısı Arasında Çıkan İhtilafların Çözümlemesi

1. Taraflardan biri ile diğer Tarafın bir yatırımcısı arasında o yatırımcının yatırımı ile ilgili olarak çıkan ihtilaflar, yatırımcı tarafından ev sahibi Tarafa ayrıntılı bir şekilde yazılı olarak bildirilecektir. Yatırımcı ile ilgili Taraf, söz konusu ihtilafları mümkün olduğunca karşılıklı iyi niyetli görüşmeler yaparak çözüme kavuşturacaktır.

2. Bu ihtilafların, yukarıda 1. paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde çözüme kavuşturulamaması hâlinde, yatırımcının ihtilaf konusunu ev sahibi Tarafın usul ve yasalarına göre adli mahkemesine götürmüş olması ve bir yıl içinde karar verilmemiş olması kaydıyla, söz konusu ihtilaf, yatırımcının kararına göre aşağıda belirtilen Uluslararası Yargı Makamlarına sunulabilir:

- (a) "Devletler ve Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım İhtilaflarının Çözümlemesi Hakkında Sözleşme" uyarınca kurulmuş Uluslararası Yatırım İhtilafları Çözüm Merkezi (ICSID) (her iki Taraf da bu Sözleşmeyi imzalamış ise);
- (b) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL) nun Hakemlik Kuralları uyarınca, bir amaçla kurulacak bir hakem mahkemesi (her iki Taraf da Birleşmiş Milletlere üye ise);

- (c) Paris Uluslararası Ticaret Odası'nın Hakem Mahkemesi;
(ç) Tahkim Kararları, uyuşmazlığın bütün tarafları bağlayıcı ve kesin olacaktır. Taraflar, söz konusu kararı kendi ulusal yasalarına göre yerine getirecektir.

Kırgızistan Yeni	09.04.2018	16.08.2019/ 30860M	18.03.2020	

MADDE 10

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Akit Taraflardan biri ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasında, bu yatırımcının yatırımı ile ilgili olarak çıkan uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından yatırımın yapıldığı Akit Tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirilir. Mümkün olduğu ölçüde, yatırımcı ve ilgili Akit Taraf bu uyuşmazlıkları danışmalar ve müzakereler yoluyla iyi niyetle çözmeye gayret ederler.

2. Bu uyuşmazlıkların, 1. fıkrada belirtilen yazılı bildirim tarihini takip eden altı (6) ay içerisinde bu şekilde çözümlenememesi hâlinde, uyuşmazlık yatırımcının seçebileceği üzere;

- (a) Ülkesinde yatırımın yapılmış olduğu Akit Tarafın yetkili mahkemesine;
veya
(b) İşbu mahkemenin 4. Fıkrasında belirtilen durumlar hariç olmak üzere;
(i) Her iki Akit Tarafında bu sözleşmeye taraf olmaları ve Vaşington Sözleşmesinin uyuşmazlığa uygulanabilir olması hâlinde 18 Mart 1965 tarihinde Vaşington'da imzaya açılan "Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıkların Çözümü Sözleşmesi" ile kurulmuş Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez'e (Merkez);

- (ii) Uyuşmazlığa taraf olan yatırımcının Akit Tarafı veya uyuşmazlığın tarafı olan Akit Taraf devletinin yalnızca birinin Vaşington sözleşmesine taraf olmaması durumunda merkez sekreteryası tarafından tahkim sürecinin yönetimi için Ek İmkân kurallarını (ek imkân kuralları) düzenleyen kurallar çerçevesinde Merkez'e;
- (iii) Uluslararası Ticaret Odası (ICC) Tahkim Mahkemesine;
- (iv) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)'nın tahkim usulü kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir *ad hoc* hakem mahkemesine sunulabilir.

3. Yatırımcı uyuşmazlığı işbu maddenin 2. fıkrasında bahsedilen uyuşmazlık çözüm yollarından birine sunduğu andan itibaren bu yollardan birinin seçimi nihaidir.

4. İşbu maddenin 2. fıkrasının hükümlerine bakılmaksızın; yalnızca, ev sahibi Akit Tarafın yabancı sermaye ile ilgili mevzuatına uygun olarak herhangi bir iznin gerekli olması hâlinde, gerekli izni almış ve fiilen başlamış yatırım faaliyetlerinden doğrudan kaynaklanan uyuşmazlıklar Yatırım uyuşmazlıklarının çözümü için uluslararası merkeze (ICSID)'e sunulabilir.

5. Tahkim mahkemesi, hukuk temelinde, aşağıdaki sıra doğrultusunda hukukun tüm kaynaklarını dikkate alarak karar verir:

- (a) İşbu anlaşmasının hükümleri,
 - (b) Uyuşmazlığın tarafı olan ve ülkesinde yatırım yapılan Akit Tarafın kanunları ve düzenlemeleri (kanunlar ihtilafına ilişkin kurallarda dâhil olmak üzere); ve
 - (c) Her iki Akit Tarafça kabul edilen ilgili uluslararası hukuk ilkeleri,
6. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için nihai ve bağlayıcıdır. Her bir Akit Taraf verilen kararların kendi ulusal kanunları çerçevesinde uygular.

63	Kolombiya	28.07.2014	24.08.2017/ 30164M		

MADDE 12

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Akit Tarafın kanunlarının gerektirmesi hâlinde, bir iddiayı işbu Madde kapsamında tahkime sunmak için adli olmayan yerel idari çarelere başvurulacaktır. Bu gibi bir usul hiçbir şart altında yatırımcı tarafından sürecin başlatılmasından itibaren altı (6) ayı geçmeyecek ve yatırımcıyı işbu Maddenin 3. paragrafında bahsedilen istişareleri talep etmekten alıkoyamayacaktır.

2. İşbu Madde Akit Taraflardan birinin yatırımcısı ile diğer Akit Taraf arasında 3. ve 15. Maddeler haricinde, işbu Anlaşma'nın ihlal edildiği iddiası ve yatırımcının bu ihlal sebebiyle veya ihlalden kaynaklanan kayıp veya zararı ile bağlantılı olarak ortaya çıkacak uyuşmazlıklara uygulanacaktır.

3. Bir Akit Tarafın bir yatırımcısı ile diğer Akit Taraf arasındaki, diğer Akit Tarafın işbu Anlaşmanın getirdiği bir yükümlülüğü ihlal ettiğine ve bu sebeple yatırımcının zarar görmesine yol açtığına dair bir iddia ile ilgili herhangi bir uyuşmazlık, mümkün olduğunca, istişare ve müzakereler yoluyla çözülecektir. İstişareler, bildiri veren yatırımcının diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı olduğunu doğrulayan kanıtı, iddiaya ilişkin olguları ve iddianın yasal temelini, talep edilen tedbiri ve tazmini talep olunan zararların yaklaşık miktarını açıklayan ayrıntılı bilgileri içeren, yazılı bir bildirimin ("Uyuşmazlık Bildirimi") sunulması ile başlayacaktır. İstişareler ve müzakereler, altı (6) ay boyunca, uyuşmazlığın taraflarının anlaştığı bir yerde yürütülür; bu süre ancak tarafların karşılıklı olarak kararlaştırmaları hâlinde uzatılabilir.

4. İşbu Maddede ki hiçbir şey, bir uyuşmazlığın taraflarını, uyuşmazlıklarını, karşılıklı anlaşma yoluyla, tahkim süreci öncesinde veya sırasında *ad hoc* veya kurumsal arabuluculuk veya uzlaştırmaya sunmaktan alıkoyamaz.

5. İşbu Madde'nin 3. fıkrasında belirlenen sürenin geçmiş olması ve ihtilaflı tarafların bir anlaşmaya varamamış olmaları hâlinde, yatırımcı tahkim çağrısını ("niyet bildirimi") sunma niyetini bildirecektir. Bu gibi bir bildirim ihtilafın tarafı olan yatırımcının ismini ve adresini, ihlal edildiğini iddia ettiği Anlaşma hükümlerini, uyuşmazlığın dayandığı olguları, zararın tahmini miktarını ve istenilen tazminat miktarını belirtecektir.

6. Niyet bildirimi tarihi üzerinden doksan (90) gün geçtiğinde, ihtilafın tarafı olan yatırımcı iddiasını;

- (a) Ülkesinde yatırımın yapılmış olduğu Akit Tarafın yetkili mahkemesine veya tahkim heyetlerine; veya
- (b) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)'nın Tahkim Usulü Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir *ad hoc* tahkim Mahkemesine; veya
- (c) 18 Mart 1965 tarihinde Vaşington'da imzaya açılan "Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıkların Çözümü Sözleşmesi" ile kurulmuş Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez (ICSID)'e sunabilir.

7. Yatırımcının uyuşmazlığı işbu Maddenin 6. Paragrafında bahsedilen uyuşmazlık çözüm yollarından birine veya diğerine sunduğu andan itibaren, bu yollardan birinin seçimi nihaidir.

8. Bu madde'nin 2. Paragrafının hükümlerine bakılmaksızın;

- (a) Sadece ev sahibi Akit Tarafın yabancı sermaye ile ilgili mevzuatına uygun olarak, gerekli olması hâlinde, gereken izni sağlamış ve fiilen başlamış yatırım faaliyetlerinden doğrudan kaynaklanan uyuşmazlıklar, Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) veya Akit Tarafların üzerinde mutabık kaldıkları diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözüm mekanizmasına sunulabilir.
- (b) Ev sahibi Akit Tarafın ülkesindeki taşınmazlar üzerindeki mülkiyet hakları ve aynı haklara ilişkili uyuşmazlıklar tamamen ev sahibi Akit Taraf mahkemelerinin yargılama yetkisi altındadır ve bu

nedenle Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) veya diğer herhangi bir Uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulamaz.

9. Tahkim mahkemesi, kararlarını, işbu anlaşmasının hükümleri, ülkesinde yatırım yapılan ve uyuşmazlığa taraf olan Akit Tarafın (kanunlar ihtilafın ilişkin kurallarda dâhil olmak üzere) kanunları ve düzenlemelerine ve her iki Akit Tarafça da kabul edilen ilgili uluslararası hukuk ilkelerine uygun olarak alacaktır.

10. Bir davalıya karşı nihai kararını alan tahkim mahkemesi, işbu madde ile uygulanabilir tahkim kurallarına uygun olarak, sadece parasal zararlar ve uygulanabilir faizlerin yanı sıra avukatlık masrafları ve ücretleri hakkında karar verebilir. Tahkim heyeti dâhili hukuk sorunu olarak bir tedbirin yasallığı hakkında karar vermeye yetkili olmayacaktır.

11. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için nihai ve bağlayıcı olacaktır. Her bir Akit Taraf verilen kararları kendi ulusal kanunları çerçevesinde yerine getirecektir.

12. Akit Taraflar, uyuşmazlığın tarafı olana ev sahibi Akit Tarafın mahkeme kararı veya tahkim kararına uyması haricinde, bir Akit Taraf ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasındaki uyuşmazlıklara konuları diplomatik yollardan takip etmekten kaçınacaklardır.

13. Bir yatırımcı, işbu anlaşması iddia edilen ihlali ve iddia kayıp ve zararlar hakkında bilgi sahibi olduğu veya hakkında bilgi sahibi olması gerektiği tarihten itibaren beş (5) yıldan uzun bir süre geçmişse şikâyetini ileri süremez.

14. Tahkim heyeti esas üzerinde inceleme yapmadan önce yetki ve kabul edilebilirlik konusundaki ön sorular üzerinde karar verecektir. İşbu anlaşmanın amaçları bakımından, madde 13'de belirlenen koşullar oluştuğunda hangi tahkim kuralları seçilirse seçilsin uyuşmazlık tahkim mahkemesinin yetkisi altında kabul edilmeyecektir.

Davalı tarafın kabul edilebilirlik meseleleri hakkındaki itirazı üzerinde karar verilmesi sırasında, itiraz kabul edilsin veya edilmesin, tahkim mahkemesi işlemler sırasında maruz kalınan avukatlık giderleri ve ücretlerine ilişkin karar alabilir.

Tahkim mahkemesi yatırımcının iddiasının adaleti yanıltıcı olup olmadığının inceleyecek ve ihtilaflı tarafları yorumları için makul bir fırsat sağlayacaktır. Adaleti yanıltıcı bir iddia durumunda, tahkim heyeti giderlerinin yatırımcı tarafından karşılanmasına karar verecektir.

15. Kolombiya Cumhuriyetine sunulacak niyet beyanı ve diğer belgeler Ek 1’de belirtilen yere yapılır.

16. Uyuşmazlığın taraflarınca aksi kararlaştırılmadığı sürece, tahkim heyeti her biri uyuşmazlığın taraflarından biri tarafından; üçüncüsü ise yönetici hakem olarak uyuşmazlığın taraflarının anlaşmaları sonucu atanan üç hakemden oluşacaktır.

17. Hakemeler;

- (a) Uluslararası kamu hukuku, uluslararası yatırım hukuku veya uluslararası yatırım anlaşmalarında kaynaklanan uyuşmazlık çözümü usulleri konusunda deneyim veya uzmanlık sahibi olacaklar,
- (b) Uyuşmazlığın taraflarından bağımsız olacak ve uyuşmazlığın hiçbir tarafı ile ilişkili olmayacak veya onlardan talimat almayacaklardır.

18. Uyuşmazlığın tarafları hakemlere ödenecek ücretler üzerinde anlaşabilirler. Eğer uyuşmazlığın tarafları hakemlere ödenecek ücretler üzerinde bir anlaşmaya varamazlar ise, (ICSID) tarafınca hakemlere ödenmesi kabul edilen ücretler uygulanır.

19. İki veya daha fazla iddianın işbu madde kapsamında ayrı ayrı tahkime sunulmuş olması ve ileri sürülen bu iddiaların ortak bir hukuk sorunu veya olguyu ihtiva etmesi ve ayın olaylar veya durumlardan kaynaklanması durumunda, uyuşmazlığın herhangi bir tarafı, karar ile kapsam altına alınması istenilen uyuşmazlığın tüm tarafların olayı ile işbu Madde’ye uygun olarak bir birleştirme kararının alınmasını talep edebilir.

20. İşbu madde kapsamında bir birleştirme kararı alınmasında talep eden uyuşmazlığın bir tarafı ICSID genel sekreterine veya Daimi Tahkim Mahkemesi Genel Sekreterine karar ile kapsanması istenilen uyuşmazlığın tüm taraflarına, karar ile kapsam altına alınması istenen uyuşmazlığın tüm taraflarının isimleri ve adresleri, alınması istenen kararın yapısı ve istenen kararın dayanaklarının ayrıntıları ile belirtilen yazılı bir istek gönderecektir. Birleştirmenin yapılacağı yer uyuşmazlığın tüm taraflarınca kararlaştırılır.

21. Eğer ICSID genel sekreteri veya Daimi Tahkim Mahkemesi genel sekreteri birleştirme talebinin geçerli olduğuna karar verirse fıkra 20'ye uygun olarak bu gibi bir talebinin alınmasından sonra otuz gün (30) gün içinde işbu madde uyarınca bir Tahkim Heyeti kurulacaktır.

64	Kosova	30.05.2012	26.02.2015/ 29279	15.10.2015	

MADDE 9

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Akit Taraflardan biri ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasındaki, bu yatırımcının Yatırımı ile ilgili uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından ayrıntılı bilgi içerecek şekilde ülkesinde yatırım yapılan Akit Tarafa yazılı olarak bildirilir. Mümkün olduğu ölçüde, yatırımcı ve ilgili Akit Taraf bu uyuşmazlıkları danışmalar ve müzakereler yoluyla iyi niyetle çözmeye gayret ederler.

2. Uyuşmazlıkların, 1.paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihini takip eden altı (6) ay içerisinde bu şekilde çözümlenmemesi hâlinde, uyuşmazlıklar yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mercilere sunulabilir:

- (a) Ülkesinde yatırımın yapılmış olan Akit Tarafın yetkili mahkemesi veya
- (b) İşbu Madde'nin 4 (a) ve (b) paragraflarında belirtilen durumlar hariç olmak üzere,

- (i) Her iki Akit Tarafın da imzacısı olmaları durumunda, "Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşların Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi" ile kurulmuş Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez (ICSID),
- (ii) Yatırımcının ülkesi olan Akit Taraf ya da uyuşmazlığa taraf olan Akit Taraflardan sadece birinin ICSID Sözleşmesinin taraflarından biri olması durumunda ise ICSID Sekreteryası tarafından Dava İşlemlerinin Yönetilmesi için Ek İmkân'ı düzenleyen kurallar kapsamında ICSID,
- (iii) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)'nın Tahkim Usulü Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir *ad hoc* hakem heyeti.

3. Yatırımcının uyuşmazlığı işbu Maddenin 2. paragrafında bahsedilen uyuşmazlık çözüm yollarından birine veya diğerine sunduğu andan itibaren, bu yollardan birinin seçimi nihaidir.

4. Bu Madde'nin 2. paragrafının hükümlerine bakılmaksızın;

- (a) Sadece Türkiye Cumhuriyeti'nin yabancı sermaye ile ilgili mevzuatına uygun olarak, herhangi bir iznin gerekli olması hâlinde, gereken izni sağlamış ve fiilen başlamış yatırımın faaliyetlerinden doğrudan kaynaklanan uyuşmazlıklar, Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) veya Akit Tarafların üzerinde mutabık kaldıkları diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözüm mekanizmasına sunulabilir;
- (b) Türkiye Cumhuriyeti'nin ülkesinde bulunan taşınmazlar üzerindeki mülkiyet Haklarına ve aynı haklara ilişkin uyuşmazlıklar tamamen Türk Mahkemelerinin yetkisi altındadır ve bu nedenle Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) veya diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulamaz.

(c) "Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi"nin 64. Maddesi ile ilgili olarak:

Türkiye Cumhuriyeti, "Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi"nin yorumu ya da uygulanmasıyla ilgili olarak Türkiye Cumhuriyeti ve diğer herhangi bir Akit Devlet arasında ortaya çıkmış ve görüşmeler yoluyla çözülmemiş herhangi bir uyuşmazlığın Uluslararası Adalet Divanı'na götürülmesini kabul etmez.

5. Tahkim Kurulu kararlarını, işbu Anlaşmanın hükümleri, ülkesinde yatırım yapılan ve Uyuşmazlığa taraf olan Akit Tarafın kanunları ve düzenlemelerine (kanunlar ihtilafına ilişkin kurallar da dâhil olmak üzere) ve her iki Akit Tarafça kabul edilen ilgili uluslararası hukuk ilkelerine uygun olarak alır.

6. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için nihai ve bağlayıcıdır. Her bir Akit Taraf verilen kararları kendi ulusal kanunları çerçevesinde yerine getirir.

65	Kongo Cumhuriyeti	13.11.2024			
66	Kongo Demokratik Cumhuriyeti	07.09.2021			
67	Kuveyt	27.05.2010	20.01.2012/ 28179	08.05.2013	

MADDE 8

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Bir Akit Taraf ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasındaki, yatırımcının yatırımı ile ilgili uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından ülkesinde yatırım yapılan Akit Tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak

bildirilecektir. Mümkün olduğunca, yatırımcı ile ilgili Akit Taraf bu uyuşmazlıkları iyi niyetli danışmalar ve müzakereler aracılığıyla çözmeye gayret edecektir.

2. Eğer bu uyuşmazlıklar l'inci paragrafta bahsedilen yazılı bildirim tarihini takip eden altı (6) ay içerisinde bu şekilde çözümlenemezse, uyuşmazlık, yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mekanizmalara sunulabilecektir:

- (a) Ülkesinde yatırım yapılan Akit Tarafın yetkili mahkemesine;
- (b) Her iki Akit Tarafın Sözleşmeye imza koymuş olması durumunda, "Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi" ile kurulmuş Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez (ICSID);
- (c) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)'nın Tahkim Usulü Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir hakem mahkemesi.

3. Yatırımcının uyuşmazlığı bu Maddenin 2'nci paragrafında bahsedilen uyuşmazlık çözüm yollarından birine sunmuş olması durumunda, bu yollardan birinin seçimi nihaidir.

4. Bu Madde'nin 2'nci paragrafının hükümlerine bakılmaksızın;

- (a) Yalnızca, mevcut olması hâlinde, gerekli izni almış ve Türkiye Cumhuriyeti'nin yabancı sermaye ile ilgili mevzuatına uygun olan, fiilen başlamış ve doğrudan yatırım faaliyetlerinden kaynaklanan uyuşmazlıklar, Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) veya Akit Tarafların üzerinde uzlaştıkları diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözüm mekanizmasına sunulabilir;
- (b) Taşınmazlar üzerindeki mülkiyet hakları ve aynı haklara ilişkin uyuşmazlıklar tamamen ülkesinde yatırım yapılan Akit Tarafın yargılama yetkisi altındadır ve bu nedenle, Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) ya da diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulamaz.

5. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için nihai ve bağlayıcı olacaktır. Her bir Akit Taraf verilen kararları kendi kanunları çerçevesinde yerine getirecektir.

6. Bir Akit Taraf ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasındaki bir yatırım uyuşmazlığı ile ilgili herhangi bir adli yargılama veya tahkim süreci sırasında veya herhangi bir kararın yerine getirilmesi sırasında, Bir Akit Taraf mutlak dokunulmazlığını bir savunma olarak öne sürmeyecektir. Tahkim duruşmalarının herhangi bir safhasında veya bir tahkim kararının yerine getirilmesi esnasında, uyuşmazlığın tarafı olan Akit Taraflardan hiçbiri uyuşmazlığın karşı tarafı olan yatırımcının İşbu Anlaşma'nın 7'nci Maddesi'nde sağlanan bir güvence veya garantiye göre kayıplarının tamamını veya bir kısmını karşılayacak bir tazminat aldığı bir itiraz konusu olarak öne sürmeyecektir. Bununla birlikte, daha önce yatırımcı tarafından uluslararası tahkime sunulmuş olan bir uyuşmazlık, Tazminat ödeyen Tarafça İşbu Anlaşma'nın hükümleri çerçevesinde uluslararası tahkime sunulmaz.

68	Küba Cumhuriyeti	22.12.1997	15.09.1999/ 23817	23.10.1999	

MADDE VI

Bir Taraf ile Diğer Tarafın Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların çözümü

1. Taraflardan biri ile diğer Tarafın bir yatırımcısı arasındaki o yatırımcının yatırımı ile ilgili uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından ayrıntılı bilgi içerecek şekilde ve yazılı olarak yatırımla ilgili Tarafa bildirilecektir. Yatırımcı ve ilgili Taraf bu tür uyuşmazlıkları, mümkün olduğunca iyi niyetle, karşılıklı görüşme ve müzakereler yoluyla çözümlemeye çalışacaklardır.

2. Eğer uyuşmazlıklar, 1'inci paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde, bu yolla çözümlenemezse; uyuşmazlık, yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mercilere sunulabilir:

- (a) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu'nun Tahkim Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir tahkim mahkemesi (UNCITRAL),
- (b) Paris Uluslararası Ticaret Odası Tahkim Mahkemesi.
- (c) Şu şartla ki; yatırımcının uyuşmazlığı, uyuşmazlığa taraf olan Tarafın adli mahkemelerine getirmiş olması hâlinde ve bir yıl içinde nihai kararın alınmamış olması gerekir.

3. Tahkim kararı; uyuşmazlığın bütün tarafları için kesin ve bağlayıcı olacaktır. Her bir Taraf kararı kendi kanunları çerçevesinde yerine getirecektir.

Küba Cumhuriyeti-Yeni		13.03.2024			
69	Letonya	18.02.1997	02.02.1999/ 23599	03.03.1999	

MADDE VII

Bir Taraf ile Diğer Tarafın Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Taraflardan biri ile diğer Tarafın bir yatırımcısı arasındaki o yatırımcının bir yatırımı ile ilgili uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından ayrıntılı bilgi içerecek şekilde ve yazılı olarak yatırım yapılan Tarafa bildirilecektir. Yatırımcı ve ilgili Taraf bu tür uyuşmazlıkları, mümkün olduğunca iyi niyetle, karşılıklı görüşme ve müzakereler yoluyla çözümlemeye çalışacaklardır.

2. Eğer uyuşmazlıklar, birinci paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde, bu yolla çözümlenemezse; uyuşmazlık, yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mercilere sunulabilir:

- (a) Her iki Tarafında bu Merkeze üye olmaları hâlinde, Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi ile kurulmuş olan Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıkları Çözüm Merkezi (ICSID),
- (b) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu'nun Tahkim Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir tahkim mahkemesi (UNCITRAL)

(c) Paris Uluslararası Ticaret Odası Tahkim Mahkemesi,

Şu şartla ki; yatırımcının uyuşmazlığı, uyuşmazlığa taraf olan Tarafın adli mahkemelerine getirmiş olması hâlinde bir yıl içinde nihai kararın alınmamış olması gerekir.

3. Tahkim kararı; uyuşmazlığın bütün tarafları için kesin ve bağlayıcı olacaktır. Her bir Taraf verilen kararları kendi kanunları çerçevesinde yerine getirecektir.

70	Libya	25.11.2009	14.04.2011/ 27905	22.04.2011	

MADDE 8

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Akit Taraf ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasındaki, yatırımcının yatırımı ile ilgili uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından ülkesinde yatırım yapılan Akit Tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirilecektir. Mümkün olduğunca, yatırımcı ile ilgili Akit Taraf bu uyuşmazlıkları iyi niyetli danışmalar ve müzakereler aracılığıyla çözmeye gayret edecektir.

2. Eğer uyuşmazlıklar, 1. paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihini takip eden doksan (90) gün içerisinde bu şekilde çözümlenemezse, uyuşmazlık yatırımcı tarafından ülkesinde yatırım yapılan Akit Tarafın yetkili mahkemesine ya da aşağıdaki uluslararası tahkim mekanizmalarına sunulabilecektir.

(a) Her iki Akit Tarafın sözleşme imza koymuş olması durumunda, “Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi” ile kurulmuş olan Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez (ICSID),

(b) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)’nın Tahkim Usulü Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir tahkim mahkemesine;

(c) Paris Uluslararası Ticaret Odası Tahkim Mahkemesi.

3. Yatırımcının uyuşmazlığı bu maddenin 2. paragrafında bahsedilen uyuşmazlık çözüm yollarından birine sunmuş olması durumunda, bu yollardan birinin seçimi nihaidir.

4. Bu maddenin 2'nci paragrafının hükümlerine bakılmaksızın;

- (a) Yalnızca, mevcut olması hâlinde, gerekli izni almış ve her iki Akit Tarafın yabancı sermaye ile ilgili mevzuatına uygun olarak ve fiilen başlamış yatırım faaliyetlerinden doğrudan kaynaklanan uyuşmazlıklar, her iki Akit Tarafın sözleşmeye imza koymuş olması durumunda, Yatırım Uyuşmazlıkların Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) veya Akit Tarafların üzerinde uzlaştıkları diğer herhangi bir Uluslararası uyuşmazlık çözüm mekanizmasına sunulabilir.
- (b) Gayrimenkuller üzerindeki mülkiyet hakları ve ayni haklara ilişkin uyuşmazlıklar tamamen ülkesinde yatırım yapılan Akit Tarafın yargılama yetkisi altındadır ve bu nedenle Yatırım Uyuşmazlıkları Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) ya da diğer herhangi bir Uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulamaz; ve
- (c) "Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi'nin" 64' üncü maddesi ile ilgili olarak:

Türkiye Cumhuriyeti“ Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi'nin” yorumu ya da uygulanmasıyla ilgili olarak Türkiye Cumhuriyeti ve diğer herhangi bir Akit Devlet arasında ortaya çıkmış ve görüşmeler yoluyla çözümlenmemiş herhangi bir uyuşmazlığın Uluslararası Adalet Divanı'na götürülmesini kabul etmeyecektir.

5. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için nihai ve bağlayıcı olacaktır. Her bir Akit Taraf verilen kararlara kendi kanunları çerçevesinde yerine getirecektir.

71	Litvanya	11.07.1994	05.07.1997/ 23040	07.07.1997	

MADDE VII

Bir Taraf ile Diğer Tarafın Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Taraflardan biri ile diğer Tarafın bir yatırımcısı arasında o yatırımcının bir yatırımı ile ilgili uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından ayrıntılı bilgi içerecek şekilde ve yazılı olarak yatırım yapılan Tarafa bildirilecektir. Yatırımcı ve ilgili Taraf bu tür uyuşmazlıkları, mümkün olduğunca iyi niyetle, karşılıklı görüşme ve müzakereler yolu ile çözümlenmeye çalışacaklardır.

2. Eğer uyuşmazlıklar, 1. paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde, bu yolla çözümlenemezse; uyuşmazlık, yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mercilere sunulabilir:

- (a) Her iki Tarafın da bu Merkeze üye olmaları hâlinde, Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasında Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi ile kurulmuş olan Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıkları Çözüm Merkezi (ICSID),
- (b) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu'nun Tahkim Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir hakem mahkemesi (UNCITRAL),
- (c) Paris Uluslararası Ticaret Odası Hakem Mahkemesi.
- (ç) Uyuşmazlığa taraf olan Tarafın adli mahkemeleri. Ancak, uyuşmazlığı sözü edilen mahkemelere götürmüş olan yatırımcı, (a), (b) ve (c) paragraflarındaki çözüm Prosedürlerinden birine, bir yıl içerisinde nihai kararın alınmamış olması hâlinde başvurabilir.

3. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için kesin ve bağlayıcı olacaktır. Her iki Taraf verilen kararları kendi kanunları çerçevesinde yerine getirecektir.

Litvanya-Yeni	28.08.2018			
72 Lübnan	12.05.2004	28.12.2005/ 26037	04.01.2006	

MADDE 8

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Bir Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Akit Taraflardan biri ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasında, yatırımlarla ilgili olarak ihtilaf çıkması hâlinde, söz konusu uyuşmazlığı çözmeye yönelik olarak ilgili taraflar arasında mümkün olduğunca iyi niyetli görüşmeler yapılacaktır.

2. Eğer uyuşmazlıklar, çözüm için yazılı talep tarihinden itibaren altı ay içinde çözümle sonuçlanmazsa; yatırımcı, kendi kararı uyarınca, uyuşmazlığı çözüm için aşağıdaki mercilere sunulabilir:

- (a) Ülkesinde söz konusu yatırımın yapıldığı Akit Tarafın yetkili Mahkemesi, veya
- (b) 18 Mart 1965 tarihinde Washington'da imzaya açılan "Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi" ile kurulmuş olan Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez (ICSID),
- (c) Aksi uyuşmazlığın taraflarınca kararlaştırılmadıkça, Birleşmiş Milletler Uluslar-arası Ticaret Hukuku Komisyonu'nun Tahkim Kurallarına (UNCITRAL) göre kurulacak bir tahkim mahkemesi.

3. Yukarıda alt paragraf a, b ve c'de yapılan seçimler nihai olacaktır.

4. Tahkim Heyeti uyuşmazlık için vereceği kararı, işbu Anlaşmanın hükümlerine uluslararası hukukun uygulanabilir kural ve prensiplerine ve uygulanabilir olduğu takdirde ulusal hukuka uygun olarak alacaktır. Tahkim kararı nihai olacak ve uyuşmazlığın tarafları için bağlayıcı olacaktır. Her bir Akit Taraf bu gibi herhangi bir kararı gecikme olmaksızın uygulayacak ve bu gibi bir kararı iç hukukuna uygun olarak tatbik edecektir.

5. Uyuşmazlığa taraf olan Akit Taraf, yatırım uyuşmazlığı ile ilgili duruşmalar süresince, hiç bir zaman, hiç bir şekilde dokunulmazlığını veya söz konusu yatırımcının meydana gelen zararın tümünü veya bir kısmını kapsayan bir sigorta sözleşmesi çerçevesinde tazminat almış olmasını bir savunma olarak öne süremez.

73	Macaristan	14.01.1992	22.02.1995/ 22210	22.02.1995	

MADDE 10

Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü

1. Akit Taraflardan herhangi biri ile diğer Akit Tarafın yatırımcısı arasındaki yatırım ile ilgili uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından detay bilgileri içerecek şekilde ve yazılı olarak ülkesinde yatırım yapılan Akit Tarafa bildirilecektir. Yatırımcı ile, ilgili Akit Taraf uyuşmazlıkları mümkün olduğunca iyi niyetle, karşılıklı müzakere ve görüşmeler yoluyla çözümlemeye çalışılacaklardır.

2. Şayet bu uyuşmazlık konuları, yazılı bildirim tarihini izleyen altı ay içinde birinci paragrafta belirtildiği şekilde çözümlenemezse, söz konusu uyuşmazlık yatırımcının seçebileceği aşağıdaki yollarla çözümlenebilecektir:

- (a) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu'nun Tahkim Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir tahkim heyeti (UNCITRAL),
- (b) Devletler ve Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesiyle kurulmuş olan Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıkları Çözüm Merkezi (ICSID).

Şu şartla ki, eğer ilgili yatırımcı uyuşmazlığı, uyuşmazlığa Taraf olan Akit Tarafın Adliye Mahkemesine götürmüştü, on sekiz ay içinde nihai kararın alınmamış olması gerekir.

3. Tahkim, aşağıda belirtilen temeller üzerinde oluşturulacaktır:

- (a) İşbu Anlaşmanın hükümleri;

(b) Sınırları içerisinde yatırım yapılan Akit Tarafın kanunlar ihtilafına ilişkin kuralları da içeren Milli kanun ve yönetmelikleri;

4. Tahkim neticesinde verilecek kararlar uyuşmazlığın bütün tarafları için kesin ve bağlayıcı olacaktır. Her iki Akit Taraf verilen kararları kendi kanunları çerçevesinde uygulayacaktır.

74	Makedonya	14.07.1995	07.07.1997/ 23042	27.10.1997	

MADDE VII

Bir Taraf ile Diğer Tarafın Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Taraflardan biri ile diğer Tarafın bir yatırımcısı arasındaki yatırımla ilgili uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından ayrıntılı bilgi içerecek şekilde ve yazılı olarak yatırım yapılan Tarafa bildirilecektir. Yatırımcı ve ilgili Taraf bu tür uyuşmazlıkları, mümkün olduğunca iyi niyetle, karşılıklı görüşme ve müzakereler yoluyla çözümlemeye çalışacaklardır.

2. Eğer uyuşmazlıklar, birinci paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde, bu yolla çözümlenemezse; uyuşmazlık, yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mercilere sunulabilir:

- (a) Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi ile kurulmuş olan Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıkları Çözüm Merkezi (ICSID),
- (b) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu'nun Tahkim Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir tahkim heyeti (UNCITRAL),
- (c) Paris Uluslararası Ticaret Odası tahkim heyeti,
- (ç) Uyuşmazlığa taraf olan ev sahibi Tarafın adli mahkemeleri. Uyuşmazlığı: anılan mahkemelere getiren yatırımcı, ancak bir yıl içinde nihai çözüme ulaşılamamış olunması hâlinde işbu Maddenin (a), (b) veya (c) paragraflarındaki çözüm yollarından herhangi birine başvurabilir.

3. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için kesin ve bağlayıcı olacaktır. Her iki Taraf verilen kararları kendi kanunları çerçevesinde yerine getirecektir.

75	Malezya	25.02.1998	10.05.2000/ 24045M	09.09.2000	

MADDE 7

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Bir Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Akit Taraflardan biri ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasında ortaya çıkan ve aşağıdakileri içeren ihtilaflar:

- (a) Akit Taraf ile diğer Akit Tarafın yatırımcısı arasında, böyle bir yatırımcının bir yatırımı ile ilgili olarak yürürlüğe girebilecek herhangi bir yükümlülük,
- (b) Böyle bir yatırımcının bir yatırımı ile ilgili olarak bu Anlaşmayla tanınan ya da yaratılan herhangi bir hakkın ihlali iddiası, dostça danışma ve müzakere yoluyla çözümlenecektir.

2. Böyle bir uyuşmazlık, uyuşmazlığın yazılı bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde, dostça çözümlenemezse; yatırımcı uyuşmazlığı aşağıdaki mercilere sunabilir:

- (a) Ülkesinde yatırım yapılmış olan Akit Tarafın hukukuna göre yetkili Mahkeme; veya
- (b) Uzlaştırma veya tahkim yoluyla çözümlenmesi için, Washington'da 18/03/1965 tarihinde imzaya açılan, Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi çerçevesinde, Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez (bundan sonra "Merkez" olarak anılacak)

3. Her bir Akit Taraf:

- (a) Merkez'in Genel Sekreteri veya uzlaştırma komisyonu veya onun tarafından kurulan tahkim heyeti, uyuşmazlığın Merkez'in yargılama yetkisi içinde olmadığına karar vermedikçe, veya

(b) Diğer Akit Taraf bir tahkim heyeti tarafından verilen bir karara uyma ya da itaat etme konusuna başarısız olmadıkça; tahkime sunulmuş herhangi bir uyuşmazlık için diplomatik yollara başvurmayacaktır.

Malezya STA&Yatırım Bölümü***	29.09.2022	24.05.2024/ 32555M	0.08.2024	

Madde 18.17

Kapsam

1. İşbu Bölüm, uyuşmazlığın bir Tarafı ile işbu Fasilin 18-A Bölüm'ü ile verilmiş herhangi bir hakkın ihlal edildiği iddiası nedeniyle kayıp veya zarara maruz kalan uyuşmazlık Tarafı yatırımcı arasındaki Anlaşma kapsamındaki yatırımına ilişkin uyuşmazlıklara uygulanır.
2. Bir Tarafın uyuşmazlığa veya vatandaşlığına sahip olan gerçek bir kişi, işbu Bölüm uyarınca o Tarafa karşı bir iddia öne süremez.
3. Bu Bölüm, işbu Anlaşmanın yürürlüğe girmesinden önce öne sürülmüş iddialara veya gerçekleşmiş olaylardan kaynaklanan iddialara uygulanmaz.
4. İşbu Bölüm'de yer alan hiçbir hüküm, uyuşmazlık tarafı bir yatırımcının, bir uyuşmazlık Tarafının ülkesinde mevcut idari veya adli çözümleri aramasını engelleyecek şekilde yorumlanmayacaktır.

Madde 18.18

İstisnalar

1. Bir yatırım uyuşmazlığı durumunda, uyuşmazlık tarafı yatırımcı, uyuşmazlığı öncelikle istisnalar yoluyla çözmeye çalışacaktır.²⁶⁶
2. Uyuşmazlık tarafı yatırımcı, iddia olunan ihlale ilişkin olguların kısa bir açıklamasını içeren istisnalar için yazılı bir talebi uyuşmazlığın Tarafına iletir.
3. Bir yatırım uyuşmazlığını istisnalar yoluyla çözmek amacıyla, uyuşmazlık tarafı yatırımcı, uyuşmazlığın Tarafına yatırım uyuşmazlığının hukuksal ve olgusal dayanağına ilişkin bilgi sağlamak için elinden gelen tüm çabayı gösterir.

²⁶⁶ Daha fazla belirlilik açısından, istisnaların başlatılması, daha sonra kurulabilecek tahkim mahkemesinin yargılama yetkisinin tanınması olarak yorumlanmaz.

Madde 18.19

Uzlaştırma

1. Uyuşmazlığın tarafları, herhangi bir zamanda başlayabilen ve uyuşmazlık tarafı yatırımcının talebi üzerine feshedilebilen uzlaştırmayı herhangi bir zamanda kabul edebilirler.
2. Eğer uyuşmazlığın Tarafları anlaşmaya varırsa, Madde 18.20 (Tahkim Yargılamasının Oluşturulması) çerçevesinde belirtilen işlemler sürmekte iken uzlaştırma işlemleri devam edebilir.
3. Uzlaştırmayı ve bu yargılamalar sırasında uyuşmazlığın Taraflarınca alınan pozisyonları içeren işlemler, işbu Bölüm kapsamındaki diğer işlemlerde uyuşmazlık Taraflarından herhangi birinin haklarına halel getirmeyecektir.

Madde 18.20

Tahkim Yargılamasının Oluşturulması

1. Uyuşmazlığın istişareler ve müzakereler için yapılan yazılı talebi takip eden 6 ay içinde Madde 18.18 (İstişareler) 1. fıkrada belirtilen şekilde çözülememesi durumunda, davacı:
 - (a) kendi adına, davalının Bölüm 18-A kapsamındaki bir yükümlülüğü ihlal ettiği ve bu ihlal sebebiyle veya bu ihlal sonucunda kendisinin kayıp veya zarara uğradığına ilişkin bir iddiayı; ve
 - (b) sahibi olduğu veya kontrol ettiği, davalının bir işletmesi adına, davalının Bölüm 18-A kapsamındaki bir yükümlülüğü ihlal ettiği ve bu ihlal sebebiyle veya bu ihlal sonucunda işletmenin kayıp veya zarara uğradığına ilişkin bir iddiayı tahkime sunabilir.
2. Davacı iddiasını:
 - (a) her iki Tarafın da ICSID Sözleşmesi'ne taraf olmaları koşuluyla, ICSID Sözleşmesi ve ICSID Tahkim Kuralları altında;
 - (b) UNCITRAL Tahkim Kuralları altında;
 - (c) İstanbul Tahkim Merkezi (ISTAC);
 - (d) Asya Uluslararası Tahkim Merkezi (AIAC); veya

- (e) uyuşmazlığın taraflarının üzerinde anlaşması koşuluyla, başka tahkim kurumlarına veya tahkim kuralları altında tahkime sunabilir.

Madde 18.21

Bir İddianın Sunulmasına İlişkin Koşullar ve Sınırlamalar

1. Yatırımcının iddia olunan ihlali ve yatırımcının kayıp veya zarara uğradığını ilk öğrendiği veya öğrenmesi gerektiği tarihten itibaren üç yıldan fazla bir süre geçmişse, yatırımcı iddiada bulunma hakkına sahip olmayacaktır.

2. Her bir Taraf, bir uyuşmazlığın işbu Bölüm hükümleri ile uyumlu olarak Madde 18.20 (Tahkim Yargılamasının Oluşturulması) 2(a), 2(b), 2(c), 2(d) ve 2(e) bentleri doğrultusunda uluslararası tahkime sunulmasına, uyuşmazlık tarafı yatırımcının, yatırımıyla ilgili olarak Bölüm 18-A kapsamınca verilen hakların ihlalini teşkil ettiği iddia edilen herhangi bir önlemle ilgili, taraflardan herhangi birinin mahkemeleri nezdinde veya diğer uyuşmazlık çözüm prosedürlerinde herhangi bir takibat başlatma veya devam ettirme hakkından yazılı olarak feragat etmesi koşuluyla onay vermektedir.

3. Madde 18.20 (Tahkim Yargılamasının Oluşturulması) uyarınca uyuşmazlığı sunma niyetinde olan uyuşmazlık tarafı yatırımcı, uyuşmazlığı tahkime sunma niyetine ilişkin yazılı bildirimini iddianın sunulmasından en az üç ay önce uyuşmazlık Tarafına bildirir. Bu bildirim:

- (a) uyuşmazlık tarafı yatırımcının ve yasal temsilcisinin adı ve adresi;
- (b) konuya ilişkin uyuşmazlık Tarafının özel önlemleri ve işbu Anlaşmanın ihlal edildiği iddia olunan hükümleri de dahil olmak üzere sorunu açıkça ortaya koymaya yetecek uyuşmazlığın hukuki ve somut temelini kısa bir özet; ve
- (c) talep edilen çözümü ve uygun olması durumunda karşılanması talep edilen zararın yaklaşık miktarını içerir.

4. Taraflardan hiçbiri, yatırımcılarından birinin Madde 18.20 (Tahkim Yargılamasının Oluşturulması) uyarınca tahkime sunduğu bir uyuşmazlıkla ilgili olarak, diplomatik koruma sağlamayacak veya başka bir forumda uluslararası bir iddia ileri sürmeyecektir. Diplomatik koruma, işbu fıkranın amaçları açısından, yalnızca uyuşmazlığın çözülmesini kolaylaştırma amacına yönelik olarak gerçekleştirilen resmi olmayan diplomatik teatileri içermez.

5. 2. fıkraya bağlı kalmaksızın, uyuşmazlık tarafı yatırımcı, yalnızca tahkimin devamı süresince hak ve menfaatlerini muhafaza etmek üzere, geçici koruma önlemleri talep eden ve parasal tazminat ödemeyi içermeyen bir davayı, kanun ve düzenlemelerine uygun olarak uyuşmazlık Tarafının adli veya idari mahkemesi huzurunda başlatabilir veya devam ettirebilir.

6. Bir yatırım uyuşmazlığının ICSID'in görev alanı ile Madde 18.20 (Tahkim Yargılamasının Oluşturulması) 2(a) bendi kapsamında teşkil etmiş olan tahkim mahkemesinin yargılama yetkisi içerisinde bulunup bulunmadığına yönelik karar verirken tahkim mahkemesi, Türkiye Cumhuriyeti'nce 3 Mart 1989 tarihinde, hangi uyuşmazlıkların ICSID yargılamasına sunulmaya uygun olup olmadığına ilişkin, ICSID Sözleşmesi'nin 25'inci Maddesi'nin 4'üncü fıkrası doğrultusunda, ICSID'e sunulmuş olan bildirime işbu Anlaşma'nın ayrılmaz bir parçası olarak uyar.

Madde 18.22

Tahkim Mahkemesinin Kurulması

1. Uyuşmazlığın taraflarınca aksi kararlaştırılmadıkça, Madde 18.20 (Tahkim Yargılamasının Oluşturulması) uyarınca kurulan bir hakem heyeti, uyuşmazlık taraflarının her biri tarafından atanacak bir hakem ve uyuşmazlık taraflarınca atanan iki hakem tarafından atanacak başhakem olmak üzere üç hakemden oluşur.

2. Uyuşmazlığın tarafı olan yatırımcı veya uyuşmazlık Tarafı, yatırım uyuşmazlığının tahkime sunulduğu tarihten itibaren 90 gün içinde bir hakem atayamazsa, Madde 18.20 (Tahkim Yargılamasının Oluşturulması) 2(d) bendinde atıfta bulunulan tahkim durumunda Asya Uluslararası Tahkim

Merkezi Direktörü, veya Madde 18.20 (Tahkim Yargılamasının Oluşturulması) 2(c) bendinde atıfta bulunulan tahkim durumunda İstanbul Tahkim Merkezi Direktörü, veya 18.20 (Tahkim Yargılamasının Oluşturulması) 2(a) bendinde atıfta bulunulan tahkim durumunda ICSID İdari Konsey Başkanı, veya 18.20 (Tahkim Yargılamasının Oluşturulması) 2(b) ve 2(e) bentlerinde atıfta bulunulan tahkim durumunda Daimi Tahkim Mahkemesi Genel Sekreteri, uyuşmazlık taraflarından birinin talebi üzerine, kendi uygun gördüğü şekilde, bu Maddenin 3. fıkrasının gerekliliklerine tabi olarak, sırasıyla AIAC, ISTAC, ICSID veya PCA Hakemler Panelinden henüz atanmamış hakem veya hakemleri atar.

3. Uyuşmazlığın taraflarınca aksi kararlaştırmadıkça, üçüncü hakem, uyuşmazlık tarafı yatırımcı ile aynı uyrukta olmayacak, uyuşmazlık Tarafının vatandaşı olmayacak, ikamet yeri Taraflardan birinin ülkesinde bulunmayacak veya uyuşmazlık taraflarının birisi tarafından istihdam edilemeyecek veya yatırım uyuşmazlığı ile herhangi bir görevle ilgilenmemiş olacaktır.

4. Hakemler, uluslararası kamu hukuku, uluslararası ticaret veya uluslararası yatırım kuralları veya uluslararası ticaret veya uluslararası yatırım anlaşmalarından kaynaklanan çözümlere ilişkin uzmanlığa veya deneyime sahip olacaktır. Hakemler Taraflardan veya uyuşmazlık taraflarından bağımsız olacak ve onlarla ilişkili olmayacak veya onlardan talimat almayacaklardır.

5. Uyuşmazlığın finansal kuruluşlara veya yatırımcılara veya bu tür yatırımcıların finansal kuruluşlardaki yatırımlarına ilişkin önlemler içermesi veya uyuşmazlık tarafı yatırımcı veya uyuşmazlık Tarafının Madde 18.13 (Transferler) veya Madde 18.31'i (Genel İstisnalar) ileri sürmesi durumunda, hakemler, 4. fıkra da belirtilen kriterlere ek olarak, finansal kurumların düzenlemelerini de içerebilecek finansal hizmetler hukuku veya uygulamasında uzmanlığa veya deneyime sahip olacaktır.

6. Uyuşmazlık tarafları, hakemlerin ücretleri de dahil olmak üzere, tahkim mahkemesi tarafından yapılan harcamalara ilişkin kurallar koyabilirler.

7. İşbu Maddede öngörüldüğü şekilde atanan herhangi bir hakemin istifa etmesi veya görevini yapamaz hale gelmesi durumunda, asıl hakemin atanması için öngörülen şekilde bir halef atanır ve halef, asıl hakemin tüm yetki ve sorumluluklarına sahip olur.

8. Her bir uyuşmazlık tarafı, kendi hakeminin ve tahkim davası sırasındaki temsilinin masraflarını üstlenir. Başkanlık eden hakemin tahkim işlevini yerine getirmesi ile ilgili masraflar ve mahkemenin kalan masrafları uyuşmazlık taraflarınca eşit olarak karşılanır. Bununla birlikte, tahkim mahkemesi davanın koşullarını dikkate alarak, paylaştırmının makul olduğuna karar verirse, bu tür masrafların her birini uyuşmazlık tarafları arasında paylaştırabilir.

Madde 18.23

Tahkim Sürecinin Yürütülmesi

1. Görev alanı, kabul edilebilirlik veya yargılama yetkisi ile ilgili hususlara ilişkin ön itirazların ileri sürülmesi durumunda, Madde 18.22 (Tahkim Mahkemesinin Kurulması) uyarınca kurulan tahkim mahkemesi, esasa geçmeden önce konuyu karara bağlar.

2. Bir uyuşmazlık Tarafı, tahkim mahkemesinin kurulmasından sonra en geç 30 gün içinde, bir iddianın açıkça temelsiz olduğu veya kabul edilemez olduğuna dair bir itirazda bulunabilir. Bir uyuşmazlık Tarafı ayrıca, bir iddianın mahkemenin görev alanı veya yargılama yetkisi dışında olduğuna dair bir itirazda da bulunabilir. Uyuşmazlık Tarafı, itirazın dayanağını mümkün olduğu kadar kesin olarak belirtir.

3. Tahkim mahkemesi bu tür itirazları iddianın esasından ayrı olarak bir ön soru olarak ele alır. Uyuşmazlık taraflarına görüş ve gözlemlerini tahkim mahkemesine sunmaları için makul bir fırsat verilir. Tahkim mahkemesi talebin açıkça temelsiz olduğu veya kabul edilemez olduğuna veya başka bir şekilde tahkim mahkemesinin görev alanı veya yargılama yetkisi dahilinde olmadığına karar verirse, bu yönde bir karar verir.

4. Tahkim mahkemesi, karar alındıysa, itirazın sunulması veya itiraza karşı çıkılmasına ilişkin taraflardan haklı bulunanın ortaya çıkan makul masraflarına ve ücretine hükmedebilir. Tahkim mahkemesi böyle bir karara sebep olup olunmadığını belirlerken iddia veya itirazın açıkça temelsiz olup olmadığını değerlendirecek ve uyuşmazlığın taraflarına yorumlarını beyan etmeleri için makul bir imkân sunacaktır.

5. Tahkim mahkemesi kararlarını oy çokluğu ile alır ve bu kararlar nihai ve bağlayıcıdır.

Madde 18.24

Tahkim Yeri

Uyuşmazlığın taraflarınca aksi kararlaştırılmadıkça, tahkim mahkemesi tahkim yerini, New York Sözleşmesi'ne taraf olan devletlerden birinin ülkesinde olmak kaydıyla, uygulanabilir tahkim kuralları doğrultusunda belirleyecektir.

Madde 18.25

Tahkim Kararı

1. Uyuşmazlık tarafları, tahkim mahkemesinin nihai kararını vermesinden önce herhangi bir zamanda uyuşmazlığın çözümü üzerinde anlaşabilirler.

2. Tahkim kararı aşağıdakileri içerir:

- (a) uyuşmazlık tarafı yatırımcı ve bunun yatırımları ile ilgili olarak işbu Fasl ile verilen hakların uyuşmazlık Tarafınca ihlal edip etmediğine dair bir karar; ve
- (b) böyle bir ihlal olması durumunda bir çözüm. Çözüm, aşağıdakilerden biri veya her ikisi ile sınırlı olacaktır:
 - (i) parasal zararların ve uygulanabilir bir faizin ödenmesi; ve
 - (ii) uyuşmazlık Tarafının mülkiyetin iadesi yerine parasal zararları ve herhangi bir basit faizi ödeyebileceğini belirtmesi kaydıyla, mülkiyetin iadesi.

3. Tahkim mahkemesi, işbu Fasl ve uygulanabilir tahkim kuralları doğrultusunda, masraflara ve vekalet ücretlerine ilişkin de karara hükmedebilir.

4. Tahkim mahkemesi cezai tazminata hükmedemez.

5. 2. fıkra uyarınca verilen karar nihai ve uyuşmazlığın tarafları için bağlayıcı olacaktır. Bir kararın, uyuşmazlık tarafları arasında ve belirli bir dava dışında, bağlayıcı bir gücü olmayacaktır. Uyuşmazlık Tarafı, bu tür herhangi bir kararın hükümlerini gecikme olmaksızın yerine getirecek ve kendi ülkesinde, ilgili kanun ve düzenlemelerine uygun olarak bu tür bir kararın tenfizini sağlayacaktır.

6. 7. fıkra ve bir ara karar için geçerli inceleme usulüne tabi olarak, bir uyuşmazlık tarafı bir karara gecikmeksizin riayet edecek ve uyacaktır.²⁶⁷

7. Bir uyuşmazlık tarafı, aşağıdaki durumlara kadar nihai bir kararın tenfizini talep etmeyecektir:

(a) ICSID Sözleşmesi kapsamında nihai bir karar verilmesi durumunda:

(i) kararın verildiği tarihten itibaren 120 gün geçmesi ve hiçbir uyuşmazlık tarafın kararın gözden geçirilmesini veya iptalini talep etmemesi; veya

(ii) gözden geçirme veya iptal davasının tamamlanması;

(b) Madde 18.20 (Tahkim Yargılamasının Oluşturulması) 2(b), 2(c), 2(d) ve 2(e) uyarınca seçilen kurallar çerçevesinde nihai karar verilmesi durumunda:

(i) kararın verildiği tarihten itibaren 90 gün geçmesi ve hiçbir uyuşmazlık tarafının, kararın gözden geçirilmesi, uygulanmaması veya iptal edilmesi için bir dava başlatmaması; veya

(ii) bir mahkemenin, kararın gözden geçirilmesi, uygulanmaması veya iptal edilmesi başvurusunu reddetmiş olması veya buna izin vermemesi ve temyiz yolunun kapalı olması.

8. Taraflardan her biri, kendi ülkesinde bir kararın tenfizini sağlayacaktır.

9. Bir uyuşmazlık tarafı, New York Sözleşmesi uyarınca bir tahkim kararının tenfizini isteyebilir.

²⁶⁷ Taraflar bir karara uyulmasından önce yerine getirilmesi gereken dahili yasal ve idari usuller olabileceğini kabul ederler.

10. İşbu Bölüm kapsamında tahkime sunulan bir iddianın, New York Sözleşmesi'nin

1. Maddesi'nin amaçları bakımından, ticari bir ilişkiden veya işlemden kaynaklanmakta olduğu kabul edilecektir.

Madde 18.26

Geçerli Hukuk

Tahkim mahkemesi, uyuşmazlık konularına işbu Anlaşma ve geçerli uluslararası hukuk kuralları uyarınca karar verir. Daha fazla kesinlik açısından, bu hüküm, bir gerçeklik olarak iddia ile ilgili olduğunda, uyuşmazlık Tarafının iç hukukunun herhangi bir şekilde dikkate alınmasına hanel getirmez.

Madde 18.27

Ortak Yorum

1. Taraflarca işbu Fasilin bir hükmüne ilişkin yapılan ortak yorum, Madde 18.22 (Tahkim Mahkemesinin Kurulması) uyarınca kurulan tahkim mahkemesini bağlayacaktır ve Madde 18.25 (Tahkim Kararı) kapsamındaki bir karar bu yorumla tutarlı olmalıdır.

2. Uyuşmazlık Tarafı, ihlal olduğu iddia edilen bir önlemin işbu Fasilin kapsamı dışında olduğuna dair bir savunma ileri sürdüğünde, tahkim mahkemesi, uyuşmazlık Tarafının talebi üzerine, Tarafların konuya ilişkin ortak yorumunu talep eder. Talebin iletilmesinden itibaren 60 gün içinde, Taraflar ortak yorumlarını tahkim mahkemesine yazılı olarak sunarlar. Taraflar, tahkim mahkemesinin talebini takip eden 60 gün içinde ortak yorumlarını sunmazlarsa, tahkim mahkemesi konuyu karara bağlar.

Madde 18.28

Davaların Birleştirilmesi

1. İşbu Bölüm kapsamında iki veya daha fazla iddianın tahkime ayrı ayrı sunulduğu ve bu iddiaların ortak bir hukuki veya olgusal soruna tabi olduğu ve aynı olaylar ya da koşullardan kaynaklandığı durumlarda, uyuşmazlığın taraflarından herhangi biri, işbu Maddenin hükümleri kapsamında veya birleştirilmesi talep edilen kararla kapsanması talep edilen uyuşmazlığın taraflarının anlaşmasıyla davaların birleştirilmesi kararını talep edebilir.

2. İşbu Madde hükümleri kapsamında davaların birleştirilmesini talep eden uyuşmazlık tarafı, ICSID Genel Sekreterine ve bu kararla birleştirilmesi talep edilen uyuşmazlığın tüm taraflarına, kararla birleştirilmesi talep edilen uyuşmazlığın taraflarının isimleri ve adresleri, talep edilen kararın niteliği ve talep edilen kararın sebeplerini içerecek şekilde talebi yazılı olarak iletir.

3. ICSID Genel Sekreteri'nin talebi aldıktan itibaren 30 gün içerisinde 2. fıkra kapsamındaki talebin dayanaksız olduğuna karar vermemesi halinde, işbu Madde kapsamında bir tahkim mahkemesi kurulur.

4. Davaların birleşmesi kararı ile birleştirilmesi talep edilen uyuşmazlığın taraflarınca aksi kararlaştırılmazsa, işbu Madde kapsamında kurulan mahkeme:

- (a) uyuşmazlık tarafı olan yatırımcıların uzlaşması ile atanacak bir hakem;
- (b) davalı tarafından atanacak bir hakem; ve
- (c) ICSID Genel Sekreteri tarafından herhangi bir Tarafın vatandaşı olmamak kaydıyla, tahkim mahkemesi başkanı olarak atanacak olan bir hakem olmak üzere üç hakemden oluşacaktır.

5. ICSID Genel Sekreterin 2. fıkra kapsamında yapılmış olan talebi almasından itibaren 60 gün içerisinde, davalı veya uyuşmazlık tarafı olan yatırımcılar 4. fıkraya uygun olarak hakem atayamazlarsa; ICSID Genel Sekreteri, karar ile birleştirilmesi talep edilen uyuşmazlık taraflarından herhangi birinin isteği üzerine atanmamış olan hakemleri atar.

6. İşbu Madde kapsamında kurulmuş olan bir mahkemenin, Madde 18.20 (Tahkim Yargılamasının Oluşturulması) kapsamında tahkime sunulmuş olan iki veya daha fazla iddianın, ortak bir hukuki veya olgusal bir soruna sahip bulunduğuna ve aynı olaylar ya da durumlardan kaynaklandığına kanaat getirmesi halinde, anılan tahkim mahkemesi, bu iddiaların adil ve etkili çözümü amacıyla, uyuşmazlığın taraflarını dinledikten sonra, kararı ile:

- (a) yetkiyi üzerine alarak, iddiaların tümü veya bir kısmı hakkında karar verebilir;
- (b) yetkiyi üzerine alarak, bir veya daha fazla iddianın diğerlerinin çözümünde rol oynayacağını öngörmesi durumunda bunlar hakkında karar verebilir; veya
- (c) Madde 18.22 (Tahkim Mahkemesinin Kurulması) altında daha önce kurulmuş olan bir tahkim mahkemesini:
 - (i) bu mahkemede daha önce uyuşmazlığın tarafı olmayan, uyuşmazlık tarafı yatırımcının talebi üzerine, bu tahkim mahkemesinin 4. fıkranın (a) bendi ve 5. fıkra kapsamında uyuşmazlık tarafı yatırımcılar tarafından atanacak olan hakem haricinde mevcut üyeleriyle tekrar oluşturulması; ve
 - (ii) bu mahkemenin, daha önceki duruşmalarının tekrar yapılıp yapılmayacağına karar vermesi

koşuluyla yetkiyi üzerine alarak uyuşmazlıkların tümü veya bir kısmı hakkında karar vermesi doğrultusunda yönlendirebilir.

7. Madde 18.20'ye (Tahkim Yargılamasının Oluşturulması) uygun olarak tahkime bir uyuşmazlık sunmuş olan ve 2. fıkra kapsamında talepte yer verilmemiş olan uyuşmazlık tarafı bir yatırımcı, 6. fıkra kapsamında alınacak olan bir karara dahil edilmesini aşağıda belirtilenleri içermek suretiyle işbu Madde kapsamında kurulmuş bir mahkemeden yazılı olarak talep edebilir:

- (a) uyuşmazlık tarafı yatırımcının adı ve adresi;
- (b) talep edilen kararın kapsamı; ve
- (c) talep edilen kararın dayanakları.

Davacı, talebinin bir kopyasını Genel Sekretere iletir.

8. İşbu Madde uyarınca kurulan bir mahkeme, işbu Bölüm tarafından değiştirilmedikçe, duruşmayı UNCITRAL Tahkim Kuralları uyarınca yürütecektir.

9. Madde 18.22 (Tahkim Mahkemesinin Kurulması) uyarınca kurulan bir tahkim mahkemesinin, işbu Madde uyarınca kurulmuş veya yönlendirilmiş bir tahkim mahkemesinin yargı yetkisine sahip olduğu bir iddiayı veya iddianın bir bölümünü karara bağlama yetkisine sahip değildir.

10. Bir uyuşmazlık tarafının başvurusu üzerine, işbu Madde uyarınca kurulan mahkeme, 6. fıkra uyarınca karar alma sürecindeyken, Madde 18.22 (Tahkim Mahkemesinin Kurulması) uyarınca kurulmuş bir mahkemenin, eğer bu mahkeme duruşmayı daha önce ertelememişse, duruşmanın ertelenmesine karar verebilir.

*** Malezya STA Yatırım bölümü yürürlüğe girdikten sonra, bu Bölüm 25.02.1998 tarihli YKTK Anlaşmasının yerini almıştır.

76	Mali	02.03.2018	04.04.2020/31089		

MADDE 10

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Akit Taraflardan biri ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasında, bu yatırımcının yatırımı ile ilgili olarak çıkan uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından yatırımın yapıldığı Akit Tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirilir. Mümkün olduğu ölçüde, yatırımcı ve ilgili Akit Taraf bu uyuşmazlıkları danışmalar ve müzakereler yoluyla iyi niyetle çözmeye gayret ederler.

2. Bu uyuşmazlıkların, 1. fıkarda belirtilen yazılı bildirim tarihini takip eden altı (6) ay içerisinde bu şekilde çözümlenememesi hâlinde, uyuşmazlık yatırımcının seçebileceği üzere;

- (a) Ülkesinde yatırımın yapılmış olduğu Akit Tarafın yetkili mahkemesine veya tahkim heyetlerine; veya
- (b) İşbu mahkemenin 4. fıkrasında belirtilen durumlar hariç olmak üzere;
 - (i) Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıkların Çözümü Sözleşmesi” ile kurulmuş Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez’e (ICSID) veya

- (ii) Birleşmiş Milletler uluslararası ticaret hukuku komisyonu (UNCITRAL)'nun tahkim usulü kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir *ad hoc* hakem mahkemesine;
- (iii) Uluslararası Ticaret Odası (ICC) Tahkim Mahkemesi'ne sunulabilir.

3. Yatırımcı uyuşmazlığı işbu maddenin 2. fıkrasında bahsedilen uyuşmazlık çözüm yollarından birine sunduğu andan itibaren bu yollardan birinin seçimi nihaidir.

4. İşbu Maddenin 2. fıkrasının hükümlerine bakılmaksızın; yalnızca, ev sahibi Akit Tarafın yabancı sermaye ile ilgili mevzuatına uygun olarak herhangi bir iznin gerekli olması hâlinde, gerekli izni almış ve fiilen başlamış yatırım faaliyetlerinden doğrudan kaynaklanan uyuşmazlıklar, Yatırım uyuşmazlıklarının çözümü için uluslararası Merkez'in (ICSID) veya Akit Tarafların üzerinde uzlaştıkları diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözüm mekanizmasının yetkisine tabi olur.5. Tahkim Mahkemesi, hukuk temelinde, hukukun tüm kaynaklarını dikkate alarak karar alır:

- (a) İşbu anlaşmasının hükümleri;
 - (b) Uyuşmazlığın tarafı olan ve ülkesinde yatırım yapılan Akit Tarafın kanunları ve düzenlemeleri (kanunlar ihtilafına ilişkin kurallarda dâhil olmak üzere);
 - (c) Her iki Akit Tarafça kabul edilen ilgili uluslararası hukuk ilkeleri,
6. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için nihai ve bağlayıcıdır. Her bir Akit Taraf verilen kararların kendi ulusal kanunları çerçevesinde yerine getirir.

77	Malta	10.10.2003	08.07.2004/ 25516	14.07.2004	

MADDE VI

Bir Taraf ile Diğer Tarafın Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Taraflardan biri ile diğer Tarafın bir yatırımcısı arasındaki o yatırımcının yatırımı ile ilgili olarak çıkan ihtilaflar, yatırımcı tarafından ev sahibi

Tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirilecektir. Mümkün olduğunca, yatırımcı ve ilgili Taraf bu uyuşmazlıkları, iyi niyetli karşılıklı görüşme ve müzakereler yoluyla çözümlemeye çalışacaklardır.

2. Eğer uyuşmazlıklar, birinci paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde, bu yolla çözümlenemezse; uyuşmazlık, yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mercilere sunulabilir:

- (a) Her iki Tarafın da bu Sözleşmeye imzacı olmaları hâlinde, "Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi" ile kurulmuş olan Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkezi (ICSID),
- (b) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu'nun Tahkim Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir tahkim mahkemesi (UNCITRAL), veya
- (c) Paris Uluslararası Ticaret Odası Tahkim Mahkemesi.

3. Tahkim kararı; uyuşmazlığın bütün tarafları için kesin ve bağlayıcı olacaktır. Her bir Taraf verilen kararı milli hukuku çerçevesinde yerine getirecektir.

78	Meksika	17.12.2013	22.08.2017/ 30162	17.12.2017	

MADDE 14

Uyuşmazlığın İleri Sürülmesi

1. Bir Akit Tarafın bir yatırımcısı, diğer Akit Tarafın, 2. kısmında düzenlenmiş olan yükümlülüklerini ihlal ettiğine ve bu ihlal sonucunda ya da bu ihlal nedeniyle kayıp zarara uğradığına ilişkin bir iddiayı tahkime sunabilir.

2. Diğer Akit Tarafın tüzel kişisi olan bir işletmenin sahibi olan ya da bu işletmeyi kontrolü altında bulunduran bir Akit Tarafın yatırımcısı, diğer Akit Tarafın, 2. kısımda düzenlenmiş olan yükümlülüklerin ihlal edildiğine ve işletmenin bu ihlal sebebiyle ya da bu ihlalden kaynaklanan kayıp ve zarara uğradığına dair bir iddiayı tahkime sunabilir.

3. Uyuşmazlığın tarafı olan yatırımcı;

- (a) Uyuşmazlığın tarafı olan Akit Tarafın ve yatırımcının ülkesi olan Akit Tarafın her ikisinin de ICSID Sözleşmesi'ne taraf olmaları koşuluyla, ICSID sözleşmesi altında;
 - (b) Uyuşmazlığın tarafı olan Akit Tarafın ya da yatırımcının ülkesi olan Akit Taraftan sadece birinin ICSID Sözleşmesi'ne taraf olması kaydıyla, ICSID Ek İmkan kuralları altında;
 - (c) UNCITRAL Tahkim Kuralları altında; veya
 - (ç) Uyuşmazlığın taraflarının anlaşması koşuluyla, diğer herhangi bir tahkim kuralları altında uyuşmazlığı tahkime sunabilir.
4. Akit Taraflar, Türkiye Cumhuriyeti'nin Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID), ICSID yargılamasına hangi tür uyuşmazlıkların sunulabilir veya sunulamaz olduğuna ilişkin 3 Mart 1989 yapmış olduğu bildirimin işbu anlaşmanın ayrılmaz bir parçasını oluşturduğu konusunda mutabıktır.
5. Uyuşmazlığın tarafı olan yatırımcı, ancak;
- (a) Yatırımcının bu kısımda belirlenmiş olan, prosedürlere uygun olarak tahkime rıza vermesi ve
 - (b) Yatırımcının ve yatırımcının sahibi olduğu veya kontrolü altında bulundurduğu, diğer Akit Tarafın tüzel kişisi olan bir işletmenin kayıp ve zararlarına ilişkin bir iddia bulunması hâlinde, işletmenin, uyuşmazlığın tarafı olan Akit Tarafın kanunları altında kurulmuş bir mahkemeye veya idari yargı yerinin, zararın ödenmesine ilişkin olanları içermeyen tedbire ilişkin, açıklayıcı ya da diğer olağan dışı yargılamaları hariç olmak üzere, uyuşmazlığın tarafı olan Akit Tarafın bir önlemi ile 2. kısmın ihlal edildiğine ilişkin uyuşmazlığı bir Akit Tarafın kanunları altında bir mahkemeye, idari yargı yerine veya diğer uyuşmazlık çözüm prosedürlerine sunmaya veya başlatmış olduğu süreci devam ettirmeye yönelik hakından feragat etmesi koşuluyla uyuşmazlığı tahkime sunabilir.

6. Uyuşmazlığın tarafı olan yatırımcı, yatırımcının sahibi olduğu veya kontrolü altında bulundurduğu, diğer Akit Tarafın tüzel kişisi olan bir işletme adına, ancak yatırımcının ve işletmenin,

- (a) İşbu kısımda belirlenmiş olan, tahkime ilişkin prosedürlere rıza vermesi ve
- (b) Uyuşmazlığın tarafı olan Akit Tarafın kanunları altında kurulmuş bir mahkeme veya idari yargı yerinin, zararın ödenmesine ilişkin olanları içermeyen tedbire ilişkin, açıklayıcı ya da diğer olağan dışı yargılamaları hariç olmak üzere, uyuşmazlığın tarafı olan Akit Tarafın bir önlemi ile 2. kısmın ihlal edildiğine ilişkin uyuşmazlığı bir Akit Tarafın kanunları altında bir mahkemeye veya idari yargılamaya veya diğer uyuşmazlık çözüm prosedürlerine sunmaya veya başlatmış olduğu süreci devam ettirmeye yönelik haklarından feragat etmeleri koşuluyla uyuşmazlığı tahkime sunabilir.

7. İşbu maddede değinilen rıza ve haktan feragat etme, uyuşmazlığın tarafı olan Akit Tarafa yazılı olarak iletilecek ve uyuşmazlığın tahkime sunulmasında dilekçeye dahil edilecektir.

8. İşbu kısımda değinilmiş olanlar dışında, tahkim, uygulanabilir tahkim kurallarınca yürütülecektir.

9. Bir uyuşmazlık, yatırımcının veya yatırımcının sahibi olduğu veya kontrolü altında bulundurduğu, uyuşmazlığın tarafı olan Akit Tarafın tüzel kişisi olan bir işletmenin, uyuşmazlığı sunmaya neden olan olayları ilk öğrendiği veya ilk öğrenmesi gerektiği andan itibaren dört (4) sene geçtikten sonra tahkime sunulamaz.

10. Yatırımcı veya bir yatırımcının sahibi olduğu veya kontrolü altında bulundurduğu bir işletme yukarıda düzenlenmiş olan 1. veya 2. fıkraya uygun olarak uyuşmazlığı Akit Tarafın yetkili mahkeme veya idari yargılamasına sunarsa, bu kısımda düzenlendiği üzere, aynı uyuşmazlık tahkime sunulamaz.

79	Mısır	04.10.1996	26.07.2002/ 2487	31.07.2002	

MADDE VII

Bir Taraf ile Diğer Tarafın Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Taraflardan biri ile diğer Tarafın bir yatırımcısı arasındaki o yatırımcının bir yatırımı ile ilgili uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından ayrıntılı bilgi içerecek şekilde ve yazılı olarak yatırım yapılan tarafa bildirilecektir. Yatırımcı ve ilgili taraf bu uyuşmazlıkları, mümkün olduğunca iyi niyetle, karşılıklı görüşme ve müzakereler yoluyla çözümlemeye çalışacaklardır.

2. Eğer uyuşmazlıklar, birinci paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde, bu yolla çözülmemişse, yatırımcının seçeneğine göre aşağıdaki tahkim kurumlarından birine sunulur.

- (a) Her iki tarafında 18 Mart 1965 tarihinde Washington D.C’de imzalanan Diğer Devletin Vatandaşları ve Devletlerin Arasındaki Anlaşmazlıkların Çözümü Sözleşmesi’ni imzalayan ülkeler olması hâlinde, söz konusu sözleşme çerçevesinde kurulan Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Uluslararası Merkezi (ICSID),
- (b) Her iki tarafın da Birleşmiş Milletler üyesi olması hâlinde, Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu’nun Tahkim kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir tahkim mahkemesi (UNCITRAL),
- (c) Paris Uluslararası Ticaret Odası Tahkim Mahkemesi,
- (ç) Uluslararası Ticari Tahkim Kahire Bölgesi Merkezi,
- (d) İstanbul Ticari Tahkim Merkezi,

Şu şartla ki; yatırımcının uyuşmazlığa taraf olan tarafın adli mahkemelerine getirmiş olması hâlinde ve 2 yıl içinde nihai kararın alınmamış olması gerekir.

3.Tahkim kararı; uyuşmazlığın bütün tarafları için kesin ve bağlayıcı olacaktır. Her iki taraf verilen kararları kendi kanunları çerçevesinde yerine getirecektir.

80	Moğolistan	16.03.1998	28.02.2000/ 23978	22.05.2000	

MADDE 7

Bir Taraf ile Diğer Tarafın Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Taraflardan biri ile diğer Tarafın bir yatırımcısı arasında, o yatırımcının yatırımı ile ilgili olarak çıkan ihtilaflar, yatırımcı tarafından ev sahibi Tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirilecektir. Yatırımcı ve ilgili Taraf bu uyuşmazlıkları, mümkün olduğunca iyi niyetle, karşılıklı görüşme ve müzakereler yoluyla çözümlemeye çalışacaklardır.

2. Eğer uyuşmazlıklar, birinci paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde, bu yolla çözümlenemezse; uyuşmazlık, yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mercilere sunulabilir:

- (a) Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi ile kurulmuş olan Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez (ICSID),
- (b) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonunun Tahkim Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir tahkim mahkemesi (UNCITRAL),
- (c) Stockholm Ticaret Odası Tahkim Enstitüsü

Şu şartla ki; yatırımcının uyuşmazlığı uyuşmazlığa taraf olan Tarafın adli mahkemelerine getirmiş olması hâlinde bir yıl içinde nihai kararın alınmamış olması gerekir.

3. Tahkim;

- (a) Bu Anlaşma hükümleri,
- (b) Kanunlar ihtilafına ilişkin kurallar dahil olmak üzere, ülkesinde yatırım yapılan Tarafın kanun ve nizamlarına dayandırılacaktır.

4. Tahkim karar; uyuşmazlığın bütün tarafları için kesin ve bağlayıcı olacaktır. Her bir Taraf verilen kararı milli hukuku çerçevesinde yerine getirecektir.

81	Moldova	14.02.1994	12.01.1997/ 22875	16.05.1997	

MADDE VII

Bir Taraf ile Diğer Tarafın Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Taraflardan biri ile diğer Tarafın bir yatırımcısı arasında o yatırımcının bir yatırımı ile ilgili uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından ayrıntılı bilgi içerecek şekilde ve yazılı olarak yatırım yapılan tarafa bildirilecektir. Yatırımcı ve ilgili taraf bu uyuşmazlıkları, mümkün olduğunca iyi niyetle, karşılıklı görüşme ve müzakereler yoluyla çözümlemeye çalışacaklardır.

2. Eğer uyuşmazlıklar, birinci paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde, bu yolla çözülmemezse; uyuşmazlık, yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mercilere sunulabilir:

- (a) Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki yatırımı uyuşmazlıklarının çözümü Sözleşmesi ile kurulmuş olan Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıkları Çözüm Merkezi (ICSID),
- (b) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu'nun Tahkim Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir hakem mahkemesi (UNCITRAL),
- (c) Paris Uluslararası Ticaret Odası Hakem Mahkemesi,

Şu şartla ki; eğer yatırımcı uyuşmazlığı, uyuşmazlığa taraf olan Akit Tarafın adli mahkemelerine götürmüştü, 1 yıl içinde nihai kararın alınmamış olması gerekir.

3. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için kesin ve bağlayıcı olacaktır. Her bir taraf verilen kararları kendi kanunları çerçevesinde yerine getirecektir.

	Moldova-Yeni	16.12.2016			
82	Moritanya	28.02.2018			
83	Morityus	07.02.2013	06.05.2016/ 29704	30.05.2016	

MADDE 9

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Akit Taraflardan biri ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasında bu yatırımcının yatırımı ile ilgili olarak çıkan uyuşmazlıklar, yatırımcı

tarafından, yatırımın yapıldığı Akit Tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirilir. Mümkün olduğu ölçüde, yatırımcı ve ilgili Akit Taraf bu uyuşmazlıkları danışmalar ve müzakereler yoluyla iyi niyetle çözmeye gayret ederler.

2. Bu uyuşmazlıkların, 1. fıkrada belirtilen yazılı bildirim tarihini takip eden altı (6) ay içerisinde bu şekilde çözümlenememesi hâlinde, uyuşmazlık yatırımcının seçebileceği üzere;

- (a) “Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıkların Çözümü Sözleşmesi” ile kurulmuş Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez’e (ICSID)
- (b) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)’nın Tahkim Usulü Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir *ad hoc* hakem Mahkemesine; veya
- (c) Paris Uluslararası Ticaret Odası Tahkim Mahkemesine sunulabilir.

3. Yatırımcının uyuşmazlığı işbu maddenin 2. fıkrasında bahsedilen uyuşmazlık çözüm yollarından birine sunduğu andan itibaren, bu yollardan birinin seçimi nihaidir.

4. Bu maddenin 2. fıkrasının hükümlerine bakılmaksızın;

- (a) Yalnızca, Türkiye Cumhuriyeti’nin yabancı sermaye ile ilgili mevzuatına uygun olarak, herhangi bir iznin gerekli olması hâlinde, gerekli izin almış ve fiilen başlamış yatırım faaliyetlerinden doğrudan kaynaklanan uyuşmazlıklar, Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez’e (ICSID) veya Akit Tarafların üzerinde uzlaştıkları diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulabilir;
- (b) Türkiye Cumhuriyeti’nde yer alan taşınmazlar üzerindeki mülkiyet hakları ve aynı haklara ilişkin uyuşmazlıklar tamamen Türk mahkemelerinin yargılama yetkisi altındadır ve bu nedenle Yatırım Uyuşmazlıkları Çözümü için Uluslararası Merkez’e (ICSID) ya da diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulamaz;

(c) “Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi’nin” 64’ üncü maddesi ile ilgili olarak:

“Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi’nin” yorumu ya da uygulanması ile ilgili olarak Akit Taraflar arasında ortaya çıkabilecek ve müzakereler yoluyla çözümlenmemiş herhangi bir uyuşmazlık ancak her iki Akit Tarafın rıza ile Uluslararası Adalet Divanına götürülebilir.

5. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için nihai ve bağlayıcıdır. Her bir Akit Taraf verilen kararları kendi ulusal kanunları çerçevesinde yerine getirir.

84	Mozambik	24.01.2017			
85	Nijerya	02.02.2011	11.10.2012/ 28438		

MADDE 11

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Akit Taraflardan biri ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasındaki, yatırımcının yatırımı ile ilgili uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından ülkesinde yatırım yapılan Akit Tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirilecektir. Mümkün olduğunca, yatırımcı ile ilgili Akit Taraf bu uyuşmazlıkları iyi niyetli danışmalar ve müzakereler aracılığıyla çözmeye gayret edecektir.

2. Eğer bu uyuşmazlıklar, 1’inci paragrafta bahsedilen yazılı bildirim tarihini takip eden altı (6) ay içinde bu şekilde çözümlenemezse, uyuşmazlık aşağıdaki mekanizmalara sunulabilecektir:

(a) Yatırımcı tarafından ülkesinde yatırım yapılan Akit Tarafın yetkili mahkemesine veya işbu Maddenin 4 (a) ve (b) paragraflarında belirtilen durumlar dışında,

- (i) “Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi” ile kurulmuş Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez (ICSID),
- (ii) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)’nun Tahkim Usulü Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir hakem mahkemesi.

3. Yatırımcının uyuşmazlığı bu maddenin 2. paragrafında bahsedilen uyuşmazlık çözüm yollarından birine sunmuş olması durumunda, bu yollardan birinin seçimi nihaidir.

4. Bu Madde’nin 2’inci paragrafının hükümlerine bakılmaksızın;

- (a) Yalnızca mevcut olması hâlinde, ev sahibi Akit Tarafın yabancı sermaye ile ilgili mevzuatına uygun olarak, gerekli izin almış ve fiilen başlamış yatırım faaliyetlerinden doğrudan kaynaklanan uyuşmazlıklar, Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez’e (ICSID) veya Akit Tarafların üzerinde uzlaştıkları diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözüm mekanizmasına sunulabilir;
- (b) Taşınmazlar üzerindeki mülkiyet hakları ve aynı haklara ilişkin uyuşmazlıklar tamamen ev sahibi Akit Taraf mahkemelerinin yargılama yetkisi altındadır ve bu nedenle Yatırım Uyuşmazlıkları Çözümü için Uluslararası Merkez’e (ICSID) ya da diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulamaz; ve
- (c) “Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi’nin” 64’ üncü maddesi ile ilgili olarak:

Akit Taraflar, “Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi’nin” yorumu ya da uygulanmasıyla ilgili olarak iki Akit Taraf arasında ortaya çıkmış ve

görüşmeler yoluyla çözümlenmemiş herhangi bir uyuşmazlığın Uluslararası Adalet Divanı'na götürülmesini kabul etmeyecektir.

5. Tahkim kurulu, işbu anlaşmanın hükümleri ve ülkesinde yatırım yapılan ve uyuşmazlığa taraf olan Akit Tarafın kanunları çerçevesinde (kanunlar ihtilafına ilişkin olanlar da dahil olmak üzere) ve o yatırımla ilgili spesifik anlaşmalar ve her iki Akit Tarafça kabul edilen ilgili uluslararası hukuk kuralları çerçevesinde karara varacaktır.

6. Beş (5)'inci madenin (yatırımlara uygulanacak muamele) (1) ve (2)'nci paragrafları, yatırımcı ve ev sahibi Akit Taraf arasındaki uyuşmazlıkların işbu anlaşma ile düzenlenen veya Akit Taraflardan birinin imza koyduğu benzer diğer bir anlaşmada düzenlenen uyuşmazlık çözümü hükümleri bakımından uygulanmayacaktır.

7. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için nihai ve bağlayıcı olacaktır. Her bir Akit Taraf verilen kararları kendi kanunları çerçevesinde yerine getirecektir.

86	Oman Sultanlığı	04.02.2007	13.03.2010/ 27520	15.03.2010	

MADDE 9

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Akit Taraflardan biri ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasındaki, o yatırımcının yatırımı ile ilgili olarak çıkan ihtilaflar, yatırımcı tarafından ev sahibi Akit Tarafa ayrıntılı bilgi içecek şekilde yazılı olarak bildirecektir. Yatırımcı ve ilgili Akit Taraf bu uyuşmazlıkları, mümkün olduğunca, iyi niyetli görüşme ve müzakereler yoluyla çözümlenmeye çalışacaklardır.

2. Eğer uyuşmazlıklar, 1. paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı (6) ay içinde, bu yolla çözümlenmezse; yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mercilere sunulabilir.

- (a) Ülkesinde yatırımın yapılmış Akit Tarafın yetkili mahkemesine,
- (b) Uluslararası Tahkim:

- (i) Her iki tarafın bu sözleşmeye imzacı olmaları hâlinde, “Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi” ile kurulmuş Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkezi (ICSID),
- (ii) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu’nun Tahkim Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir tahkim mahkemesi (UNCITRAL)
- (iii) Paris Uluslararası Ticaret Odası (ICC) tahkim mahkemesi veya uyuşmazlığın taraflarının üzerinde anlaştığı diğer bir uyuşmazlık çözümü şekli.

3. Eğer söz konusu uyuşmazlık 2. paragraf uyarınca Akit Tarafın yetkili mahkemesine sunulmuş ise, uyuşmazlığın tarafı olan yatırımcı aynı zamanda uluslararası tahkim yolunu izleyemez. Eğer uyuşmazlık tahkime sunulmuş ise, tahkim kararı bağlayıcı olacak ve anılan sözleşmenin öngördüğünün dışında herhangi bir temyiz veya çözüm yöntemine konu edilmeyecektir. Tahkim kararı iç hukuka uygun olarak yerine getirilir.

4. İşbu Maddenin 2. Paragraf hükümlerine rağmen;

- (a) Yalnızca, Oman Sultanlığı’nın ve Türkiye Cumhuriyeti’nin ilgili mevzuatına uygun olarak yasal olarak kabul edilmiş ve etkin olarak başlamış yatırım faaliyetlerinden doğrudan kaynaklanan uyuşmazlıklar, Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez (ICSID) veya Akit Taraflarca üzerinde mutabık kalınan diğer herhangi bir Uluslararası uyuşmazlık çözüm mekanizmasının yetkisine tabi olacaktır.
- (b) Gayrimenkuller üzerindeki mülkiyet hakları ve ayni haklara ilişkin uyuşmazlıklar, tamamen yatırım ülkesinde yapılmış olan Akit Tarafın yetkisine tabidir ve bu sebeple Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez’e (ICSID) veya diğer herhangi bir Uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulmaz; ve

(c) “Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi’nin” 64’ üncü maddesi ile ilgili olarak:

“Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi’nin” yorumu veya uygulanması ilgili olarak Akit Taraflar arasında ortaya çıkabilecek müzakereler yoluyla çözümlenmemiş herhangi bir uyuşmazlık ancak her iki Akit Tarafın rızası ile Uluslararası Adalet Divanı’na sunulabilir.

5. Bir uyuşmazlığın tarafı olan bir Akit Taraf tahkim muamelelerinin veya bir tahkim kararının yerine getirilmesinin herhangi bir aşaması sırasında uyuşmazlığın diğer tarafı olan yatırımcının bir garanti veya sigorta sözleşmesinden dolayı zararının tamamını veya bir kısmını kapsayan bir tazminat almış olmasını bir itiraz sebebi olarak ileri sürmeyecektir.

6. Tahkim kararları, uyuşmazlığın bütün tarafları için bağlayıcı ve kesin olacaktır. Her bir Akit Taraf, söz konusu tahkim kararını ulusal hukukuna göre yerine getirmeye kendini adar.

87	Özbekistan	28.04.1992	12.02.1995/ 22200	18.05.1995	09.07.2020

MADDE VII

Taraflardan Biri ile Diğer Tarafın Yatırımcısı Arasında Çıkan İhtilafların Çözümlemesi

1. Taraflardan biri diğer Tarafın bir yatırımcısı arasında o yatırımcının yatırımı ile ilgili olarak çıkan ihtilaflar, yatırımcı tarafından ev sahibi Tarafa ayrıntılı bir şekilde yazılı olarak bildirilecektir. Yatırımcı ile ilgili Taraf, söz konusu ihtilafları mümkün olduğunca karşılıklı iyi niyetli görüşmeler yaparak çözüme kavuşturacaktır.

2. Bu ihtilafların, yukarıda 1. paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde çözüme kavuşturulamaması hâlinde, yatırımcının ihtilaf konusunu ev sahibi Tarafın usul ve yasalarına göre adlî mahkemesine götürmüş olması ve bir yıl içinde karar verilmemiş olması kaydıyla, söz konusu ihtilaf, yatırımcının kararına göre aşağıda belirtilen Uluslararası Yargı Makamlarına sunulabilir.

- (a) "Devletler ve Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım İhtilaflarının Çözümlemesi Hakkında Sözleşme" uyarınca kurulmuş Uluslararası Yatırım İhtilafları Çözüm Merkezi (ICSID) (her iki Taraf da bu Sözleşmeyi imzalamış ise)
- (b) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)'ın Hakemlik Kuralları uyarınca, bu amaçla kurulacak bir hakem mahkemesi (her iki Taraf da Birleşmiş Milletlere üye ise);
- (c) Paris Uluslararası Ticaret Odasının Hakem Mahkemesi;

3. Tahkim Kararları, uyuşmazlığın bütün tarafları bağlayıcı ve kesin olacaktır. Taraflar, söz konusu kararı kendi ulusal yasalarına göre yerine getirecektir.

Özbekistan-Yeni	25.10.2017	02.04.2020/ 31087	09.07.2020	

MADDE 10

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Taraf Devleti Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. İşbu madde, bir Akit Taraf ile diğer Akit Tarafın devletlerinin bir yatırımcısı arasında, 6. ve 7. Maddeler uyarınca ödenecek tazminatın miktarı, koşulları ve sırası ile ilgili ve işbu anlaşmanın 8. Maddesi ile tanımlanan ödemelerin transferi ile ilgili uyuşmazlıklar da dahil olmak üzere, bir Akit Tarafın işbu anlaşma kapsamındaki bir yükümlülüğü ihlali nedeniyle yatırımcının veya yatırımının kayıp veya zarara uğramasına sebep olan uyuşmazlıklara uygulanacaktır.

2. İşbu madde uyuşmazlığa taraf olan yatırımcının yatırımın yapıldığı Akit Tarafın devletinin vatandaşlığını taşıması durumunda uygulanmaz.

3. Akit Taraflardan biri ile diğer Akit Taraf devletin bir yatırımcısı arasında, bu yatırımcının yatırımı ile ilgili olarak çıkan uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından yatırımın yapıldığı Akit Tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirilir. Mümkün olduğu ölçüde, yatırımcı ve ilgili

Akit Taraf bu uyuşmazlıkları, danışmalar ve müzakereler yoluyla iyi niyetle çözmeye gayret ederler.

4. Bu uyuşmazlıkların işbu maddenin 3. fıkrasında belirtilen yazılı bildirim tarihini takip eden altı (6) ay içerisinde bu şekilde çözümlenememesi hâlinde uyuşmazlıklar yatırımcının seçebileceği:

- (a) Devletin ülkesinde yatırım yapılmış olan Akit Tarafın yetkili Mahkemesine; veya
- (b) “Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi” ile kurulmuş olan Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez’e (ICSID); veya
- (c) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)’nın Tahkim Usulü Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir *ad hoc* hakem mahkemesine;
- (ç) Uyuşmazlık taraflarının üzerinde uzlaşmaları hâlinde diğer tahkim kurumlarına veya diğer tahkim kurallarına sunulabilir.

5. Ev sahibi Akit Taraf, uyuşmazlığa taraf olan yatırımcıdan, uyuşmazlığı uluslararası tahkime taşımadan önce Akit Tarafın devletin kanun ve düzenlemelerine göre oluşturulmuş olan yerel idari gözden geçirme prosedürlerine başvurmasını talep etme hakkına sahiptir. Her durumda, söz konusu gözden geçirme prosedürlerinin tamamlanıp tamamlanmaması, uyuşmazlığa taraf olan yatırımcının işbu maddenin 4. fıkrasında bahsedilen forumlara başvurmasını engellemez.

Eğer uyuşmazlık 4. fıkra uyarınca Akit Tarafın yetkili mahkemesine sunulmuş ise, yatırımcı aynı zamanda uluslararası tahkime başvuramaz.

6. Yatırımcının uyuşmazlığı işbu maddenin 4. fıkrasında bahsedilen uyuşmazlık çözüm yollarından birine sunduğu andan itibaren, bu yollardan birinin seçimi nihaidir.

7. Yatırımcının uyuşmazlığa yol açan olayları ilk defa öğrendiği ya da öğrenmiş olması gereken tarih üzerinden beş (5) yıl geçmesi durumunda uyuşmazlık uluslararası tahkime sunulamaz.

8. Yalnızca ev sahibi Akit Tarafın devletinin kanun ve düzenlemeleri ile uyumlu olacak şekilde yapılmış ve etkin bir şekilde başlamış bir yatırımdan kaynaklanan uyuşmazlıklar, ICSID ya da işbu maddenin 4. fıkrası uyarınca üzerinde uzlaşılan diğer uluslararası uyuşmazlık çözüm yollarından birinin yetki alanına girer.

9. Tahkim mahkemesi kararlarını işbu anlaşmanın hükümlerine, uyuşmazlığın tarafı olan ve ülkesinde yatırımın yapıldığı Akit Tarafın devletinin kanunlarına ve düzenlemelerine (kanunlar ihtilafına ilişkin kurallar da dahil olmak üzere) ve her iki Akit Tarafça kabul edilen ilgili uluslararası hukuk ilkelerine uygun olarak alır.

10. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için nihai ve bağlayıcıdır. Her bir Akit Taraf verilen kararları kendi ulusal kanunları çerçevesinde yerine getirir.

11. Yatırımcı ve ev sahibi Akit Tarafın ülkesinde azınlık devlet hissesine sahip bir tüzel kişilik arasındaki herhangi bir uyuşmazlık, işbu maddenin 4. fıkrasında bahsedilen yetkili kurumlarca uluslararası hukuk altında devlet dokunulmazlığı ilkesi doğrultusunda değerlendirilir.

88	Pakistan	16.03.1995	12.02.1997/ 22903	03.09.1997	

MADDE VII

Bir Taraf ile Diğer Tarafın Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Taraflardan biri ile diğer Tarafın bir yatırımcısı arasındaki o yatırımcının bir yatırımı ile ilgili uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından ayrıntılı bilgi içerecek şekilde ve yazılı olarak yatırım yapılan tarafa bildirilecektir. Yatırımcı ve ilgili taraf bu uyuşmazlıkları, mümkün olduğunca iyi niyetle, karşılıklı görüşme ve müzakereler yoluyla çözümlemeye çalışacaklardır.

2. Eğer uyuşmazlıklar, birinci paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde, bu yolla çözümlenemezse, uyuşmazlık, yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mercilere sunulabilir:

- (a) Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları Arasında Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi ile kurulmuş olan Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıkları Çözüm Merkezi (ICSID), (her iki tarafında bu konvansiyona üye olması hâlinde)
- (b) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu'nun Tahkim kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir hakem mahkemesi (UNCITRAL), (her iki tarafın da B.M'e üye olması hâlinde)
- (c) Paris Uluslararası Ticaret Odası Hakem Mahkemesi;

Şu şartla ki; eğer yatırımcı uyuşmazlığı, uyuşmazlığa taraf olan akit tarafın adli mahkemelerine götürmüşse, 1 yıl içinde nihai kararın alınmamış olması gerekir.

3. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için kesin ve bağlayıcı olacaktır. Her bir taraf verilen kararları kendi kanunları çerçevesinde yerine getirecektir.

Pakistan-Yeni	22.05.2012	07.07.2017/ 30117		

MADDE 10

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Akit Taraflardan biri ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasında o yatırımcının yatırımı ile ilgili olarak çıkan ihtilaflar, yatırımcı tarafından yatırım yapıldığı Akit Tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirilecektir. Mümkün olduğunca, yatırımcı ve ilgili Akit Taraf bu uyuşmazlıkları karşılıklı dayanışma ve müzakereler yoluyla iyi niyetle çözümlemeye çalışacaklardır.

2. Eğer uyuşmazlıklar, 1'inci paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı (6) ay içinde, bu yolla çözümlenemezse; uyuşmazlık yatırımcının seçimine göre aşağıdaki mercilere sunulabilir:

- (a) Ülkesinde yatırım yapılan yetkili Mahkemesine, veya
- (b) Bu maddenin 4 (a) ve (b) fıkralarında sayılan haller hariç olmak üzere,
 - (i) “Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi” ile kurulmuş olan Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez’e (ICSID),
 - (ii) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu’nun Tahkim Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir tahkim mahkemesine (UNCITRAL).

3. Uyuşmazlık, yatırımcı tarafından işbu maddenin 2. fıkrasında bahsedilen uyuşmazlık çözüm yollarından birine sunulduğu andan itibaren bu seçim nihaidir.

4. Bu Madde’nin 2’inci paragrafının hükümlerine bakılmaksızın;

- (a) Sadece ülkesinde yatırım yapılan Akit Tarafın yabancı sermaye ile ilgili mevzuatı uyarınca gerekli olması hâlinde, gereken izin almış ve fiilen başlamış yatırım faaliyetlerinden doğrudan kaynaklanan uyuşmazlıklar, Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez’e (ICSID) veya Akit Tarafların üzerinde mutabık kaldıkları diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulabilir;
- (b) Ülkesinde yatırım yapılan akit tarafın ülkesinde yer alan taşınmazlar üzerindeki mülkiyet haklarına ve ayni haklara ilişkin uyuşmazlıklar tamamen ülkesinde yatırım yapılan Akit Tarafın mahkemelerinin yargılama yetkisi altındadır ve bu nedenle Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez’e (ICSID) veya akit tarafların üzerinde anlaştıkları diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulamaz.

(c) “Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi’nin” 64’ üncü maddesinin uygulaması ile ilgili olarak aşağıdaki hüküm uygulanır:

Akit Taraflar,“ Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi’nin” yorumu ya da uygulanmasına ilişkin, kendi aralarında ortaya çıkmış ve görüşmeler yoluyla çözülmemiş herhangi bir uyuşmazlığın Uluslararası Adalet Divanı’na götürülmesini kabul etmeyecektir.

5. Tahkim mahkemesi, kararlarını, işbu Anlaşmanın hükümleri, ülkesinde yatırım yapılan ve uyuşmazlığa taraf olan Akit Tarafın kanunları ve düzenlemelerine (kanunlar ihtilafına ilişkin kurallar da dahil olmak üzere) her iki Akit Tarafça kabul edilen ilgili uluslararası hukuk ilkelerine uygun olarak alır.

6. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için nihai ve bağlayıcı olacaktır. Her bir Akit Taraf verilen kararları kendi kanunları çerçevesinde yerine getirecektir.

89	Polonya	21.08.1991	21.03.1993/ 21531	19.08.1994	

MADDE 8

Bir Yatırımcı ile Bir Ev Sahibi Devlet Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Akit Taraflardan birinin yatırımcısı ile diğer Akit Taraf arasındaki bu Anlaşmanın Madde 5 ve 6 sına göre bir yatırıma ilişkin olarak ve bir yükümlülükle ilgili olan uyuşmazlığın dostane bir şekilde çözülmemesi hâlinde yazılı talebin, tarihinden on iki aylık bir süre sonunda uluslararası tahkime başvurulacaktır.

2. Uluslararası tahkime başvurulması hâlinde yatırımcı ve uyuşmazlıkla ilgili Âkit Taraf uyuşmazlığın aşağıdakilerden birine götürülmesine rıza gösterecektir:

(a) Polonya Cumhuriyetinin 18 Mart 1965 de Washington'da imzaya açılan Devletler ve Diğer Devletler Vatandaşları arasındaki Yatırım

Uyuşmazlıkları Çözümü için Konvansiyona katılması hâlinde yatırım uyuşmazlıkları için uluslararası Merkez'de "Tahkim Kuralları'na" göre çözümlenmek üzere,

- (b) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonunun Tahkim Kurallarına göre kurulacak bir "ad hoc" hakem heyetinde çözümlenmek üzere.

90	Portekiz	19.02.2001	19.12.2003/ 25321	19.01.2004	

MADDE 10

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Akit Taraflardan biri ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasındaki, bu yatırımcının ilk akit tarafın ülkesindeki bir yatırımı ile ilgili çıkabilecek herhangi bir uyuşmazlık yatırımcı tarafından yazılı olarak bu akit tarafa bildirilecek ve uyuşmazlık mümkün olduğunca görüşmeler yoluyla dostça çözümlenecektir.

2. Eğer bu gibi bir uyuşmazlık, çözüm için talep tarihinden itibaren altı aylık bir süre içinde çözümlenemezse; ilgili yatırımcı, uyuşmazlığı,

- (a) Akit tarafların karar için yetkili Mahkemelerine; veya
(b) 18 Mart 1965 tarihinde Washington D.C imzaya açılan Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki yatırım uyuşmazlıklarının çözümü Sözleşmesi ile kurulmuş olan uzlaştırma veya tahkim için Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkezine (ICSID),
(c) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu'nun Tahkim kuralları usulüne göre bu maksatla kurulacak bir tahkim mahkemesine; sunulabilir.

Şu şartla ki; ilgili yatırımcı uyuşmazlığı, uyuşmazlığa taraf olan Akit Tarafın adli mahkemelerine sunmuşsa, bir yıl içinde nihai kararın alınmamış olması gerekir.

3. Hiçbir akit taraf tahkime sunulmuş herhangi bir sorunu dava sonuçlanana veya bir akit tarafın karara uymamasına kadar diplomatik yollar vasıtasıyla izlemeyecek veya aynı sorunu madde 9’da tanımlandığı şekilde uyuşmazlıkların çözümü usulüne sunmayacaktır.

4. Tahkim:

- (a) İşbu anlaşmanın hükümlerine;
- (b) Kanunlar ihtilafı ile ilgili kuralları da içermek üzere, ülkesinde yatırım yapılan akit tarafın ulusal kanun ve nizamlarına dayanacaktır.

5. Tahkim kararı ülkesinde sorunlu yatırımın yerleşik olduğu akit tarafın iç hukukuna uygun olarak yürütülebilir olacaktır.

91	Romanya	03.03.2008	03.07.2010/ 27630	08.07.2010	

MADDE 6

Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümlemesi

1. Bu maddenin amaçları bakımından bir yatırım uyuşmazlığı aşağıdakileri kapsayan bir uyuşmazlık olarak tanımlanmaktadır:

- (a) Bir akit tarafın yabancı yatırım otoritesi tarafından diğer akit tarafın bir yatırımcısına verilen herhangi bir yatırım izninin yorumu veya uygulanması, ya da
- (b) Bir yatırımla ilgili olarak işbu anlaşma ile verilen ya da tanınan herhangi bir hakkın ihlali.

2. Bir akit taraf ile diğer akit tarafın bir yatırımcısı arasındaki, ilk akit tarafın ülkesindeki söz konusu yatırımcının yatırımıyla ilgili herhangi bir uyuşmazlık, uyuşmazlığın tarafları arasında, mümkün olduğunca dostane görüşmeler ve müzakereler yoluyla çözümlenecektir.

3. Eğer bir uyuşmazlık çözümlenmesi talep edildiği tarihten itibaren altı ay içerisinde görüşmeler ve müzakereler yoluyla çözümlenemezse, uyuşmazlık yatırımcının tercihi doğrultusunda aşağıdaki yerlere sunulacaktır:

- (a) Her iki akit tarafın da sözleşmeye taraf olması durumunda 18 Mart 1965’te Washington’da imzalanan “ Devletler ile Diğer Devletlerin

Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıkların Çözümü Sözleşmesi” ile kurulan Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez (ICSID),

- (b) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL) Tahkim Usulü Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir tahkim mahkemesi (UNCITRAL),

4. Yatırım uyuşmazlıklarının, Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü İçin Uluslararası Merkez’e sunulması 18 Mart 1965’te Washington’da imzaya açılan “ Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasında Yatırım Uyuşmazlıkların Çözümü Sözleşmesinde öngörülen Prosedüre uygun olarak yapılacaktır.

5. Tahkim heyeti hukuk kaynaklarını aşağıdaki öncelik sırasına göre göz önünde bulundurarak, hukuk temelinde karar verecektir:

- İşbu anlaşmanın hükümleri ve akit taraflar arasındaki diğer ilgili anlaşmalar;
- İlgili akit tarafın yürürlükteki hukuku;
- Yatırımlarla ilgili özel anlaşmaların hükümleri;
- Her iki akit tarafça tanınan uluslararası hukukun genel ilkeleri,

6. Bu maddenin 3. ve 4. paragraflarının hükümlerine rağmen;

Türkiye Cumhuriyeti tarafından, 3 Mart 1989’da “Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki yatırım uyuşmazlıklarının çözümü Sözleşmesi’nin 25 (4) maddesine göre yatırım uyuşmazlıklarının çözümü için Uluslararası Merkez’e (bundan sonra “Merkez” olarak anılacaktır) sunulan bildirime uygun olarak;

- (a) Yalnızca Türkiye Cumhuriyetinin yabancı sermaye konusundaki ilgili mevzuatına uygun olarak, mevcut olması hâlinde, gerekli izni elde etmiş yatırım faaliyetlerinden doğrudan kaynaklanan fiilen başlamış uyuşmazlıklar merkezin yargılama yetkisine veya diğer uluslararası uyuşmazlık çözüm mekanizmasına sunulabilir; ve

- (b) Gayrimenkuller üzerindeki mülkiyet hakları ve aynı haklara ilişkin uyuşmazlıklar tamamen Türk mahkemelerinin yargılama yetkisindedir ve bu nedenle merkeze ya da diğer herhangi bir Uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulamaz;
- (c) Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıkların Çözümü Sözleşmesinin 64'üncü maddesi ile ilgili olarak:

Türkiye Cumhuriyeti, “Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesinin” yorumu ya da uygulanmasıyla ilgili olarak Türkiye Cumhuriyeti ve diğer herhangi bir Akit Devlet arasında ortaya çıkmış ve görüşmeler yoluyla çözülmemiş herhangi bir uyuşmazlığın Uluslararası Adalet Divanı'na götürülmesini kabul etmeyecektir.

7. Tahkim kararları, uyuşmazlığın bütün tarafları için nihai ve bağlayıcı olacaktır. Her bir akit taraf tahkim kararını kendi ulusal kanunları doğrultusunda yerine getirmekle yükümlüdür.

92	Ruanda	03.11.2016	24.04.2022/ 31819	04.11.2022	

MADDE 10

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözüm

1. İşbu Madde, bir Akit Taraf ile diğer Akit Tarafın bir {yatırımcısı arasında, Akit Tarafın işbu Anlaşma kapsamındaki bir yükümlülüğü ihlal ettiği iddiasıyla yatırımcının veya yatırımının kayıp veya zarara uğramasına sebep olan uyuşmazlık\lara uygulanacaktır. Akit taraflardan biri ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasında bu yatırımcının yatırımı ile ilgili olarak çıkan uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından yatırımın yapıldığı Akit tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirilir. Mümkün olduğu ölçüde, yatırımcı ve ilgili Akit Taraf bu uyuşmazlıkları danışmalar ve müzakereler yoluyla iyi niyetle çözmeye gayret ederler.

2. Bu uyuşmazlıkların, 1.fıkra da belirtilen yazılı bildirim tarihini takip eden altı (6) ay içerisinde bu şekilde çözümlenememesi halinde, uyuşmazlıklar yatırımcının seçebileceği üzere:

- (a) ülkesinde yatırım yapılmış olan Akit Tarafın yetkili mahkemesine; veya
- (b) işbu Maddenin 4 (a) ve (b) fıkralarında belirtilen durumlar hariç olmak üzere;
 - (i) "Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi" ile kurulmuş Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID); veya
 - (ii) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)'nın Tahkim Usulü Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir ad hoc hakem mahkemesine sunulabilir.

3. Yatırımcının uyuşmazlığı işbu Maddenin 2.fıkrasında bahsedilen uyuşmazlık çözüm yollarından birine sunduğu andan itibaren, bu yollarda! birinin seçimi nihaidir.

4. Bu Maddenin 2.fıkrasının hükümlerine bakılmaksızın;

- (a) yalnızca, ev sahibi Akit Tarafın yabancı sermaye ile ilgili mevzuatına uygun olarak, herhangi bir iznin gerekli alınması halinde, gerekli izni almış ve fiilen başlamış yatırım faaliyetlerinden doğrudan kaynaklanan uyuşmazlıklar, Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) veya Akit Tarafların üzerinde uzlaştıkları diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözüm mekanizmasına sunulabilir;
- (b) ev sahibi Akit Tarafın ülkesindeki taşınmazlar üzerindeki mülkiyet hakları ve aynı haklara ilişkin uyuşmazlıklar tamamen bu Akit Tarafların mahkemelerinin yargılama yetkisi altındadır ve bu nedenle Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) ya da diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulamaz.

(c) "Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Akit Taraflar, "Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi"nin yorumu ya da uygulanmasına ilişkin, diğer bir Akit Taraf ile aralarında ortaya çıkmış ve görüşmeler yoluyla çözümlenmemiş herhangi bir uyuşmazlığın Uluslararası Adalet Divanı'na gönderilmesini kabul etmeyecektir.

5. Tahkim mahkemesi kararlarını, işbu Anlaşmanın hükümlerine, uyuşmazlığın tarafı olan ve ülkesinde yatırım yapılan Akit Tarafın kanunlarına ve düzenlemelerine (kanunlar ihtilafına ilişkin kurallar da dahil olmak üzere) ve her iki Akit Tarafça kabul edilen ilgili uluslararası hukuk ilkelerine uygun olarak alır.

6. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için nihai ve bağlayıcıdır. Her bir Akit Taraf verilen kararları kendi ulusal kanunları çerçevesinde yerine getirir.

7. (a) Tahkim Mahkemesi işbu Anlaşma kapsamında nihai kararı verdiğinde, ayın ayrı veya birlikte, sadece aşağıdakilere hükmedebilir:

(i) parasal zararlar ve uygulanabilir faiz;

(ii) malvarlığının iadesi.

(b) Tahkim Mahkemesi cezalandırıcı tazminat kararına veya bir Akit Tarafın alınan tedbir ve karan tersine çevirmesini gerektirecek yönde bir karara hükmetmez.

93	Rusya Federasyonu	15.12.1997	16.05.2000/ 24051	17.05.2000	

MADDE X

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Bir Akit Taraf ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasında madde VI çerçevesinde ödenecek tazminatın miktar ve ödeme usulüne ya da anlaşmanın VIII'inci maddesi kapsamında yapılacak transfer usulüne ilişkin olanlar da

dahil olmak üzere yatırım etkinliklerine ilişkin uyuşmazlıklar yatırımcının, uyuşmazlığa taraf olan akit tarafa ayrıntılı açıklamalarla birlikte gönderdiği yazılı bir bildirimle konu olacaktır. Uyuşmazlığın, tarafları, bu uyuşmazlığa mümkün olduğunca dostça bir çözüm bulmak için çalışacaklardır.

2. Eğer uyuşmazlıklar, 1'inci paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde, bu yolla çözümlenemezse; uyuşmazlık tetkik edilmesi için aşağıdaki mercilere sunulabilecektir:

- (a) Yatırımın ülkesinde yapıldığı akit tarafın yetkili mahkemesi ya da tahkim mahkemesi;
- (b) Stockholm Ticaret Odası Tahkim Enstitüsü;
- (c) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu'nun Tahkim Kurallarına (UNCITRAL) göre bu maksatla kurulacak bir tahkim mahkemesi.

3. Yetkili bir mahkemenin kararı ya da tahkim kararı uyuşmazlığın her iki tarafı açısından kesin ve bağlayıcı olacaktır. Her bir akit taraf verilen kararları kendi kanunları çerçevesinde yerine getirmeyi taahhüt edecektir.

94	Senegal	15.06.2010	27.03.2012/ 28246	17.07.2012	

MADDE 9

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Bir Akit Taraf diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasındaki, yatırımcının yatırımı ile ilgili çıkan uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından ülkesinde yatırım yapılan akit tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirilecektir. Mümkün olduğunca, yatırımcı ilgili akit taraf bu uyuşmazlıkları iyi niyetli danışmalar ve müzakereler aracılığıyla çözmeye gayret edecektir.

2. Eğer bu uyuşmazlıklar, 1'inci paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihini takip eden altı (6) ay içinde çözümlenemezse, uyuşmazlık yatırımcı tarafından aşağıdaki mekanizmalara sunulabilecektir.

- (a) Ülkesinde yatırım yapılan Akit Tarafın yetkili mahkemesi,

- (b) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)’nın Tahkim Usulü Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir hakem mahkemesi.
 - (c) “Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi” ile kurulmuş Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez (ICSID).
3. Yatırımcının uyuşmazlığı bu maddenin 2. paragrafında bahsedilen uyuşmazlık çözüm yollarından birine sunmuş olması durumunda, bu yollardan birinin seçim nihaidir.
4. Tahkim heyeti kararlarını; işbu anlaşma hükümlerine, ülkesinde yatırım yapılan ve uyuşmazlığa taraf olan akit taraf kanun ve düzenlemelerine (kanunlar ihtilafı kuralları dâhil olmak üzere) ve her iki akit tarafın kabul ettiği hukuk prensiplerine uygun olarak alacaktır.
5. Bu maddenin 2. paragrafının hükümlerine bakılmaksızın;
- (a) Yalnızca mevcut olması hâlinde, gerekli izni almış ve Türkiye Cumhuriyetinin yabancı sermaye ile ilgili mevzuatına uygun olarak ve fiilen başlamış yatırım faaliyetlerinden doğrudan kaynaklanan uyuşmazlıklar, Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez’e (ICSID) veya Akit Tarafların üzerinde uzlaştıkları diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözüm mekanizmasına sunulabilir.
 - (b) Taşınmazlar üzerindeki mülkiyet hakları ve aynı haklara ilişkin uyuşmazlıklar tamamen Türk mahkemelerinin yargılama yetkisi altındadır ve bu nedenle Yatırım Uyuşmazlıkları Çözümü için Uluslararası Merkez’e (ICSID) ya da diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulamaz; ve
 - (c) “Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi’nin” 64’ üncü maddesi ile ilgili olarak:

Türkiye Cumhuriyeti, “Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi’nin” yorumu ya da uygulanmasıyla ilgili olarak Türkiye Cumhuriyeti ve diğer herhangi bir Akit

Devlet arasında ortaya çıkmış ve görüşmeler yoluyla çözümlenmemiş herhangi bir uyuşmazlığın Uluslararası Adalet Divanı'na götürülmesini kabul etmeyecektir.

6. Tahkim kararları, uyuşmazlığın bütün tarafları için nihai ve bağlayıcı olacaktır. Her bir akit taraf verilen kararları kendi kanunları çerçevesinde yerine getirecektir.

95	Sırbistan	02.03.2001	04.11.2003/ 25279	10.11.2003	

MADDE VII

Bir Taraf ile Diğer Tarafın Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Taraflardan biri ile diğer Tarafın bir yatırımcısı arasında, o yatırımcının yatırımı ile ilgili olarak çıkan ihtilaflar, yatırımcı tarafından ev sahibi tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirilecektir. Yatırımcı ve ilgili Taraf bu uyuşmazlıkları, mümkün olduğunca iyi niyetle, karşılıklı görüşme ve müzakereler yoluyla çözümlemeye çalışacaklardır.

2. Eğer uyuşmazlıklar, 1. paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde, bu yolla çözümlenemezse, uyuşmazlık, yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mercilere sunulabilir.

- (a) Her iki tarafın da imzacı olmaları hâlinde, Devletler ile diğer devletlerin vatandaşları arasındaki yatırım uyuşmazlıklarının çözümü Sözleşmesi ile kurulmuş olan Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez (ICSID),
- (b) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu'nun Tahkim Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir hakem mahkemesi (UNCITRAL),
- (c) Paris Uluslararası Ticaret Odası Tahkim Mahkemesi;

Şu şartla ki; yatırımcının uyuşmazlığa taraf olan tarafın yerel adli mahkemelerine getirmiş olması hâlinde 1 yıl içinde nihai kararın alınmamış olması gerekir.

3. Tahkim kararları; uyuşmazlığın bütün tarafları için kesin ve bağlayıcı olacaktır. Her bir taraf verilen kararı milli hukuku çerçevesinde yerine getirecektir.

Sırbistan-Yeni		07.09.2022			
96	Singapur	19.02.2008	19.02.2010/ 27498	27.03.2010	01.10.2017

MADDE 11

Yatırım Uyuşmazlıkları

1. Bir Akit Tarafın yatırımcısı ile diğer Akit Taraf arasında, bu Akit Tarafın ülkesindeki bir yatırımla bağlantılı herhangi bir uyuşmazlık, mümkün olduğunca, uyuşmazlığın tarafları arasındaki iyi niyetli görüşmeler yoluyla çözümlenmeye çalışılacaktır. Bu gibi bir uyuşmazlığı görüşmeler yoluyla çözümlenmek isteyen taraf, niyetini yazılı bildirim ile diğer tarafa ileticektir.

2. Eğer uyuşmazlık işbu Maddenin 1. paragrafında öngörüldüğü şekilde, uyuşmazlığın herhangi bir tarafınca verilen bildirim tarihinden itibaren 6 ay içerisinde çözümlenemezse, taraflar aksini kararlaştırmadıkça, uyuşmazlık aşağıdakilerden herhangi birine sunulabilir:

- (a) Ülkesinde yatırım yapılmış Akit Tarafın yetkili bir mahkemesi;
- (b) Washington'da 18 Mart 1965'te imzaya açılan "Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi" (bu anlaşmada "Sözleşme" olarak anılacaktır) ile kurulan Yatırım Anlaşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez (bu Anlaşmada "Merkez" olarak anılacaktır) yoluyla uzlaştırma ya da tahkim. Bu Maddenin 4 (a) paragrafına tabi olarak, her bir Akit Taraf, Sözleşmenin 25. Maddesi'ne göre peşinen ve geri dönülmez bir şekilde, bu Maddenin 4 (b) paragrafın da tanımlanan uyuşmazlıklar hariç olmak üzere, herhangi bir uyuşmazlığın Merkeze sunulmasına onay verir;
- (c) 1980 tarihli Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu Uzlaştırma Kurallarına göre uzlaştırma veya 1976 tarihli Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu Tahkim Kurallarına göre tahkim.

3. Uyuşmazlık çözüm yönteminin seçiminde farklılık olması durumunda yatırımcının tercihi geçerli olacaktır.

4. Bu Maddenin 2. paragrafının hükümlerine rağmen;

- (a) Sadece ilgili mevzuata uygun olarak yapılmış veya 2. Madde 'ye göre onaylanmış ve bilfiil başlamış bir yatırımla ilgili doğan uyuşmazlıklar Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez'e veya Akit Tarafların üzerinde anlaştığı diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözüm merciine sunulabilir;
- (b) Gayrimenkuller ve gayrimenkuller ile bağlantılı haklar ile ilgili uyuşmazlıklar ilgili Akit Tarafın yetkili mahkemelerinin münhasır yargı yetkisinde olduğundan, bu uyuşmazlıklar Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez'e veya diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözüm merciine sunulamaz; ve
- (c) Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesinin 64. Maddesi ile ilgili olarak, Akit Taraflar ayrı ayrı belirtir ki:
 - (i) Türkiye Cumhuriyeti, Türkiye Cumhuriyeti ve Singapur Cumhuriyeti arasındaki Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesinin yorumlanması veya uygulanmasından kaynaklanan, müzakere yoluyla çözülememiş herhangi bir uyuşmazlığın Uluslararası Adalet Divanına götürülmesini kabul etmeyecektir.
 - (ii) Singapur Cumhuriyeti, Singapur Cumhuriyeti ve Türkiye Cumhuriyeti arasındaki Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesinin yorumlanması veya uygulanmasından kaynaklanan, müzakere yoluyla çözülememiş uyuşmazlıkların Uluslararası Adalet Divanına götürülmesini sadece her iki Akit Tarafın onayı ile yapılmışsa kabul eder.

5. Herhangi bir mahkeme hükmü, tahkim kararı veya uzlaşmaya uygun olarak varılan bir çözüm uyuşmazlığın tarafları için nihai ve bağlayıcı olacaktır. Her bir taraf, varılan hükmü, alınan kararı veya ulaşılan çözümü kendi ulusal kanunları doğrultusunda yerine getirmekle yükümlüdür.

Singapur STA&Yatırım Bölümü**	14.11.2015	15.08.2017/ 30155M	01.10.2017	

MADDE 12.15

Tahkim Yargılamasının Oluşturulması

1. Uyuşmazlığın tarafları uyuşmazlığı öncelikle danışmalar ve müzakereler yoluyla çözmeye çalışacaktır.

2. Uyuşmazlığın danışmalar ve müzakereleri talep eden yazılı talebi takip eden altı (6) ay içinde 1. fıkrada belirtilen şekilde çözülememesi durumunda, davacı:

- (a) Kendi adına, davalının işbu Anlaşma kapsamındaki bir yükümlülüğü ihlal ettiği ve bu ihlal sebebiyle veya bu ihlal sonucunda kendisinin kayıp veya zarara uğradığına ilişkin bir iddiayı; ve
- (b) Sahibi olduğu veya kontrol ettiği, davalının bir işletmesi adına, davalının işbu Anlaşma kapsamındaki bir yükümlülüğü ihlal ettiği ve bu ihlal sebebiyle veya bu ihlal sonucunda işletmenin kayıp veya zarara uğradığına ilişkin bir iddiayı tahkime sunabilir.

3. Davacı iddiasını:

- (a) Her iki Taraf'ın da ICSID Sözleşmesi'ne taraf olmaları koşuluyla, ICSID Sözleşmesi ve ICSID Tahkim Kuralları altında;
- (b) Taraflar'dan sadece birinin ICSID Sözleşmesi'ne taraf olması koşuluyla, ICSID Ek İmkan Kuralları altında;
- (c) UNCITRAL Tahkim Kuralları altında; veya
- (ç) Uyuşmazlığın taraflarının üzerinde anlaşması koşuluyla, başka tahkim kurumlarına veya tahkim kuralları altında tahkime sunabilir.

4. Her bir Taraf, bir uyuşmazlığın işbu Bölüm hükümleri ile uyumlu olarak 3(a), 3(b), 3(c) ve 3(d) bentlerinin hükümleri doğrultusunda uluslararası tahkime sunulmasına, aşağıdaki koşulların karşılanması şartıyla onay vermektedir:

- (a) Davacının, kendisinin veya Anlaşma kapsamındaki yatırımının kayıp veya zarara uğramasına sebep olan, işbu Anlaşma kapsamındaki bir yükümlülüğün ihlalinin haberdar olduğu veya makul şartlarda haberdar olması gerektiği tarihten itibaren üç yıl içerisinde uyuşmazlığın tahkime sunulması;
- (b) Davacının, 3. fıkra doğrultusunda iddiasını tahkime sunmadan önce, davalının işletmesi olmaması;
- (c) Davacının, işbu Bölümde düzenlenen hükümlere uygun olarak yazılı bir tahkim onayı sunması; ve
- (ç) Davacının iddiasını tahkime sunma niyetini belirten yazılı bildirimini davalıya, iddia tahkime sunulmadan en az doksan gün önce, iletmış olması ve bu yazılı bildirimin:
 - (i) Davacının ve uyuşmazlığın bir işletme adına sunulması durumunda işletmenin, adını, adresini ve işletmenin kuruluş yerini belirtmesi;
 - (ii) 3'üncü fıkra düzenlenilen forumlardan birini uyuşmazlık çözüm forumu olarak seçmesi;
 - (iii) (A) iddianın 2(a) bendi kapsamında tahkime sunulması hâlinde, davacının; (B) iddianın 2(b) bendi kapsamında tahkime sunulması hâlinde, davacının ve işletmenin, 3'üncü fıkra belirtilen diğer tüm uyuşmazlık çözüm forumlarında ilgili uyuşmazlık konusuna yönelik yargılama (Madde 12.19'un (Geçici Koruma Tedbirleri ve Diplomatik Koruma) 1. fıkrasında belirtilen geçici koruma tedbiri yargılamaları hariç olmak üzere) başvurusunda bulunma veya devam ettirme hakkından feragat ettiğine yönelik yazılı beyanını içermesi; ve

(iv) Davalının işbu Anlaşma bağlamında iddia olunan ihlalini (ihlal edildiği iddia edilen maddeleri de içermek üzere) ve davacının ya da Anlaşma kapsamındaki yatırımının anılan ihlal sonucu uğradığı iddia edilen kayıp veya zararı kısaca özetlemesi.

(d) Bir yatırım uyuşmazlığının ICSID'in görev alanı ile 3(a) ve 3(b) bentleri kapsamında teşkil etmiş olan tahkim mahkemesinin yargılama yetkisi içerisinde bulunup bulunmadığına yönelik karar verirken tahkim mahkemesi, Türkiye Cumhuriyeti'nce 3 Mart 1989 tarihinde, hangi uyuşmazlıkların ICSID yargılamasına sunulmaya uygun olup olmadığına ilişkin, ICSID Sözleşmesi'nin 25'inci Maddesi'nin 4'üncü fıkrası doğrultusunda, ICSID'e sunulmuş olan bildirim işbu Anlaşma'nın ayrılmaz bir parçası olarak uyar.

5. 4. fıkra kapsamındaki onay ve işbu Bölüm kapsamında bir iddianın tahkime sunulması:

- (a) ICSID Sözleşmesi'nin II. Fasıl'ı (Merkezin Yetkisi) ile ICSID Ek İmkan Kuralları'nın uyuşmazlığın taraflarının yazılı onayına ilişkin; ve
- (b) New York Sözleşmesi'nin II. Maddesi'nin "Yazılı Anlaşma"ya ilişkin gerekliliklerini karşılayacaktır.

6. İşbu Bölüm kapsamında tahkime sunulan bir iddianın, New York Sözleşmesi'nin I. Maddesi'nin amaçları bakımından, ticari bir ilişkiden veya işlemten kaynaklanmakta olduğu kabul edilecektir.

****Singapur STA yürürlüğe girdikten sonra, bu Bölüm 19.02.2008 tarihli YKTK Anlaşmasının yerini almıştır.**

97	Slovakya	09.10.2000	18.12.2003/ 25320	23.12.2003	
	Slovakya-Yeni	13.10.2009	24.08.2013/ 28745	11.12.2013	

MADDE 9

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Bir Akit Taraf diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasındaki, yatırımcının yatırımı ile ilgili uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından ülkesinde yatırım

yapılan Akit Tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirilecektir. Mümkün olduğunca, yatırımcı ilgili Akit Taraf bu uyuşmazlıkları iyi niyetli danışmalar ve müzakereler aracılığıyla çözmeye gayret edecektir.

2. Eğer bu uyuşmazlıklar, 1'inci paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihini takip eden altı (6) ay içinde çözümlenemezse, uyuşmazlık yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mekanizmalara sunulabilecektir.

- (a) Ülkesinde yatırım yapılan Akit Tarafın yetkili mahkemesine,
- (b) Her iki Akit Tarafın sözleşmeye imza koymuş olması durumunda, Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi" ile kurulmuş Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez (ICSID),
- (c) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)'nın Tahkim Usulü Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir hakem mahkemesi.

3. Yatırımcının uyuşmazlığı bu maddenin 2. paragrafında bahsedilen uyuşmazlık çözüm yollarından birine sunmuş olması durumunda, bu yollardan birinin seçimi nihai olacaktır.

4. Bu maddenin 2'nci paragrafının hükümlerine bakılmaksızın ve Türkiye Cumhuriyeti'nin 3 Mart 1989 tarihinde ICSID'e sunduğu bildirime uygun olarak;

- (a) Yalnızca, mevcut olması hâlinde, Türkiye Cumhuriyetinin yabancı sermaye ile ilgili mevzuatına uygun olarak gerekli izni almış ve fiilen başlamış yatırım faaliyetlerinden doğrudan kaynaklanan uyuşmazlıklar, Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) veya Akit Tarafların üzerinde uzlaştıkları diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözüm mekanizmasına sunulabilir.
- (b) Taşınmazlar üzerindeki mülkiyet hakları ve aynı haklara ilişkin uyuşmazlıklar tamamen Türk mahkemelerinin yargılama yetkisi altındadır ve bu nedenle Yatırım Uyuşmazlıkları Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) ya da diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulamaz; ve

- (c) “Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi’nin” 64’ üncü maddesi ile ilgili olarak:

Türkiye Cumhuriyeti, “Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi’nin” yorumu ya da uygulanmasıyla ilgili olarak Türkiye Cumhuriyeti ve diğer herhangi bir Akit Devlet arasında ortaya çıkmış ve görüşmeler yoluyla çözümlenmemiş herhangi bir uyuşmazlığın Uluslararası Adalet Divanı’na götürülmesini kabul etmeyecektir.

5. Tahkim heyeti, hukuk kaynaklarını aşağıdaki sıra dâhilinde dikkate alarak, hukuk temelinde karar verecektir.

- (a) İşbu anlaşmanın hükümleri;
- (b) Akit Taraflar arasındaki diğer ilgili anlaşmalar;
- (c) Kanunlar ihtilafı ile ilgili kurallar dâhil olmak üzere, söz konusu yatırım ülkesinde yapılmış olan Akit Tarafın ulusal kanunları ve düzenlemeleri;
- (ç) Belirli bir yatırım ile ilgili yapılmış özel anlaşmaların hükümleri.

6. Tahkim muameleleri ya da tahkim hükmünün yürütülmesinin herhangi bir safahatında uyuşmazlığın karşı tarafındaki yatırımcının sigorta poliçesine ya da bu anlaşmanın 8’inci maddesinde belirtilen garantiye göre kaybının tümünü ya da bir kısmını kapsayan bir tazminatı almış olması hâlinde, uyuşmazlığın tarafı olan Akit Taraflardan hiçbiri bu gerçeği bir itiraz konusu olarak öne süremeyecektir. Bununla birlikte, bir uyuşmazlık daha önce yatırımcı tarafından uluslararası tahkime götürülmüşse, aynı uyuşmazlık sigortacı tarafından bu maddenin hükümleri çerçevesinde uluslararası tahkime götürülemez.

7. Tahkim hükümleri uyuşmazlığın bütün tarafları için kesin ve bağlayıcı olacaktır. Her bir Akit Taraf kendi ulusal kanunlarına göre hükmü yürütmeyi taahhüt eder.

98	Slovenya	23.03.2004	04.09.2005/ 25926	19.06.2006	

MADDE 8

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasında Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Bir Akit Tarafın yatırımcısı ile diğer Akit Taraf arasındaki herhangi bir uyuşmazlık, dostça çözümlenecektir.
2. Eğer bu tür bir uyuşmazlık yazılı bir çözüm talebi tarihinden itibaren üç (3) ay içerisinde çözümlenemezse, ilgili yatırımcı uyuşmazlığın aşağıdakilerden birine götürebilir:
 - (a) Akit Tarafın yetkili Mahkemesi; veya
 - (b) Uzlaşma veya tahkim için, Washington'da 18 Mart 1965'de imzaya açılmış olan Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasında Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi'ne dayanarak kurulmuş olan Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıkları Çözümü Merkezi (ICSID), veya
 - (c) Uyuşmazlığın taraflarınca aksi kararlaştırılmadıkça, Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu'nun tahkim kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir tahkim mahkemesi (UNCITRAL).
3. Böylece her bir Akit Taraf, bir yatırım uyuşmazlığının uluslararası uzlaşma ve tahkime götürülmesine şartsız olarak rıza göstermektedir.
4. Karar uyuşmazlığın her iki tarafı için de nihai ve bağlayıcı olacak ve millî hukuku çerçevesinde tanınacak ve uygulanacaktır.

99	Somali	03.06.2016			
100	Sudan	30.04.2014	31.12.2016/ 29935M		

MADDE 10

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Akit Taraflardan biri ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasında bu yatırımcının yatırımı ile ilgili olarak çıkan uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından

yatırım yapıldığı Akit Tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirilir. Mümkün olduğu ölçüde, yatırımcı ve ilgili Akit Taraf bu uyuşmazlıkları danışmalar ve müzakereler yoluyla iyi niyetle çözmeye gayret ederler.

2. Bu uyuşmazlıkların, 1'inci fıkrada belirtilen yazılı bildirim tarihini takip eden itibaren altı(6) ay içerisinde, bu şekilde çözümlenememesi hâlinde, uyuşmazlıklar yatırımcının seçebileceği üzere:

- (a) Ülkesinde yatırım yapılmış olan Akit Tarafın yetkili Mahkemesine, veya
- (b) İşbu maddenin 4 (a) ve (b) fıkralarında belirtilen durumlar hariç olmak üzere,
 - (i) Her iki Akit Tarafın da bu sözleşmeye taraf olmaları hâlinde, “Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi” ile kurulmuş Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez’e (ICSID), veya
 - (ii) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)’nın Tahkim Usulü Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir *ad hoc* hakem mahkemesine, sunulabilir.

3. Yatırımcının uyuşmazlığı işbu maddenin 2. fıkrasında bahsedilen uyuşmazlık çözüm yollarından birine sunduğu andan itibaren, bu yollardan birinin seçim nihaidir.

4. Bu Madde’nin 2’inci fıkrasının hükümlerine bakılmaksızın;

- (a) Yalnızca ev sahibi Akit Tarafın yabancı sermaye ile ilgili mevzuatına uygun olarak, herhangi bir iznin gerekli olması hâlinde, gerekli izin almış ve fiilen başlamış yatırım faaliyetlerinden doğrudan kaynaklanan uyuşmazlıklar, Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez’e (ICSID) veya Akit Tarafların üzerinde uzlaştıkları diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulabilir;

- (b) Ev sahibi Akit Tarafın ülkesinde yer alan taşınmazlar üzerindeki mülkiyet hakları ve aynı haklara ilişkin uyuşmazlıklar tamamen ev sahibi Akit Tarafın mahkemelerinin yargılama yetkisi altındadır ve bu nedenle Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) veya Akit Tarafların üzerinde uzlaştıkları diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulamaz.
- (c) "Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi'nin" 64' üncü maddesinin uygulamasında aşağıdaki hüküm geçerli olacaktır.

Akit Taraflar, " Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi'nin" yorumu ya da uygulanmasına ilişkin aralarında ve diğer bir Akit Devletle arasında ortaya çıkmış ve görüşmeler yoluyla çözülmemiş herhangi bir uyuşmazlığın Uluslararası Adalet Divanı'na götürülmesini kabul etmeyecektir.

5. Tahkim mahkemesi, kararlarını, işbu Anlaşmanın hükümlerine, uyuşmazlığın tarafı olan ve ülkesinde yatırımın yapıldığı Akit Tarafın kanunlarına ve düzenlemelerine (kanunlar ihtilafına ilişkin kurallar dahil olmak üzere) her iki Akit Tarafça kabul edilen ilgili uluslararası hukuk ilkelerine uygun olarak alır.

6. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için nihai ve bağlayıcıdır. Her bir Akit Taraf verilen kararları kendi ulusal kanunları çerçevesinde uygular.

101	Suriye	06.01.2004	28.12.2005/ 26037	03.01.2006	

MADDE VII

Bir Taraf ile Diğer Tarafın Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Taraflardan biri ile diğer Tarafın bir yatırımcısı arasındaki o yatırımcının yatırımı ile ilgili olarak çıkan ihtilaflar, yatırımcı tarafından ev sahibi

Tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirilecektir. Mümkün olduğunca, yatırımcı ve ilgili Taraf bu uyuşmazlıkları, iyi niyetli karşılıklı görüşme ve müzakereler yoluyla çözümlemeye çalışacaklardır.

2. Eğer uyuşmazlıklar, birinci paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde, bu yolla çözülmemişse, ve söz konusu yatırımcının uyuşmazlığı uyuşmazlığa taraf olan tarafın mahkemelerine sunmuş ve nihai bir kararın bir yıl içinde alınmamış olması hâlinde, uyuşmazlık, yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mercilere sunulabilir:

- (a) Her iki Tarafında bu Sözleşmeye imzacı olmaları hâlinde, "Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi" ile kurulmuş olan Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkezi (ICSID),
- (b) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu'nun Tahkim Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir tahkim mahkemesi (UNCITRAL), veya
- (c) Paris Uluslararası Ticaret Odası Tahkim Mahkemesi.

3. Tahkim kararı; uyuşmazlığın bütün tarafları için kesin ve bağlayıcı olacaktır. Her bir taraf verilen kararı milli hukuku çerçevesinde yerine getirecektir.

102	Suudi Arabistan	08.08.2006	03.02.2009/ 27130	05.02.2010	

MADDE 10

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Akit Taraflardan biri ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasındaki, o yatırımcının yatırımı ile ilgili olarak çıkan ihtilaflar, yatırımcı tarafından ev sahibi Akit Tarafa ayrıntılı bilgi içecek şekilde yazılı olarak bildirilecektir. Mümkün olduğunca, yatırımcı ve ilgili Akit Taraf bu uyuşmazlıkları, iyi niyetli görüşme ve müzakereler yoluyla çözümlemeye çalışacaklardır.

2. Eğer uyuşmazlıklar, işbu maddenin 1. paragrafında belirtildiği şekilde, çözüm için yapılan başvurunun sunulduğu tarihten itibaren altı (6) ay içinde çözülmezse; uyuşmazlık yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mercilere sunulabilir:

- (a) Ülkesinde yatırımın yapıldığı Akit Tarafın yetkili hukuk mahkemesi;
- (b) Her iki Akit Tarafın da bu sözleşmeye imzacı olmaları hâlinde, “Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi” ile kurulmuş olan Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkezi (ICSID),
- (c) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu’nun Tahkim Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir tahkim mahkemesi (UNCITRAL).

3. İşbu maddenin 2. paragrafının hükümlerine rağmen;

Her iki Akit Taraf da, Türkiye Cumhuriyeti’nin 3 Mart 1989’da ve Suudi Arabistan Krallığının 8 Mayıs 1980’de ayrı ayrı Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez (ICSID)’e sunmuş oldukları, ICSID sunulması uygun düşünülen veya düşünülmeyen uyuşmazlık sınıfları ile ilgili bildirimlerin işbu Anlaşma’nın ayrılmaz bir parçasını oluşturduklarını ve ev sahibi Akit Tarafça aksi onaylanamadıkça, yukarıda sözü edilen bildirimlerde ICSID’e sunulması uygun düşünülmeyen uyuşmazlık sınıflarının ICSID’e veya herhangi uluslararası uyuşmazlıkların çözümü mekanizmasına sunulmayacağına kabul ederler.

4. Eğer bir uyuşmazlık 2. paragraf uyarınca Akit Tarafın yetkili hukuk mahkemesine sunulmuşsa, yatırımcı aynı zamanda uluslararası tahkim yolunu başvuramaz. Eğer uyuşmazlık tahkime sunulmuşsa, tahkim kararı bağlayıcı olacak ve adı geçen sözleşmede sağlanan dışında herhangi bir temyiz veya çözüme konu olmayacaktır. Tahkim kararı iç hukuka uygun olarak yerine getirilecektir.

103	Tacikistan	06.05.1996	12.12.1997/ 23108	24.07.1998	

MADDE X

Bir Taraf İle Diğer Tarafın Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Taraflardan biri ile diğer Tarafın bir yatırımcısı arasındaki o yatırımcının bir yatırımı ile ilgili olarak çıkan uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından ev sahibi Tarafa ayrıntılı bir şekilde yazılı olarak bildirilecektir. Yatırımcı ve ilgili Taraf bu tür uyuşmazlıkları, mümkün olduğunca iyi niyetle, karşılıklı görüşme ve müzakereler yoluyla çözümlemeye çalışacaklardır.

2. Bu uyuşmazlıkların, birinci paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde, çözümlenememesi durumunda uyuşmazlık, yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mercilere sunulabilir:

- (a) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)'nın Tahkim Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir tahkim mahkemesi (UNCITRAL),
- (b) Her iki Tarafın da bu Merkeze üye olmaları hâlinde, Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi ile kurulmuş olan Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıkları Çözüm Merkezi (ICSID),

Şu şartla ki; yatırımcının uyuşmazlığı uyuşmazlığa taraf olan Tarafın adli mahkemelerine getirmiş olması durumunda bir yıl içinde nihai karar alınmamış olması gerekir.

3. Tahkim kararı;

- (a) İşbu Anlaşma hükümlerine,
- (b) Kanunlar ihtilafı ile ilgili hükümler de dâhil olmak üzere, ülkesinde yatırımın yapıldığı Tarafın milli hukukuna,
- (c) Uluslararası hukukun evrensel olarak kabul görmüş kural ve prensiplerine bağlı olacaktır.

4. Tahkim Kararlan uyuşmazlığın bütün tarafları için kesin ve bağlayıcı olacaktır. Her bir Taraf verilen kararlan kendi ulusal yasaları çerçevesinde yerine getirecektir.

Tacikistan-Yeni		28.05.2024			
104	Tanzanya	12.03.2011	25.07.2013/ 28718M	03.01.2017	

MADDE 10

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Bir Akit Taraf diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasındaki, yatırımcının yatırımı ile ilgili çıkan uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından ülkesinde yatırım yapılan Akit Tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirilecektir. Mümkün olduğunca, yatırımcı ile ilgili Akit Taraf bu uyuşmazlıkları dostça çözmeye gayret edecektir.

2. Yatırımcı tarafından uyuşmazlığın yazılı bildirimi yoluyla ortaya koyulma, öne sürülme tarihini takip eden altı (6) ay içerisinde dostça çözümlenemeyen uyuşmazlıklar aşağıdaki mekanizmalara sunulabilecektir:

- (a) Yatırımcı tarafından ülkesinde yatırım yapılan Akit Tarafın yetkili mahkemesine, veya
- (b) İşbu maddenin 4 (a) ve (b) paragraflarında belirtilen durumlar dışında,
 - (i) “Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi” ile kurulmuş Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez (ICSID),
 - (ii) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)’nun Tahkim Usulü Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir hakem mahkemesi.

3. Yatırımcının uyuşmazlığı bu maddenin 2. paragrafında bahsedilen uyuşmazlık çözüm yollarından birine sunmuş olması durumunda, bu yollardan birinin seçim nihaidir.

4. Bu maddenin 2'nci paragrafının hükümlerine bakılmaksızın;

- (a) Yalnızca, mevcut olması hâlinde, Türkiye Cumhuriyeti'nin yabancı sermaye ile ilgili mevzuatına uygun olarak gerekli izni almış ve fiilen başlamış yatırım faaliyetlerinden doğrudan kaynaklanan uyuşmazlıklar, Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) veya Akit Tarafların üzerinde uzlaştıkları diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözüm mekanizmasına sunulabilir
- (b) Taşınmazlar üzerindeki mülkiyet hakları ve aynı haklara ilişkin uyuşmazlıklar tamamen ev sahibi Akit Taraf mahkemelerinin yargılama yetkisi altındadır ve bu nedenle Yatırım Uyuşmazlıkları Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) ya da diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulamaz.

5. Tahkim Kurulu, işbu Anlaşmanın hükümleri ve ülkesinde yatırım yapılan ve uyuşmazlığa taraf olan Akit Tarafın kanunları çerçevesinde (kanunlar ihtilafına ilişkin olanlar dahil olmak üzere) ve o yatırımla ilgili spesifik anlaşmalar ve her iki Akit Tarafça kabul edilen ilgili uluslararası hukuk kuralları çerçevesinde karara varacaktır.

6. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için nihai ve bağlayıcı olacaktır. Her bir Akit Taraf verilen kararları kendi kanunları çerçevesinde yerine getirecektir.

105	Tayland	24.06.2005	03.07.2010/ 27630	21.07.2010	

MADDE IX

Bir Taraf ile Diğer Tarafın Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Taraflardan biri ile diğer Tarafın bir yatırımcısı arasındaki o yatırımcının yatırımı ile ilgili olarak çıkan ihtilaflar, yatırımcı tarafından ev sahibi Tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirecektir. Mümkün olduğunca, yatırımcı ile ilgili Taraf bu uyuşmazlıkları, iyi niyetli karşılıklı görüşme ve müzakereler yoluyla çözümlemeye çalışacaklardır.

2. Eğer uyuşmazlıklar, 1’inci paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihini takip eden altı (6) ay içinde, bu yolla çözümlenemezse, yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mercilere sunulabilir:

- (a) Ülkesinde yatırım yapılan tarafın yetkili Mahkemeleri; veya
- (b) Her iki tarafın da bu sözleşmeye imzacı olmaları hâlinde, “Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi” ile kurulmuş olan Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkezi (ICSID); veya
- (c) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)’nun Tahkim Kurallarına göre kurulacak bir uluslararası tahkim mahkemesi.

3. Tüm tahkim kararları uyuşmazlığın tarafları için nihai ve bağlayıcı olacak ve uyuşmazlığın tarafının kanunlarına uygun olarak yerine getirilecektir.

4. İşbu maddenin hükümlerine uygun olarak, bir mahkeme veya tahkim önünde karara bağlanmamış bulunan uyuşmazlık konusu herhangi mesele, herhangi bir tarafça madde X çerçevesindeki bir uyuşmazlığın çözümü usulüne sunulmayacaktır.

106	Tunus	29.05.1991	03.01.2003/ 24982	28.04.1994	

MADDE VII

Bir Akit Tarafın Vatandaş veya Şirketi ile diğer Akit Taraf arasında, diğer Akit Tarafın ülkesindeki bir yatırımla ilgi uyuşmazlık şu şekilde çözümlenir:

1. Bir taraf ile diğer tarafın vatandaşı veya şirketi arasında yatırım uyuşmazlığı çıkması hâlinde; uyuşmazlık öncelikle, iyi niyetle girişilecek müzakere ve görüşmelerle çözümlenmeye çalışılacaktır. Eğer bu müzakere ve görüşmeler başarısız olursa söz konusu vatandaş veya şirket ile diğer tarafın karşılıklı olarak üzerinde mutabık kalacakları, bağlayıcı olmayan üçüncü taraf usulleriyle uyuşmazlık giderilebilir. Eğer uyuşmazlık yukarıdaki usullerle çözümlenemezse, daha önceden kararlaştırılmış herhangi bir usule uygun olarak çözüm için bir mercie sunulacaktır.

2. (a) İlgili vatandaş veya şirket aşağıdaki şartlara uymak koşulu ile uyuşmazlığın ortaya çıkmasından itibaren 1 yıl geçtikten sonra herhangi bir zamanda, uyuşmazlığın tahkim yoluyla çözülmesi için Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıkları Çözüm Merkezi (Merkez)'ne başvurmayı seçtiğini yazılı olarak bildirebilir:

(i) Uyuşmazlık herhangi bir nedenle, önceden kararlaştırılmış, uygulanabilir uyuşmazlık çözümleme kurallarına göre çözülmemek üzere vatandaş veya şirket tarafından herhangi bir mercie sunulmamış olmalıdır; ve

(ii) İlgili vatandaş veya şirket, uyuşmazlığı, uyuşmazlığa taraf olan tarafın adli veya idari mahkemelerine veya yetkili başka yargı organları huzuruna getirmemiş olmalıdır.

(b) Bu şekilde, taraflardan her biri, yatırım uyuşmazlığının, tahkim yoluyla çözülmesi için merkeze başvurulmasına muvafakat etmektedirler.

Bu gibi uyuşmazlıklarda tahkim, Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi'nin hükümleri ve Merkez'in "Tahkim Kuralları" çerçevesinde yapılacaktır.

Tunus-Yeni		27.12.2017			
107	Türkmenistan	02.05.1992	15.01.1995/ 22172	13.03.1997	

MADDE VII

Taraflardan Biri ile Diğer Tarafın Yatırımcısı Arasında Çıkan İhtilafların Çözülmesi

1. Taraflardan biri ile diğer Tarafın bir yatırımcısı arasında o yatırımcının yatırımı ile ilgili olarak çıkan ihtilaflar, yatırımcı tarafından ev sahibi Tarafa ayrıntılı bir şekilde yazılı olarak bildirilecektir. Yatırımcı ile ilgili Taraf, söz konusu ihtilafları, mümkün olduğunca, karşılıklı iyi niyetli görüşmeler yaparak çözüme kavuşturacaktır.

2. Bu ihtilafların, yukarıda 1. paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı (6) ay içinde çözüme kavuşturulamaması hâlinde, yatırımcının ihtilaf konusunu ev sahibi Tarafın usul ve yasalarına göre adli mahkemesine götürmüş olması ve bir yıl içinde karar verilmemiş olması kaydıyla, söz konusu ihtilaf, yatırımcının kararma göre aşağıda belirtilen Uluslararası Yargı Makamlarına sunulabilir:

- (a) "Devletler ve Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım İhtilaflarının Çözümlemesi Hakkında Sözleşme" uyarınca kurulmuş Uluslararası Yatırım İhtilafları Çözüm Merkezi (ICSID) (her iki Taraf da bu Sözleşmeyi imzalamış ise);
- (b) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)'nın Hakemlik Kuralları uyarınca, bu amaçla kurulacak bir hakem mahkemesi (her iki Taraf da Birleşmiş Milletler'e üye ise);
- (c) Paris Uluslararası Ticaret Odası'nın Hakem Mahkemesi;

3. Tahkim Kararları, uyuşmazlığın bütün tarafları bağlayıcı ve kesin olacaktır. Taraflar, söz konusu kararı kendi ulusal yasalarına göre yerine getirecektir.

108	Ukrayna	27.11.1996	17.04.1998/ 23316	21.05.1998	

MADDE VII

Bir Taraf ile Diğer Tarafın Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Taraflardan biri ile diğer Tarafın bir yatırımcısı arasındaki o yatırımcının bir yatırımı ile ilgili uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından ayrıntılı bilgi içerecek şekilde ve yazılı olarak yatırım yapılan Tarafa bildirilecektir. Yatırımcı ile ilgili Taraf bu tür uyuşmazlıkları, mümkün olduğunca iyi niyetle, karşılıklı görüşme ve müzakereler yoluyla çözümlemeye çalışacaklardır.

2. Eğer uyuşmazlıklar, 1. paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı (6) ay içinde, bu yolla çözümlenemezse; yatırımcının uyuşmazlığı, uyuşmazlığa taraf olan tarafın adli mahkemelerine getirmiş olması hâlinde bir yıl içinde nihai kararın alınmamış olması kaydıyla; söz konusu uyuşmazlık, yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mercilere sunulabilir:

- (a) Her iki tarafın da bu merkeze üye olmaları hâlinde, Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi ile kurulmuş olan Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıkları Çözüm Merkezi (ICSID),
- (b) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu'nun Tahkim Kurallarına (UNCITRAL) göre bu maksatla kurulacak bir tahkim mahkemesi,
- (c) Paris Uluslararası Ticaret Odası Tahkim Mahkemesi

3. Tahkim kararı; uyuşmazlığın bütün tarafları için kesin ve bağlayıcı olacaktır. Her taraf verilen kararları kendi kanunları çerçevesinde yerine getirecektir.

	Ukrayna-Yeni	09.10.2017			
109	Uruguay	23.04.2022			
110	Ürdün	02.08.1993	17.11.2005/ 25996	23.01.2006	

MADDE VII

Bir Taraf ile Diğer Tarafın Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Taraflardan biri ile diğer Tarafın bir yatırımcısı arasındaki o yatırımcının yatırımı ile ilgili olarak çıkan ihtilaflar, yatırımcı tarafından ev sahibi Tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirilecektir. Mümkün olduğunca, yatırımcı ve ilgili Taraf bu uyuşmazlıkları, iyi niyetle karşılıklı görüşme ve müzakereler yoluyla çözümlemeye çalışacaklardır.

2. Eğer uyuşmazlıklar, birinci paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde, bu yolla çözülmemezse; yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mercilere sunulabilir:

- (a) Her iki Tarafın da bu Sözleşmeye imzacı olmaları hâlinde, "Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü Sözleşmesi" ile kurulmuş olan Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkezi (ICSID),

- (b) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)'un Tahkim Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir tahkim mahkemesi veya Yatırımcı, ihtilafa taraf olanın mahkemelerine uyuşmazlığı taşımış ve bir yıl içerisinde nihai karar verilmemiş ise,
- (c) Paris Uluslararası Ticaret Odası Tahkim Mahkemesi

3. Tahkim kararı; uyuşmazlığın bütün tarafları için kesin ve bağlayıcı olacaktır. Her bir Taraf verilen kararı milli hukuku çerçevesinde yerine getirecektir.

Ürdün -Yeni		27.03.2016			
111	Vietnam	15.01.2014	07.06.2017/ 30089M	19.06.2017	

MADDE 9

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Bir Akit Taraf ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasında, doğrudan bir yatırımdan kaynaklanan bahsi geçen yatırımda kayıp ve zarara sebep olan ve bir Akit Tarafın işbu anlaşmaya bağlı bir sorumluluğunu ihlaline ilişkin herhangi bir hukuki uyuşmazlık yatırımcı ile ilgili Akit Taraf arasında iyi niyetli danışmalar ve müzakereler aracılığıyla çözülmeye gayret edilir. Bu amaçla müzakerelere ait detaylı bilgileri içeren yazılı bir tebligat yatırımcı tarafından ev sahibi Akit Tarafa iletilir.

2. Eğer bu uyuşmazlıklar 1. paragrafta bahsedilen yazılı bildirim tarihini takip eden altı (6) ay içerisinde bu şekilde çözümlenemezse, uyuşmazlık, yatırımcı tarafından seçilebilecek aşağıdaki mekanizmalara sunulabilir.

- (a) Ülkesinde yatırım yapılan Akit Tarafın yetkili mahkemesi,
- (b) Her iki Akit Tarafın sözleşmeye taraf olması durumunda, “Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi” (Sözleşme) ile kurulmuş Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez (Merkez)

- (c) Akit Taraflardan yalnızca birinin sözleşmeye taraf olması durumunda Merkez'in Ek İmkânı; veya
 - (ç) Bir *ad hoc* hakem mahkemesine, aksi taraflarca kararlaştırılmadığı durumlarda, bu hakem heyetinin Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)'nın Tahkim Usulü Kurallarına göre kurulması ile.
3. Yatırımcının uyuşmazlığı bu maddenin 2. paragrafında bahsedilen uyuşmazlık çözüm yollarından birine sunmuş olması durumunda, bu yollardan birinin seçimi nihaidir.
4. Tahkim Kurulu kararını işbu anlaşmanın hükümlerine, yatırımın ülkesinde yapıldığı ve uyuşmazlığa taraf olan Akit Tarafın kanunlar ihtilafına ilişkin kurallarını da içeren ulusal hukukuna ve her iki Akit Tarafça kabul edilen uluslararası hukukun ilgili prensiplerine dayandırır.
5. Bu maddenin 2. paragrafının hükümlerine bakılmaksızın;
- (a) Yalnızca, gerekli izini almış (izin gerekmesi hâlinde) ve ev sahibi Akit Tarafın yabancı sermaye ile ilgili mevzuatına uygun olarak ve fiilen başlamış yatırım faaliyetlerinden doğrudan kaynaklanan uyuşmazlıklar, Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) veya Akit Tarafların üzerinde uzlaştıkları ve işbu maddenin 2. paragrafında bahsedilen diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulabilir.
 - (b) Taşınmazlar üzerindeki mülkiyet hakları ve aynı haklara ilişkin uyuşmazlıklar tamamen ev sahibi Akit Tarafın mahkemelerinin yargılama yetkisi altındadır ve bu nedenle Yatırım Uyuşmazlıkları Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) ya da diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulamaz; ve

(c) “Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi’nin” 64’ üncü maddesi ile ilgili olarak:

Türkiye Cumhuriyeti, “Devletler ile diğer Devletlerin Vatandaşları arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi’nin” yorumu ya da uygulanmasıyla ilgili olarak Türkiye Cumhuriyeti ve diğer bir Akit Taraf Devlet arasında ortaya çıkmış ve görüşmeler yoluyla çözülmemiş herhangi bir uyuşmazlığın Uluslararası Adalet Divanı’na götürülmesini kabul etmez.

6. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için nihai ve bağlayıcıdır. Her bir Akit Taraf verilen kararları kendi kanunları çerçevesinde yerine getirir.

112	Venezuela	21.07.2023			
113	Yemen	07.09.2000	18.12.2003/ 25320	31.03.2011	

MADDE VI

Bir Taraf ile Diğer Tarafın Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Taraflardan biri ile diğer Tarafın bir yatırımcısı arasında, o yatırımcının yatırımı ile ilgili olarak çıkan ihtilaflar, yatırımcı tarafından ev sahibi Tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirilecektir. Yatırımcı ile ilgili Taraf bu uyuşmazlıkları, mümkün olduğunca iyi niyetle, karşılıklı görüşme ve müzakereler yoluyla çözümlemeye çalışacaklardır.

2. Eğer bu uyuşmazlıklar, 1’inci paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı (6) ay içinde, bu yolla çözülmemişse, uyuşmazlık, yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mercilere sunulabilir:

(a) Her iki tarafın da imzacı olmaları hâlinde, Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi ile kurulmuş Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez (ICSID),

(b) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu'nun Tahkim Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir tahkim mahkemesi (UNCITRAL),

(c) Paris Uluslararası Ticaret Odası Tahkim Mahkemesi;

3. Tahkim kararı; uyuşmazlığın bütün tarafları için kesin ve bağlayıcı olacaktır. Her bir taraf verilen kararı milli hukuku çerçevesinde yerine getirecektir.

114	Yunanistan	20.01.2000	01.08.2001/ 24480	24.11.2001	

MADDE VII

Bir Taraf ile Diğer Tarafın Yatırımcısı Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Taraflardan biri ile diğer Tarafın bir yatırımcısı arasında, o yatırımcının yatırımı ile ilgili, taraf ülkenin yükümlülükleriyle bağlantılı olarak ortaya çıkan ihtilaflar, yatırımcı tarafından ev sahibi tarafa bildirilecektir. Yatırımcı ile ilgili taraf bu uyuşmazlıkları, mümkün olduğunca iyi niyetle, karşılıklı danışma ve müzakereler yoluyla çözümlemeye çalışacaklardır.

2. Eğer uyuşmazlıklar, 1'inci paragrafta belirtilen yazılı bildirim tarihinden itibaren altı (6) ay içinde, bu yolla çözümlenemezse, uyuşmazlık, yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mercilere sunulabilir:

(a) Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi ile kurulmuş olan Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez (ICSID),

(b) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu'nun Tahkim Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir tahkim mahkemesi (UNCITRAL),

(c) Paris Uluslararası Ticaret Odası Tahkim Mahkemesi,

(ç) Daha önceden üzerinde uzlaşmaya varılmış herhangi bir uyuşmazlıkların çözümü yöntemi

Taraflar, böylece, ihtilafların uluslararası tahkim yoluyla çözümlenmesini kabul ederler.

3. Tahkim kararı; uyuşmazlığın bütün tarafları için kesin ve bağlayıcı olacaktır. Her bir taraf, verilen kararı ulusal hukuku çerçevesinde yerine getirmeyi taahhüt eder.

115	Zambiya	28.07.2018	22.04.2020/ 31107	06.05.2020	

MADDE 11

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü

1. Akit Taraflardan biri ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasında bu yatırımcının yatırımı ile ilgili olarak çıkan uyuşmazlıklar, yatırımcı tarafından yatırımın yapıldığı Akit Tarafa ayrıntılı bilgi içerecek şekilde yazılı olarak bildirilir. Mümkün olduğu ölçüde, yatırımcı ve ilgili Akit Taraf bu uyuşmazlıkları danışmalar ve müzakereler yoluyla iyi niyetle çözmeye gayret ederler.

2. Bu uyuşmazlıkların, 1. fıkrada belirtilen yazılı bildirim tarihini takip eden altı (6) ay içerisinde bu şekilde çözümlenememesi hâlinde, uyuşmazlıklar, işbu maddenin 4 (a) ve (b) fıkralarında belirtilen durumlar hariç olmak üzere, yatırımcının seçebileceği aşağıdaki mercilere sunulabilir:

- (i) “Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Sözleşmesi” ile kurulmuş Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez’e (ICSID),
- (ii) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL)’nın Tahkim Usulü Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir *ad hoc* hakem mahkemesi.

3. Yatırımcı uyuşmazlığı işbu maddenin 2. fıkrasında bahsedilen uyuşmazlık çözüm yollarından birine sunduğu andan itibaren, bu yollardan birinin seçimi nihaidir.

4. İşbu maddenin 2. fıkrasının hükümlerine bakılmaksızın;

- (a) Yalnızca, ev sahibi Akit Tarafın yabancı sermaye ile ilgili mevzuatına uygun olarak, herhangi bir iznin gerekli olması hâlinde, gerekli izin almış ve fiilen başlamış yatırım faaliyetlerinden doğrudan kaynaklanan uyuşmazlıklar, Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) ya da diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulabilir; ve
- (b) Ev sahibi Akit Tarafın ülkesinde yer alan taşınmazlar üzerindeki mülkiyet hakları ve aynı haklara ilişkin uyuşmazlıklar tamamen bu Akit Taraf mahkemelerinin yargılama yetkisi altındadır ve bu nedenle Yatırım Uyuşmazlıkları Çözümü için Uluslararası Merkez'e (ICSID) ya da diğer herhangi bir uluslararası uyuşmazlık çözümü mekanizmasına sunulamaz.

5. Tahkim mahkemesi kararlarını, işbu Anlaşmanın hükümlerine, uyuşmazlığın taraf olan ve ülkesinde yatırımın yapıldığı Akit Tarafın kanunlarına ve düzenlemelerine (kanunlar ihtilafına ilişkin olanlar dâhil olmak üzere) ve her iki Akit Tarafça kabul edilen ilgili uluslararası hukuk ilkelerine uygun olarak alır.

6. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için nihai ve bağlayıcıdır. Her bir Akit Taraf verilen kararları kendi ulusal kanunları çerçevesinde yerine getirir.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
CUMHURBAŞKANLIĞI GENEL SEKRETERLİĞİ
HUKUK VE MEVZUAT GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Ankara 2026